

Азия/Еуропа

Ақпараттық-сараптама журналы
Басылымның 2-ші жылы, №13, Қаңтар 2017

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜNÜN AYLIK YAYINIDIR

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ АЙ САЙЫН ШЫҒАРАТЫН БАСЫЛЫМЫ

ҰЛЫ ДАЛА ҰЛАҒАТТАРЫ ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ТАЛ БЕСІГІ

ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİ BAĞIMSIZLIĞIN İLK MEKÂNI

RÖPORTAJ СҰХБАТ

TÜRKSOY GENEL SEKRETERİ PROF. DR. DÜSEN KASEİNOV İLE "TÜRKSOY'UN FAALİYETLERİ" HAKKINDA MÜLAKAT

ТҮРКСОЙ БАС ХАТШЫСЫ ПРОФЕССОР
ДҮЙСЕН ҚАСЕЙІНОВ МЫРЗАМЕН
«ТҮРКСОЙДЫҢ ҚЫЗМЕТТЕРІ»
ТУРАЛЫ СҰХБАТ

ABD'DEKİ GENEL SEÇİM VE ABD-ÇİN İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ

АҚШ-ТЫҢ ПРЕЗИДЕНТТІК САЙЛАУЫ
ЖӘНЕ АҚШ-ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-
ҚАТЫНАСЫНЫҢ КЕЛЕШЕГІ

OMIRBEK HANAYI

COP22: THE MARRAKESH CLIMATE CHANGE CONFERENCE

COP22: МАРРАКЕШСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
ПО ИЗМЕНЕНИЮ КЛИМАТА

SAULE AKHMETKALIYEVA

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Sahibi / Меншік иесі
Ahmet Yesevi Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü /
Ахмет Ясауи университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директоры
Doç. Dr. Nevzat Şimşek

Genel Yayın Yönetmeni / Бас редактор
Dr. Aidaibek Amirbek

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Жауапты редактор
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek

Haber Müdürü / Жаңалықтарға жауапты редактор
Cengizhan Canaltay

Tercüme Ekibi / Аудармашылар тобы
Dr. Azhar Serikkaliyeva
Daniyar Nurbayev
Omurbek Hanayı
Aigerim Manatkızı
Zhuldyz Baizakova

Sekretarya / Хатшылық
Saltanat Suleymen

Teknik Redaksiyon / Техникалық редакторлар
Saule Akhmetkaliyeva

Yayın Kurulu / Редакция алқасы
Doç. Dr. Nevzat Şimşek
Doç. Dr. Hayal Ayça Şimşek
Dr. Aidaibek Amirbek
Dr. Erkin Baydarov
Lidiya Parkhomchik

Yönetim Merkezi / Басқару орталығы

Almalı Audanı, Mametova 48, 050004
Almaty, Kazakhstan
Tel. +7 (727) 279 97 94
Fax. +7 (727) 279 97 94
E-mail: info@eurasian-research.org

Haber-yorum ve analizlerde ifade edilen görüşler yazarların kendi görüşleri olup Enstitü'nün yayın politikasını yansıtmamaktadır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

"Ақпараттық-сараптама" және "Өзекті пікір" айдарларымен шыққан мақала авторларының пікірлері институт көзқарасын білдірмейді. Журналда жарияланған материалдарды институттың рұқсатынсыз көшіріп басуға болмайды.

DOC. DR. NEVZAT SIMSEK

Merhabalar,

2017'nin ilk sayısı ile karşınızdayız. Birinci yılımızı başarıyla tamamlamanın haklı gururunu yaşıyoruz. Bir kısmı tarihten gelen ihtilafları bünyesinde barındıran Avrasya bölgesinin mevcut istikrarının süreklilik taşıması, Avrasya bölgesi ülkeleri için olduğu kadar çevre ülkeler için de çok önemlidir. Türkiye, Avrasya'yı, farklı toplulukların ve kültürlerin barış ve huzur içerisinde bir arada yaşadığı örnek bir bölge olarak görmek istemekte, bu nedenle de ülkelerini bağımsızlıkları temelinde şekillenen ve ekonomik açıdan karşılıklı yararın önem arz ettiği bir işbirliği çerçevesinde ilişkilerini geliştirmeye önem vermektedir. Avrasya Araştırma Enstitüsü olarak amacımız, Türkiye ve Kazakistan'ın ortaklaşa kurduğu Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin bir şubesi olarak, Türkiye ve Kazakistan'ın politikalarına destek olacak şekilde, başta iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesi olmak üzere bölgede sağlanacak barış ve huzur ortamına yaptığı araştırmalarla katkı sağlamaktır.

Bu sayımızda da Kazakistan Cumhurbaşkanı sayın Nursultan Nazarbayev'in Ulu Bozkır Öğütleri: Bağımsızlığın İlk Mekanı yazısını Egemen Kazakistan gazetesinin izniyle Türkçe ve Kazakça olarak yayınlamaya devam ediyoruz. Amacımız bu değerli öğütlerin daha da fazla okuyucuya ulaşması konusunda bir nebze olsun katkı sağlamaktır.

Bu sayımızda Türk dili konuşan ülkelerle ilgili üst kuruluşlardan Türksoy'un genel sekreteri sayın Düsen Kaseinov ile yapılan röportaja yer verdik. Takip eden sayılarda da röportajlar yoluyla benzer kurumları tanıtmaya devam etme niyetindeyiz. Ayrıca üç tane de ilginizi çekeceğini düşündüğümüz analiz yazısını sizlerle paylaşmak istiyoruz. Bunlardan biri ABD'deki başkanlık seçimleri sonrası ABD-Çin ilişkileri hakkındadır. Bu konuda biz de dahil olmak üzere daha çok sayıda yazılar kaleme alınacağı düşüncesindeyiz. Diğer analiz yazısı Marakeş'teki İklim Zirvesi hakkındadır. Bu analiz yazısında Donald Trump'ın zaferiyle sonuçlanan ABD Başkanlık seçimlerinin yarattığı belirsizliği gölgesinde gerçekleştirilen Marakeş İklim Zirvesi'nin sonuçları tartışılmıştır. Son analiz yazısı olarak da Tacikistan'ın Avrasya Ekonomik Birliğine olası üyeliğini seçtik. Bu üyeliğin Tacikistan'a katkısının olup olmayacağı, iktisatçılar tarafından ciddi şekilde ele alınması gereken bir konudur. Tüm yorum ve değerlendirmeleriniz biler için değerlidir. Şubat sayısında buluşmak ümidiyle..

Қадірлі де құрметті оқырман қауым!

2017 жылдың алғашқы санын ұсынып отырмыз. Бірінші жылымызды сәттілікпен аяқтағанымыз үшін қуаныштымыз. Күні бүгінге дейін жанжалдар орын алған Еуразия аймағының қазіргі тұрақтылығының жалғасуы әрі еуразиялық, әрі көршілес елдер үшін өте маңызды болып табылады. Түркия Еуразияны түрлі қауымдастықтар мен мәдениеттердің бейбітшілік пен келісімде бірге өмір сүретін үлгі аймақ ретінде көргісі келеді, сондықтан елдердің тәуелсіздіктері негізінде қалыптасып, экономикалық тұрғыда өзара тиімділік шешуші рөл атқаратын ынтымақтастық аясында қарым-қатынастарды дамытуға аса зор мән береді. Еуразия ғылыми-зерттеу институтының мақсаты Түркия мен Қазақстанның бірлесіп құрған Ахмет Ясауи университетінің филиалы ретінде ең алдымен Түркия мен Қазақстанның саясаттарына қолдау болатындай екі ел арасындағы қарым-қатынастардың дамуына, соның ішінде аймақтағы бейбітшілік пен тыныштықтың сақталуына зерттеулер арқылы ықпал ету болып табылады.

Журналымыздың осы санында да Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың «Ұлы Дала ұлағаттары: Тәуелсіздіктің тал бесігі» атты шығармасын «Егемен Қазақстан» газетінің рұқсатымен қазақ және түрік тілдерінде жариялады жалғастырдық. Біздің мақсатымыз – осы құнды ұлағатты шығармаларды көпшілік қауымға жеткізуге үлесімізді қосу болып табылады.

Бұл санымызда түркі тілдес елдердің маңызды ұйымдарының бірі болып табылатын ТҰРКСОЙ-дың Бас хатшысы Дүйсен Қасейіновпен жүргізілген сұхбатты оқырмандарға ұсынып отырмыз. Бұдан кейінгі сандарда да сұхбаттар арқылы осындай ұйымдарды танытуды жалғастыруға ниеттіміз. Сондай-ақ, назарларыңызға үш талдауды ұсынып отырмыз. Солардың бірі – АҚШ-тағы Президенттік сайлаудан кейінгі АҚШ-Қытай қарым-қатынастары туралы. Бұл тақырыпта әлі көптеген зерттеулер жасалады деген ойдамыз. Тағы бір талдау Марракеш қаласында өткен Климат саммитіне қатысты. Бұл талдауда Дональд Трамптың жеңісімен аяқталған АҚШ Президенттік сайлауынан туындаған белгісіздік аясында өткен Марракеш Климат саммитінің нәтижелері талқыланды. Соңғы талдау ретінде Тәжікстанның «Еуразиялық экономикалық одаққа» кіруін таңдадық. Бұл мүшеліктің Тәжікстанға үлесі экономистер тарапынан егжей-тегжейлі зерттелуі қажет. Сіздердің пікірлеріңіз мен бағалауларыңыз біздер үшін өте қымбат. Ақпан айындағы санымызда қайта қауышқанша..

ÖZEL YAZI

ҰЛАҒАТТЫ ШЫҒАРМА

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ –
ЕЛБАСЫ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ

KAZAKISTAN CUMHURİYETİ KURUCU CUMHURBAŞKANI
SAYIN NURSULTAN NAZARBAYEV

ҰЛЫ ДАЛА ҰЛАҒАТТАРЫ
ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ТАЛ БЕСІГІ
ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİ
BAĞIMSIZLIĞIN İLK MEKÂNI 04

ÖNSÖZ

АЛҒЫСӨЗ

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ
ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ ДИРЕКТОРЫ
DOC. DR. NEVZAT SIMSEK 01

RÖPORTAJ

СҰХБАТ

TÜRKSOY GENEL SEKRETERİ
ТҮРКСОЙ БАС ХАТШЫСЫ
PROF. DR. DÜSEN KASEİNOV 30

GÜNCEL

ӨЗЕКТІ ПІКІР

TAJIKISTAN CONSIDERS MEMBERSHIP IN EEU
ТАДЖИКИСТАН РАССМАТРИВАЕТ ЧЛЕНСТВО В ЕАЭС
KANAT MAKHANOV 36

ABD'DEKİ GENEL SEÇİM VE ABD-ÇİN İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ
АҚШ-ТЫҢ ПРЕЗИДЕНТТІК САЙЛАУЫ ЖӘНЕ АҚШ-ҚЫТАЙ
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫНЫҢ КЕЛЕШЕГІ
OMIRBEK HANAYI 43

COP22: THE MARRAKESH CLIMATE CHANGE CONFERENCE
COP22: МАРРАКЕШСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ИЗМЕНЕНИЮ КЛИМАТА
SAULE AKHMETKALIYEVA 53

HABER-YORUM

АҚПАРАТТЫҚ-САРАПТАМА

GLOBAL TERRORISM INDEX 2016	60
PAKİSTAN BAŞBAKANI MUHAMMAD NAWAZ SHARIF'İN	
TÜRKMENİSTAN ZİYARETİ	62
INFLATION AND MONETARY POLICY IMPLICATIONS	
IN THE TURKISH ECONOMY BETWEEN 2015-2016.....	63
INDIA INTENDS TO STRENGTHEN TRADE RELATIONS WITH EEU.....	65
CHINA SOLD OUT MORE THAN \$100 BILLION	
OF THE U.S. TREASURIES IN A YEAR	66
TURKEY WILL BE THE CHAIR OF THE SCO ENERGY CLUB IN 2017	67
НОВЫЙ УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ РОССИЙСКО-УЗБЕКСКОГО	
ВОЕННОГО И ВОЕННО-ТЕХНИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА.....	68
THE U.S. SANCTION POLICY TOWARDS IRAN.....	70
THE CHINESE SIDE WELCOMES THE EXPANSION	
OF SCO TURKEY COOPERATION.....	71
KAZAKHSTAN MEETS ITS PRODUCTION TARGETS OF GRAIN FOR 2016.....	73
THE OPEC MEMBER COUNTRIES AGREED TO CUT THEIR OUTPUT	
BY 1.2 MILLION BARRELS PER DAY	74
ISSUES REGARDING CONSTRUCTION OF HPFS ON LAKE BAIKAL	75
PAKİSTAN RUSYA'NIN GWADAR LİMANINI KULLANMA İSTEĞİNİ KABUL ETTİ.....	77
ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ	
КАК КУРС НА ПРОДОЛЖЕНИЕ РЕФОРМ	78
ARTIFICIAL ISLANDS IN THE CASPIAN SEA	80
THE KASHAGAN OIL FIELD PRODUCING	
UP TO 120 THOUSAND BARRELS PER DAY.....	82
TRUMP QUESTIONED ON THE NEED TO RESPECT	
THE TERRITORIAL INTEGRITY OF CHINA	83
ECONOMY OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION IS EXPECTED	
TO GROW IN 2017	85
TRANS HAZAR ULUSLARARASI TAŞIMACILIK GÜZERGAHI PROJESİNDE	
MUTABAKAT ANLAŞMASI İMZALANDI	86
COPING WITH ECONOMIC INSTABILITY IN BELARUS.....	87
CURRENT TRENDS IN THE RUSSIAN-JAPAN TALKS	88
HİNDİSTAN MOĞOLİSTAN'A PETROL RAFİNERİSİ KURMASINDA FİNANSAL	
DESTEK SAĞLAYACAK.....	90
RED ALERT OVER AIR POLLUTION IN BEIJING	91
THE KASE INDEX HAS REACHED ITS HIGHEST LEVEL FOR FIVE YEARS.....	92
IRAN INTENDS TO CREATE A FREE TRADE ZONE WITH THE EEU.....	93

ETKİNLİKLER

ІС-ШАРАЛАР

.....	94
-------	----

NURSULTAN NAZARBAYEV

**KAZAKISTAN CUMHURİYETİ
CUMHURBAŞKANI**

ҰЛЫ ДАЛА ҰЛАҒАТТАРЫ* **ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ТАЛ БЕСІГІ**

Қыдыр қонып, құт дарыған киелі қоныс,
мүбәрак мекен – Алматы! Биікке самғау,
қиырды шарлау, заманнан қалмай зау-
лау – мына біздерге өзің берген тәрбие,
өзің көрсеткен өнеге, өзің тапсырған та-
рихи аманат!

ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİ* **BAĞIMSIZLIĞIN İLK MEKÂNI**

Evliya mekânı, rızık dolu ruhani kent,
mübarek şehir – Almatı! Yükseklerle uça-
bilme, dünyayı gezme, vakitten geç kal-
madan ileri yürüme bize verdiğin en
büyük terbiyedir, muazzam örneklik, tari-
hi emanettir!

* Егемен Қазақстан газетінің 2 қараша 2016 жылғы №210 (28938) санында жарияланды.

* Egemen Qazaqstan Gazetesinin 2 Kasım 2016 tarihli №210 (28938) sayısında yayınlanmıştır.

Жиырмасыншы ғасырдың соңғы он-жылдығы бізге мейірімін төкті. Тұғыры босап, тұрлауы кете бастаған Кеңес Одағының керегесі сәгіліп, шаңырағы шайқалды. Тоқыраудан басталып, ыдырауға ұласқан инертті империя осылайша күйреудің соңғы кезеңіне жетті.

Біразға дейін геосаяси тепе-теңдікті орнықтырып келген 1945 жылғы Ялта келісімі де 1991 жылы құрдымға кетті. «Аяғы бар дүниенің басы да болады» деген абыздар сөзінің ақиқаты өмірде мәңгілік дәлелденумен келеді.

Шынында да, 1991 жыл кәрі тарихтың құрсаулы дөңгелегін кері айналдырғандай болды. «Ешқашан құламайды» деп дәріптеліп келген компартия да, көп елдің көңілін аулап келген коммунизмнің тәтті елесі де осы жылы сыр берді. Тәуелсіздіктің толғағы тар шеңберде шырығып жатқан талай елдің тынышын кетіріп, мазасын алды. Біз де үзеңгіге аяқ артқандай едік. Сананы кернеген сұрапыл құштарлық пен алапат арман алғы күнге асықтырды. Қанатын қомдаған қырандай томағамызды сыпыруға әзір отырдық.

Сол кездегі алаң көңілді Алматы сан ғасырды бастан кешіп, ақылман абыздық кезеңдерді сәтті өткеріп, қазыналы қариядай ойға шомып отырған дана қалаға ұқсайтын. «Алмалы» дәуірін артқа тастап, Жібек жолының бойындағы ұлы қиырларға созылған ұзақ көштерге теңін артып, Қытай мен Үндістанға асқан кіре жолдар мен күре даңғылдардың шулы шежіресін кейінгі ғасырларға жалғады; Орынбордан озған, Ақмешіттен асқан астаналық эстафетаны асқарлы Алатаудың баурайына қонақтатқан қала – бұл. Ән мен жырға арқау болған өз Алматының маңдайына ғасырлап күткен қуаныш – Тәуелсіздікті жариялау бақыты бұйырды.

Иә, Алматы – тәуелсіздіктің тал бесігі. Желтоқсанда бұлқынған жас қайраттың намысын жаныған жер де

**БІЗ ТӘУЕЛСІЗДІК-
КЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗ-
ГЕН КЕЗДЕ ЕЛДІҢ
ТҰРМЫСТЫҚ
ЖАҒДАЙЫ АУЫР
БОЛАТЫН. СОЛ БІР
ҚИЫН КЕЗЕҢНІҢ ДЕ
ҚИСЫНЫН ТАПТЫҚ.
ЖОҚҚА ЖЕТПЕЙ-
ТІН ЖҮЙРІКТІҢ
БАБЫН КЕЛТІРІП,
ШІДЕРІН ШЕШТІК.
СЕНІМ НЕСИЕСІН
ОРНЫҚТЫРДЫҚ,
ҮМІТТІ ҮКІЛЕДІК.**

**БІЗ БАҒИМСИЗЛІҚА
КАВУШТУҒУМУЗДА
HALKIN REFAH
DÜZEYİ ÇOK
DÜŞÜKTÜ. MADDİ
İMKÂNLARIN KISITLI,
GÜNLÜK YAŞAM
HACETLERİNİN BİLE
ZOR BULUNDUĞU
O AĞIR ZAMAN
DİLİMİNİ DE
AŞABİLDİK.
GÜVEN KREDİMİZİ
ARTTIRARAK
İSTİKRARA
BAĞLADIK, UMUDU
GÜÇLENDİRDİK.**

Yirminci yüzyılın son on yıllığı bize büyük merhamet gösterdi. Temeli sarsılarak, istikrarı bozulan Sovyet Birliği yıkılmaya yüz tutmuştu. Krizden başlayarak, dağılmaya sonunu bulan atıl Birlik son günlerini yaşamaktaydı. Geçmiş yıllarda jeopolitik dengyi sağlayan, 1945 te imzalanan Yalta anlaşması feshedilmişti. “Sonu olan dünyanın başı da var” diyen bilgiler sözünün doğruluğu hayat boyunca kanıtlanmaktadır.

Gerçek şu ki, 1991 yılı ihtiyar tarihin prangalı tekerleğini geriye doğru yuvarlatmış gibiydi. “Hiçbir zaman yıkılmaz” diye yüceltilen, hem komünist parti, hem halkın gönlünü almaya çalışan komünizmin tatlı hayali 1991 yılında çalkalanarak patlak verdi. Bu durum Bağımsızlık günlerinin iyece yaklaştığı ortamda ayağa kalkmaya çalışan halkların huzurunu kaçırıp, rahatsız etti. Biz de bağımsızlık yolculuğuna çıkmak için tüm hazırlıkları tamamlamış gibiydik. Bilincimizi geren şiddetli arzu ve muazzam hayal sonrakı günlere acele ettiriyordu. Uçmak için kanatlarını açan kartal gibi yerden kesilmeyi bekliyorduk.

O zamanlarda endişe içinde olan Almatı, asırları deviren, akıl veren düşünür olma görevini başarı ile bitiren, ilimle donatılan ihtiyar gibi düşünceye dalmış bilgeyi andırıyordu. “Elma diyarı” vazifesinden sıyrılarak, İpek yolu üzerinde bulunan uzak beldelere uzanan göç kervanına katılarak, Çin ve Hindistan’ı aşan yollar ile ana cadelerinin meşhur şeceresini geçmiş asırlara bağlamıştı; Orınbor’dan başlayan Akmeşit ile devam eden başkent silsilesini yüce Alatau kucağındaki mekânda devam ettiren şehirdir bu Almatı. Şiir ve şarkılarını konusu olan itibarlı Almatı şehrinin, asırlarca uğuruna gayret ettiği Bağımsızlığı ilan etme mutluluğunu yaşama kaderinde varmış.

Tabi ki, Almatı – bağımsızlığın ilk nefes aldığı mekândır. Aralıkta dolup ta-

www.wikipedia.org

“

АЛМАТЫ – ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ ТАЛ БЕСІГІ. ЖЕЛТОҚСАНДА БҰЛҚЫНҒАН ЖАС ҚАЙРАТТЫҢ НАМЫСЫН ЖАНЫҒАН ЖЕР ДЕ ОСЫ ШАҒАР. БҰЛ ҚАЛАДА КЕҢЕСТІК КЕЗЕҢНІҢ ҚАТПАР-ҚАТПАР ТАРИХЫ ТҮЗІЛДІ. БҰЛ ҚАЛАДА АЗАТТЫҚҚА ҰМТЫЛҒАН АРЫСТАРДЫҢ АҚЫРҒЫ ЖОЛДАРЫ АЯҚТАЛДЫ. БҰЛ ҚАЛАДА ДАЛА ПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАЛАЛЫҚ БОЛМЫСҚА АЙНАЛУЫНЫҢ ҰЗАҚ ҮРДІСІ ЖҮРДІ. САУАТСЫЗДЫҚПЕН КҮРЕСКЕН ЖЫЛДАРДЫҢ СЫЗБАЛАРЫ DA ОСЫ ЖЕРДЕ ДҮНИЕГЕ КЕЛДІ. ҒЫЛЫМ-БІЛІМ, ӘДЕБИЕТ ПЕН ӨНЕР, РУХАНИЯТ ПЕН МӘДЕНИЕТ АЛМА АҒАШТАРЫМЕН АСТАСА БҮР ЖАРДЫ. АЛ, ЕҢ БАСТЫСЫ, АЛМАТЫ ҰЛТТЫҚ САНАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ РУХАНИ ОРТАЛЫҒЫ, ҰЛАҒАТТЫ ҰСТАХАНАСЫ БОЛДЫ. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ӨНЕРІ МЕН МӘДЕНИЕТІНІҢ ДӘСТҮРЛІ ДАЛА ФИЛОСОФИЯСЫНЫҢ ШЫНАЙЫ КӨРІНІСІ БОЛЫП ҚАНА ҚОЙМАЙ, ҰЛТТЫҢ ДАМУ ҮДЕРІСІНДЕГІ ҰЛПІ МЕН МЕКТЕПКЕ АЙНАЛДЫ. ОСЫНЫҢ БӘРІНЕ КУӘ – АРУ АЛМАТЫ.

ALMATI – BAĞIMSIZLIĞIN İLK NEFES ALDIĞI MEKÂNDIR. ARALIKTA DOLUP TAŞAN GENÇ KAHRAMANIN ONURUNU KATLAYAN YER DE BURASI OLSA GEREK. BU ŞEHİRDE SOVYET DÖNEMİNİN KATMAN-KATMAN GEÇMİŞİ İLE TARİHİ YAZILDI. BU ŞEHİRDE EGEMENLİK UĞURUNA CAN VEREN KAHRAMANLARIN SON YOLLARI YAŞANDI. BU ŞEHİRDE BOZKIR PSİKOLOJİSİNİN KENT FITRATINA DÖNÜŞMESİNİN UZUN SÜRECİ DEVAM ETTİ. OKUR-YAZARLIĞI ARTTIRMAYA ADANAN YILLARDAKİ PROJELER BU ŞEHİRDE HAYATA GEÇİRİLDİ. EĞİTİM-BİLİM, EDEBİYAT VE SANAT, KÜLTÜR VE MEDENİYET, ELMA AĞAÇLARI İLE YARIŞARAK ÇİÇEK AÇMIŞLARDI. BUNLARIN İÇİNDEKİ EN ÖNEMLİSİ, ALMATI MİLLİ ŞUURU VE BİLİNCİ OLUŞTURMADA MANEVİ MERKEZ VE KAYNAK OLARAK BESLENİLEN DEĞERLERİN ÜRETİLDİĞİ ATÖLYE KONUMUNA GELMİŞTİ. BU ŞEHİR SADECE KAZAK HALKININ SANATI VE KÜLTÜRÜNDEKİ GELENEKSEL BOZKIR FELSEFESİNİN GERÇEK GÖRÜNTÜSÜ OLARAK KALMAYIP, AYNI ZAMANDA MİLLETİN GELİŞME SÜRECİNDEKİ ÖRNEK TEŞKİL EDEN MODELE VE MEKTEBE DÖNÜŞTÜ. BUNLARIN HEPSİNE ŞAHİT OLAN BENZERSİZ GÜZELLİK MEKANİ – ALMATI'DIR.

”

осы шаһар. Бұл қалада кеңестік кезеңнің қатпар-қатпар тарихы түзілді. Бұл қалада азаттыққа ұмтылған арыстардың ақырғы жолдары аяқталды. Бұл қалада дала психологиясының қалалық болмысқа айналуының ұзақ үрдісі жүрді. Сауатсыздықпен күрескен жылдардың сызбалары да осы жерде дүниеге келді. Ғылым-білім, әдебиет пен өнер, руханият пен мәдениет алма ағаштарымен астаса бүр жарды.

Ал, ең бастысы, Алматы ұлттық сананы қалыптастырудың рухани орталығы, ұлағатты ұстаханасы болды. Қазақ халқының өнері мен мәдениетінің дәстүрлі дала философиясының шынайы көрінісі болып қана қоймай, ұлттың даму үдерісіндегі үлгі мен мектепке айналды. Осының бәріне куә – ару Алматы.

Шамалғаннан кейінгі жол талай қиырды шарлап келіп, Алматыға тоғысты. Ал Алматыны арманға айналдырған басты айшығы – Алатау. Алатаусыз тек Алматы ғана емес, жер жәннаты Жетісудың өзі де жетімсіреп қалмас па? Ол сондықтан да асқарлы ғана емес, биіктіктің бедеріндей айбарлы.

Бала кезімде таңертең тұра сала Алатауға қараушы едім. Біздің үй тау жаққа қараған көшенің бойында еді. Тау да маған қарап тұрғандай сезінетінмін. Бала қиялымда мен анау таудың ақбас шыңына шығып, зеңгір көкте қалқыған қыранның қасында самғай ұшсам ғой деп армандайтынмын. Сол бір өзім өрген таңғажайып ертегімде шашасына шаң жұқпайтын Шұбараттың жалына жармасқан күйі құйғытып шауып, Үшқоңырдың үкілі сайлары мен көк майсалы жазығында тұнған бүлдіргенге сұғына кіріп, тас бұлақтың суына қос алақанды толтыра сіміріп, құмардан шыққандай болатынмын.

Тарих тылсымына бойласақ, бұл ұлы далада алуан түрлі өркениет болған. Бірі құлап, қираған, бірі жұтылған, енді бірі із-түзсіз жоғалып, бірқатары қоныс аударуға душар болған. Әр жеңімпаз өз тарихын өзгеден биік қойып, бұрынғыны мансұқтап отырған. Бірақ солай болған күннің өзінде, ұлы далада тұрған мәңгілік ескерткіштер бойына құпиясын сақтап, уақытын күтіп жата берген. Бұлар – біздің тарихи-рухани оқулықтарымыз.

шан генç kahpamanın onurunu katlayan yer de burası olsa gerek. Bu şehirde Sovyet döneminin katman-katman geçmişі ile tarihi yazıldı. Bu şehirde egemenlik uğuruna can veren kahramanların son yolları yaşandı. Bu şehirde bozkır psikolojisinin kent fitratına dönüşmesinin uzun süreci devam etti. Okur-yazarlığı arttırmaya adanan yıllardaki projeler bu şehirde hayata geçirildi. Eğitim-bilim, edebiyat ve sanat, kültür ve medeniyet, elma ağaçları ile yarışarak çiçek açmışlardı.

Bunların içindeki en önemlisi, Almatı milli şuru ve bilinci oluşturmada manevi merkez ve kaynak olarak beslenilen değerlerin üretildiği atölye konumuna gelmişti. Bu şehir sadece Kazak halkının sanatı ve kültüründeki geleneksel bozkır felsefesinin gerçek görüntüsü olarak kalmayıp, aynı zamanda milletin gelişme sürecindeki örnek teşkil eden modele ve mektebe dönüştü. Bunların hepsine şahit olan benzersiz güzellik mekanı – Almatı'dır.

Şamalğan köyünden sonra, sayısız beldeleleri aşarak gelen yol Almatı'ya bağlanır. Almatı'nı hayallere dönüştüren güzellik Alatau dağıdır. Alatau olmadan sadece Almatı değil, cihan cenneti olan Yedi su bölgesi bile miskinleşmez mi? Bu nedenle o, yüceliği yanı sıra, yüksekliği de göstergesi gibi haşmetlidir.

Çocukken sabahleyin uyanır uyanmaz Alatau'a bakardım. Bizim ev dağa yönelen sokağını üzzerindeydi. Sanki dağ da bana bakıyormuş gibi hissederdim kendimi. Çocuk hayalimde tam karşımda duran dağın beyaza bürünmüş tepesine çıkmış, gökleri delerek uçan kartalla aynı safta uçabilsem düşüncelerine kapılırdım. Kendim yazdığım bu macera dolu öyküde, alınına toz kondurmaz Şubar atın yelesine yapışmış vaziyette süratli koşarak, Üçkonır tepelerinin meşhur vadileri ile nefes kesen yeşil bozkırlarında bolca yetişen ahududu yaylasına dalarak, buz gibi dere suyunu çift avuçla doyasıya içerek heyecanımı tatmin etmiş duygusunu yaşadım.

Tarihin tilsim dünyasını açarsak, bu yüce bozkırda nice medeniyetler yaşamışlar. Biri yıkılıp diğeri yutulmuş, başka birisi izsiz kaybolmuşsa, bazıları göç etmeye mecbur bırakılmış. Her galip gelen öz geçmişini diğerlerinden üstün tutarak, kendisinden öncesini yok say-

Алматыны сайын даладағы қалалық қалыпқа әлі де келе қоймайтын Ақмолаға ауыстыру туралы ой тәуелсіздікпен бірге келді десем де болады. Бірақ алғашқы аласапыран кездегі қиыншылықтар мен проблемалар бұл туралы кеңінен ойлап, нақты пікір түюге мұрша бермеді. Бірақ көкейде тұнған ой мен аңсарлы арман үнемі алаңдатумен болды. Елорданы Отанымыздың орталық бөлігіне көшірудің аса маңызды стратегиялық, саяси-әлеуметтік, қоғамдық-руханияттық маңызы дау туғызбайтын шындық еді.

Тәуелсіздіктің толық тарихын жазып шығу – өте күрделі іс. Тіпті мүмкін де емес шығар? Қыруар дерек пен дәйекті тізіп шыққанның өзінде, кейбір маңызды сәттер көңілден қағберіс қалуы мүмкін.

Ал астананы көшіру – қалыптасқан тарихты заман талабына сай жаңаша жазып, бұрынғы ұстанымға басқаша тың парақтар қосу деген сөз. Табиғаты жанға жайлы, жылдың төрт мезгілі де қолайлы Алматы, айтары жоқ, бас қалаға лайықты екендігі дау туғызбайды. Алматы ежелгі жұртымыздың ата қонысы ғана емес, кейінгі кеңестік кезеңде байқала бастаған отарлық ойдың құрсауында тұншығып, Верный туралы жалған қауесеттің іргетасын қайтадан құюға ұмтылған келімсек пікірлер, өгей пиғылдарды қиып тастаудың ұтымды сәтін бастан кешті.

Мәртебесі майдан даласында қалыптасқан батыр Бабырдың естелік жазбаларында шығыстан жөңкілген Шыңғыс хан сарбаздарының ат тұяғында тапталып, қираған Алмату қаласы, енді бір жазбаларда Алмалық қаласы болып, тарих тылсымынан тіл қатып, оның көне ізі бүгінгі Алматының санадағы сызбасына түседі.

Бабырдың замандасы, қолына қылыш емес, қалам ұстаған Мұхаммед Хайдар Дулати өзінің: «Тарих-и-Рашиди» атты тарихи еңбегінде Әзіреттің Алатауының етегінде жайлы қоныс тепкен жарасымды шаһар – Алмалық қаласы туралы баяндайды. Түп сөзі «алмадан» бастау алатын көне кенттің жалғасқан тарихы оның баурайында жұпар ата жайылатын апорттың ғажайып иісіндей болып, жан сарайымызды әлі әлдиілеп келеді.

Қала дамыған жерде ой мен сана дамиды. Сана еркіндігі ұлттың өзін-өзі тану процесіне

міштір. Аңақ дурм не кадар бундан иба-рет olsa да, үйе боzkırlarda sonsuza dek di- kilen anıtlar sırlarını gövdelerine gizleyerek zamanlarını beklemişler. Bunlar bizim tari- hi-manevi ilham kaynaklarımızdır.

Алматı'ıyı geniş bozkırda henüz şehir kalıbına бүрүнemeyen Akmola'ya деđiştirmek fikri ba- ğımsızlık ile beraber geldi diyebilirim. Aңaқ, ilk zamanlardaki zorluklar ve problemler bu düşüncemi kapsamlı деđerlendirip, net karara bađlamama fırsat tanımadı. Fakat aklıma sap- lanan fikir ile üstün hayal daima dikkatimi çe- kerdi. Ülkenin başkentini Vatanımızıң merkez bölgesine taşıma çok mühim, stratejik, siyasi ve sosyal, toplumsal-manevi önemi kuşkulara yol açmayacak tarzdaki bir dođruydu.

Баğımsızlıđın tüm tarihi geçmişini yazıya dök- mek çok kapsamlı bir iştir. Hatta yapılabilir mi? Devasa bilgi ile malumatı dizerek bir araya ge- tirsek bile, bazı önemli olaylar gözden kaçabilir.

Halbuki, başkenti taşıma – yıllarca devam ede- gelen geçmişi modern zamanın kurallarına gö- re yeniden yazarak, eski ilkelere başka taze say- falar eklemek demektir. Dođası cana huzur veren, dört mevsimi de duygulandıran Almatı'nın, söz- süz, başkent konumuna layık olduđu tartışma- sızdır. Almatı babalarımızıң sadece ata yurdu de- ğil, bununla birlikte Sovyet zamanında başlamış olan sömürü düşüncesine bođularak, Verniy hak- kindaki sinsi yalanın kök salmasını isteyen yaban- cı fikirler ve dıř üvey planları da bozarak yolunu kesen bir şehirdir.

Onuru ile namını savaş meydanlarında kaza- nan Babür'ün hatıralarında, Dođudan dünyayı fetheden Cengiz han askerlerinin atları ile ge- çtiđi Almatu şehrinden bahsedilip, diđer bir ka- yıtlarda Almalı (Elmalı) şehri olarak tarihini tıl- sım dünyasından dillenerек, onun antik izleri bugünkü Almatı'nın bilinçlerdeki şemasını şe- killendirmektedir.

Babür ile aynı yıllara şahit olan, eline kılıç ye- rine kalem yakışan Muhammed Haydar Dula- ti kendisinin: "Tarihi Raşidi" adlı tarihi eserinde Alatau dađının eteđine yerleşen güzel şehir - Almalı (elmalı) şehrine deđinmiş. İsminin an- lam kökü "elma" kelimesinden türeyen bu ta- rihi kentin günümüzdeki tarihi onun yamaç- larında yayılan Oporto elmasının muhteşem

алып келеді. Өзін таныған ұлт өзге-ге танылудың жолын іздейді. Ол жол әр кез тақтайдай тегіс болмайды: бірде даңғыл, бірде тайғақ... Алматыда қалыптасқан ой еркіндігі талай жыл бірде астарлы, бірде ашық айтыла жүріп, 1986 жылғы желтоқсанда күркіреген күндей болып, Жаңа алаңның үстінде жаңғырып тұрды.

Біз тәуелсіздікке қол жеткізген кезде елдің тұрмыстық жағдайы ауыр болатын. Қаржы да жоқ, қажетті тауар да жоқ сол бір қиын кезеңнің де қиынын таптық. Жоққа жетпейтін жүйіріктің бабын келтіріп, шідерін шештік. Тірліктің түндігін түріп, жоқты барға, барды базарға, базарды ажарға айналдыра алдық. Әрине, бұл айтуға ғана оңай. Бірақ көппен бірге жол таптық, жұрт боп жұмылып, азды көпке айналдырдық. Сенім несиесін орнықтырдық, үмітті үкіледік.

Ұлы көштің тізгінін қағар тұста, алып ұшақтың баспалдағында тұрып, жаным толқып, аяулы Алматыға бас иіп қостасқан сәтімді ұмытқан емеспін. Алатаудың ұшар басына көтерілген алтын шапақты арқаланып тұрып, сонау заңғар көкте қалқыған қыранға да қош айтқандай болғанмын. Алатау сонда ақ сақалы алдын жапқан абыз қариядай басын шұлғып, батасын бергендей сезініп, қанаттанып аттандым. Сөйтіп, еліміздің ертеңіне жол тарттық, болашағымызды бетке алып, сапарға шықтық. Қателескен жоқпыз. Бұған адам да, заман да куә. Онымызды алыс та, жақын да көріп-білді.

Алматы қазір алып мегаполиске айналды. Қала да адам секілді. Өседі, өркендейді, өмірбаянын жазады. Оны басқарған азаматтар өздеріне жүктелген міндеттерді орындау жолында аянып қалған жоқ. Олар да Алматымен бірге өсті. Енді осынау өз қаланы басқаратын жаңа ұрпақ, жас толқын келді. Біз оған сенім артып, оның қолына ата-анамыздың ардақты қара шаңырағын тапсырғандай күй кешіп жатырмыз.

**МЕН ҮШІН ЕЛІМДІ
ДАМЫҒАН
МЕМЛЕКЕТТЕРДІҢ
САПЫНА
ТҰРҒЫЗЫП,
САНАТЫНА
ҚОСУДАН ҮЛКЕН
МАҚСАТ ЖОҚ.**

**BENDE ÜLKEMİ
GELİŞMİŞ ÜLKELERİN
SAFINA KATARAK,
ONLARIN SEVİYESİNE
YÜKSELTME
HEDEFİNDEN BAŞKA
BÜYÜK HAYAL
YOKTUR.**

kokuları gibi, canı gönlümüzü halen neşe ve mutluluk ile beslemektedir.

Şehir gelişirse düşünce ve bilinç gelişmeye eşlik ederek ilerler. Bilinç özgürlüğü her milleti kendisini tanıma sürecine sürükler. Kendisini iyi tanıyan millet, kendisini tanıtmak için yol arar. Ancak o yol her zaman istenildiği gibi düz olmayabilir: bazen açık, bazen kaygan... Almatı'da oluşan özgür düşünce ve bilinç yıllarca zaman geldi örtülerek, zaman geldi açık dile getirildi, örneğin, 1986 yılı Aralık olaylarında şimşek gibi kuvvetini gösterip, Yeni meydanda her tarafı kuşatarak yankılanmıştı.

Biz bağımsızlığa kavuştuğumuzda hal-kın refah düzeyi çok düşüktü. Maddi imkânların kısıtlı, günlük yaşam hacetlerinin bile zor bulunduğu o ağır zaman dilimini de aşabildik. Kolumuzu sıvayarak çabaladık, yoktan var, vardan pazar yarattık, pazarı bolluğa çevirebildik. Güven kredimizi arttırarak istikrara bağladık, umudu güçlendirdik.

Halkımız için önemli ve anlamlı olan ulu göçün (başkentin taşınması) ilk adımı esnasında, uçağa binmek üzereyken, heyecana bürünerek, sevdiğim Almatı'ya veda etme anılarımı hiç aklımdan çıkarmadım. Alatau dağlarının başına yükselen altın şafakları sırtlayarak, yükseklerde gezinen kartala da el veda demiş gibiydim. Alatau o anda ak sakallı bilge gibi onay vermiş, kendimi duasını almış hissederek, yola çıkmıştım. Böylece, ülkemizin yarınına doğru yön alarak, geleceğimizi ön sıraya koyup, yola koyulduk. Yanılmadık. Buna insanlar da, zaman da şahittir. Onları hem dostumuz, hem diğerleri görmüştü.

Almatı şu anda koca metropole dönüştü. Şehir adam gibidir. Büyür, gelişir, hayat hikayesini yazar. Bu sürecin başında olan insanlar kendilerine yüklenen vazifeleri layıkıyla yaptılar. Onlar da Almatı ile birlikte büyüdüler. Şimdi ise bu

www.akorda.kz

САЯСАТ САЛТАНАТЫ

Мен үшін елімді дамыған мемлекеттердің сапына тұрғызып, санатына қосудан үлкен мақсат жоқ.

Саясат дегеніміз не? Бұл ғылым ба, тәжірибе ме, тәуекел ме, әлде болжам ба? Немесе ішкі түйсік пен сенім сезімінің ұштасқан жері ме? Бір сөзбен жауап беру қиын, әрине. Меніңше, бұл – осылардың бәрінің қосындысы және мақсат пен мұраттың айқындалуы. Міндет пен парыздың бой көрсетуі. Ақыл мен айланың ретіне қарай қолданылуы. Тіпті, бұлардан басқа да біз біле бермейтін сан алуан қырлары бар шығар?

Бірақ қалай болғанда да, саясат туған халқыңның бүгіні мен болашағы жолындағы сенің ар мен адалдыққа суарылған іс-әрекетің болса, онда ол – еліңнің бағы мен бақыты. Дегенмен, уақыт, әр кезең өз са-

дегерлі şehrin yönetimini eline alan yeni nesil, genç kesim yetiştі. Biz onlara güvenerek, onların eline büyük baba-anne yuvasının (kara şanırağın) anahtarını teslim etmiş hissini yaşıyoruz.

SİYASET SALTANATI

Bende ülkemi gelişmiş ülkelerin safına katarak, onların seviyesine yükseltme hedefinden başka büyük hayal yoktur.

Siyaset nedir? Bu bir bilim mi, tecrübe mi, tevekkül mü, yahut tahmin mi? Yoksa, iç güdü ile güven duygusunun birleştiği yer mi? Tek kelime ile ifade etmek zor tabi. Bence, siyaset sayılanlarının tümü ve amaç ile hedefin açık ve net belirlenmesidir. Sorumluluk ile farz olunan görevin ortaya çıkmasıdır. Akıl ile hilenin yerine göre uygun kullanımıdır. Belki de bunların haricinde, bizim bilemediğimiz bir çok yönü daha var?

яси тұлғасын өзі тудырады. Дәуірі таңдайды, заманы қолдайды.

Біз – халықтық саясаттың мәртебелі мектебінен шыққан елміз. Осы елде туып-өскен ұрпақпыз. Бабаның даңқын бұлдап, бұра тартқан жеріміз жоқ. Ұлы даланың ұлағатын ұлттық тарихымыз деп бағалай отырып, жаңа тарихтың тарауларын жазып жатырмыз. Бұл орайдағы берік ұстаным – ұлттық ынтымақты ту ету.

Шамалған деген шағын ауылдың сол кездегі тірлігін бүгінгі күн тұрғысынан ойласам, ол да бірлік пен ынтымақтың мектебі екен. Әр алуан ұлттың өкілінен тұратын ауылдың ынтымағы керемет болатын. Сол бір шағын ауыл байтақ Қазақстаным секілді. Өз басым солай қабылдаймын. Арба айдап, ат суарған, шалғы тартып, алма бақтың төріне су жетелеген шаруақор жандар келеді көз алдыма. Құлағыма өрістен оралған сиырлар мен маңыраған қой-ешкінің у-шуына қоңыр дауыстарын қосып, құрдастарын әзілмен әдіптеген ауыл қарттарының үзік үні жететіндей. Сондай сәттерде бейбіт өмірдің саясаты бәрінен қымбат, күрделі болса да, қарапайым екенін түсінесің.

Саясаткер болу әу бастағы арманым емес еді. Тіпті, бала кезімде мұның нендей нәрсе екенін де ойлап көрмеппін. Тек, әйтеуір әкем мен анамның күнделікті қарапайым өмірі мен ауылдастарымның қоңыр тұрмыс-тіршілігі мені осы жолға – беймәлім сапарға бастап алып келіпті. Ауыл ақсақалдарының әрбірі сыралғы саясаткер, сырбаз мәмілегер екенін жылдар өткенде, талай елдер мен мемлекеттердің төрінде елім туралы толғанғанда терең сезіне түскендей болдым.

Мектепте саясатты оқытпайды. Біздің кезімізде оны жоғары оқу орындарында да оқытпайтын. Саясаттың сұңғыласы мен сұмдығын біз тәуелсіздіктің туын көтерген жылдарда ғана барынша сезіндік. Білетініміз бір

**БІЗДІҢ ХАЛҚЫ-
МЫЗДЫҢ ӨЗІ –
САЯСАТКЕР. СОНДА
САЯСАТТЫҢ ЕҢ
МАҢЫЗДЫСЫ МЕН
ЕҢ КҮРДЕЛІСІ НЕ? ОЛ –
ХАЛҚЫҢА БЕЙ-
БІТШІЛІК СЫЙЛАУ,
ЖАҚСЫ ТҰРМЫС
КЕШТІРУ. ЖҰРТТЫҢ-
ДЫ ӨЗГЕЛЕРДЕН
ОЗДЫРМАСАҢ
ДА, ҚАТАРЫНАН
ҚАЛДЫРМАУ.
КӨРШІҢМЕН ТАТУ
БОЛУ. ХАЛҚЫҢНЫҢ
ТАБАНЫНА КІРГЕН
ШӨҢГЕ МАҢДАЙЫ-
МА ҚАДАЛСЫН ДЕП
КҮН КЕШУ. СОНДА
СЕН ХАЛҚЫҢМЕН
БІРТҰТАССЫҢ.**

Ancak, her ne olursa olsun, siyaset parçası olduğun halkın bugünü ve yarını için açılan yoldaki senin vicdan ve adalet ile beslenen iş ve davranışların olursa, o zaman halkının mutluluğu ve sevinci ebedi olur. Lâkin, her dönem, her devir kendi siyasi şahıslarını kendisi doğurur. Devir seçer, zaman da destekler.

Bizler – şanlı halk siyaseti mektebinde büyüyen milletiz. Bu ülkede doğmuş-büyümüş nesiliz. Ecdadımızı yüce şanı ve şöhretini para-pulla kirletmedik, leke düşürmedik. Ulu bozkır öğütlerine milli tarihimiz olarak değer verdik, yeni tarihin bölümlerini yazmaktayız. Bu istikametteki değişmez ilkemiz – milli birlik sancağını kaldırmaktır.

Şamalgan olarak bilinen küçük bir köyün küçükken şahit olduğum günlük yaşantısındaki çaba ve çalışmalarını günümüzün şartları ekseninde düşünürsem, onun da bir birlik ve beraberlik mektebi olduğunu görebiliyorum. Değişik milletlerin temsilcilerinden oluşan köyün birliği takdire şayandı. İşte o küçük köy engin Kazakistan'ıma benzer. Ben şahsen böyle düşünüyorum. At arabasını süren, yılmaları sulayan, orakla otları biçen, elma bahçesine su götüren köylü çiftçiler gözümde canlanıyor. Kulağıma sanki yayladan dönen inekler sesi ile keçi-koyun meleme seslerine karışan köy ihtiyaçlarının kendi yaşlıları arasında yaptığı espriler duyuluyor gibi. Öyle bir anlarda, huzurlu hayat siyaseti her şeyden daha değerli olduğunu, ne kadar karmaşık olsa da, mütevazı olduğunu anlarsın.

Siyasetçi olmak hayalim değildi. Hatta çocukken bunun nasıl bir şey olduğunu hiç aklıma alarak düşünmemişim. Sadece, babam ve annemin sıradan bir günlük yaşantısı ve köylülerin mütevazı geçim-mücadelesi beni bu yola, sonucu belli olmayan sefere sürüklemişti. Köy ihtiyaçlarının her birinin aslında, deneyimli siyasetçi, ağırbaşlı

сан, білмейтініміз мың сан екенін де осы кезде бағамдадық. Үйрене жүріп, өстік, қолдана жүріп, қалыптастық. Халқымызда: «батыр болып тумайды» деген сөз бар. Сол айтқандай, адам саясаткер болып та тумайды. Саясаттың өзі сияқты, саясаткер де қалыптасады. Мұны біз ұлы өмірден үйренеміз. Өмір мектебі – мәңгілік мектеп. Оның бір шәкірті – тәуелсіз мемлекетіміз.

Қазақтың «кішкентай үй үлкен отауға қарайды» деген әдемі сөзі және бар. Сол айтқандай, кішкентай халыққа үлкен саясаткер керек екенін біз кейінгі жылдарда әбден ұққандаймыз.

Біздің халқымыздың өзі – саясаткер. Сонда саясаттың ең маңыздысы мен ең күрделісі не? Ол – халқыңа бейбітшілік сыйлау, жақсы тұрмыс кештіру. Жұртыңды өзгелерден оздырмасаң да, қатарынан қалдырмау. Көршіңмен тату болу. Халқыңның табанына кірген шөңге маңдайыма қадалсын деп күн кешу. Сонда сен халқыңмен біртұтассың. Бөлінбес бір бүтінсің. Қабырғалы халқы болмаса, қандай басшының да тауы шағылмай, тауаны қайтпай тұрмайды. Тамағыңды тауып жерлік кәсіп, одан да тәуір қызмет табылар. Бірақ ол қара орманың – қасиетті еліңнің ортасында жүріп ішкен бір жұтым қара суға қайдан татысын?!

Қазақ сөзінің көбі астарлы, бейнелі. Сөзіміздің бәрі ұйқасып тұрған қара өлеңдей әсер етеді. Мәселен, қара деген сөздің мән-мазмұны кең. Ол көп, қалың, мол, үлкен деген ұғымдарды береді. Ал осы сөз – қайғының қара бұлтын серпитін жауынгер ұғым. Халқымызды қара орманым дейміз. Үлкен, бас үйді қара шаңырақ дейміз. Түркі жұртының қара шаңырағында отырған қазақтың әрбір тірлігі халық тарихы – ұлттың ұраны, қаруы мен құралы. Қара шаңырақтың иесі де бізбіз, киесі де бізде.

Біз бүгінгі саясатты ұлттық рухтың
еркіндігі негізінде жүзеге асырамыз.

**BİZİM HALKIMIZIN
KENDİSİ EN BÜYÜK
SİYASETÇİDİR. BU
DURUMDA SİYASETİN
MÜHİM OLANI İLE
ZOR OLANI NEDİR?
O – MİLLETE BARIŞI
SUNMAK, REFAH
YAŞAM YAŞATMAK.
HALKI DİĞERLERİN
ÖNÜNE GEÇİRMESEN
DE, ARKADA
BIRAKMAMAK.
KOMŞULARLA
SULH İÇİNDE
OLMAK. HALKIMIN
AYAĞINA BATAN
KIYMIK ALNIMA
BATSIN ŞUURUYLA
YAŞAMAKTIR. ANCAK
BU DURUMDA SEN
HALK İLE HEMHAL
VE BİR BÜTÜN
OLABİLİRSİN.**

danışman olduklarını yıllar sonra, nice ülke ve devletleri ziyaret ettiğimde, ülkemi ve milletimi aklıma alarak derin düşüncelere kapıldığımda derinleşmesine kavramıştım.

Okullarda siyaseti öğretmezler. Bizim zamanımızda onu yüksek eğitim kurumları bile öğretmezlerdi. Bizler siyasetin asıl yüzünü, hilesi ile gaddarlığını bağımsızlık bayrağını kaldırdığımız yıllarda gördük ve tam anlamıyla öğrendik. Bildiğimizin bilmediğimizin yanında çok az olduğunu da o zamanlar anladık. Öğrenerek devam ettik, büyüdük, pratikte uygulayarak, bilgi-birikimimizi oluşturduk. Halkımızın bir sözünde "insan kahraman olarak doğmaz" dermiş. Aynen buna benzer şekilde, insan siyasetçi olarak ta doğmaz. Siyasetin kendisi gibi, siyasetçi de oluşur ve olunur. Bunu biz yüce hayattan öğreniyoruz. Hayat mektebi - ebedi okuldur. Onun talebelerinin biri - bağımsız ülkemizdir.

Kazakların “küçük yuva büyük eve göre şekillenir” dediği güzel bir sözü var. Burada belirtildiği gibi, sayısı küçük milletin büyük siyasetçiye ihtiyacı olduğunu sonraki yıllarda biz çok iyi anlamış gibiyiz.

Bizim halkımızın kendisi en büyük siyasetçidir. Bu durumda siyasetin mühim olanı ile zor olanı nedir? O – millete barışı sunmak, refah yaşam yaşatmak. Halkı diğerlerin önüne geçirmesen de, arkada bırakmamak. Komşularla sulh içinde olmak. Halkının ayağına batan kıymık alınma batsın şuuruyla yaşamaktır. Ancak bu durumda sen halk ile hemhal ve bir bütün olabilirsin. Arkasını kollayan ve destekleyen yüce halkı olmazsa, ne denli önder olursa olsun hayal kırıklığına uğrar ve isteği kırılır. Bu hayatta açlığı giderecek bir meslek, iyi bir iş bulunur. Ancak o parçası olduğun milletin içerisinde ve kutsal vatan da gezerek içtiğin bir yudum suya nasıl eşdeğer olabilir ?!

“

БІЗ – ХАЛЫҚТЫҚ САЯСАТ-
ТЫҢ МӘРТЕБЕЛІ МЕКТЕБІНЕН
ШЫҚҚАН ЕЛМІЗ. ОСЫ ЕЛДЕ
ТУЫП-ӨСКЕН ҰРПАҚПЫЗ. БАБА-
НЫҢ ДАҢҚЫН БҰЛДАП, БҰРА
ТАРТҚАН ЖЕРІМІЗ ЖОҚ. ҰЛЫ
ДАЛАНЫҢ ҰЛАҒАТЫН ҰЛТТЫҚ
ТАРИХЫМЫЗ ДЕП БАҒАЛАЙ
ОТЫРЫП, ЖАҢА ТАРИХТЫҢ
ТАРАУЛАРЫН ЖАЗЫП ЖАТЫР-
МЫЗ. БҰЛ ОРАЙДАҒЫ БЕРІК
ҰСТАНЫМ – ҰЛТТЫҚ ҮНТІ-
МАҚТЫ ТУ ЕТУ.

BİZLER – ŞANLI HALK SİYASETİ
MEKTEBİNDE BÜYÜYEN MİLLETİZ.
BU ÜLKEDE DOĞMUŞ-BÜYÜMÜŞ
NESİLİZ. ECDADIMIZIN YÜCE
ŞANI VE ŞÖHRETİNİ PARA-PULLA
KİRLİTMEYİZ, LEKE DÜŞÜRMEYİZ.
ULU BOZKIR ÖĞÜTLERİNE MİLLİ
TARİHİMİZ OLARAK DEĞER VER-
DİK, YENİ TARİHİN BÖLÜMLERİNİ
YAZMAKTAYIZ. BU İSTİKAMETTEKİ
DEĞİŞMEZ İLKEMİZ – MİLLİ BİRLİK
SANCAĞINI KALDIRMAKTIR.

”

Өйткені, рухы еркін халық қана ұлы істерді атқара алады. Біздің ұлы ісіміз тәуелсіздік алу, оны тұғырлы ету болды. Орындадық. Ұлан-байтақ шекарамызды шегендеп, жаттың ала көзі, жаудың сұғы қадалмайтындай ету мақсатын ұстандық. Мақсат межесіне жеттік. Әлемдік өркениет өлкесінде көш соңында қалып салпақтамай, күштіге жағынып, жалпақтамай, қарулыдан қорқып жалтақтамай өмір сүру принципін орнықтыруды ойладық. Ойымыз жүзеге асты. Азуын айға білеген, атағы жер жарған халықаралық ұйымдар мен құрылымдарды төрімізге шақырып, тілін шештіруді жоспарладық. Жоспар орындалды. Кеңес өкіметінің ығына жығылып, тұншығып күн кешкен еліміздің рухани күшін қайта жаңғыртуда тыңнан жол салуға міндеттендік. Уәде үдесінен шықтық. Төл теңгеміздің бағамын, жаңа ақшамыздың нарқын өзгелерге көрсетіп, аларымызды алуды, барар жерге жетуді мақсат тұттық. Оны да орындадық. Әрине, осының бәрі бірден орындап тастайтын да тірлік емес. Ешқайсысына тоқмейісіп отырған жоқпыз. Алға тартып, абыройды көтеріп, жалғастыра береміз.

Құлшынысы келіссе, орындалмайтын арман болмайды. Бабы мен күтімі келіссе, озбайтын жүйрік болмайды. Ол үшін айқын мақсат, асқақ арман, өр талап, үкілі үміт болуы шарт. Бұл қасиеттердің бәрі халқымыздың бойында бар. Осыған мың мәрте тәубе дейміз. «Қазақ тарихында қазақ ұлаатын ештеңе жоқ» дегенде, осы қасиеттерді басты назарға аламыз.

Солақай саясаттың тұсында мансап мінберіне кездейсоқ көтерілген кесірлер мен зордан зобалаң көрген халқымызды кемсіткендер бізді күні кеше ғана пайда болған бұратана халық, бұралқы ел санады. Біз жоқтан бар болған халық емеспіз. Қазақ хандығы – бұдан бес жарым ғасыр бұрын шаңырақ көтерсе де, Еуразияның ұлы даласында орнаған арғы дәуірдегі сақ, ғұн, үйсін мемлекеттерінің, бергі замандағы Ұлы түрік

**ҮЛКЕН, БАС ҮЙДІ
ҚАРА ШАҢЫРАҚ
ДЕЙМІЗ. ТҮРКІ
ЖҰРТЫНЫҢ ҚАРА
ШАҢЫРАҒЫНДА
ОТЫРҒАН ҚАЗАҚТЫҢ
ӘРБІР ТІРЛІГІ ХАЛЫҚ
ТАРИХЫ – ҰЛТТЫҢ
ҰРАНЫ, ҚАРУЫ
МЕН ҚҰРАЛЫ. ҚАРА
ШАҢЫРАҚТЫҢ ИЕСІ
ДЕ БІЗБІЗ, КИЕСІ ДЕ
БІЗДЕ.**

**БҮҮК, АНА ЕВІ
КАРА ШАҢЫРАҚ
(YUVA) ДІЙОРУЗ.
ТҮРК ХАЛКЛАРИНИН
КАРА ШАҢЫРАҒЫНДА,
АТА YURDUNDA
OTURAN
KAZAKLARIN
HER BİR İŞİ HALK
TARİHİDİR, MİLLETİN
SLOGANI, SİLAHI VE
ENSTRÜMANIDIR.
KARA ŞANIRAĞIN,
ATA YURDUN SAHİBİ
BİZİZ, KUTSALLIĞI DA
BİZE AİTTİR.**

Казакларын bir çok kelimesi mecazi anlam taşır. Kelimelerin hepsi uyum içinde olan öğüt dördlüğü gibi etkiler. Örneğin, kara kelimesinin anlamı çok geniştir ve çok, kalın, bol, büyük anlamlarını ifade eder. Bu kelime aslında kaygı ile endişenin kara bulutlarını dağitan savaşçı bir kavramdır. Halkımıza kara orman diyoruz. Büyük, ana evi kara şanıрак (yuva) diyoruz. Türk halklarının kara şanıраğında, ата yurdunda oturan Kazakların her bir işi halk tarihidir, milletin sloganı, silahı ve enstrümanıdır. Kara şanıраğın, ата yurdun sahibi biziz, kutsallığı da bize aittir.

Bizler günümüzün siyasetini milli ruhun egemenliği temelinde hayata geçirmekteyiz. Bunun sebebi de, sadece ruhu egemen olan millet büyük görevleri başarabilir. Bizim yüce görevimiz bağımsızlık almak ve onu ebedi yapmaktır. Görevi başardık. Engin-geiş sınırlarımızı belirleyerek, yabancıların aç gözünü ile düşmanın kötü bakışlarından korumayı amaçladık. Amaç hasıl olmuştur. Dünya medeniyeti diyarında kervan sonunda sallanıp kalmadan, güçlüye yaranmak için başımızı eğmeyerek, silahlıdan korkup endişeye kapılmayarak yaşama ilkesini oturtmaya çalıştık. Düşüncemiz gerçekleşti. Dünyada ismi ağır basan uluslararası örgüt ve teşkilatları ülkemizde bir araya getirerek diyalog platformunu oluşturmak istedik. Plan hayata geçirildi. Sovyet hükümetinin fermanı ile hareket edip, nefesi daralan ülkemizi manevi kuvvetine tekrar kavuşturmak için yeni yol izlemeyi görev edindik. Verilen sözleri yerine getirdik. Milli paramız Tengenin kurunu, yeni paranın piyasa değerini dış dünyaya tanıtarak, alacağımızı almayı, gideceğimizi hedefe ulaşmayı amaçladık. Onu da Allah'ın izniyle başardık. Ancak, bunların hepsi tek seferde yapılan işler değil. Sıralananların hiçbirinden dolayı tokluk hissine kapılmamaktayız. İtibarımızı arttırıp, gelişme yönünde yolumuza devam edeceğiz.

қағандығы, Дешті Қыпшақ пен Алтын Орда мемлекеттерінің заңды мұрагері. Бұлар – біздің ұлы тарихымыздың көне сілемдері. Ежелгі іздің сүрлеулері бізді жаңа заманның мінберінен сөз айтуға жеткізді.

Арғы дәуірлерге бармай-ақ, таза түркілік заманымызға зер салар болсақ, әйгілі Рим империясы құлап, Еуропадағы осы күнгі мемлекеттердің нобайы да әлі қалыптаса қоймаған, ал Қытайда үш патшалық пен алуан әулет өзара тартысқа түсіп жатқан алтыншы ғасырда – 552 жылы Алтайда Ұлы Түрік қағанаты атты қуатты, күшті мемлекет дүниеге келді. Ол небәрі жарты ғасыр ішінде Алтай мен Кавказ арасындағы алып далада жеке дара билік жүргізді. Дәуірлеп тұрған кезінде Византия мен Ираннан, Қытайдың екі патшалығынан алым алған ер түріктің берекесі кетіп, өз ішінде билікке талас басталғанда, әуелі батыс пен шығысқа ажырап, кейін оғыз, қарлұқ, қыпшақ болып бөлініп, жауларына жем болды.

Демек, саясаттың ең басты ұстанымы – бірлік. Бірлігі жеткен ел озады, бірлігі кеткен ел тозады деген сөздің де сорабын дөп басып айтқан халқымыз. Бірлік – біздің барлық жеңістеріміздің қайнар көзі, тыныштығымыз бен бейбіт өміріміздің қорғаны. Бірлік бар жерде – тірлік бар. Осыны әрдайым жадымызда ұстауымыз керек. Ата тарихымыздың тұжырымдарын есте ұстап, шежіре болып айтылар ұлттық ұлағатты, тарихи ақиқатты жас ұрпақтың жадына мықтап сіңіруіміз қажет. Жас ұрпақ жүрегіне сонда жол табамыз, сонда ғана болашағына бағдар бере аламыз.

Біз ұлттық мұрадан ешқашан бас тартқан емеспіз. Жақсы болсын, жарты болсын, ол – біздің ортақ тарихымыз, жүріп өткен жолымыз. Үйренер мектебіміз, үлгі алар өнегеміз. Қалай болғанда да, сол мұраны жаңа заман ыңғайына лайықтап, жас ұрпақтың қажетіне жарата білуіміз керек. Мәртебелі болашақ туралы армандай отырып, мерейлі өткенімізді де жадымызда сақтағанымыз абзал. «Өткенге топырақ шашсаң, келешек саған тас атар» деген тәмсілді көңілге тоқып қойғанымыз жөн.

Астана төрінде біз сан мәрте халықаралық форумдар, саммиттер, симпозиумдар, құрылтайлар өткіздік. «Босқа шығынданып осының

Yeterince gayret edilirse her hayal gerçekleşir. Bakımı ile hazırlığı yolunda ise, her at yarışmayı kazanır. Bunlar için doğru hedef, büyük hayal, yıkılmaz irade, sönmez umut şarttır. Bu özelliklerin tamamı halkımızda var. Onun için Yaradan'a şükretmekteyiz. "Kazak tarihinde Kazanın yüzünü kara çıkaracak leke yoktur" derken, bu özellikleri hatırlamaktayız.

Sinsi siyaseti fırsat bilerek menfaat kolтуғuna tesadüfen yükselen kötülük ile zorluklardan canı acıyan milletimizi aşağılayanlar bizi daha dün ortaya çıkan, bilinmeyen azınlık toplum, vatansız millet zannettiler. Bizler geçmiş olma-yan millet değiliz. Kazak hanlığı her ne kadar beş yüz elli yıl önce kurulsada, Avrasya'nın ulu bozkırlarında yaşayan eski zamanlardaki İskitlerin, Hunların, sonraki Ulu Türk Kağanlıklarının, Deşt-i Kıpçak ve Altın Ordu devletlerinin yasal mirasçısıdır. Bu devletler bizim yüce tarihimizin eski ve büyük bölümleridir. Eski geçmişten gelen kökümüzün izleri bize yeni dünyanın kürsülerinden konuşma imkânını sundu.

Çok eskilere gitmeden, sadece Türklük dönemimize göz atarsak, meşhur Roma İmparatorluğu yıkılmış, Avrupa'daki günümüzdeki devletlerin büyük kısmı oluşmamış ve Çin'de üç krallık ile sayısız aşiretlerin kendi aralarında savaştığı 552 yılında Altaylarda Yüce Türk Kağanlığı ismiyle kuvvetli devlet kurulmuştu. Bu devlet sadece 6 ay içerisinde Altay ile Kafkasya arasındaki engin bozkırlara tek başına hükümlanlık kurmuştu. Türk Kağanlığına zamanında Bizans ve İran, Çin'in iki krallığı vergi veriyordu ve sonra huzuru kaçarak, taht mücadelesi başladığında önce Batı ve Doğu kağanlıklarına bölünerek, devamında Oğuz, Kıpçak Karluklara parçalanarak düşmanlara gün doğmuştu.

Bundan çıkan sonuç, siyasetin en önemli ilkesinin birlik ve beraberlik olduğunu anlıyoruz. Birliği yakışan millet gelişir, birliği yıkılan millet dağılır diyen halkımız, sözün özünü ne kadar da tam belirtmiştir. Birlik bizim tüm başarılarımızın kaynağıdır, huzurlu hayatımız ile istikrarımızın kalkanıdır. Birlik olan yerde dirilik ve devamlılık olur. Bunu hiçbir zaman unutmamalıyız. Atalar tarihinin doğrularını unutmadan, şecere olarak iletilen milli öğütleri, tarihi gerçekleri genç neslin bilincine silinmez kalemle

www.akorda.kz

не қажеті бар?» деген сөздер де айтылып қалып жатты. Тіпті бұдан да өткен, шымбайға бататын сөздерді де естуге тура келді. Бірақ әр нәрсенің қайырымы, әрбір істің нәтижесі, әр басқан қадамның жетер жері болады. «Жүргенге жөргем ілінеді» деген халықтың баласымыз. Біз осынау ұлы басқосулардың арқасында ай астындағы абыройлы Алаш жұртының даңқын асқақтаттық. Өзімізді таныттық, мемлекеттік ғұмырнамамызды байыттық.

Біз кеше кім едік, бүгін кіміз? Ертең қай жерде боламыз? Бұлар – мәңгілік сұрақтар. Оларға бірден жауап қайтара қою да қиын. Тіпті оған бірден жауап беремін деп өзіңді де, өзгені де қинаудың қажеті жоқ.

Айналасы он-он бес жылдың ішінде Қазақстанды әлем тегіс таныды, түгел мойындады, тең әріптес санайтын дәрежеге жетті. Егер біз алысты жақындатпасақ, жақынды жанымызға тартпасақ, жоғарыда айтылғандай әлемдік басқосуларды ұйымдастырмасақ, томаға-тұйықтық не берер еді? Ондай тірліктің пайдасы қане? Қоршау ішіндегі құр байбалам кімге керек? Елордамыздың іргетасын мықтап қалап алғанымыздың өзі біле білгенге, аса маңызды, мәңгілік мәні бар тарихи шешім болды.

Бір кездері әлемдік геосаяси картадағы кешеуілдеп дамып келе жатқан елдермен ша-

ғызмыз. Gençlerin kalbine ancak o zaman yol buluruz ve güçlü geleceğe yönlendirebiliriz.

Bizler hiçbir zaman milli mirası sahipsiz bırakmadık. İyi olsun, kötü olsun onlar bizim ortak tarihimiz, geçtiğimiz yoldur. Öğrenecek mektep, örnek alacağımız modeldir. Her ne olursa olsun, o mirası yeni zaman şartlarına göre uyarlayıp, genç neslin yararına sunabilmeliyiz. Güçlü geleceği hayal edip, kadim geçmişimizi aklımızda tutmamız lazım. "Geçmiş unuttur-san, gelecek seni taşlar" atasözünü gönlümüze ve aklımıza kazmalıyız.

Başkentimiz Astana'da nice uluslararası forumlar, zirveler, sempozyumlar, kongreler ve kurtaylar organize ettik. "Bunlar bize ne lazım, boşuna masraf" şeklinde konuşanlar da olmuştu. Hatta canımızı acıtan sözleri de işitmek zorunda kaldık. Ancak, her şeyin hayrı vardır, her bir işin neticesi, her adımın ulaşacağı yer vardır. "Gayretlinin eli boş kalmaz" diyen milletin evladıyız. Biz bu büyük toplantılar sayesinde ulu ve itibarlı Alaş halkının şanını yücelttik. Kendimizi tanıttık, devletin özgeçmişini zenginleştirdik.

Biz dün kimdik, bugün kimiz? Yarın nerede olacağız? Bunlar her zaman sorulan sorular. Onlara bir hamlede cevap vermek te zordur. Hatta ona tek seferde cevap bulacağım diye kendini de, başkaları da zora sokmanın anlamı yoktur.

тастыратын шалағай саясаткерлердің өздері бүгінде Қазақстанның әлемдік саясаттағы өз жолын өзгеге үлгі етудің көрнекі құралына айналдырды.

«Тәуелсіздікті алдық, енді біздің не істесек те өз еркіміз» деп арқаны кеңге салатын заман емес қазір. Дамылдап, шалқайып жататын да уақыт емес. Біз «әрекет бар жерде – берекет бар» деген қанатты қағиданы ұстана отырып, игі мақсат жолында жұмыла еңбек ететін боламыз. «Дүниенің кілті – сабырда» деген пайғамбарлардан қалған өсиетті өнеге тұтып, жасампаздықтық пен төзімділікті тең ұстадық. Сөйтіп, мемлекеттің қалыптасу, тұрақтылық, даму үрдістерін тұғырға қондыра алдық. Бұған қанағат етпеге бола ма? Көзге ұрып тұрған нәрсені көрмеуге бола ма?

Кеңестік кезеңде қағажу көріп, шеткері жатқан көп республиканың бірі болдық. Ол да бір зейнетінен бейнеті көп тірлік еді. Бүкіл ауыл шаруашылығы өнімдері орталықтың екі алып қаласын азық-түлікпен қамтамасыз етуге жұмсалды. Сол үшін-ақ маңдай тері зая болған еліміздің арада аз ғана уақыт өткенде Еуропадағы қауіпсіздік және ынтымақтастық ұйымына (ЕҚЫҰ) төрағалық жасап, төбе бидей төрелік айтарына күні кеше кім сенер еді? Кезінде ұлт тарихының бастауындай болған Ұлытаудан сөз ұзатсақ, енді ұлы төр – Ақордадан әлемге тіл қатып жатырмыз. Қазақ сөзі ғарышқа дейін жетті.

Әлемнің дамыған 56 мемлекетінің басын қосып, жаһандық дамудың жария жағдайлары мен дүниежүзілік дүрбелеңдерді ымыраға келтірудің жөн-жосығын ойластырдық. Әлемдік ынтымақшыл іс-әрекетке баға беріп қана қоймай, басшылық жасағанымыз да айдай әлемге аян. Кеңестік республикалар арасынан бірінші болып осындай халықаралық беделді ұйымға төрағалық етуімізге еліміздің бейбітшіл де гуманистік ұстанымы негіз қалады. Бұл – біз жүргізіп келе жатқан саясаттың және бір озған жері.

БІЗ БҮГІНГІ САЯСАТТЫ ҰЛТТЫҚ РУХТЫҢ ЕРКІНДІГІ НЕГІЗІНДЕ ЖҮЗЕГЕ АСЫРАМЫЗ. ӨЙТКЕНІ, РУХЫ ЕРКІН ХАЛЫҚ ҚАНА ҰЛЫ ІСТЕРДІ АТҚАРА АЛАДЫ. БІЗДІҢ ҰЛЫ ІСІМІЗ ТӘУЕЛСІЗДІК АЛУ, ОНЫ ТҰҒЫРЛЫ ЕТУ БОЛДЫ. ОРЫНДАДЫҚ.

BİZLER GÜNÜMÜZÜN SİYASETİNİ MİLLİ RUHUN EGEMENLİĞİ TEMELİNDE HAYATA GEÇİRMEKTEYİZ. BUNUN SEBEBİ DE, SADECE RUHU EGEMEN OLAN MİLLET BÜYÜK GÖREVLERİ BAŞARABİLİR. BİZİM YÜCE GÖREVİMİZ BAĞIMSIZLIK ALMAK VE ONU EBEDİ YAPMAKTIR. GÖREVİ BAŞARDIK.

Yaklaşık on beş sene içerisinde Kazakistan'ı tüm dünya tanıdı, hepsi kabul etti, herkese eşit derecede olan bir taraf olabildik. Eğer bizler uzakları yakınlaştırmasaydık, yakınımızdakileri yanımıza çekmeseydik, yukarıda bahsi geçen toplantıları yapmasaydık, dar görüşlülük bize ne verirdi? Öyle bir hayat tarzının faydası ne olurdu? Kapalı çevre içindeki velvele kime yarar sağlar? Başkentimizin temellerini sağlam atabilmemizin kendisi bile anlaşıyana, mühim ve ebedi anlamı olan tarihi karardı.

Bir zamanlar dünyanın jeopolitik haritasında gecikmeyle arkadan gelerek gelişen ülkelerle karıştıran çığ siyasetçiler bile, günümüzde Kazakistan'ın dünya politikasındaki istikametini diğer ülkelere örnek olarak sunmaya alıştılar.

Bu zaman “Bağımsızlığı aldık, bundan sonra ne yaparsak kendi irademizdir” diyerek gevşeyecek zaman değil. İstirahate çekilip, yatacak zaman da değil. Biz “hareketin neticesi bereket” şeklindeki anlamlı ilkeyle önemli hedefe yürürken, birlik olup çabalayacağız. Peygamber hazretlerinin “Sabretmek dünyanın anahtarıdır” şeklindeki vasiyetini slogan edinip, yaratıcılık ile dayanıklılığı eşit tuttuk. Böylece, devletin oluşumunu, istikrarı, gelişme sürecini sağlam dayanağa oturtabildik. Buna şükretmemek mümkün mü? Göze batanı görmezden gelmek doğru mu?

Sovyet döneminde sıkıntılarla boğuşan, tasada kalan çok ülkenin birisiydik. Onun da faydasından zararı çoktu. Bütün tarım ürünleri merkezini iki büyük şehrini beslemeye harcadı. O yüzden alın teri heba edilen ülkemizin az bir zaman sonra Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatına (AGİT) başkanlık yaparak, uluslararası seviyede önemli kararlar alacağına dün kim inanırdı? Zamanında millet tarihinin başlangıcı konumunda olan Uludağdan konuştuyusak, şimdi de ulu merkez Akor-

«Халықтық реформалардан асқан шексіз маңызы бар қоғамдық мәселе жоқ» деп кезінде ұлы дала перзенті Шоқан Уәлиханов жазғандай, біз халық игілігі жолындағы барлық іс-әрекеттерді ешқашан күн тәртібінен түсірмейміз.

Озатынымыз сол – қолында жаппай қырып-жоятын қаһарлы ядролық қаруы бар Қазақстан тәуелсіздігін алғанда әлем сақтана қарап, алаңдап отырғанда, ядролық жойқын қару-жарағымыздан өз еркімізбен бас тартып, әлемдік қоғамдастықтан бейбіт тірлігімізге кепілдік алдық. Бұл тереңнен ойланған саяси қадам болатын. Қазір осы қадамның тыныштыққа тірек болғанын көріп отырмыз.

Бүгінде ешкімді қарумен қорқыта алмайсың. Әлемде қару-жарақтың сан мың түрі бар. Оның бәріне бірдей ие елдер де бар. Бірақ ең үлкен күш – қару емес, татулық. Татулықты сұрап та, сатып та ала алмайсың. Оны саяси көрегендікпен ғана қалыптастыруға болады. Тәуелсіздігін енді ғана алып, өшкені жанып, өлгені тіріліп отырған алагеуім шақта ел ішіндегі тыныштықты біз осылай қалыптастырдық. Демек, біз – татулық, бірлік атты бірегей жасампаздыққа сүйенген елміз.

Баяғыда жаңа шаңырақ көтерген жас отауға бүкіл ауыл асарлата үйін көтеріп, үйелмені қиналмасын деп алдына мал салып беретінін талай көргенбіз. Біздің жас, тәуелсіз мемлекетіміздің де алғашқы күндердегі болмысы осыған ұқсас болатын. Асарлатып үй салғанда, оның қабырғасын қалап, төбесін жапқанда сол ауылдың бір тізгін ұстар ағасы, не іс тетігін білер ұстасы жөн-жоба көрсетіп, бәрін реттеп тұрушы еді. Сонда әлгі үйге бүкіл ауылдың жан шуағы мен жүрек жылуы дарығандай болып, жастар өз бойларындағы парыз бен қарызды терең түсініп, үй бола, үйіріліп, қаз тұрып, қадам басып кететін. Аналарымыз шаруаларын жай-

**БІЗ ЖОҚТАН БАР
БОЛҒАН ХАЛЫҚ
ЕМЕСПІЗ. ҚАЗАҚ
ХАНДЫҒЫ – БҰДАН
БЕС ЖАРЫМ
ҒАСЫР БҰРЫН
ШАҢЫРАҚ КӨТЕРСЕ
ДЕ, ЕУРАЗИЯНЫҢ
ҰЛЫ ДАЛАСЫНДА
ОРНАҒАН АРҒЫ
ДӘУІРДЕП САҚ,
ҒҰН, ҮЙСІН МЕМЛЕ-
КЕТТЕРІНІҢ, БЕРГІ
ЗАМАНДАҒЫ ҰЛЫ
ТҮРІК ҚАҒАНЫҒЫ,
ДЕШТІ ҚЫПШАҚ
ПЕН АЛТЫН ОРДА
МЕМЛЕКЕТТЕРІНІҢ
ЗАҢДЫ МҰРАГЕРІ.
БҰЛАР – БІЗДІҢ ҰЛЫ
ТАРИХЫМЫЗДЫҢ
КӨНЕ СІЛЕМДЕРІ.**

дадан дүnyaya mesajlar vermekteyiz. Kazakların sözü uzaya kadar uzandı.

Dünyanın gelişmiş 56 ülkesini bir araya getirerek, küresel gelişmenin durumları ile dünyadaki kargaşaları çözmek için çözüm arayışına girdik. Sadece dünyadaki barışçıl hareketleri değerlendirmekle kalmadık, bunların yanı sıra, başkanlık görevimizi layıkıyla yaptığımız aşikârdır. Eski Sovyet ülkelerinden ilk olarak böylesi bir büyük teşkilata başkanlık etmemize ülkemizin barışçıl ve hümanist yaklaşımı sebep olmuştu. Bu aslında bizim yürüttüğümüz siyasetin diğer bir başarılı tarafıdır.

Ulu bozkır evladı Çokan Valihanov'un yazdığı gibi "Halka yönelik milli reformlardan daha önemli toplumsal mesel yoktur", biz halkın iyiliği için planlanan her işi hiçbir zaman gündemden düşürmedik.

Kitle imha silahına sahip olan Kazakistan bağımsızlığına kavuştuğunda, tüm dünya çekinerek endişeye kapıldığında, nükleer kitle imha silahımızdan kendi irademizle vazgeçerek, dünya kamuoyundan barışçıl yolumuzun devamı için güvence aldık. Bu aslında derinlemesine düşünülmüş siyasi bir karardı. Günümüzde bunun doğru bir karar olduğu ve barış için sağlam temel sağladığı anlaşılmaktadır.

Günümüzde kimseyi silahla korkutamazsın. Dünyada silahın binlerce çeşidi var. Onların hepsine sahip olan ülkeler de var. Ancak en büyük güç silah değil-barıştır. Barışı dileyerek te, satın alarak ta elde edemezsin. Onu siyasi anlayış ile oluşturabilirsin. Bağımsızlığını daha yeni alan, söndükleri yanarak, ölenleri dirilerek hayata geri dönen bu şafak öncesi alacakaranlık zamanda biz barışı ve huzuru böyle sağladık. Demek ki, biz barış ve birlik ismiyle anılan özel yaratıcılığa dayanan milletiz.

Eskiden yeni kurulan yuvanın evini bütün köy halkı birlikte yaparak, ge-

лай жүріп ән салғанда, әзілдесіп, айналасын ақшуақ күлкіге бөлегенде, аспанымыз шәйдай ашылып, көңіліміз көкке жетіп қалатын.

Бір ерекше есте қалғаны, біздің ауылда жанжал деген мүлде болмайтын. Әлде, ауыл ағалары болдырмай ма екен? Әйтеуір жұрт жұмылып, бір-біріне сүйеу болып, аядай ауылдың ортақ абыройын қызғыштай қоритын. Сонысымен мәре-сәре тірлігін жасап, түтінін түзу түтетіп жатар еді. Жұрттың көбі, әсіресе аға ұрпақ жақсы үй салудың оңай емес екенін біледі. Ал біздің ортақ үйіміз – Қазақстан сияқты жас мемлекетті құрып, орнықтыру бұдан әлдеқайда қиын болды. Мемлекет құрылысы біздің болашақта қандай мемлекетте өмір сүретініміздің нақты бас жоспары болуын талап етті.

Халқымыздың ақыл-парасаты нәтижесінде біз өз жолымызды – Қазақстан жолын жасай алдық. Даналық даңғылы біздің халқымыздың жүрегінен басталды. Әуелі – экономика, сосын саясат деген ұстанымды даурыға

БІЗЛЕР GEÇMİŞİ OLMAYAN MİLLET DEĞİLİZ. KAZAK HANLIĞI HER NE KADAR BEŞ YÜZ ELLİ YIL ÖNCE KURULSA DA, AVRASYA'NIN ULU BOZKIRLARINDA YAŞAYAN ESKİ ZAMANLARDAKİ İSKİTLERİN, HUNLARIN, SONRAKİ ULU TÜRK KAĞANLIKLARININ, DEŞT-İ KIPÇAK VE ALTIN ORDU DEVLETLERİNİN YASAL MİRASÇISIDIR. BU DEVLETLER BİZİM YÜCE TARİHİMİZİN ESKİ VE BÜYÜK BÖLÜMLERİDİR.

чим konusunda sıkıntıya girmemesi için hayvanların toplandığına çok şahit olurduk. Bizim genç, bağımsız ülkemizin de ilk günleri buna benziyordu. Birleşerek ev yapıldığında, onun duvarları örülüp, çatısını kapatıldığında, o köyün önde gelen ağalarından biri yahut işin yol yordamını bilen ustalardan biri ne yapılacağını anlatıp, her şeyi düzene sokardı. İşte o zaman, o eve tüm köylülerin gönül işi ile kalp sıcaklığı yayılmış gibi hava oluşup, yeni çift kendilerine yüklenen görev ve sorumlulukları derinden kavrayarak, yuva olup, yan yana durup, eve ilk adımlarını atardı. Anneler işlerini yaparken şarkı söylerse, esprilerle çevresini güldürürse, gönlümüzdeki bulutlar dağılarak, mutlu olurduk.

Hiç unutmayacağım ise, bizim köyde hiç kavga olmazdı. Yoksa ağalar mı buna müsaade etmezlerdi? Köy halkı her zaman birlik içerisinde, biri diğerine sırtına yaslayarak, küçücük köyün ortak itibarını yavru annesi gibi korurlardı. Böylesi bir yaşam içerisinde işini yaparak, hayat sürerdi. Toplumun ço-

айтпасақ та, сананы тұрмыс билей-тінін саяси тұрғыдан бағамдай отырып, конституциялық қағидаттарды, саяси жүйені, дінаралық үнқатысуды, мәдени-рухани бірлікті, ұлттық инфрақұрылымды бір мақсат шеңберінде құрудың ұтымды жолын таптық.

Бүгінде қазақстандық даму жолының тиімділігін бүкіл әлем мойындап отыр, біздегі қоғамдық келісімді және Қазақстанның біртұтас халқын құрайтын ұлттар мен ұлыстардың ынтымақты тірлігін Біріккен Ұлттар Ұйымы ұлтаралық татулықтың үлгі моделі ретінде жоғары бағалады. Бұл мақтаныш па? Әрине, мақтаныш. Жетістік пе? Әрине, жетістік. Қалай айтсақ та, бұл біздің – ортақ жетістігіміз, ортақ жеңісіміз. Барар бағытымыз, жетер жеріміз бен шығар төріміз бір. Егер де «бас-басымызға би болып», өңкей қиқымның ортасына түссек, көшіміздің қазір қай жерде жүретінін кім білсін?!

Осы жиырма бес жыл ел үшін де, мен үшін де оңай болған жоқ. Біз жүргізіп келе жатқан саясаттың мәні мен мақсатын жүрекпен ұғынып, түсініп, бір жеңнен қол, бір жағадан бас шығарып келе жатқан халқымыздың сап бұзбаған саналы тірлігі. Елмен бірге көрген тойлардың бәрі біздің рухы-

“

**ДЕМЕК, САЯСАТТЫҢ
ЕҢ БАСТЫ ҰСТАНЫ-
МЫ – БІРЛІК. БІРЛІГІ
ЖЕТКЕН ЕЛ ОЗАДЫ,
БІРЛІГІ КЕТКЕН ЕЛ
ТОЗАДЫ ДЕГЕН
СӨЗДІҢ ДЕ СОРАБЫН
ДӨП БАСЫП АЙТҚАН
ХАЛҚЫМЫЗ. БІРЛІК
– БІЗДІҢ БАРЛЫҚ
ЖЕҢІСТЕРІМІЗДІҢ
ҚАЙНАР КӨЗІ, ТЫ-
НЫШТЫҒЫМЫЗ БЕН
БЕЙБІТ ӨМІРІМІЗДІҢ
ҚОРҒАНЫ. БІРЛІК
БАР ЖЕРДЕ – ТІРЛІК
БАР. ОСЫНЫ ӘРДАЙ-
ЫМ ЖАДЫМЫЗДА
ҰСТАУЫМЫЗ КЕРЕК.**

”

ғу, özellikle büyükler kesimi iyi bir ev yapmanın kolay bir iş olmadığını bilirler. Ancak, bizim ortak evimiz olan Kazakistan gibi genç devleti kurup, rayına oturtma daha da zordur. Devletin inşası bizim gelecekte nasıl bir ülkede yaşamak istediğimizin bariz ve kesin ana planını talep etti.

Halkımızın aklı ile bilgeliği neticesinde biz öz yolumuzu-Kazakistan yolunu oluşturmayı başardık. Bilgeliğin ana yolu bizim halkımızın kalbinden başladı. Önce ekonomi, sonra siyaset şeklindeki ilkeyi davulla duyurmasak ta, bilinci hayat meşgalesinin yönettiğini göz ardı etmeden siyasi çözüm arayarak, anayasal kuralları, siyasi sistemi, dinler arası diyalogu, kültürel-manevi birliği, milli altyapıyı bir büyük amaç çerçevesine sığdırarak oluşturmamızın verimli yolunu bulduk.

Günümüzde Kazakistan'ın gelişim modelinin verimliliğini bütün dünya kabul etmektedir, bizim sahip olduğumuz toplumsal hoşgörüyü ve bir bütün Kazakistan halkını oluşturan milletler ile ulusların beraberliği ile birliğini Birleşmiş Milletler milletlerarası barışın örnek modeli olarak nitelendirerek, yüksek değerlendirmede

мыздың ояну, өркендеу кезеңін айқын көрсетеді. Біз күні кеше кісі қолына қарап келсек, енді бізге де сүйсіне қарайтын елдер бар.

Қазақстанның халықаралық беделіне байланысты биылғы бір жылдағы бірлі-жарым жетістіктеріне тоқтала кетсек, еліміз 2016 жылғы 28 маусымда Біріккен Ұлттар Ұйымы Қауіпсіздік Кеңесінің тұрақты емес мүшесі болып сайланды. Бұл Кеңес – БҰҰ-ның Жарғысымен «халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздіктің басты жауапкершілігі» жүктелген, тұрақты жұмыс істейтін орган.

Еліміздің оған мүше болуы – Қазақстанның халықаралық аренадағы беделі мен еңбегінің мойындалуы деген сөз. Біздің еліміз бейбітшілікті, қауіпсіздікті және орнықты дамуды жақтайтынын тәуелсіздік жылдарының бәрінде өзінің нақты істерімен дәлелдеп келеді. Семей ядролық сынақ полигонын жабу және қуаты жөнінен әлемдегі төртінші зымырандық-ядролық арсеналдан бас тарту туралы шешімдерімізді бүкіл Жер шары біледі әрі барынша бағалап, қолдайды.

Бізге әлемдік қоғамдастықтың мұндай сенім көрсетуі мемлекетіміздің

**СІЯСАЕТІН
ЕН ӨНЕМЛІ
ІЛКЕСІНІН БІРЛІК
VE BERABERLİK
OLDUĞUNU
ANLIYORUZ.
BİRLİĞİ YAKIŞAN
MİLLET GELİŞİR,
BİRLİĞİ YIKILAN
MİLLET DAĞILIR
DİYEN HALKIMIZ,
SÖZÜN ÖZÜNÜ NE
KADAR DA TAM
BELİRTMİŞTİR.
BİRLİK BİZİM TҮМ
BAŞARILARIMIZIN
KAYNAĞIDIR,
HUZURLU HAYATIMIZ
İLE İSTIKRARIMIZIN
KALKANIDIR. BİRLİK
OLAN YERDE DİRİLİK
VE DEVAMLILIK
OLUR. BUNU
HİÇBİR ZAMAN
UNUTMAMALİYİZ.**

bulundu. Bu övünç sebebi mi? Elbette, övünme sebebidir. Başarı mı? Elbette, başarıdır. Nasıl söylesek söyleyelim, bu bizim ortak başarımız, ortak zaferimizdir. Yönümüz, hedefimiz ve ulaşacağımız tepe ortaktır. Eğer her kafadan ses çıkarıp, başına buyruk hareket edenlerin ortasında olsaydık, halkımızın hali kim bilir ne olurdu?!

Yaşadığımız bu 25 sene halk için de, benim için de kolay olmadı. Bunu yürüttüğümüz siyasetin anlamı ile amacını kalbiyle kavrayarak, anlayarak, topyekûn birlik içerisinde hareket eden halkımızın sırasını bozmayarak yaptığı gayretleri neticesinde başardık. Milletle beraber yaşadığımız ve gördüğümüz tüm kutlamalar bizim ruhumuzun uyanma, gelişme evresini net göstermektedir. Bizler daha dün nasıl başkasının eline bakarak yaşamış isek, şimdi bize de hayranlıkla bakan ülkeler var.

Kazakistan'ın uluslararası seviyedeki konumunu arttıran bu sene içerisindeki bazı önemli olaylara değinecek olursak, ülkemiz 28 Haziran 2016 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine geçici üye olarak seçildi. Bu Konsey – BM'n Kararı ile "uluslararası barış ile güvenliğini ana sorumluluğunu" yüklenen daima çalışan kuruluştur.

Ülkemizin bu kuruluşa üye olması Kazakistan'ın uluslararası platformlardaki itibarı ile çabalarının kabul edilerek, tanındığını kanıttır. Bizim ülkemiz barışı, güvenliği ve istikrarlı gelişmeyi desteklediğini bağımsız yılların tamamında kendisinin yürüttüğü kararlı ve doğru işleriyle göstermiştir. Semey nükleer deneme poligonun kapatma ve yıkım gücü bakımından dünyada dördüncü sırada olan kitle imha silahından vazgeçme kararımızı Dünya biliyor ve yeterince değer vererek desteklemektedir.

Bize dünya kamuoyunun bu denli güven göstermesi ülkemizin hızla geliş-

“

ҚАЗАҚСТАН, СОНДАЙ-АҚ, СУ, ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ АЗЫҚ-ТҮЛІК ҚАУІПСІЗДІГІ МӘСЕЛЕЛЕРІН ШЕШУГЕ ДЕ ӨЗІНДІК СЕРПІН БЕРЕТІН БОЛАДЫ. ЕЛОРДАМЫЗ АСТАНАДА ӨТКІЗІЛЕТІН «ЭКСПО-2017» ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КӨРМЕСІ – СОНЫҢ БІР БӨЛІГІ. БОЛАШАҚТЫҢ ЭНЕРГИЯСЫ, ЖАСЫЛ ЭКОНОМИКА СИЯҚТЫ ӘРКІМГЕ ДЕ ҚАТЫСЫ БАР ТОЛҒАҚТЫ ПРОБЛЕМАЛАР СОНДА ҚАМТЫЛАДЫ.

KAZAKISTAN, AYNI ZAMANDA, SU, ENERJİ VE GIDA GÜVENLİĞİ KONULARINI DA ÇÖZMEYE KENDİNCE KATKIDA BULUNACAKTIR. BAŞKENTİMİZ ASTANA'DA GERÇEKLEŞECEK OLAN "EXPO-2017" ULUSLARARASI SERGİ BU KATKININ BİR PARÇASIDIR. GELECEĞİN ENERJİSİ, YEŞİL EKONOMİ GİBİ HERKESİ İLGİLENDİREN GÜNCEL PROBLEMLER O PLATFORMDA TARTIŞILACAKTIR.

”

қарқынды дамуы мен береке-бірлігімізге де байланысты, сондай-ақ бұл – тек біздің еліміздің ғана емес, сонымен қатар, бұған дейін ешқашан халықаралық бейбітшілік пен қауіпсіздікке жауап беретін орғанда өкілеттік етпеген бүкіл Орталық Азия өңірінің де табысы.

Таяу болашақтағы жылдар халықаралық қарым-қатынастардағы ахуал үшін аса күрделі кезең болмақ. Дүние созылмалы жанжалдармен қатар, қауіпсіздікке төнетін қатердің бұрын-соңды болып көрмеген кең ауқымымен бетпе-бет келіп отыр. Әлемнің әр түкпірінде орын алып жатқан жантүршігерлік қайғылы оқиғалар радикалды топтар мен олардың имансыз идеологиясына өркениетті қоғамда жол берілмеуге тиіс екенін тағы да дәлелдей түсуде.

Сондықтан да Қазақстан жаһан жұртына, әлемдік қауіпсіздікке қатер төндіретін халықаралық терроризм мен экстремизм әрекеттерін қатаң айыптаумен келеді. Мемлекетіміз баянды болашақтың қазіргіден де

└

mesi ile birlik ve bereketimize de bağlıdır, bunların yanı sıra, bu başarı sadece bize ait değil, aynı zamanda, bu zamana kadar uluslararası barış ve güvenlikle sorumlu kuruluşa üye olmayan tüm Orta Asya bölgesinin zaferidir.

Yakın gelecekteki yıllarda uluslararası ilişkilerdeki durum için çok zor bir dönem olacaktır. Çünkü dünya devam eden çatışmalarla birlikte, güvenliği tehdit eden unsurlarla daha önce yaşanmamış boyutlarıyla yüz yüzedir. Dünyanın her bir köşesinde yaşanan korkunç acılı olaylar, radikal örgütler ile onların inanç dışı ideolojisinin medeni toplumlara sokulmasına zınhar izin verilmemesi gerektiğini her fırsatta kanıtlamaktadır.

Bu nedenle Kazakistan dünya toplumlarının güvenliğini tehdit eden uluslararası terör ve aşırılık hareketlerini şiddetli bir şekilde kınamaktadır. Ülkemiz güzel geleceğimizin şimdiden güvenilir ve iyi olması için kendisine

сенімдірек және игіліктірек болуы үшін өзіне берілген мүмкіндікті пайдаланып қалуға ұмтылады. Өйткені, тұрақты әрі қауіпсіз әлем – азаматтарымыз бен келешек ұрпақтарымыз үшін аса қажетті қасиетті құндылық.

Біз жаппай қырып-жою қарулары мен соғыс індеттерінен және қақтығыс-жанжалдардан азат әлем құруға бағытталған байыпты іс-шараларымызды одан әрі жалғастыра береміз. Қазақстан, сондай-ақ, су, энергетикалық және азық-түлік қауіпсіздігі мәселелерін шешуге де өзіндік серпін беретін болады. Елордамыз Астанада өткізілетін «ЭКСПО-2017» халықаралық көрмесі – соның бір бөлігі. Болашақтың энергиясы, жасыл экономика сияқты әркімге де қатысы бар толғақты проблемалар сонда қамтылады.

Еліміздің еңсесін көтерудегі шараларымыздың тағы бір парасы – шағын мемлекет пе, ұлы держава ма – түйткілді текетірестер, тығырыққа тіреген түсініспеушіліктер тұсындағы араағайындық абзал істеріміз. Соңғы бірер жыл бедерінде ғана Ресей мен Украина, Әзербайжан мен Армения, сондай-ақ Мәскеу мен Анкара арасын дәнекерлеу тұрғысындағы тірлігіміз табысты болды.

Бұл Қазақстан Республикасының әлемдегі аса дамыған мемлекеттер қатарына қосылу, қауіпсіз әрі өсіп-өркендеген болашақ құру жолындағы тағы бір тарихи қадамы болмақ. Сонымен бір мезгілде, қазіргі заманғы өте зәру және тым шетін проблемаларды шешуге қатысу біздің алдымыздан көптеген елдермен, бүтіндей өңірлермен қарым-қатынастарымыз бен тығыз байланыстарымызды дамыту үшін ауқымды мүмкіндіктер туғызбақ.

2016 жылғы 17 маусымда Қазақстан Орталық Азияда алғашқы болып Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымының (ЭЫДҰ) Бәсекелестік жөніндегі комитетінің мүшелігі-

**ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ
АҚЫЛ-ПАРАСАТЫ
НӘТИЖЕСİNДЕ БІЗ
ӨЗ ЖОЛЫМЫЗДЫ –
ҚАЗАҚСТАН ЖОЛЫН
ЖАСАЙ АЛДЫҚ.**

**HALKIMIZIN AKLI
İLE BİLGELİĞİ
NETİCESİNDE BİZ
ÖZ YOLUMUZU-
KAZAKİSTAN
YOLUNU
OLUŞTURMAYI
BAŞARDIK.**

sunulan bu fırsatı tam anlamıyla kullanmaya çalışmaktadır. Çünkü istikrarlı ve güvenli dünya vatandaşlarımız ile gelecek nesillerimiz için çok hacet olan kutsal değerdir.

Bizler kitle imha silahları ile savaş hastalıklarından ve çatışmalardan uzak olan dünyanın inşası için yapılan kararlı işlerimizi yapmaya devam edeceğiz. Kazakistan, aynı zamanda, su, enerji ve gıda güvenliği konularını da çözmeye kendince katkıda bulunacaktır. Başkentimiz Astana'da gerçekleşecek olan "EXPO-2017" uluslararası sergi bu katkının bir parçasıdır. Geleceğin enerjisi, yeşil ekonomi gibi herkesi ilgilendiren güncel problemler o platformda tartışılacaktır.

Ülkemizin itibarını arttırma çabalarımızın diğer bir yönü – küçük bir ülke mi, yoksa büyük süper güçler mi, sorunlu karışıklıklar, çıkmaza giren anlaşmazlıklar konusundaki arabuluculuk gayretlerimizdir. Son birkaç yıl içerisinde Rusya ile Ukrayna, Azerbaycan ile Ermenistan, sonra da Moskova ile Ankara arasını düzeltme yönündeki çalışmalarımız başarılı olmuştur.

Bu Kazakistan Cumhuriyetinin dünyadaki gelişmiş ülkeler arasına katılma, güvenli hem refah gelecek kurma yolundaki diğer bir tarihi adımı olacaktır. Bununla birlikte, günümüzdeki güncel ve acil olan problemleri çözmeye katılma süreci, bizim için birçok ülkelerle, hatta bölgelerle ilişkilerimiz ve sıkı bağlarımız geliştirme açısından büyük fırsatlar doğuracaktır.

17 Haziran 2016 tarihinde Kazakistan Orta Asya'dan ilk olarak Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütünün (OECD) Rekabet komitesi üyeliğine kabul edildi. Dünya örneklerini hesaba katarsak, Kazakistan için küresel ekonomiye yön veren bu kurumun bir parçası haline gelmek çok önemlidir.

Bunların hepsi, her şeyden önce halkımızın uyum içerisinde olmasının, top-

не қабылданды. Әлемдік үрдістерді ескеретін болсақ, Қазақстан үшін жаһандық экономиканы қалыптастыруға әсер ететін осы ұйымның бір бөлігіне айналу өте маңызды.

Бұлар, ең алдымен, ұлтымыздың ұйысқандығының, жұртымыздың толысқандығының көрсеткіші. Сонымен қатар, ерен елдігімізге, тұғырлы тәуелсіздігімізге деген құрметпен жарқын болашағымызға деген қалтқысыз сенім деп білемін. Халқымыз осынау зор сенімнің үдесінен шығып, Қазақстанның әлемдік аренадағы абыройының асқақтай түсетініне еш күмән жоқ.

Еңбекқор халқы бар Қазақстан алға қарай алшаң адымдап келеді. Еңбек ендіктері мен береке бойлықтарында ерен еңбектің қарқынын көреміз, бұл – Тәуелсіздіктің тынымсыз қайнап жатқан ырыс қазаны. «Қазаншының еркі бар, қайдан құлақ шығарса» деген мәтел біздің ұлттық мүддеге келе бермейді. Өз еркіміз өзімізде екен деп өзеурейтін заман емес. Өзгенің де қас-қабағына қараудың мәні бар. Көршіңмен араз болсаң, қақысы бұзылады, еңбекпен араз болсаң, ақысы бұзылады.

Бізді қазір жүз ойландырып, мың толғандыратын бір кесел бар. Ол – сыбайлас жемқорлық. Сыбайлас жемқорлық – жегі құрт. Халықтың қазынасын тонап жатқан, іс басына келгенше мінәйім, қолға билік тигесін «құдайым» адамдар арамызда әлі де кездесіп жатыр. «Мал аласы сыртында, адам аласы ішінде» деп халқымыз қалай дөп айтқан.

Ұлы бабамыз Майқы биден қалған: «Хан – халықтың қазығы» деген сөзде үлкен мағына жатыр. Қазақстан қоғамының алтын қазығына айналған президенттік билік жең ұшына жемір пиғылын тыққан сұғанақтың сұғын қайтарып, ұзында өші, қысқада кегі кеткен кең көңіл жұртының көкейдегісін тауып, ретке келтіру үшін қолдан келгеннің бәрін жасайды.

Біз, әрине, жазақұмар ел емеспіз. Бала кезімізде өз қатарластарымызбен талай рет шекісіп қалған жағдайларымыз болатын. Біздің құрдастарымыз шетінен намысқой, өр болатын. Сондай кезде әлсіздерге күштілер, кішкентайларға үлкен ұлдар көмекке келетін. Әділ төрелік айтып, балалық тазалықпен шешім қабылдайтын. Осындай кездерде әкелеріміз бен аналарымыз ешқандай шу кө-

lumumuzun olgunlaşarak bilinçlenmesi sayesinde. Bununla birlikte, yüce devletimize, bağımsızlığa olan saygı ve ayrıca güçlü geleceğimize olan kuşkusuz güvenden kaynaklandığını düşünüyorum. Halkımızın bu denli zor güveni gösterip, Kazakistan'ın uluslararası arenadaki itibarı ve şanının artacağına hiç şüphe yoktur.

Çalışkan halkı olan Kazakistan ileriye emin adımlarla yürümektedir. Emek enleri ile bereket boylarında büyük gayretin boyutunu görebiliriz, bu – Bağımsızlığın kesintisiz kaynayan bolluk kazanıdır. “Fidanı öz çiftliğimde istediğim yere dikerim” mantığı bizim mille çıkara aykırıdır. Bağımsızlık var deyip başı buyruk hareket etmek yanlıştır bu zamanda. Başkalarının da söylediklerini dikkate almakta fayda var. Komşunla kavgalı ise hak bozulur, çalışma ile kavgalı isen karşılığı bozulur.

Bizi halen çokça düşündüren bir konu var. Örüşvet ile yolsuzluktur. Rüşvet – devlet kökünü kemirendir. Halkın rızkını çalan, makama gele- ne kadar mülayim, geldikten sonra aslan kesilerek “benim” diyen insanları aramızda halen görülebiliyoruz. Halkımız “ hayvan beneği dışındadır, insan beneği içindedir ”diyerek nasıl da isabetli söylemiş.

Ulu atamız Maykı bilgeden kalan: “Han-halkın direğidir” sözü muhteşem anlam taşır. Kazakistan toplumunun altın direğine dönüşen cumhurbaşkanlık yönetimi her türlü sinsi planları bozarak, uzakta olanda öcü, yakında olanda intikamı kalan halkın istediğini bularak, yerine koymak için elinden geleni yapacak durumdadır.

Bizler, elbette ki, ceza meraklısı değiliz. Çocuk iken yaşıt çocuklarla çok çekiştığımız durumlar olmuştu. Bizim yaşıt çocukların hepsi gururlu ve cesurdular. Kendi aramızda kavga ettiğimiz zaman zayıfları güçlüler, küçükleri büyükler kollardı. Adaletli hüküm verip, çocukluk saf temizlik ile karar verirlerdi. Bu durumlarda babalarımız ile annelerimiz hiçbir ses çıkarmadan, her şeyi anlıyorlardı. Hiçbir anne veya baba kendi evladından taraf olmadan, adil davranırlardı. Bizim çocuk sürtüşmelerimizi gördüğünde babalarımız gülümseyerek kimin haklı

термей, әр нәрсенің байыбына бара білетін. Ешқайсысы өз баласына бұра тартпай, әділдікке қол берер еді. Біздің балаң жанжалымызды көрген әкелеріміз күлімсіреп тұрып, кімдікі дұрыс екенін жіктеп, лезде татуластырып жіберетін.

Осылайша, өкпенің арты өкініш, даудың соңы даурығу екенін ата-аналарымыз кішкентайымыздан бойымызға сіңіріп, ойымызға тұрақтатты. Сол кездерден бастап кішіге қамқор, үлкенге ізетті болып, адамдар арасындағы қарапайым дипломатияның дәрістерін санаға сіңіріп өстік. Кішіліктің келешегі үлкендіктің үлгісінде жатқанын ұғынып ержеттік. Мемлекеттік саясатта да осыны берік ұстану қажет. Мемлекеттік дипломатия мен адамдар арасындағы қарым-қатынастың ұқсас жерлері көп. Бірақ үнемі осылай деу де дұрыс бола бермейді. Мемлекеттік қарым-қатынастың ауқымы да, салмағы да, сабағы да үлкен жауапкершілікке келіп тіреледі.

Қазақстан – көршісімен тату, алыспен де, жақынмен де бейбіт қатар өмір сүре алатын ел. Ол қоғамдық тұрғыдан мызғымас тұғыры бар мемлекет ретінде қабылданып, осы сындарлы саясатымыздың арқасында бұл баға біржолға бекіді. Әлемдік қауымдастық

kimin haksız olduğunu belirterek hemen aramızı düzeltirlerdi.

Böylece, küsmenin arkası üzüntü, davanın arkası kargaşa olacağını baba-annelerimiz küçüklükten beri boyumuza sindirerek, düşüncemize kazmışlardı. O zamanlardan bu yana, küçüklere özen ve ilgi, büyüklere saygı gösterilmesi gerektiğini, insanlar arasındaki basit diplomatik dilin derslerini bilincimize yazarak büyüdük. Küçüklüğün geleceği büyüklüğün örneğinde olduğunu kavrayarak olgunlaştık. Devlet politikasında da bunu benimsemek lazım. Devlet diplomasisi ile insanlar arasındaki ilişkilerin benzer yönleri çoktur. Lakin her zaman bu böyledir demek yanlıştır. Devlet diplomasisinin kapsamı, ağırlığı, dersi ve sorumluluğu çok büyüktür.

Kazakistan komşuları ile sulh içinde, uzaktaki ve yakındakilerle de barışçıl hayat sürebilen devlettir. Bu tanım toplumsal açıdan değişmez sağlam temeli olan devlet olarak kabullenerek, yürüttüğümüz doğru politika sayesinde sonsuza dek sabitlendi. Dünya kamuoyu bundan sonra bizim ülkeyi sadece nükleer silahtan kendi iradesiyle vazgeçmiş ülke olarak tanımayacaktır, aynı zamanda dünyadaki çatışmaları ve bölgesel anlaşmazlıkları, bölgesel savaşları arabu-

енді біздің елді ядролық қару-жарақтан өз еркімен бас тартқан ел ғана емес, әлемдік жанжалдар мен аумақтық кикілжіңдерді, аймақтық соғыстарды араағайындық бітімгершілікке шақыруға адамгершілік тұрғыдан құқы бар мемлекет ретінде қабылдап, өнеге тұтады. Біз – осылайша «үрей империясынан үміт империясының» сарайына бейбіт қадаммен кірген мемлекетпіз.

1992 жылдың күзіндегі АҚШ-қа алғашқы сапарым кезінде Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясында әлемдік мінберде бірінші рет баяндама жасағанда, күллі дүние жүзі бізге «мынау қандай ел, бұлар кімдер, қандай мақсаты бар, болашағы қандай?» деген сауалдар кернеуінде отырды. Тосырқап та, жатырқап та отырғандар болды. Бірақ біз жаспыз деп жасқанып, жолымыздан жаңылып қалған жоқпыз.

Ол тұста біз әлемдік өркениет көшіне қосылған жаңа мемлекет болғанымызбен, арғы түбіміз тарих тереңінде жатқан, ұлттық құндылықтары бар ұлағатты ел екенімізді айтуға мүмкіндік таптық. Әлемдегі ең үлкен аумақтардың бірін алып жатқан жұрт екенімізді білдіре отырып, жері байдың – елі бай екенін де жатқа жеткізе түсіндірдік. Шаңырағымызды шайқалтпастан, байлығымызды еселей алатын ел екенімізді аз сөзбен ұғын-

ЕЛІМІЗ ҮШІН JAҢA, CЫHДAPЛЫ KEZEҢ BOЛЫП TAБЫЛATЫH ДҮHIEЖYЗЛІK CAYDA ҰЙЫMЫHЫҢ ДAМУ ЖӘHE ӨЗAPА ЫҚПAЛДACY MҮM-KІHДІKTEPI MEH ДEMOKPATИЯЛЫҚ ДAМУ YРДІCTEPІH ЖAЛҒACТЫPA BEPEMІЗ. KOHCTИ-ТУЦИЯДА ТҰЖЫ-РЫMДAЛҒA H БACТЫ ҚAҒИДАТТАРДЫ HE-ПІЗГЕ AЛA OTЫPЫП, ҚАЗAҚCТАHHЫҢ YШІHШІ MЫҢЖЫЛ-ДЫҚTAҒЫ OPHЫHЫҢ TEK ҚAHA ТӨPДE H TAБЫЛYЫHA БAP KYШ-ЖІГEPІMІЗДІ, AҚЫЛ-ПAPACATЫ-МЫЗДЫ ЖҰMCAЙ-ТЫH БОЛАМЫЗ.

luculuk vasfı ile çözmek için dostluğa ve diyaloga çağırmaya insani değerler açısından hakkı olan devlet olarak kabul edip, örnek tutmaktadırlar. Biz böylelikle “korku imparatorluğundan umut imparatorluğu” sarayına barışçıl adım ile giren devletiz.

1992 yılındaki sonbaharda ABD'ye yapılan ilk ziyaretim esnasında BM Genel Kurulunda dünya kürsüsünden ilk kez sunum yaptığımda, bütün dünya bize “bu nasıl bir ülke, bunlar kimler, ne amacı var, geleceği nasıl?” şeklindeki sorular akıllarını dolduruyordu. Bizi kayda almayanlar da, kendini beri tutanlar da oldu. Ancak, biz genciz diye kabuğa çekilmedik, yolumuzu şaşmadık.

O esnada biz ne kadar dünya medeni göçüne katılan yeni ülke olsak ta, köklü geçmişi ve kendine has milli değerleri olan akıllı halk olduğumuzu açıklayma fırsatını bulduk. Dünyadaki en büyük toprak parçasını içeren bölgelerin birinde yaşayan toplum olduğumuzu belirterek, toprağı geniş olanın halkı da tok olacağını dış dünyaya detaylıca anlattık. Devletimizin direklerini kırmadan ve çatımızı sallamadan zenginliğini katlayabilecek ülke olduğumuzu az sözle akıllara kazdık. O günlerden bu yana da çeyrek asırlık zaman geçti.

дырдық. Оған да міне, ширек ғасырға жуық уақыт өтті.

Бүгінде өткен кезеңге зер салсақ, XX ғасырдың қасіретті жылдары аз болған жоқ. Ашаршылық туралы қоғамда қалыптасқан қордалы ойды жаңаша қорыту жүзеге асты. 2012 жылы қазақ халқының тарихындағы қасіретті зұлматқа 80 жыл толды. Кеңестік күштеп ұжымдастыру мен тәркілеудің ең ауыр кезеңі, әсіресе, 1932-1933 жылдарға тап келді. Осынау адамгершілікке мүлде жат қатыгездіктің салдарынан миллиондаған адам құрбан болып, миллионнан астам қандасымыз тарихи Отанынан босып, жырақ кетуге мәжбүр болды. Бұл зұлмат кезеңді халық жадында сақтау үшін жүйелі жұмыстар жүргізілді. Олар жас ұрпаққа үлгі берерлік келелі істер еді.

Осы қасіретті кезеңге арналған іс-шаралардың саяси және жан тебірен-терлік көрінісі 2012 жылғы 30 мамырда Астана қаласында Ашаршылық құрбандарына қойылған ескерткішті ашу болды. Осылайша, ашаршылық тақырыбы төңірегіндегі қажетсіз, жалған ғылыми белсенділік пен саяси саудаға салушылыққа тосқауыл қойылды. Сол сұрқия зұлматқа байланысты оған шынайы қоғамдық және саяси баға берудің ұстанымы қалыптасты. Бұл Қазақстан халқының елдігі мен бірлігінің одан әрі нығая түсуіне ықпал етті.

Еліміз үшін жаңа, сындарлы кезең болып табылатын Дүниежүзілік сауда ұйымының даму және өзара ықпалдасу мүмкіндіктері мен демократиялық даму үрдістерін жалғастыра береміз. Конституцияда тұжырымдалған басты қағидаттарды негізге ала отырып, Қазақстанның үшінші мыңжылдықтағы орнының тек қана төрден табылуына бар күш-жігерімізді, ақыл-парасатымызды жұмсайтын боламыз. Серптей сөзіміз – осы. Серпінді ісіміз де сондай болмақ. Серптің сыны мен серпінін уақыт көрсетеді. Сол кезде біз уақыттың бетіне ұялмай тұра қарай аламыз деп сенеміз.

**ҮЛКЕМІЗ ІЧІН YENI
VE OLumlu BİR
DÖNEM OLAN DÜNYA
TİCARET ÖRGÜTÜNÜN
KALKINMA VE
DAYANIŞMA İMKÂNları
İLE DEMOKRATİK
GELİŞME SÜREÇLERİN
DEVAM ETTİRECEĞİZ.
ANAYASAMIZDA
BELİRTİLEN İLKELERE
VE KURALLARA
DAYANARAK,
KAZAKİSTAN'IN
ÜÇÜNCÜ BİN YILLIKTAKI
YERİNİN SADECE
YÜKSEKLER OLMASI
İÇİN TÛM GÜCÛMÛZÜ,
AKIL VE BİRİKİMİMİZİ
HARCAYACAĞIZ**

Günümüzde geçmiş dönemlere bakacak olursak, XX. asrın kaygılı ve acılı yılları az olmamıştır. Kıtılık hakkında toplumda oluşan oturmuş düşünceyi yeniden anlamlandırma gerçekleştirdik. 2012 yılı Kazak halkının tarihinde yaşanan acılı zulmün 80. yıldönümü oldu. Sovyetlerde yapılan zorla kollektivizasyon ve haczin en ağır dönemi, özellikle 1932-1933 yıllara denk gelmişti. Böylesi bir insani ahlaka ve değerlere tamamen ters olan bu acımasız olay neticesinde milyonlarca insan hayatını kaybetti, milyondan fazla kardeşlerimiz tarihi Vatanını bırakarak uzaklara göç etmek zorunda bırakıldı. Bu acılı dönemi halk aklında tutması için sistematik çalışmalar yapıldı. Bu çalışmalar sonraki genç nesil için ibret ve ders alacak şekilde yapılmıştı.

Bu acılı döneme ait çalışmaların siyasi ve can alıcı görüntüsü 30 Mayıs 2012 tarihinde Astana'da Kıtılık kurbanları için yapılan anıtın açılışı ile görüntü-lendi. Böylece, kıtılık konusundaki lüzumsuz, yalancı bilimsel faaliyetlerin ve siyasi malzeme yapmanın önü kapatılmıştı. Böylece, bu kaygılı zulmü sosyal ve siyasi açıdan gerçekçi değerlendirmenin ilkeleri oluştu. Bu durum Kazakhstan halkının bütünlüğü ve birliğinin daha üst dereceye çıkmasına sebep oldu.

Ülkemiz için yeni ve olumlu bir dönem olan Dünya Ticaret Örgütünün kalkınma ve dayanışma imkânları ile demokratik gelişme süreçlerini devam ettireceğiz. Anayasamızda belirtilen ilkelere ve kurallara dayanarak, Kazakistan'ın üçüncü bin yıllıktaki yerinin sadece yüksekler olması için tüm gücümüzü, akıl ve birikimimizi harcayacağız.

Bizim akdimiz budur. Heyecan dolu çalışmalarımız da o şekilde olacaktır. Akdin sonucu ile kapsamın vakit gösterir. O vakit geldiğinde yüzüne utanmadan bakabileceğimize inanıyorum.

PROF. DR. DÜSEN KASEİNOV

TÜRKSOY GENEL* SEKRETERİ

ТҮРКСОЙ БАС* ХАТШЫСЫ

Usta bir kemancı, eğitmen ve de yönetici olan Düsen Kaseinov kimdir? Tanıyabilir miyiz?

Kazakistanlıyım. Konservatuvar eğitimi aldım. Yedi yaşından beri keman çalıyorum. Dünyanın pek çok yerinde konserler verdim. Ancak son yirmi yıldır daha çok yöneticilik yapıyorum. On yıl süreyle konservatuvar rektörlüğü yaptım. Daha sonra Kazakistan Kültür Bakanı olarak görev yaptım. 2008 yılından itibaren ise TÜRKSOY Genel Sekreterliği görevini yürütüyorum.

2008 yılından beri "Türk Dünyasının UNESCO'su" olarak anılan TÜRKSOY Genel Sekreterliğini yürüten biri olarak bu teşkilatın Türk Dünyasına faydasını nasıl izah edersiniz?

Kazakistan Devlet Başkanı Sayın Nursultan Nazrbayev'in talimatı ile Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı Genel Sekreterliği görevine aday olmam ve TÜRKSOY Bakanlar Konseyi tarafından oy birliği

ASLINDA HER ŞEY TÜRK CUMHURİYETLERİNİN BAĞIMSIZLIKLARININ KAZANMASIYLA BAŞLADI DEMEK YANLIŞ OLMAZ. UZUN SÜRE BİRBİRİNDEN AYRI KALAN TÜRK CUMHURİYETLERİ, BAĞIMSIZLIK DÖNEMİYLE BİRLİKTE YENİDEN İLİŞKİLERİNİ DERİNLEŞTİREREK, OMUZ OMUZA VERDİLER. TÜRKSOY, BU DEVLETLERLE BİRLİKTE BUGÜN HER SENE YOL KATETMEKTEDİR.

Шебер скрипкашы, ұстаз, әрі басқарушы Дүйсен Қасейінов кім? Алдымен өзіңіз жайлы айтып берсеңіз.

Мен Қазақстан азаматымын. Консерваторияны бітірдім. Жеті жасымнан бері скрипкада ойнаймын. Әлемнің көптеген жерінде концерт бердім. Бірақ соңғы жиырма жыл бойы басқарушылық қызметіндемін. Он жыл бойы консерваторияның ректоры болып қызмет атқардым. Содан кейін Қазақстан Республикасының Мәдениет министрі болып қызмет жасадым. 2008 жылдан бері ТҮРКСОЙ-дың Бас хатшысымын.

2008 жылдан бері «Түркі әлемінің ЮНЕСКО-сы» болып табылған ТҮРКСОЙ-дың Бас хатшысы ретінде бұл ұйымның түркі әлеміне қосқан үлесі жайлы айта кетсеңіз.

Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың ұсы-

* Ahmet Yesevi Üniversitesi "AYHABER" dergisinin Kış 2016 yılı №50 sayısında yayınlanmıştır.

* Ахмет Ясауи университетінің «АҮНABER» атты журналының 2016 жылғы қысқы №50 санында жарияланды.

іле бу göreve layık görülmemin üzerinden 8 ыла yakın бир сүре геңті.

Türk Cumhuriyetlerinin kurdukları ilk uluslararası örgüt olan ve bugün Türk Dünyasının UNESCO'su olarak anılan TÜRKSOY ile tarih boyunca dünya medeniyetine yapmış olduğumuz katkıları önce kendi insanımıza sonra da tüm insanlığа yüksek sesle anlatma sorumluluğunu üstlendik.

Bunu yaparken, sahip olduğumuz kültürel mirası en iyi şekilde değerlendirerek yeni sanatsal üretimlerle, evrensel boyutlarda yeni eserler ortaya çıkarmak; Türk topluluklarının kültürel ortaklığını güçlendirmenin yanı sıra, çeşitliliğimizi ve özgünlüğümüzü korumayı önceliklerimiz olarak belirledik.

TÜRKSOY bu sorumluluk ve öncelikler ile kuruluşundan bu yana geçen süre içerisinde resimden müziğe, tiyatrodan sinemaya, mimariden somut olmayan kültürel değerlere, edebiyattan düzel sanatlara kadar kültür ve sanatın her alanında birçok başarılı projeye imza attı. Bugün gelecek nesillere miras olarak bırakacağımız pek çok ortak başarıya imza attığımızı gönül rahatlığıyla söyleyebilirim.

Bugün katettiğimiz yolu anlayabilmek için TÜRKSOY'un kuruluş yıllarındaki ortamı da hatırlamakta fayda var. Doksanlı yılların başlarında meydana gelen

**НЕГІЗІНДЕ БАРЛЫҚ
НӘРСЕ ТҮРКІТІЛДЕС
ЕЛДЕРДІҢ ЕГЕМЕН-
ДІККЕ ҚОЛ ЖЕТКІЗУ-
НЕН БАСТАУ АЛДЫ
ДЕСЕК ҚАТЕЛЕСПЕЙ-
МІЗ. КӨП ЖЫЛДАР
БОЙЫ БІР-БІРІНЕН
ШАЛҒАЙ БОЛҒАН
ТҮРКІ ЕЛДЕРІ ТӘУЕЛ-
СІЗДІК КЕЗЕҢДЕРІНДЕ
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТА-
РЫН ҚАЙТАДАН
НЫҒАЙТЫП, БІР-
БІРІНЕ ҚОЛДАУ
КӨРСЕТТІ.
ТҮРІКСОЙ ОСЫ
МЕМЛЕКЕТТЕРМЕН
БІРГЕ БҮГІНГІ КҮНГЕ
ДЕЙІН ЖОЛЫН
ЖАЛҒАСТЫРУДА.**

нысымен Халықаралық түркі мәдениеті ұйымының Бас хатшылығына үміткер болып, ТҮРІКСОЙ Министрлер кеңесінің сайлауымен осы қызметте жүргеніме 8 жыл болды.

Түркі елдерінің алғаш құрылған халықаралық ұйымы түркі әлемінің ЮНЕСКО-сы болып танылған ТҮРІКСОЙ түркі әлемінің мәдениеті мен өнерін кеңінен насихаттауды, бүкіл әлемге паш етуді көздеуде.

Мәдени мұрамызға сүйене отырып, жаңа өнер туындыларын әлемдік аренаға шығару, түркітілдес елдердің мәдени серіктестігін нығайту, сондай-ақ ерекшеліктерімізді сақтау негізгі басымдықтарымыз болып табылады.

ТҮРКСОЙ бұл жауапкершілік пен басымдықтар негізінде құрылған кезінен бүгінгі күнге дейін бейнелеу өнері, музыка, театр, кино, сәулет өнері, әдебиет салаларында көптеген жобаларды іске асырды. Келешек ұрпағымызға ортақ мирас қалдыру мақсатында көптеген табысты іс жасағанымызды оңайлықпен айта аламын.

Осы уақытқа дейін жүріп өткен жолымызды түсіну үшін ТҮРКСОЙ-дың құрылған кезі жайлы айтып өту керек. 90-жылдардың басында түр-

деğişim sürecinde Türk Dili Konuşulan Ülkeler birer birer bağımsızlıklarını kazandılar. Bu ülkeler ve Türkiye dil, kültür ve tarih bağları ile birbirine çok sıkı bir şekilde bağlıydılar. Uzun yıllar birbirinden uzak ve ayrı yaşayan Türk halklarının yakınlaşmasının yolu açılmıştı. Bağımsızlıktan kısa bir süre sonra 1992 yılında İstanbul'da bir araya gelen kültür bakanları, ortak Türk kültürünün araştırılması, Türk ve dünya kamuoyunda tanınması, gelecek kuşaklara aktarılacak evrensel kültür içerisinde layık olduğu yeri alması amacıyla örgütlenmenin gerekliliğini değerlendirdi. Bu kapsamda neler yapılabileceği hususunun araştırılarak, Bakü'de yeniden toplanılmasını kararlaştırdı. Kısa bir müddet sonra Bakü'de tekrar bir araya gelen bakanlar, söz konusu amaca ulaşabilmek için uluslararası bir kültür teşkilatının kurulması konusunda fikir birliğine vardı ve bu teşkilatın yapılmasıyla ilgili önerileri değerlendirerek, TÜRKSOY'un yirmi yıla uzanan çalışmalarının ilk adımını attı. Aslında her şey Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının kazanmasıyla başladı demek yanlış olmaz. Uzun süre birbirinden ayrı kalan Türk Cumhuriyetleri, bağımsızlık dönemiyle birlikte yeniden ilişkilerini derinleştirerek, omuz omuza verdiler. TÜRKSOY, bu devletlerle birlikte bugün her sene yol katetmektedir.

TÜRK DÜNYASI KÜLTÜR BAŞKENTİ PROJESİNE NİSPETEN YENİ UYGULARIMIZDAN BİRİ. TDKB PROGRAMI, TÜRK KÜLTÜR VE SANAT HAYATINA KATTIĞIMIZ BİR YENİLİK OLARAK GÖRÜYORUZ.

«TÜRKİ ӘЛЕМІНІҢ МӘДЕНІ АСТАНАСЫ» – ЖАҢА ЖОБАЛАРЫМЫЗДЫҢ БІРІ. «TÜRKİ ӘЛЕМІНІҢ МӘДЕНІ АСТАНАСЫ» ЖОБАСЫ – TÜRKİ МӘДЕНІЕТІ МЕН ӨНЕР САЛАСЫНА ҮЛЕС ҚОСУ МАҚСАТЫНДА ЖАСАЛҒАН ЖАҢА ЖОБА.

кітілдес елдердің тәуелсіздікке қол жеткізуі көп жылдар бойы бір-бірінен жырақ болып, тілі, мәдениеті және тарихы бір болған елдердің қайтадан бірігуіне себеп болды. Тәуелсіздіктің жариялануынан кейін шамалы уақыт өткен соң 1992 жылы Түркияның Ыстамбұл қаласында Мәдениет министрлері жүздесіп, ортақ түркі мәдениетінің зерттелуі, түркі әлеміне және халықаралық қауымдастыққа паш етілуі, келешек ұрпаққа мұра қалдырып, әлемдік мәдениетте өз орнын табу мақсатында ұйым құру қажеттігін талқылаған болатын. Осы орайда ұйымның қандай жұмыстар атқаратынын талқылау мақсатында Бакуде қайтадан жүздесу жөнінде келісті. Біраз уақыттан кейін Бакуде жиналған министрлер көзделген мақсатқа жету үшін халықаралық мәдениет ұйымын құру туралы келісті және ұйымның құрылуы туралы пікірлер мен ұсыныстарды талқылап, ТҮРКСОЙ-дың жиырма жыл бойы атқарып жатқан жұмыстарының алғашқы қадамын жасады. Негізінде барлық нәрсе түркітілдес елдердің егемендікке қол жеткізуінен бастау алды десек қателеспейміз. Көп жылдар бойы бір-бірінен шалғай болған түркі елдері тәуелсіздік кезеңдерінде қарым-қатынастарын қайтадан нығайтып, бір-біріне қолдау көрсетті. ТҮРКСОЙ осы мемлекеттермен бірге бүгінгі күнге дейін жолын жалғастыруда.

Тәуелсіздіктерінің 25 жылдығы тойланатын мүше елдеріміздің дамуы мен мәдениет саласындағы динамизм біздің жұмыстарымызға да оң әсер етіп, түрлі аймақтарда табысты жобаларды жүзеге асыруға себеп болуда.

ТҮРКСОЙ-дың «Түркі әлемінің мәдени астанасы» жобасы жайлы айтып берсеңіз.

Бағымсыздықларынның 25. жылдығын қутламаяа һазырландығымыз үйе үлкелеримизде сағланан калкынма ве күлтүрел һаяаттаки динамизм, чалышмаларимиза да янсийарак, farkлы coғрафяаларда бағарлы прожелере имза атмамизы сағлыяор.

ТҮРКСОЙ’ун “Түрк Дүнясы Күлтүрү Башкенти” проjesи һакында билги ве- рир мисиниз?

ТҮРКСОЙ бүгүн 22 яғшында аяклары яере сағлам басын улсларарасы бир теғкилаттыр. Невруз кутламалары, Опера Гүнлери, Рессамлар Булушмалары, Фотографчлар Булушмалары, Heyкелтирашлар Булушмалары, Eдебият Конгрелеры гили ге-ленекселешмиш pek чок еткнлигимиз вар. Бу еткнликлере һер яыл яенилери екленийор.

Түрк Дүнясы Күлтүр Башкенти проjesимиз ниспетен яени уығуларимыздан били. TDKB Programyny, Түрк күлтүр ве санат һаяатына каттыгымиз бир яенилик оларак горюйоруз.

2010 яылнда Истанбул’да дүзенленен “Түрк Дили Конушан Үлкелер Devlet Башканлары 10. Зирвеси’нде ТҮРКСОЙ’ун önerisiyle һаяата гечен program çerçevesinde 2012 яылнда ilk оларак Kазакыстан’ын башкенти Astana, “Түрк Дүнясы Күлтүр Башкенти” оларак ilan edilmistir. Astana’nyn ardından 2013 яылнда Eскиşehir, 2014 яылнда Kазан ве 2015 яылнда Түркменистан’ын Merv şehri Түрк Дүнясы Күлтүр башкенти unvanyny гурurla тағимыштыр. Түрк Дүнясы Күлтүр Башкенти programy kapsamında İpek-yolu’nun tarihi güzergâhında yer alan Merv şehrinde бу яыл pek чок еткнлик геçкеçтирдик. Son еткнлигимиз olan ТҮРКСОЙ Daimi Konseyi Toplantısı sırsında үйе үлке күлтүр бakanларимиз ой бirligi ile Azerbaycan’ın Şeki şehrinin “2016 Түрк Дүнясы Күлтүр башкенти” seçti. Geleneksel еткнликлеримизин yanı sıra pek чок özel projemizi бу яыл Şeki’de геçкеçтирегеçиз. Henüz яени бир уығулама олмасына каршин, Түрк Дүнясы Күлтүр Башкенти уығуламынын дүнядаки дигер өрнеклеринден де даһа бағарлы ве еткнли бир şekilde ТҮРК-

**2010 ЯЫЛНДА
İSTANBUL’DA DÜZEN-
LENEN “TÜRK DİLİ
KONUŞAN ÜLKELER
DEVLET BAŞKANLA-
RI 10. ZİRVESİ’NDE
TÜRKSOY’UN ÖNERİ-
SİYLE HAYATA GEÇEN
PROGRAM ÇERÇEVE-
SİNDE 2012 ЯЫЛНДА
İLK OLARAK KAZA-
KİSTAN’IN BAŞKENTİ
ASTANA, “TÜRK
DÜNYASI KÜLTÜR
BAŞKENTİ” OLARAK
İLAN EDİLMİŞTİR.**

**2010 ЖЫЛЫ
ЫСТАМБҰЛДА
ӨТКЕН ТҮРКІТІЛДЕС
ЕЛДЕРДІҢ
МЕМЛЕКЕТ
БАСШЫЛАРЫ
ДЕҢГЕЙІНДЕГІ
10-САММИТІНДЕ
ТҮРІКСОЙ-ДЫҢ
ҰСЫНЫСЫМЕН
ЖҮЗЕГЕ
АСЫРЫЛҒАН
БАҒДАРЛАМА
АЯСЫНДА 2012
ЖЫЛЫ ҚАЗАҚСТАН
ЕЛОРДАСЫ АСТАНА
ҚАЛАСЫ БІРІНШІ
БОЛЫП «ТҮРКІ
ӘЛЕМІНІҢ МӘДЕНИ
АСТАНАСЫ»
РЕТІНДЕ
ЖАРИЯЛАНДЫ.**

ТҮРКСОЙ – 22 жыл бойы қызмет атқарып келе жатқан аяғын жерге нық басқан жас ұйым. Наурыз мерекесі, Опера күндері, Суретшілердің кездесуі, Фотографтардың кездесуі, Мүсіншілердің кездесуі, Әдебиет конгрестері сияқты шараларды өткізу дәстүрге айналды. Сонымен қатар, бұлардың қатарына жыл сайын жаңа іс-шаралар да қосылып отырады.

«Түркі әлемінің мәдени астанасы» – жаңа жобаларымыздың бірі. «Түркі әлемінің мәдени астанасы» жобасы – түркі мәдениеті мен өнер саласына үлес қосу мақсатында жасалған жаңа жоба.

2010 жылы Ыстамбұлда өткен Түркітілдес елдердің мемлекет басшылары деңгейіндегі 10-саммитінде ТҮРКСОЙ-дың ұсынысымен жүзеге асырылған бағдарлама аясында 2012 жылы Қазақстан елордасы Астана қаласы бірінші болып «Түркі әлемінің мәдени астанасы» ретінде жарияланды. Астанадан кейін 2013 жылы – Эскишехир, 2014 жылы – Қазан және 2015 жылы – Түркіменстанның Мары шаһары Түркі әлемінің мәдени астанасы атанды. Бұл жоба аясында «Ұлы жібек жолы» бойындағы Мары қаласында көптеген іс-шаралар өткіздік. Соңғы іс-шарамыз болған ТҮРКСОЙ Тұрақты кеңесінің отырысында мүше елдердің Мәдениет министрлері тарапынан Әзірбайжанның Шеки қаласы түркі әлемінің 2016 жылғы мәдени астанасы болып жарияланды. Шекиде дәстүрлі іс-шараларымызбен қатар, басқа да жобаларды жүзеге асырамыз. Жас жоба болғанына қарамастан, «Түркі әлемінің мәдени астанасы» жобасы әлемдегі осы сынды басқа жобалармен салыстырғанда ТҮРКСОЙ-дың арқасында өте табысты жүргізілуде. Астана, Эскишехир, Қазан және Мары қалалары түркі әлемінің мәдени астанасы мәртебесіне сай талаптарды орындап,

SOY çatısı altında sürdürüldüğünü söylemek isterim. Astana, Eskişehir, Kazan, Merv bu unvanın gereğini layıkıyla yerine getirmişler ve her bir kültür başkenti devraldığı bayrağı daha ileriye taşımıştır. Bu kapsamında yüzlerce kültür ve sanat etkinliği gerçekleştirilmiş, dünyanın dört bir yanından sanatçılar, akademisyenler ve entelektüeller arasında kültürel etkileşim ve tecrübe paylaşımı için imkân sağlanmıştır.

Kültür başkenti açılış ve kapanmış törenleri büyük bir sanatsal şölen şeklinde düzenlenirken, kültür başkentleri yıl boyunca Türk Dünyası sanatçılarının ve entelektüellerinin buluşma noktasına dönüşmektedir. Bu sayede bu şehirlerin kültür sanat hayatı zenginleştiği dibi, düzenlenen yoğun faaliyetler Türk Cumhuriyetleri arasındaki kültürel entegrasyon sürecin de ivme kazandırmaktadır.

UNESCO'nun 2016 yılını Hoca Ahmet Yesevi yılı ilan etmesi münasebetiyle Ahmet Yesevi Üniversitesi ile birlikte yürütülmesi planlanan faaliyetlerinizi hakkında bilgi verir misiniz?

Ahmet Yesevi Üniversitesi, TÜRKSOY'un sıklıkla işbirliği gerçekleştirdiği kuruluşlarının başında gelmektedir. 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı kapsamında şimdiden planladığımız birçok etkinlik mevcut. Yıl boyunca Yesevi hazretlerinin hayatı boyunca taşımış olduğu değerleri, etkinliklerimiz vasıtasıyla tüm dünyaya ulaştırmaya çalışacağız. TÜRKSOY çatısı altında geleneksel olarak gerçekleştirmekte olduğumuz etkinliklerimizi bu yıl, 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılına ithaf edeceğiz.

Diğer yandan bugüne kadar Yesevi Sanat Topluluğu ile pek çok başarılı çalışmaya imza attık. Bu güzide topluluğun günden güne güçlenmesine şahit olmak bizim için bir gurur kaynağı.

Zira 2010 yılında TÜRKSOY Gençlik Oda Orkestrası'nı ve 2015 yılında TÜRKSOY Gençlik Korosu'nu kurarak, genç sanatçılarımızın imkan tanındığında neler ya-

AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ, TÜRKSOY'UN SIKLIKLA İŞBİRLİĞİ GERÇEKLEŞTİRDİĞİ KURULUŞLARININ BAŞINDA GELMEKTEDİR. AHMET YESEVİ ÜNİVERSİTESİ VE TÜRKSOY ARASINDAKİ İŞBİRLİĞİNİN DERİNLEŞMESİ GEREKEN, ÖNEMLİ ALANLARINDAN BİR DİĞERİ İSE TÜRK EDEBİYATININ ZENGİNLİĞİNE BERABERCE KATKIDA BULUNDUĞUMUZ, ORTAK YAYINLARIMIZ.

AHMET YASAUI UNİVERSİTESİ – İCŞARALARDA ÖTKİZÜ BOYINŞA TÜRK SOY-DYŖ ALDYŖY KATARDAFY SERİKTESİ. AHMET YASAUI UNİVERSİTESİ MEN TÜRKSOY ARASYNDAFY ынтымақтастықты нығайтатын маңызды салалардың бірі – түркі әдебиетінің байлығына үлес қосылған туындыларымыз.

одан әрі дамуға үлестерін қосты. Жоба аясында көптеген мәдени іс-шаралар өткізіліп, әлемнің әр түкпірінен келген зиялылар, өнер адамдары мен ғалымдардың өзара тәжірибе алмасуы үшін мүмкіндік туды.

Мәдени астананың ашылу және жабылу салтанаттары үлкен мереке ретінде өтіп, мәдени астаналар жыл бойы түркі әлемінің зиялылары мен өнер адамдарының кездесу орнына айналды. Осының арқасында қалалар мәдени жағынан дами түсіп, өткізілген іс-шаралар түркітілдес мемлекеттердің ынтымақтастығын жеделдетуде.

2016 жыл ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауи жылы» болып жарияланды. Осыған орай Ахмет Ясауи университетімен бірлесе отырып өткізілетін жоспардағы шараларыңыз жайлы айтып берсеңіз.

Ахмет Ясауи университеті – іс-шараларды өткізу бойынша ТҮРКСОЙ-дың алдыңғы қатардағы серіктесі. 2016 Қожа Ахмет Ясауи жылына орай жоспарымызда көптеген іс-шаралар бар. Жыл бойы Ахмет Ясауидің ұстанған рухани құндылықтарын өткізетін іс-шаралар арқылы әлемге паш етуге тырысамыз. Бұл жылы ТҮРКСОЙ тарапынан дәстүрлі өткізілетін іс-шараларды Ахмет Ясауи жылына арнаймыз.

Сонымен қатар, «Ясауи» өнер қауымдастығымен бірлесе отырып, көптеген табысты іс-шараларды өткіздік. Бұл алдыңғы қатарлы қауымдастықтың күннен күнге күшейуіне куәгер болу – біз үшін үлкен мақтаныш.

2010 жылы ТҮРКСОЙ жастар камералық оркестрі, ал 2015 жылы ТҮРКСОЙ жастар хоры құрылып, жас өнер адамдарымыздың мүмкіндік туған жағдайда қаншалықты

pabileceklerine şahit olduk. Onların başarıları tüm dünyasını gururlandırdı. Önümüzdeki dönemde sanatsal topluluklarımızla daha verimli işbirlikleri gerçekleştireceğimizi düşünüyorum. Ahmet Yesevi Üniversitesi ve TÜRKSOY arasındaki işbirliğinin derinleşmesi gereken, önemli alanlarından bir diğeri ise Türk edebiyatının zenginliğine beraberce katkıda bulunduğumuz, ortak yayınlarımız. 2016 yılında da kültürel mirasımızı koruyarak gelecek nesillere aktarmak adına ortak çalışmalar gerçekleştireceğiz.

Değerli paylaşımlarınız için teşekkür ederiz. Son olarak değinmek istediğiniz bir konu var mı?

Ülkelerimizi bir kenara bırakacak olursak ne yazık ki dünyada durum iyi gitmiyor. Terör saldırıları, savaşlar, yabancı düşmanlığı her geçen gün daha da çoğalıyor. Türk Dünyası, bu durumda mücadele etmek için birçok yönetim düşündü. En önemli yönetim karşılıklı olarak kültürleri öğrenmek ve inançlara saygı göstermektir. Kültürel ve sanatsal faaliyetler önyargı ve yabancı düşmanlığı gibi toplumsal hastalıkların tedavisinde en etkili araçtır. Kültürün en önemli gücü ve işlevi barışı tesis edebilmektir. Bizim çabamız özellikle birbirimizi anlamaya, sevmeye ve birlikte iyi şeyler yapma arzusunu yöneliktir. TÜRKSOY'un faaliyetleriyle hedeflediği de budur.

KÜLTÜRÜN EN ÖNEMLİ GÜCÜ VE İŞLEVİ BARIŞI TESİS EDEBİLMEKTİR. BİZİM ÇABAMIZ ÖZELLİKLE BİRBİRİMİZİ ANLAMAYA, SEVMEYE VE BİRLİKTE İYİ ŞEYLER YAPMA ARZUSUNU YÖNELİKTİR. TÜRKSOY'UN FAALİYETLERİYLE HEDEFLEDİĞİ DE BUDUR.

МӘДЕНИЕТТІҢ ЕҢ МАҢЫЗДЫ КҮШІ МЕН ФУНКЦИЯСЫ – БЕЙБІТШІЛІКТІ ОРНАТУ. БІЗДІҢ КҮШ-ЖІГЕРІМІЗ БІР-БІРІМІЗДУ ТҮСІНУ, СҮЙІСПЕНШІЛІК КӨРСЕТУ ЖӘНЕ БІРГЕ ЖАҚСЫ ІСТЕР ЖАСАУҒА БАҒЫТТАЛҒАН. ТҮРКСОЙ ТАРАПЫНАН ЖАСАЛҒАН ІС-ШАРАЛАР БҰЛ МАҚСАТТАРДЫ КӨЗДЕУДЕ.

қабілетті екендігіне куә болдық. Олардың жетістіктері бүкіл әлемді тәнті етті. Алдағы кезеңде өнер қауымдастығымен неғұрлым тиімді жұмыстар жасаймыз деген ойдамын. Ахмет Ясауи университеті мен ТҮРКСОЙ арасындағы ынтымақтастықты нығайтатын маңызды салалардың бірі – түркі әдебиетінің байлығына үлес қосылған туындыларымыз. 2016 жылы мәдени мұрамызды сақтай отырып, келешек ұрпаққа қалдыру мақсатында бірлесіп атсалысамыз.

Берген мәліметтеріңіз үшін рахмет. Сөз соңында қосар түйінді ойыңыз бар ма?

Өкінішке орай, әлемдегі жағдайлар қауіпті бағытта өрбуде. Лаңкестік шабуылдар, соғыс, ксенофобия күннен күнге артуда. Әрине Түркі әлемі бұл мәселелерді шешу жолдарын қарастыруда. Ең маңыздысы – мәдениетімізді өзара үйрену және наным-сенімдерге сыйластық таныту. Мәдени іс-шаралар ксенофобия сияқты қоғамдық ауруларды емдеудің ең тиімді құралы болып табылады. Мәдениеттің ең маңызды күші мен функциясы – бейбітшілікті орнату. Біздің күш-жігеріміз бір-бірімізду түсіну, сүйіспеншілік көрсету және бірге жақсы істер жасауға бағытталған. ТҮРКСОЙ тарапынан жасалған іс-шаралар бұл мақсаттарды көздеуде.

TAJIKISTAN CONSIDERS MEMBERSHIP IN EEU

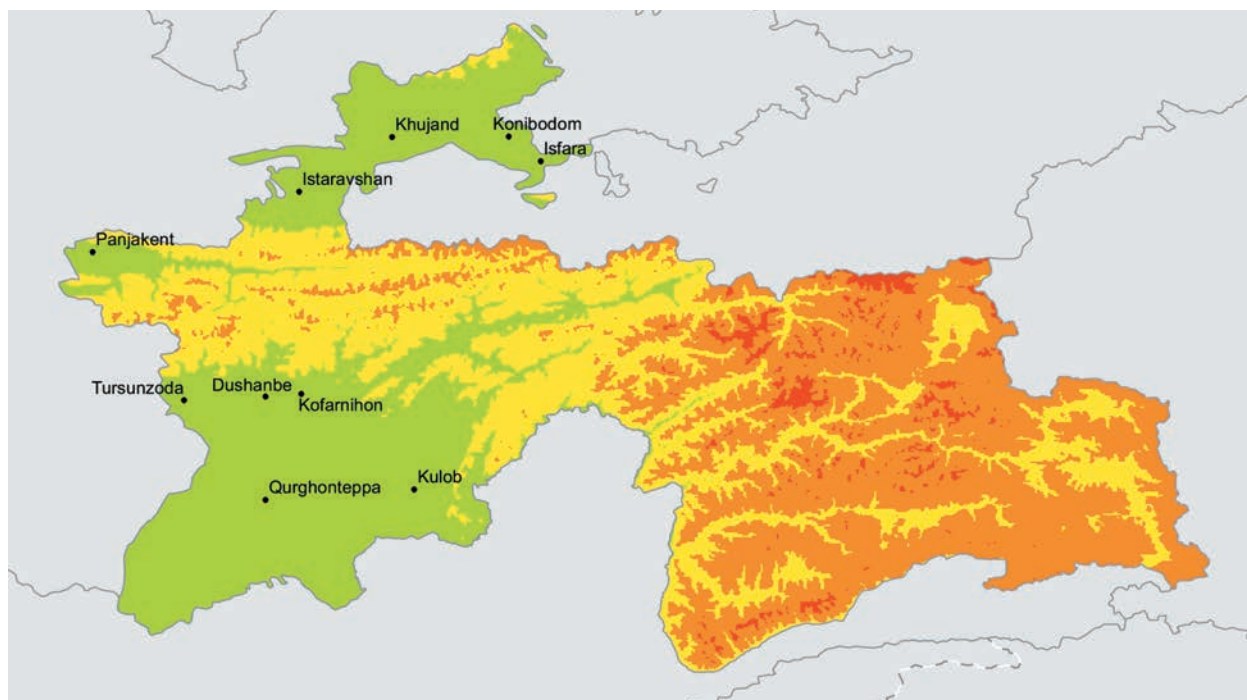
KANAT MAKHANOV

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

ТАДЖИКИСТАН РАССМАТРИВАЕТ ЧЛЕНСТВО В ЕАЭС

In October, the National Agency on Exports and Investments "KAZNEX INVEST" together with the Chamber of Commerce of the Republic of Tajikistan organized a business forum in Dushanbe with participation of 75 companies of Tajikistan and Kazakhstan. During the forum contracts for 46 million dollars were signed between the companies. The Extraordinary and Plenipotentiary Ambassador of Tajikistan to Belarus, Kozidavlat, Koimdodov during an interview to the Belarusian Telegraph Agency (BelTA) admitted the possible accession of Tajikistan to the EEU (BelTA, 2016). He said that the matters concerning the membership in the union are being tediously studied. However,

В октябре 2016 г. Национальное агентство по экспорту и инвестициям «KAZNEX INVEST» совместно с Торгово-промышленной палатой Республики Таджикистан в Душанбе организовали бизнес-форум с участием 75 компаний Таджикистана и Казахстана. Во время форума между компаниями были подписаны контракты на сумму около 46 миллионов долларов США. Чрезвычайный и Полномочный Посол Таджикистана в Беларуси Козидавлат Коимдодов в своем интервью Белорусскому телеграфному агентству (БЕЛТА) напомнил о возможном присоединении Таджикистана к ЕАЭС (БЕЛТА, 2016 г.). Он отметил, что вопросы, касающиеся членства в союзе, в настоящее

he did not make any firm statements pointing out that making this kind of decision might last for a long time and that there are still many aspects to be considered concerning this issue. In July 2016, Avesta news also reported that the government of Tajikistan is considering accession to the EEU with a reference to Abdufattokh Goib, the Head of Tajikistan's Customs Service (Avesta News, 2016). Practically the same statement was made by Farida Muminova, Deputy Head of the Center for Strategic Studies under the President of Tajikistan, in July 2015. She also added that the integration of Tajikistan into the EEU would not retain economic cooperation with friendly countries like China, India and Pakistan (Eurasian Daily, 2015).

However, this is not the first time when Tajikistan expresses its curiousness about the EEU. Unlike Uzbekistan, Tajikistan periodically mentions its intention to be a member of the EEU and has been showing much interest in integration between Russia, Kazakhstan and Belarus. However, so far, not any real steps have been taken towards entering the union. In July 2016, a special working group was created in order to assess and figure out potential economic benefits of entering the EEU for Tajikistan. Rather positive results favoring the membership of Tajikistan in the EEU have been achieved by the working group and the study documents were submitted to the government for final decision.

There are certain geographic factors that hinder economic development of Tajikistan and make it dependent on neighboring countries to certain extent. Namely, Tajikistan is a landlocked country and it is situated far from major international trade routes. Moreover, the fact that the country is primarily surrounded by mountains which creates additional costs for the development of infrastructure on this territory.

TAJIKISTAN PERIODICALLY MENTIONS ITS INTENTION TO BE A MEMBER OF THE EEU AND HAS BEEN SHOWING MUCH INTEREST IN INTEGRATION BETWEEN RUSSIA, KAZAKHSTAN AND BELARUS

ТАДЖИКИСТАН ПЕРИОДИЧЕСКИ УПОМИНАЕТ О СВОЕМ НАМЕРЕНИИ ВСТУПИТЬ В ЕАЭС И ДЕМОНИСТРИРУЕТ БОЛЬШОЙ ИНТЕРЕС К ИНТЕГРАЦИИ МЕЖДУ РОССИЕЙ, КАЗАХСТАНОМ И БЕЛАРУСЬЮ.

время тщательно изучаются. Однако, он не сделал никаких окончательных заявлений на этот счет ссылаясь на то, что принятие такого рода решений требует очень много времени и то, что в этом вопросе остается еще очень много аспектов которые нужно изучить. В июле 2016 года новостное агентство Avesta также сообщило, что правительство Таджикистана рассматривает вопрос о присоединении к ЕАЭС со ссылкой на заявление руководителя таможенной службы Таджикистана - Абдуфаттоха Гоиба (Avesta News, 2016 г.). Практически то же самое заявление было сделано заместителем руководителя Центра стратегических исследований при президенте Таджикистана Фаридой Муминовой в июле 2015 г. Она также добавила, что интеграция Таджикистана в ЕАЭС сохранит экономическое сотрудничество с такими дружественными странами, как Китай, Индия и Пакистан (Eurasian Daily, 2015).

Однако, Таджикистан далеко не в первый раз выражает свое любопытство по поводу ЕАЭС. В отличие от Узбекистана, Таджикистана периодически упоминает о своем намерении вступить в ЕАЭС и демонстрирует большой интерес к интеграции между Россией, Казахстаном и Беларусью. Тем не менее, Таджикистан до сих пор не предпринял никаких реальных шагов, направленных на вступление в союз. В июле 2016 года была создана специальная рабочая группа для того, чтобы оценить потенциальные экономические выгоды от вступления в ЕАЭС для Таджикистана. Документы, о положительных итогах, к которым пришла данная рабочая группа, были переданы правительству для принятия окончательного решения.

Есть определенные географические факторы, которые тормозят экономическое развитие Таджикистана и делают его зависимым от соседних стран в определенной степени. А именно, Таджикистан не имеет выхода к морю, и она находит-

www.visittajikistan.tj

Tajikistan cooperates closely with the EEU members in many areas. It is a full member of CSTO, Eurasian Development Bank, Shanghai Cooperation Organization and the Commonwealth of Independent States. The population of Tajikistan grows on average by 2.2% annually which makes it one of the most rapidly growing nations in Central Asia. This creates pressure on the labor market of Tajikistan, the economy of which is based mainly on primary sector.

The trade turnover between the EEU and Tajikistan in 2015 was \$1.5 billion which makes the EEU the most important trade partner while for the EEU this is only 0,26% of its total trade (See Figure 1). However, in 2015 the trade between Tajikistan and the EEU decreased by 14%. Russia and Kazakhstan are the most important trade partners of Tajikistan in the EEU and account for 18.71% and 13.49% of the total trade turnover of Tajikistan respectively. The shares of trade with Belarus (0.57%), Kyrgyzstan (1.83%) and Armenia (0.01%) are rather small. Thus, the EEU is the optimal partner for Tajikistan to have free trade with. Moreover, the EEU plans to establish free trade agreements with several countries. It has already established

**EEU FOR TAJIKISTAN
IS THE OPTIMAL
PARTNER TO HAVE
FREE TRADE WITH.**

**ДЛЯ
ТАДЖИКИСТАНА
ЕАЭС ЯВЛЯЕТСЯ
ОПТИМАЛЬНЫМ
ПАРТНЕРОМ
ДЛЯ ВЕДЕНИЯ
СВОБОДНОЙ
ТОРГОВЛИ.**

ся далеко от крупных международных торговых путей. Кроме того, тот факт, что страна преимущественно покрыта горами, создает дополнительные препятствия для развития инфраструктуры на этой территории. Таджикистан тесно сотрудничает с членами ЕАЭС во многих областях. Он является полноправным членом ОДКБ, Евразийского банка развития, Шанхайской организации сотрудничества и Содружества независимых государств. Население Таджикистана растет в среднем на 2,2% в год, что делает его одним из наиболее быстро растущих наций в Центральной Азии. Это создает давление на рынок труда Таджикистана, экономика которого базируется в основном на первичном секторе.

Торговый оборот между ЕАЭС и Таджикистаном в 2015 году составил 1,5 млрд. долларов США, что делает ЕАЭС наиболее важным торговым партнером для Таджикистана, в то время как от общего объема товарооборота ЕАЭС эта цифра составляет лишь 0,26% (таблица №1). Однако, в 2015 году товарооборот между Таджикистаном и ЕАЭС снизился на 14%. Россия и Казахстан являются наиболее важными торговыми партнерами Таджикистана в ЕАЭС, на долю которых приходится 18,71% и 13,49% от общего торгового оборота Таджикистана соответственно. Доли торговли с Беларусью (0,57%), Кыргызстаном (1,83%) и Арменией (0,01%), довольно малы. Другими словами, для Таджикистана ЕАЭС является оптимальным партнером для ведения свободной торговли. Кроме того, ЕАЭС планирует заключить Соглашения о свободной торговле с несколькими странами. Так, режим свободной торговли с Вьетнамом действует с июля 2015 года, а переговоры о зоне свободной торговли с Южной Кореей уже ведутся. Первый этап переговоров с Сингапуром и Китаем должны должный начаться уже до конца этого года. Доли торгового оборота с вышеуказанными странами, показаны в таблице №1 ниже.

a free trade regime with Vietnam since July of 2015 and the negotiations with South Korea are already underway. The first stage of negotiations with Singapore and China are to start until the end of this year. The shares of trade turnover with abovementioned countries are shown in Figure 1 below.

Figure 1: Trade turnover of Tajikistan with the EEU and its members (in USD) in 2015

	Exports	Imports	Turnover	% Share
EEU	223 719 955	1 273 818 840	1 497 538 795	34,62
Russia	47 046 513	762 549 389	809 595 902	18,71
Kazakhstan	164 877 420	418 833 811	583 711 231	13,49
Belarus	3 657 565	20 862 391	24 519 956	0,57
Kyrgyzstan	8 134 504	71 186 532	79 321 036	1,83
Armenia	3 953	386 717	390 670	0,01
Vietnam	39 501	907 275	946 776	0,02
South Korea	600	19 189 411	19 190 011	0,44
Singapore	-	1 262 533	1 262 533	0,03
China	29 054 420	763 864 574	792 918 994	18,33
Total	891 355 000	3 434 896 000	4 326 251 000	100,00

Source: Prepared by author based data from Eurasian Economic Commission and Customs Service Under The Government Of The Republic Of Tajikistan

Figure 2 below presents the ten largest investing countries to Tajikistan by the end of 2015. Thus, Russia appears to be the largest investing country comprising almost one third of all FDI's that come to Tajikistan. It is followed by China (24.9%), the EU (14.9%) and Iran (11.3%).

Figure 2:
Major investing countries to Tajikistan in 2015

Rank	Country	Foreign direct investments (thousands of USD)	Percentage share
1	Russia	950,630.40	30.9
2	China	765,243.81	24.9
3	EU	459,576.19	14.9
4	Iran	347,748.63	11.3
5	Cyprus	122,094.11	4.0
6	USA	103,644.81	3.4
7	Switzerland	68,209.30	2.2
8	Qatar	61,126.70	2.0
9	Turkey	60,318.77	2.0
10	Kazakhstan	48,036.71	1.6
	Total	3,078,536.61	100.0

Source: Swiss Cooperation Office Tajikistan

However, probably the most sensitive issue concerning the relations with Russia for Tajikistan

Таблица 1: Товарооборот Таджикистана со странами ЕАЭС в долларах США в 2015 году

	Экспорт	Импорт	Товарооборот	% Доля
ЕАЭС	223 719 955	1 273 818 840	1 497 538 795	34,62
Россия	47 046 513	762 549 389	809 595 902	18,71
Казахстан	164 877 420	418 833 811	583 711 231	13,49
Беларусь	3 657 565	20 862 391	24 519 956	0,57
Кыргызстан	8 134 504	71 186 532	79 321 036	1,83
Армения	3 953	386 717	390 670	0,01
Вьетнам	39 501	907 275	946 776	0,02
Южная Корея	600	19 189 411	19 190 011	0,44
Сингапур	-	1 262 533	1 262 533	0,03
Китай	29 054 420	763 864 574	792 918 994	18,33
Итого	891 355 000	3 434 896 000	4 326 251 000	100,00

Источник: Евразийская экономическая комиссия и Таможенная служба при правительстве Республики Таджикистан

На рисунке 2 представлены десять крупнейших стран-инвесторов в Таджикистан по итогам 2015 года. Так, на долю России приходится около трети всех прямых иностранных инвестиций, приходящих в Таджикистан, что делает Россию крупнейшим инвестором в Таджикистан. За ней следуют Китай (24,9%), ЕС (14,9%) и Иран (11,3%).

Таблица 2: Крупнейшие страны-инвесторы в Таджикистан в 2015 году

Место	Страна	Прямые иностранные инвестиции в долларах США	Процентная доля
1	Россия	950,630.40	30.9
2	Китай	765,243.81	24.9
3	Евросоюз	459,576.19	14.9
4	Иран	347,748.63	11.3
5	Кипр	122,094.11	4.0
6	США	103,644.81	3.4
7	Швейцария	68,209.30	2.2
8	Катар	61,126.70	2.0
9	Турция	60,318.77	2.0
10	Казахстан	48,036.71	1.6
	Итого	3,078,536.61	100.0

Источник: Офис швейцарского сотрудничества в Таджикистане

Тем не менее, вероятно, самый чувствительный вопрос в отношениях с Россией для Таджикистана - это миграция. Таджикистан является страной, которая зависит в значительной степени от денежных переводов своих трудовых мигрантов. Соотношение денежных переводов к ВВП Таджикистана составляет 28,8%, что делает его одной из пяти стран с самым высоким уровнем зависимости от денежных переводов (Всемирный банк, 2016 г.). Более 60% этих переводов поступают из России (Всемирный банк,

is migration. Tajikistan is a country that relies very much on remittances of its labor migrants. The ratio of remittances to GDP for Tajikistan is 28.8% which makes it one of the top five countries with the highest dependency rate on remittances (World Bank Group, 2016). More than 60% of these remittances come from Russia (World Bank Group, 2016). For Kyrgyzstan the ratio of remittances to GDP is around 25% (World Bank Group, 2016).

Another factor that might have significant effect on further relations between Tajikistan and the EEU is certainly the conflict between Uzbekistan and Tajikistan. The two countries have rather conflictive views concerning energy sector, border control, territorial integrity, socio-cultural and environmental issues, origins of which can be traced back deep into history. This always has affected the bilateral economic relations negatively. For instance, according to the data of the Customs Service of Tajikistan, in 2015, the trade turnover with Uzbekistan barely reached \$12 million which is merely 0.23% of the total trade turnover of Tajikistan. On the other hand, Tajikistan and Uzbekistan still have a long border of 1161 kilometers and have many common aspects in their external geo-political economies. For instance, both countries trade much more intensely with Russia and Kazakhstan than with each other. Both Uzbekistan and Tajikistan rely to a great extent on Russia in terms of investments and labor migration. However, Tajikistan depends significantly on Uzbekistan in terms of trade, since, due to its geographical position, goods from Tajikistan have to pass through Uzbekistan in order to get access to major international trade routes and sea ports. In this sense, Uzbekistan plays a crucial role for Tajikistan on its way towards integration into the EEU. During the presidency of Islam Karimov Uzbekistan made it clear that they had no intention to seek EEU membership

TAJIKISTAN DEPENDS SIGNIFICANTLY ON UZBEKISTAN IN TERMS OF TRADE, SINCE, DUE TO ITS GEOGRAPHICAL POSITION, GOODS FROM TAJIKISTAN HAVE TO PASS THROUGH UZBEKISTAN IN ORDER TO GET ACCESS TO THE MAJOR INTERNATIONAL TRADE ROUTES AND SEA PORTS.

ТАДЖИКИСТАН В ЗНАЧИТЕЛЬНОЙ СТЕПЕНИ ЗАВИСИТ И ОТ УЗБЕКИСТАНА С ТОЧКИ ЗРЕНИЯ ТОРГОВЛИ, ТАК КАК, В СИЛУ СВОЕГО ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ПОЛОЖЕНИЯ, ТОВАРЫ ИЗ ТАДЖИКИСТАНА ДОЛЖНЫ ПРОЙТИ ЧЕРЕЗ УЗБЕКИСТАН, ЧТОБЫ ПОЛУЧИТЬ ДОСТУП К ОСНОВНЫМ МЕЖДУНАРОДНЫМ ТОРГОВЫМ ПУТЯМ И МОРСКИМ ПОРТАМ.

2016 г.). Для Кыргызстана соотношение денежных переводов к ВВП составляет около 25% (Всемирный банк, 2016 г.).

Другим фактором, который может оказать существенное влияние на дальнейшие отношения между Таджикистаном и ЕАЭС, безусловно, являются отношения между Узбекистаном и Таджикистаном. Обе страны имеют весьма противоречивые мнения относительно энергетического сектора, пограничного контроля, территориальной целостности, социально-культурных и экологических проблем, корни которых уходят глубоко в историю. Это обстоятельство всегда оказывало отрицательный эффект на двусторонние экономические отношения. Например, по данным таможенной службы Таджикистана, в 2015 году товарооборот с Узбекистаном едва достиг 12 млн. долларов США, что составляет всего лишь 0,23% от внешнего товарооборота Таджикистана. С другой стороны, Таджикистан и Узбекистан имеют длинную границу протяженностью 1 161 километров и много общих параллелей в контексте внешней геополитической экономики. Например, обе страны торгуют намного больше с Россией и Казахстаном, чем друг с другом. И Узбекистан, и Таджикистан зависят в значительной степени от России с точки зрения инвестиций и трудовой миграции. В то же время, Таджикистан в значительной степени зависит и от Узбекистана с точки зрения торговли, так как, в силу своего географического положения, товары из Таджикистана должны пройти через Узбекистан, чтобы получить доступ к основным международным торговым путям и морским портам. В этом смысле, Узбекистан играет ключевую роль для Таджикистана на своем пути к интеграции с ЕАЭС. Во время президентства Ислама Каримова Узбекистан дал понять, что у них не было никакого намерения добиваться членства в ЕАЭС (Раманы, 2016 г.). Но временный президент Республики Узбекистан Ш. Мирзиёев уже пред-

www.tajgenconsul-eka.ru

(Ramani, 2016). But the interim President of Uzbekistan Shavkat Mirziyoyev has already made attempts to boost the trade with Kazakhstan and Russia, currently the position of Uzbekistan in relation to the EEU and Tajikistan is still rather unclear. However, we can firmly state that nowadays Tajikistan is showing more and more interest to the EEU and its further policy in this regard depends very much on Uzbekistan.

The geo-economic position of Tajikistan puts certain limits on its ability to participate in the main regional and global processes of economic cooperation. Boosting demographics and underdeveloped secondary and tertiary sectors put additional pressure on the economy leading to high poverty and unemployment rates. Thus, according to the Swiss Cooperation Office, the poverty rate for Tajikistan was 31.6% and the unemployment rate was over 10% in 2015. Tajikistan has one of the highest ratios of remittances to GDP in the world. As a result, the issue of Tajik labor migrants, especial-

**UZBEKISTAN PLAYS
A CRUCIAL ROLE
FOR TAJIKISTAN ON
ITS WAY TOWARDS
INTEGRATION INTO
THE EEU.**

**УЗБЕКИСТАН
ИГРАЕТ КЛЮЧЕВУЮ
РОЛЬ ДЛЯ
ТАДЖИКИСТАНА
НА ПУТИ К
ИНТЕГРАЦИИ
С ЕАЭС.**

принял попытки в увеличении торговли с Казахстаном и Россией. В настоящее время позицию Узбекистана по отношению к ЕАЭС и Таджикистану до сих пор не вполне ясно. Тем не менее, мы можем смело утверждать, что в последнее время Таджикистан проявляет все больший интерес к ЕАЭС и его дальнейшая политика в этой области во многом зависит от Узбекистана.

Геоэкономическое положение Таджикистана налагает определенные ограничения на его способность участвовать в основных региональных и глобальных процессах экономического сотрудничества. Быстрорастущее население и слабо развитые вторичные и третичные сектора оказывают дополнительное давление на экономику, увеличивая уровень бедности и безработицы. Так, по данным Швейцарского Бюро по сотрудничеству, уровень бедности в Таджикистане был на уровне 31,6%, а уровень безработицы составлял более 10% в 2015 году. Таджикистан имеет один из самых высоких показателей соотношения

www.worldtravelserver.ru

ly in Russia, has become a matter of economic security. Apart from migration, Tajikistan has very close economic ties with Russia, Kazakhstan and Kyrgyzstan. The trade turnover with the EEU comprises about 34.62% of the total trade of Tajikistan. Another factor that would definitely have influence on the decision of Tajikistan relative to the EEU membership is the foreign economic policy of Uzbekistan. A closer cooperation between Uzbekistan and the EEU or Uzbekistan's friendly and more intense economic relations with the EEU will encourage Tajikistan to make real steps on its path towards integrating with the EEU.

References

1. Avesta News (2016): "Tajikistan Considering EEU Entry", 20 July 2016.
2. Belarusian Telegraph Agency (2016): "Tajikistan considering membership in EEU", October 20th, 2016.
3. Customs Service Under The Government Of The Republic Of Tajikistan: The overall results of external topgovli the Republic of Tajikistan for the period there from 01.01.2016 till 30.06.2016 year.
4. Federal Service of the States Statistics of the Russian Federation (2016): "Number and Migration of the Population of the Russian Federation in 2015", statistical bulletin, Moscow, 2016.
5. Eurasian Daily (2015): "Tajikistan Mulls Joining Eurasian Economic Union", July 6th, 2015.
6. Eurasian Economic Commission: The EAEU statistics: Statistics on foreign and mutual trade in goods for 2015, www.eurasiancommission.org.
7. Ramani, S. (2016). "The Implications of Tightening Russia-Uzbekistan Ties", The Diplomat.com.
8. World Bank Group (2016): "Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26", World Bank Group KNOMAD.

денежных переводов к ВВП в мире. В результате вопрос о таджикских трудовых мигрантов, особенно в России, стал предметом экономической безопасности. Помимо миграции, Таджикистан имеет очень тесные экономические связи с Россией, Казахстаном и Кыргызстаном. Торговый оборот с ЕАЭС составляет около 34,62% от общего объема торговли Таджикистана. Другим фактором, который, несомненно, имеет влияние на решение Таджикистана относительно членства в ЕАЭС является внешнеэкономическая политика Узбекистана. Более близкие, дружественные и более интенсивные экономические отношения Узбекистана с ЕАЭС будут способствовать тому, что Таджикистан скорее предпримет реальные шаги на пути к интеграции с ЕАЭС.

Список использованной литературы

1. Avesta News (2016): "Tajikistan Considering EEU Entry", 20 July 2016.
2. Belarusian Telegraph Agency (2016): "Tajikistan considering membership in EEU", October 20th, 2016.
3. Customs Service Under The Government Of The Republic Of Tajikistan: The overall results of external topgovli the Republic of Tajikistan for the period there from 01.01.2016 till 30.06.2016 year.
4. Federal Service of the States Statistics of the Russian Federation (2016): "Number and Migration of the Population of the Russian Federation in 2015", statistical bulletin, Moscow, 2016.
5. Eurasian Daily (2015): "Tajikistan Mulls Joining Eurasian Economic Union", July 6th, 2015.
6. Eurasian Economic Commission: The EAEU statistics: Statistics on foreign and mutual trade in goods for 2015, www.eurasiancommission.org.
7. Ramani, S. (2016). "The Implications of Tightening Russia-Uzbekistan Ties", The Diplomat.com.
8. World Bank Group (2016): "Migration and Remittances Recent Developments and Outlook. Migration and Development Brief 26", World Bank Group KNOMAD.

ABD'DEKİ GENEL SEÇİM VE ABD-ÇİN İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ

OMIRBEK HANAYI

AVRASYA ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ,
ARAŞTIRMACI
ЕУРАЗІЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ, ҒЫЛЫМИ ҚЫЗМЕТКЕР

АҚШ-ТЫҢ ПРЕЗИДЕНТТІК САЙЛАУЫ ЖӘНЕ АҚШ-ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫНЫҢ КЕЛЕШЕГІ

Sadece Amerika Birleşik Devletlerinin (ABD) değil, tüm dünyanın merakla takip ettiği 58. ABD başkanlık genel seçimleri, 8 Kasım 2016 tarihinde sona erdi. Genel seçimlerin sonucunda, Cumhuriyetçi Parti'nin adayı Donald Trump 61.195.258 oyu (%47) ve 306 delege alarak seçimleri kazandı. Demokratik Parti'nin adayı Hillary Clinton ise 62.521.739 oyu (%48) ve 232 delege alarak ikinci sırada yer aldı. Genel seçimde Cumhuriyetçi Parti 100 üyeli ABD Senatosu'ndan 51 sandalye ve üye sayısı 435 olan Temsilciler Meclisi'nden 239 sandalye kazanarak 115. dönem ABD Kongresi'nde çoğunluğu eline geçirdi. Cumhuriyetçi Parti'nin siyasi rakibi olan Demokratik Parti ise ABD Senatosu'ndan 48 sandalye ve Temsilciler Meclisi'nden 194 sandalye kazanabildi. [1] 2016 genel seçimlerine Amerikalılardan sadece 136.203.395 seçmen oy kullandı ve katılım oranı yüzde 58,8 olarak gerçekleşti. [2] Bu oran göreceli olarak önceki iki seçime göre biraz yüksektir. 2008 yılındaki seçimlere yüzde 58,23 (131.313.820) oranında katılım gerçekleşmiş iken, 2012 yılındaki seçimlere ise yüzde

Америка Құрама Штаттары (АҚШ) ғана емес, бүкіл әлем көз тіккен АҚШ-тың 58-інші кезекті президенттік сайлауы 2016 жылдық 8 қарашасында аяқталды. Сайлау нәтижесі бойынша, Республикалық партияның кандидаты Дональд Трамп 61,195,258 (47%) дауыс жинап және 306 делегаттық қолдауымен сайлауда жеңіске жетті. Демократиялық партияның кандидаты Хилари Клинтон 62.521.739 (48%) дауыс пен 232 делегаттың қолдауына ие болып екінші орынға жайғасты. Сайлауда Республикалық партия 100 орынды АҚШ Сенатында 51 орынды, АҚШ Өкілдер Палатасының 435 мүшесінің 239 орынын жеңіп алып 115-інші кезекті АҚШ Конгресінде басымдылыққа қол жеткізді. Республикалық партияның басты саяси қарсыласы болған Демократиялық партия болса АҚШ Сенатында 48 орынды және АҚШ Өкілдер Палатасында 194 орынға ие болды. [1] 2016 жылғы сайлауға американдықтардың 136,203,395-ы ғана қатынасып, жалпы сайлаушылардың 58,8%-ын құрады. [2] Бұл бұрынғы екі сайлаумен салыстырғанда салыстырмалы түрде біраз жоғары болды. 2008 жылы сайлаушылардың 58,23%-ы (131 313 820) сайлауға қатынасса, ал 2012 жылы қатысу деңгейі 54,87% (129 085 403) болған еді. [3] Басқа Батыс елдерімен салыстырғанда, АҚШ-тағы сайлаулар қатысу деңгейінің өте төмен болуымен ерекшеленетіндігі белгілі.

Сайлау қорытындысының алдын ала болжамдардан мүлдем басқаша болуы 2016 жылғы АҚШ-тың президенттік сайлауының басты ерекшелігі болды. Айлар бойы жалғасқан сайлау науқаны кезінде АҚШ пен Батыс елдерінің, сондай-ақ әлемнің басты бұқаралық ақпарат құралдарының көпшілігі Демократи-

www.nationalismstudies.files.wordpress.com

“

SOĞUK SAVAŞ SON-
RASI YENİ ULUSLA-
RARASI ORTAM, ABD
VE ÇİN ARASINDAKİ
İKİLİ DİPLOMATİK
İLİŞKİLERİNİN BAŞLA-
MASINA YOL AÇMIŞ-
TIR.

ҚЫРҒИ-ҚАБАҚ
СОҒЫСТАН KEЙІН
ҚАЛЫПТАСҚАН
ЖАҢА
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ЖАҒДАЙЛАР
АҚШ ПЕН ҚЫТАЙ
АРАСЫНДА
ЕКІ ЖАҚТЫ
ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ
ҚАРЫМ-
ҚАТЫНАСТЫҢ
ОРНАУЫНА ЖОЛ
АШТЫ.

”

54.87 (129.085.403) oranında katılım gerçekleşmişti. [3] Bilindiği gibi, diğer Batı ülkelerine göre, ABD'de seçimlere katılım oranı genellikle oldukça düşük olmasıyla farklılık göstermektedir.

2016 ABD genel seçimlerinin önemli bir özelliği de seçim sonucunun beklentilerin tam tersi yönde çıkmasıdır. Başta ABD olmak üzere Batı, hatta tüm dünya medyasının çoğunluğu aylar süren seçim kampanyası boyunca Demokratik Parti'nin adayı Hillary Clinton'ın kazanabileceğini tahmin etmişti. Hatta ABD genel seçimlerine son bir hafta kala yayınlanan anketlerin ortalaması da Hillary Clinton'ın kazanabileceğini gösteriyordu. [4] Ama Amerikalı milyarder iş adamı, girişimci ve yazar Donald Trump daha önce siyasi arka planı olmamasına rağmen, siyasetçi, eski Dışişleri Bakanı ve senatörlük görevini yaparak devlet tecrübesi yüksek olan Hillary Clinton'ı geride bırakarak ABD'nin 45. devlet başkanı seçilmiştir. Donald Trump 20 Ocak 2017 tarihinde görevine başlayacaktır.

Seçim döneminde göçmenler, Müslümanlar, güvenlik ve terör ile mücadele konularında sürekli sert konuşmalarıyla ABD kamuoyunda hatta dünyada büyük tartışmalara neden olan Donald Trump, ABD başkanlığını kazandıktan sonra da daha çok tartışılmaya devam edecek gibi görünmektedir. Bu çerçevede Trump döneminde ABD-Çin ilişkilerinin geleceğine yönelik olası etkileri de tartışılmalıdır. Çünkü uzun süredir dünyanın en büyük ekonomisi konumunda bulunan ABD'nin son yıllarda dünyanın ikinci büyük ekonomisi haline gelen Çin ile ikili ilişkilerinin, sadece söz konusu iki devleti değil, hem bölgesel hem de küresel alanı da etkileyeceği söylenebilir.

ABD-ÇİN İLİŞKİLERİ: TARİHSEL ARKA PLAN

Soğuk Savaş sonrası yeni uluslararası ortam, ABD ve Çin arasındaki ikili dip-

UZUN SÜREDİR DÜNYANIN EN BÜYÜK EKONOMİSİ KONUMUNDA BULUNAN ABD'NİN SON YILLARDA DÜNYANIN İKİNCİ BÜYÜK EKONOMİSİ HALİNE GELEN ÇİN İLE İKİLİ İLİŞKİLERİNİN, SADECE SÖZ KONUSU İKİ DEVLETİ DEĞİL, HEM BÖLGESEL HEM DE KÜRESEL ALANI DA ETKİLEYECEĞİ SÖYLENEBİLİR.

**UZAK UYAQT BÖYÖ
ƏLEMNİN EŇ İRİ
EKONOMİKALYK
KÜŞİ BOLYP
KELGEN AŇŞ-TYŇ,
SOŇFY JYLDARY
ƏLEMDEP
EKİNŞİ İRİ
EKONOMİKALYK
KÜŞKE AYNALŇAN
QYTAYMEN
EKİJAKTY QARYM-
QATYNASTARY, EKİ
ELDİN MÜDDESİNE
FANA EMES, ÖŇİRLİK
JƏNE JAHANDYK
MÜDDELERGE DE
ƏSER ETEĐİ DEP
AYTUFA BOLADY.**

ялық партияның кандидаты Хилари Клинтонның жеңіске жететінін болжаған еді. Тіпті АҚШ-тың президенттік сайлауына бір апта қалғанда жарияланған сауалнамалардың қорытындысы да Хилари Клинтонның жалпы сайлауда жеңіске жететінін көрсеткен болатын. [4] Бірақ америкалық миллиардер, қаржыгер әрі жазушы Дональд Трамп, бұрын саясатта болмасада, бұрындары Сыртқы істер министрі және сенатор болған, жоғары мемлекеттік қызмет тәжірибесі бар саясаткер Хилари Клинтонды артта қалдырып, АҚШ-тың 45-ші президенті болып сайланды. Дональд Трамп 2017 жылдың 20 қаңтарынан бастап өз қызметіне кіріседі.

Сайлау науқаны кезінде иммигранттар, мұсылмандар, қауіпсіздік және терроризмге қарсы күрес мәселелеріне байланысты қатаң пікірлерімен АҚШ-та, тіпті бүкіл дүниеде үлкен қоғамдық сын-пікірге ұшыраған Дональд Трамп, АҚШ президенті болып сайланғаннан кейін де пікір-таластарға себеп болатын сыңайлы. Бұл тұрғыдан Трамп кезеңінің АҚШ-Қытай қарым-қатынастарының келешегіне ықтимал ықпалы талқылануы тиіс. Өйткені ұзақ уақыт бойы әлемнің ең ірі экономикалық күші болып келген АҚШ-тың, соңғы жылдары әлемдегі екінші ірі экономикалық күшке айналған Қытаймен екіжақты қарым-қатынастары, екі елдің мүддесіне ғана емес, өңірлік және жаһандық мүдделерге де әсер етеді деп айтуға болады.

АҚШ-ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ: ТАРИХИ АРТҚЫ КӨРІНІСІ

Қырғи-қабақ соғыстан кейін қалыптасқан жаңа халықаралық жағдайлар АҚШ пен Қытай арасында екі жақты дипломатиялық қарым-қатынастың орнауына жол ашты. Ресми тұрғыдан, АҚШ-тың 37-інші президенті Ричард Никсонның 1972 жылы Қытайға сапарлай баруымен басталған

www.fxdaszdqw.cn

ломатик ilişkilerinin başlamasına yol açmıştır. 37. ABD Başkanı Richard Nixon'ın 1972 tarihinde Çin'e ziyarette bulunmasıyla resmen başlanmış olan ABD-Çin ilişkilerinin, 1-4 Aralık 1975 tarihinde 38. ABD Başkanı Gerald Ford'un 37 ABD yetkilisi ve 170 gazeteciye içeren 450 kişilik büyük bir heyetle Çin'i ziyaret etmesi nedeniyle yeni bir aşamaya girdiği söylenebilir. [5] [6]

1979 yılı Ocak ayında Çin Komünist Partisi (ÇKP) Başkanı Deng Xiaoping'in ABD'yi ziyaret etmesi ve aynı yılda Washington yönetiminin Tayvan ile diplomatik ilişkilerini kesmesi nedeniyle ABD-Çin ilişkileri tarihte en önemli dönüm noktasını geçmiştir. 1985 yılında Li Xianning ABD'ye Çin'in Cumhurbaşkanı düzeyindeki ilk ziyaretini gerçekleştirdi. Daha sonra da, Çin Cumhurbaşkanılarından Jiang Zemin 1997 ve 2002 yıllarında, Hu Jintao 2006 ve 2011 yıllarında ABD'ye ziyarette bulunmuşlardır. ABD başkanlarından ise 1984 yılında Ronald Reagan, 1989 yılında George H. W. Bush ve 1998 yılında Bill Clinton Çin'e res-

АҚШ-Қытай қарым-қатынасы, АҚШ-тың 38-інші президенті Джеральд Фордтың 1975 жылы 1-4 желтоқсан аралығында АҚШ-тың 37 лауазымды тұлғасы мен 170 журналисті қамтыған 450 адамдық ірі делегациясын бастап Қытайға мемлекеттік сапармен келуіне байланысты жаңа кезеңге өтті деуге болады. [5] [6]

1979 жылдың қаңтар айында Қытай Коммунистік Партиясының (ҚКП) төрағасы Дэн Сяопинның АҚШ-қа сапарлай баруы мен сол жылы Вашингтонның Тайваньмен арадағы дипломатиялық қарым-қатынасын үзуіне байланысты, АҚШ-Қытай қарым-қатынасы тарихтағы ең маңызды бетбұрыс кезеңіне өтті. 1985 жылы Ли Сяньнянь АҚШ-қа Қытайдың президент деңгейдегі алғашқы мемлекеттік сапарымен барды. Кейінірек, Қытай президенттерінен Цзян Цзэминь 1997 және 2002 жылдары, Ху Цзиньтао 2006 және 2011 жылдары АҚШ-қа сапарлай барды. АҚШ президенттерінен 1984 жылы Рональд Рейган,

mi ziyaret gerçekleştirirken, George W. Bush ise 2001, 2002, 2005 ve 2008 yıllarında dört defa Çin'i ziyaret etmiştir. [5]

Çin'in ekonomik yükselişiyle beraber, 2008 yılında ortaya çıkan ekonomik krizinin olumsuz etkileri ABD'nin küresel sorunlarda Çin'e ihtiyaç duymaya başlamasına neden olmuştur. Aynı zamanda başkanlık görevine gelen Barack Obama, başkanlığının ilk sırasında Çin ile iyi ilişki kurmaya çalışmıştır. 15-18 Kasım 2009 tarihinde Çin'i ziyaret etmiştir. [7] Nitekim 2009 yılında Başkan Obama ABD Federal Hükümeti'nde Chris Lu, Steve Chu ve Gary Locke gibi 3 Çin asıllı Amerikalıyı görevlendirmesi de Obama hükümetinin dış politikasında başta Çin olmak üzere Asya bölgesine ağırlık verdiğinin bir göstergesi olarak ifade edilebilir. [8] Fakat Obama yönetimi tarafından ABD-Çin ilişkilerinin temeli olarak değerlendirilen G2 girişimi (ABD-Çin Grubu anlamında), 2012 yılında Pekin yönetiminin değişmesi nedeniyle ortadan kaldırılmıştır. [9]

15 Kasım 2012 tarihinde Çin Cumhurbaşkanı görevine gelen Xi Jinping'in ülkesinin jeostratejik çıkarları açısından gündeme getirdiği "Bir Kuşak Bir Yol" stratejisi, Obama hükümetinin Çin'le ilgili politikasını değiştirmesine neden oldu denilebilir. Çünkü Xi Jinping, başkanlık görevine geldikten sonra Çin Hükümeti ile Çin ordusunun kurumsal yapısını yeniden güçlendirerek "Çin Rüyası" sloganını ortaya koymakla birlikte, "Bir Kuşak Bir Yol" stratejisi kapsamında Çin'in istikrarlı ekonomik büyümesini, doğal kaynaklara erişimini ve yurt dışı pazarlara ulaşımını sağlayarak, dış politikasını daha dengeli hale getirerek küresel gücünü arttırmak amacıyla birtakım önemli stratejik önlemler almıştır. [10] Örneğin, 24 Ekim 2014 tarihinde toplam 100 milyar dolar tutarında sermaye ile kurulan Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) bunlardan bir tanesidir. [11] Bunun yanı sıra, son yıllarda

1979 YILI OCAK AYINDA ÇİN KOMÜNİST PARTİSİ (ÇKP) BAŞKANI DENG XIAOPİNG'İN ABD'Yİ ZİARET ETMESİ VE AYNI YILDA WASHINGTON YÖNETİMİNİN TAYVAN İLE DİPLOMATİK İLİŞKİLERİNİ KESMESİ NEDENİYLE ABD-ÇİN İLİŞKİLERİ TARİHTE EN ÖNEMLİ DÖNÜM NOKTASINI GEÇMİŞTİR.

1979 ЖЫЛДЫҢ ҚАҢТАР АЙЫНДА ҚЫТАЙ КОММУНИСТІК ПАРТИЯСЫНЫҢ (ҚКП) ТӨРАҒАСЫ ДЭН СЯОПИННЫҢ АҚШ-ҚА САПАРЛАЙ БАРУЫ МЕН СОЛ ЖЫЛЫ ВАШИНГТОННЫҢ ТАЙВАНЬМЕН АРАДАҒЫ ДИПЛОМАТИЯЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН ҮЗУІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ, АҚШ-ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ ТАРИХТАҒЫ ЕҢ МАҢЫЗДЫ БЕТБҰРЫС КЕЗЕҢІНЕ ӨТТІ.

1989 жылы үлкен Буш және 1998 жылы Билл Клинтон Қытайға ресми сапармен барса, ал кіші Буш 2001, 2002, 2005 және 2008 жылдары Қытайда төрт рет мемлекеттік сапармен барып қайтқан болатын. [5]

Қытай экономикалық жақтан күшеюі, сондай-ақ, 2008 жылғы экономикалық дағдарыстың салдары, АҚШ-тың жаһандық мәселелерде Қытайға мұқтаж бола бастауына әкеліп соқты. Осы кезеңде билікке келген Барак Обама бірінші кезеңде Қытаймен жақсы қарым-қатынас орнатуға тырысты. Осылайша 2009 жылы 15-18 қараша аралығында Қытайды мемлекеттік сапармен болып қайтты. [7] Сондай-ақ, 2009 жылы Президент Обаманың Крис Ли, Стив Чен және Гэри Лок қатарлы 3 америкалық қытайды АҚШ Федералдық Үкіметіне қызметке тағайындауы, Обама үкіметінің сыртқы саясатында әсіресе Қытай бастаған Азия аймағына басымдылық бергендігінің бір көрінісі болады деуге болады. [8] Алайда, 2012 жылы Обама әкімшілігінің АҚШ-Қытай қарым-қатынасының негізі ретінде алға қойған G2 (АҚШ-Қытай тобы мағынасында) ұсынысы, 2012 жылы ресми Қытай басшылығының өзгеруіне байланысты күн тәртібінен қалған болатын. [9]

2012 жылы 15 қарашада Қытайдың президенті қызметіне кіріскен Си Цзиньпиннің Қытайдың геостратегиялық мүдделері тұрғысынан ортаға қойған Бір Белдеу Бір Жол стратегиясы, Обама әкімшілігі Қытайға байланысты саясатының өзгеруіне себеп болғанын айтуға болады. Өйткені Си Цзиньпин Қытайдың президенті болғаннан кейін, Қытай үкіметі мен армиясының құрылымдық жүйесін қайта нығайтып, «Қытай арманы» ұранын ортаға қоюмен қатар, Бір Белдеу Бір Жол стратегиясы арқылы Қытайдың тұрақты экономикалық дамуын және табиғи ресурстар мен шетел базарына қол жеткізуін қамтамасыз етіп, сы-

Çin, G20, BRICS, APEC ve ŞİÖ mekanizmaları çerçevesinde de kendi küresel ve bölgesel etkisini sürekli arttırmaktadır.

Çin'in ardı ardına attığı jeostratejik adımların belli ölçüde ABD'yi rahatsız etmesi nedeniyledir ki, Obama Hükümeti 2011'lerden sonra gündeme getirdiği "Азия'ya Dönüş" stratejisini güçlendirerek, özellikle Азия-Пасифик bölgesinde birkaç jeostratejik proje ortaya atmıştır. Örneğin, 2015 yıl Ekim ayında ABD öncülüğüyle Trans-Pasifik Ortaklığı (TPP) kuruldu. Nitekim ABD, Güney Çin Denizi üzerindeki egemenlik tartışmalarını da iyi kullanarak ASEAN ülkeleriyle ikili ve çok taraflı ekonomik, siyasi ve askeri işbirliklerini arttırarak Seyrüsefer Serbestliği (FON) hareketlerinde da bulunmaktadır. [12]

GÜNÜMÜZDE ABD-ÇİN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

ABD-Çin ilişkileri, bu zamana kadar birçok farklı problemle karşılaşmasına rağmen küresel ve bölgesel boyutta sürekli ekonomik önem kazanmaktadır. ABD ile Çin'in günümüz ekonomi ilişkilerini daha iyi anlamak için iki ülkenin son dönemdeki karşılıklı ekonomik ilişkileri değerlendirilmelidir.

Çin Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre, 2011 yılında ABD ve Çin arasındaki ikili ticaret hacmi 446.7 milyar dolara ulaşarak ABD-Çin diplomatik ilişkileri kurulduğu 1972 yılına göre 180 kat daha fazla gerçekleşmiştir. Bunun içerisinde Çin'in ABD'den ithalatı 122.2 milyar dolar iken ABD'ye ihracatı 324.5 milyar dolara çıkmıştır. Bilindiğine göre, ABD, Çin'in ikinci büyük ihracat ortağı ve dördüncü ithalat ortağıdır. Çin ise ABD'nin dünyadaki üçüncü büyük ihracat pazarı ve en büyük ithalatçısıdır. Son 10 yıldır ABD'nin Çin'e ihracatı sürekli artmaktadır. 2000-2010 yılları arasında ABD'nin Çin'e ihracat hacmi yüzde 468 gibi oranda yüksek bir oranda artış sağlamıştır. Buna karşılıklı olarak ABD'nin diğer ülkelere

15 KASIM 2012 TARİHİNDE ÇİN CUMHURBAŞKANI GÖREVİNE GELEN Xİ JİNPİNG'İN ÜLKESİNİN JEOSTRAJİK ÇIKARLARI AÇISINDAN GÜNDEME GETİRDİĞİ "BİR KUŞAK BİR YOL" STRATEJİSİ, OBAMA HÜKÜMETİNİN ÇİN'LE İLGİLİ POLİTİKASINI DEĞİŞTİRME-SİNE NEDEN OLDU DENİLEBİLİR.

2012 ЖЫЛЫ 15 ҚАРАШАДА ҚЫТАЙДЫҢ ПРЕЗИДЕНТІ ҚЫЗМЕТІНЕ КІРІСКЕН СИ ЦЗИНЬПИННІҢ ҚЫТАЙДЫҢ ГЕОСТРАТЕГИЯЛЫҚ МҮДДЕЛЕРІ ТҰРҒЫСЫНАН ОРТАҒА ҚОЙҒАН БІР БЕЛДЕУ БІР ЖОЛ СТРАТЕГИЯСЫ, ОБАМА ӘКІМШІЛІГІ ҚЫТАЙҒА БАЙЛАНЫСТЫ САЯСАТЫНЫҢ ӨЗГЕРУІНЕ СЕБЕП БОЛҒАНЫН АЙТУҒА БОЛАДЫ.

ртқы саясаттағы салмағын арттырып, жаһандық күшін ұлғайту үшін бірсыпыра маңызды стратегиялық шаралар қабылдады. [10] Мысалы, 2014 жылы 24 қазанда 100 млрд долларлық қаржы қорына ие Азия Инфрақұрылымдық Инвестициялар Банкінің (АИИБ) құрылуы сол стратегиялық шаралардың бірі болып табылады. [11] Сондай-ақ, соңғы жылдары Қытай Үлкен 20-лық, БРИКС, АТЭС және ШЫҰ шеңберінде де өзінің жаһандық және өңірлік ықпалын үздіксіз арттырып келеді.

Қытайдың барған сайын нығайған геостратегиялық қадамдары белгілі дәрежеде АҚШ-тың алаңдауына түрткі болып, Обама әкімшілігі 2011 жылдан басталған «Азияға қайта оралу» стратегиясын нығайтып, әсіресе Азия-Тынық мұхиты өңірінде бірнеше геостратегиялық жобаларды алға қойды. Мысалы, 2015 жылы қазан айында АҚШ-тың бастамасымен Транс-Тынық Мұхиты Серіктестік Ұйымы (TPP) құрылды. Сонымен қатар, АҚШ Оңтүстік Қытай теңізіндегі егемендік дауларын пайдалану арқылы АСЕАН елдерімен екіжақты және көпжақты экономикалық, саяси және әскери ынтымақтастықты нығайтып, Теңіз жолы еркіндігі (FON) операцияларын ұлғайтуға қол жеткізді. [12]

ҚАЗІРГІ АҚШ-ҚЫТАЙ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫ

Қазірге дейін көптеген мәселелерге дүп келгеніне қарамастан, АҚШ-Қытай қарым-қатынасы жаһандық және өңірлік салаларда тұрақты экономикалық маңыздылыққа қол жеткізуде. АҚШ пен Қытай қазіргі кездегі экономикалық қарым-қатынасын ішкерлей түсіну үшін соңғы кездегі екі ел арасындағы өзара экономикалық қарым-қатынастарды жіті қарастырған жөн.

Қытайдың Сауда министрлігінің мәліметтері бойынша, 2011 жылы Қытай мен АҚШ-тың екіжақты сау-

ihracat hacmi sadece yüzde 55 oranda artmıştır. Yabancı yatırımlar açısından bakıldığında, ABD'nin Çin'e gelen yabancı yatırımların en büyük kaynağı olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. ABD, 2011 yılın sonuna kadar Çin'e 61 bin proje kapsamında toplam 67.592 milyar dolar yabancı yatırım yapmıştır. 2005 yılından itibaren Çin'in ABD'ye yaptığı yabancı yatırımlar da artarak günümüzde 6 milyar dolar seviyesinin üzerine çıkmıştır. [5]

Çin Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre, 2015 yılında Çin ve ABD arasındaki karşılıklı ticaret hacmi 2014 yılına göre % 1.3 artış ile 598.807 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bunun içinde Çin'in ABD'den ithalatı % 6.1 düşüşle 116.19 milyar dolar iken, ABD'nin toplam ihracatındaki payı % 7.7'ye karşılık gelmektedir. Çin'in ABD'ye yaptığı ihracatı ise % 3.2 artış ile 481.88 milyar dolar seviyesinde gerçekleşti ki, ABD'nin toplan ithalatı içinde Çin'in payı % 21.5 seviyesinde olmuştur. [13]

Çin Ticaret Bakanlığı'nın verilerine göre 2016 yılının ilk 9 ayında Çin ve ABD arasındaki karşılıklı ticaret hacmi 416.34 milyar dolar olarak gerçekleşti. Bu rakam 2015 yılının ilk 9 ayına göre % 6'lık bir azalışı göstermektedir. Ayrıca Çin'in ABD'den ithalatı % 5.5 düşüşle 79.33 milyar dolar olarak gerçekleşerek Çin'in ABD'nin ihracatındaki payı % 7.4'e karşılık gelmiştir. Çin'in ABD'ye ihracatı ise % 6.1 düşüşle 337 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir ki, Çin'in ABD'nin ithalatındaki payı bu şekilde % 20.8 olmuştur. [14]

ABD'de faaliyet gösteren 1.600'den fazla Çin şirketlerinde 15.500'den fazla Çinli çalışmaktadır. Bunun yanı sıra ABD'de yaklaşık 150 bin Çinli öğrenci okurken, Çin'de yaklaşık 20 bin ABD'li öğrenci okumaktadır. [5] Nitekim ABD'de Çin'in 109 Konfüçyüs Enstitüsü ve 349 Konfüçyüs sınıfı çalışmaktadır. [15]

**ÇİN'İN ARDI ARDINA
ATTIĞI JEOSTRATEJİK
ADIMLARIN BEL-
Lİ ÖLÇÜDE ABD'Yİ
RAHATSIZ ETMESİ
NEDENİYLE DİR Kİ,
OBAMA HÜKÜMETİ
2011'LERDEN SONRA
GÜNDEME GETİRDİĞİ
"ASYA'YA DÖNÜŞ"
STRATEJİSİNİ GÜÇ-
LENDİREREK, ÖZEL-
LİKLE ASYA-PASİFİK
BÖLGESİNDE BİRKAÇ
JEOSTRATEJİK PROJE
ORTAYA ATMIŞTIR.**

**QYTAYDYŇ BAPFAN
SAIYIN NYFAIFAN
GEOSTRATEGIYALYK
QADAMDARY
BELGLI DÖREJEDE
AQŞ-TYŇ
ALANDAUYNA
TYRTKI BOLYP,
OBAMA ÄKIMŞILIGI
2011 JYLDAN
BASTALFAN
«AZIYFA
QAYTA ORALU»
STRATEGIYASYN
NYFAITYP,
ÄSIRESE AZIYA-
TYNYK MŇHITY
ÖŇIRINDE BIRNEŞE
GEOSTRATEGIYALYK
JOBALARDY
JOLFA QOYDY.**

да көлемі 446,7 млрд. доллар болып, АҚШ-Қытай арасында дипломатиялық қарым-қатынас орнаған 1972 жылмен салыстырғанда, 180 есе ұлғайған. Мұның ішінде Қытайдың АҚШ-тан импорты 122,2 млрд. долларды құраса, АҚШ-қа экспорты 324,5 млрд. долларға жеткен. Белгілі болғанындай, АҚШ Қытайдың екінші ірі экспорттық әріптесі және төртінші ірі импорт серіктесі болып табылады. Ал Қытай болса, АҚШ-тың әлемдегі екінші ірі экспорттық нарығы және үшінші ірі импорт қайнары болып табылады. Соңғы 10 жылда АҚШ-тың Қытайға экспорт үнемі өсіп келеді. 2000-2010 жылдары арасында АҚШ-тың Қытайға экспорт көлемі 468 пайыздық жоғары өсу қарқынына жетті. Салыстырмалы түрде АҚШ-тың басқа елдерге экспорт көлемі 55 пайызға ғана өсті. Шетелдік инвестиция көлемі жағынан алғанда, Қытайға салынған шетелдік инвестициялардың ең ірі қайнар көзі болғанын атап өту тиіс. 2011 жылдың соңына дейін АҚШ 61 мың жоба аясында Қытайға жалпы 67,592 млрд. доллар инвестиция салды. 2005 жылдан бастап Қытайдың АҚШ-қа салған инвестициялары артып, бүгінгі күні 6 млрд. долларға дейін жетті. [5]

Қытайдың Сауда министрлігінің мәліметтері бойынша, 2015 жылы Қытай мен АҚШ арасындағы екіжақты сауда көлемі 598 807 млрд. долларды құрап, 2014 жылмен салыстырғанда 1,3%-ға өскен. Мұның ішінде Қытайдың АҚШ-тан импорты 6,1% төмендеп 116,19 млрд. доллар болып, АҚШ-тың жалпы экспортының 7,7% үлесіне сәйкес келген еді. Ал Қытайдың АҚШ-қа экспорты 3,2% арту қарқынымен 481,88 млрд. доллар болып, АҚШ-тың жалпы импортындағы үлесі 21,5%-ды құраған болатын. [13]

Қытайдың Сауда министрлігінің мәліметтері бойынша, 2016 жылдың алғашқы 9 айында Қытай мен АҚШ арасындағы екіжақты сауда көлемі

www.rfa.org

TRUMP'LA BİRLİKTE ABD-ÇİN İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ

20 Ocak 2017 tarihinde dönemin başkanı Barack Obama'dan görevini devralacak olan Donald Trump'ı bekleyen önemli konulardan biri de ABD-Çin ilişkileridir. Seçim kampanyası döneminde Çin'le ilgili birkaç defa sert konuşmalarda bulunan Trump'ın başkanlık döneminde, dünyanın sürekli yükselen gücü niteliğindeki Çin ile nasıl bir dış politika izleyeceği merak konusu olmaya devam etmektedir.

9 Kasım 2016 tarihinde Çin başkanı Xi Jinping tarafından gerçekleştirilen telefon görüşmesinde Trump'ın, iki ülke arasındaki ilişkilerini sorun odaklı olmadığı ifadesini kullanmasına rağmen çok geçmeden 2 Aralık 2016 tarihinde Tayvan'ın Başkanı Tsai Ing-Wen'le telefonla konuşması Pekin yönetiminin tepki göstermesine neden oldu. [16] [17] Buna yönelik 3 Aralık 2016 tarihinde Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi yaptığı açıklamada Tayvan yönetimini suçlayarak, ABD tarafın-

416,34 млрд. dolarıdır. Bұл көрсеткіш 2015 жылдың алғашқы 9 айымен салыстырғанда 6%-ға төмендеді. Мұның ішінде Қытайдың АҚШ-тан импорты 5,5% төмендеп 79,33 млрд. доллар болып, АҚШ-тың жалпы экспортының 7,4% үлесіне сәйкес келді. Ал Қытайдың АҚШ-қа экспорты 6,1%-ға азайып, 337 млрд. доллар болып, АҚШ-тың жалпы импортының 20,8% үлесіне тура келді. [13]

АҚШ-тағы 1600-ден астам Қытай компанияларында 15,500 ден астам қытай жұмыс істейді. Сондай-ақ, АҚШ-та шамамен 150 мыңға жуық Қытай студенттері оқиды, ал Қытайда 20 мыңға жуық АҚШ студенті оқиды. [5] Сонымен қатар, АҚШ-та Қытайдың 109 Конфуций институты және 349 Конфуций класы бар. [15]

ТРАМП КЕЗЕҢІНДЕ АҚШ-ҚЫТАЙ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫНЫҢ КЕЛЕШЕГІ

2017 жылдың 20 қаңтарында қазіргі Барак Обамадан президент міндетін өткеріп алатын Дональд Трамп дүп келетін басты мәселелердің бірі де АҚШ-Қытай қарым-қатынасы болып табылады. Сайлау науқаны барысында Қытай туралы бірнеше рет қатаң көзқарас білдірген Трампың, өз кезегінде тұрақты дамып келе жатқан Қытаймен қандай сыртқы саясат ұстанатындығы қызықты тақырыбы болып отыр.

2016 жылы 9 қарашада Қытай президенті Си Цзиньпи Трамппен телефонда сөйлескенде, Трамп екі ел арасындағы қарым-қатынастардың қиындықтарға құрылмағанын сөз еткеніне қарамастан, көп ұзамай 2016 жылы 2 желтоқсанда Тайвань президенті Цай Инвэнмен телефон арқылы сөйлесуі, Пекин үкіметінің қарсылық білдіруіне себеп болды. [16] [17] Осыған байланысты 2016 жылы 3 желтоқсанда ҚХР Сыртқы істер министрі Ван И Тайвань әкімшілігін айыптап, АҚШ-ты «Бір Қытай» принципін құрметтеуге шақырды. [18] 1979 жылы АҚШ Тайванмен дипломатиялық қарым-қатынасын үзгелі, АҚШ президенттері Тайвань президентімен ресми түрде кездеспеген болатын.

АҚШ-Қытай қарым-қатынасында жаһандық жылыну, жаһандық экономикалық даму, лаңкестікке қарсы күрес, Иран мен Солтүстік Кореяның ядролық мәселесі сияқты бір қа-

дан “Тек Чін” prensibine saygı duymasını istedi. [18] Çünkü ABD’nin 1979 yılında Tayvan’la diplomatik ilişkilerini kesmesinden sonra, ABD başkanları tarafından Tayvan başkanlarıyla resmi bir görüşme gerçekleştirilememiştir.

ABD-Çin ilişkileri arasında küresel ısınma, küresel ekonomik gelişme, terörle mücadele, İran ve Kuzey Kore nükleer sorunu gibi bir sürü küresel ve bölgesel sorunların yanı sıra, özellikle insan hakları, Doğu veya Güney Çin Denizi, Tibet ve Doğu Türkistan sorunlarını içeren ikili siyasi, askeri, ekonomi ve ticaret gibi konular yer almaktadır. ABD-Çin ilişkilerinin geleceği de söz konusu meselelere bağlıdır. Donald Trump’ın görevine resmen başlamadan Çin ile ilk gerginliğe neden olması, Trump’ın başkanlık döneminde ABD-Çin ilişkilerinde beklenmeyen sonuçların ortaya çıkıp çıkmayacağı yönünde endişelerin artmasına neden olmuştu. Fakat iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilere bakıldığında, ABD-Çin ilişkilerinde gerginliğin artması iki ülke için de ekonomik anlamda fayda sağlamayacaktır. Bundan dolayı ilişkilerdeki siyasi anlaşmazlığa karşı yakın zamanda ekonomik gerginliğin söz konusu olmayabileceği öngörülebilir.

Kaynaklar:

1. <https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2016/nov/08/us-election-2016-results-live-clinton-trump?view=map&type=presidential>
2. <http://www.electproject.org/2016g>
3. <http://www.presidency.ucsb.edu/data/turnout.php>
4. <http://www.yenisafak.com/dunya/abdde-anketler-clintoni-gosteriyor-2560324>
5. <http://www.china-embassy.org/chn/zmgx/gxjk2/>
6. http://news.takungpao.com/world/watch/2014-10/2799250_print.html
7. <https://www.brookings.edu/zh-cn/opinions/%E5%A5%A5%E5%B7%B4%E9%A9%AC%E6%97%B6%E4%BB%A3%E7%9A%84%E7%BE%8E%E4%B8%AD%E5%85%B3%E7%B3%BB/>
8. <http://www.scanews.com/2009/03/s968/96801/>
9. http://www.fpa.org/topics_info2414/topics_info_show.htm?doc_id=912530
10. <http://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E5%B8%A6%E4%B8%80%E8%B7%AF/13132427>
11. http://news.xinhuanet.com/fortune/2014-10/24/c_1112965880.htm
12. http://www.globalview.cn/html/global/info_10153.html
13. http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=48094
14. http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=51523
15. http://www.hanban.org/confuciousinstitutes/node_10961.htm
16. <http://www.fmprc.gov.cn/web/zyxw/t1414148.shtml>
17. <http://cn.nytimes.com/china/20161205/taiwan-call-gives-china-a-clue-on-w...>
18. http://www.fmprc.gov.cn/web/wjzb_673089/zyhd_673091/t1421116.shtml

тар жаһандық және өңірлік мәселелермен қатар, әсіресе, адам құқықтары, Шығыс және Оңтүстік Қытай теңізі мәселесі, Тибет және Шығыс Түркістан мәселелерін қамтыған екіжақты саяси, әскери, экономикалық және сауда мәселелері өзекті мәселелер ретінде орын алуда. АҚШ-Қытай қарым-қатынастарын келешегі де осы аталған мәселелерге байланысты. Дональд Трамптың өз қызметіне ресми кіріспей тұрып-ақ, Қытаймен алғашқы шиеленісті тудыруы, Трамп кезеңіндегі АҚШ-Қытай қарым-қатынасында күтпеген жағдайлардың туылу мүмкіндігі туралы алаңдаушылықтардың артуына алып келді. Алайда, екі ел арасындағы экономикалық қарым-қатынастардан алып қарағанда, АҚШ-Қытай қарым-қатынастарындағы шиеленістің артуы екі елдің де экономикасына теріс ықпал көрсетеді. Сондықтан, екі елдің өзара қарым-қатынасындағы саяси араздықтарға қарамастан, жуық арада экономикалық шиеленіске бара қоймайтынын болжауға болады.

Kaynaklar:

1. <https://www.theguardian.com/us-news/ng-interactive/2016/nov/08/us-election-2016-results-live-clinton-trump?view=map&type=presidential>
2. <http://www.electproject.org/2016g>
3. <http://www.presidency.ucsb.edu/data/turnout.php>
4. <http://www.yenisafak.com/dunya/abdde-anketler-clintoni-gosteriyor-2560324>
5. <http://www.china-embassy.org/chn/zmgx/gxjk2/>
6. http://news.takungpao.com/world/watch/2014-10/2799250_print.html
7. <https://www.brookings.edu/zh-cn/opinions/%E5%A5%A5%E5%B7%B4%E9%A9%AC%E6%97%B6%E4%BB%A3%E7%9A%84%E7%BE%8E%E4%B8%AD%E5%85%B3%E7%B3%BB/>
8. <http://www.scanews.com/2009/03/s968/96801/>
9. http://www.fpa.org/topics_info2414/topics_info_show.htm?doc_id=912530
10. <http://baike.baidu.com/item/%E4%B8%80%E5%B8%A6%E4%B8%80%E8%B7%AF/13132427>
11. http://news.xinhuanet.com/fortune/2014-10/24/c_1112965880.htm
12. http://www.globalview.cn/html/global/info_10153.html
13. http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=48094
14. http://countryreport.mofcom.gov.cn/record/view110209.asp?news_id=51523
15. http://www.hanban.org/confuciousinstitutes/node_10961.htm
16. <http://www.fmprc.gov.cn/web/zyxw/t1414148.shtml>
17. <http://cn.nytimes.com/china/20161205/taiwan-call-gives-china-a-clue-on-w...>
18. http://www.fmprc.gov.cn/web/wjzb_673089/zyhd_673091/t1421116.shtml

COP22: THE MARRAKESH CLIMATE CHANGE CONFERENCE

SAULE AKHMETKALIYEVA

EURASIAN RESEARCH INSTITUTE,
JUNIOR RESEARCH FELLOW
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАУЧНО-
ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ,
МЛАДШИЙ НАУЧНЫЙ СОТРУДНИК

COP22: МАРРАКЕШСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ИЗМЕНЕНИЮ КЛИМАТА

The Marrakesh climate change conference was held in Bab Ighli, Marrakesh, Morocco on November 7-18, 2016. The conference took place right after the Paris Agreement on Climate Change entered into force on November 4, 2016. The conference in Morocco is the 22nd Conference of Parties (COP22) of the United Nations (U.N.) Framework Convention on Climate Change and the 12th Meeting of the Par-

Марракешская конференция по изменению климата прошла в Баб Игли, Марракеше, Марокко в период с 7-го по 18-ое ноября 2016 года. Конференция проходила сразу же после вступления в силу Парижского соглашения по изменению климата 4-го ноября 2016 года. Конференция в Марокко является 22-ой Конференцией Сторон (COP22) Рамочной конвенции Организации Объединенных Наций (ООН) об изменении

www.africasciencenews.org

ties to the Kyoto Protocol. Moreover, as a result of the rapid entry into force of the Paris Agreement, the event is the first U.N. conference on climate change after the formal entry into force of the Paris Agreement. 20 thousand delegates, including heads of states and governments, ministers, heads of international organizations, representatives of environmental agencies and energy companies, monitoring agencies, experts, businessmen and journalists attended the conference (TACC, 2016).

After the adoption of the Paris Agreement, it was expected to apply it starting from 2020. However, surprisingly, the process got started much earlier due to rapid ratification. In this light, the Marrakesh conference served as the first step towards implementation of the long negotiated Paris Agreement as it was the next logical move

**THE CONFERENCE
TOOK PLACE RIGHT
AFTER THE PARIS
AGREEMENT ON
CLIMATE CHANGE
ENTERED INTO FORCE
ON NOVEMBER 4,
2016.**

**КОНФЕРЕНЦИЯ
ПРОХОДИЛА
СРАЗУ ЖЕ ПОСЛЕ
ВСТУПЛЕНИЯ В
СИЛУ ПАРИЖСКОГО
СОГЛАШЕНИЯ
ПО ИЗМЕНЕНИЮ
КЛИМАТА 4-ГО
НОЯБРЯ 2016 ГОДА.**

климата и 12-ым Сессией Сторон Киотского протокола. Кроме того, в результате быстрого вступления в силу Парижского соглашения, мероприятие также является первой конференцией ООН по изменению климата после официального вступления в силу документа. 20 тысяч делегатов, в том числе главы государств и правительств, министры, руководители международных организаций, представители природоохранных ведомств и энергетических компаний, контролирующих органов, экспертов, бизнесменов и журналистов приняли участие в конференции (TACC, 2016).

После принятия Парижского соглашения, ожидалось что оно вступит в силу начиная с 2020 года. Однако, как ни странно, из-за быстрой ратификации, процесс начался гораздо раньше. В связи с этим, Марра-

following the ratification of the document. Therefore, it is aimed at accelerating and amplifying response to the Paris Agreement. The main objective of the conference was development of specific measures of implementation of the Paris climate agreement. Other main areas of focus of the meeting are understanding of main issues regarding the implementation of the Paris Agreement and differentiating convergences and divergences between the situations in different countries (C2ES, 2016).

The Marrakesh conference has faced some issues. So, transition from theory to practice has proven to be complicated one, mainly due to differences between developed and developing countries, as the countries are determined to use different approaches to tackle the climate change. Nevertheless, according to the commissioner of COP-22, Abdeladim al-Hafi, the Marrakesh meeting enabled all countries to join into the process of fight against global warming in a specific way despite their differences (TACC, 2016). Another difficulty has arisen due to the fact that other than being held in the shadow of ratification and entry into force of the Paris Agreement, the conference was also held under the shadow of the U.S. presidential elections. Donald Trump's election as the next U.S. president was one of the main concerns of the meeting as Trump has promised to develop traditional fossil fuels energy and to abandon the Paris Agreement during his election campaign.

Despite difficulties, it is important to keep fighting against global warming as the effects of climate change are becoming more apparent day by day. For instance, 2016 is expected to be the hottest year on the record of human history. According to preliminary data, the average global temperature has exceeded the pre-indus-

THE UN SECRETARY-GENERAL, BAN KI-MOON, NOTED THAT ADAPTATION TO CLIMATE CHANGE IS AN INVESTMENT IN THE FUTURE AND HIGHLIGHTED THE IMPORTANCE OF TRANSFORMING THE PARIS AGREEMENT INTO CONCRETE PLAN OF ACTIONS IN ORDER TO BEGIN IMPLEMENTATION OF THE AGREEMENT.

ГЕНЕРАЛЬНЫЙ СЕКРЕТАРЬ ООН ПАН ГИ МУН ОТМЕТИЛ, ЧТО АДАПТАЦИЯ К ИЗМЕНЕНИЮ КЛИМАТА ЯВЛЯЕТСЯ ИНВЕСТИЦИЕЙ В БУДУЩЕЕ И ПОДЧЕРКНУЛ ВАЖНОСТЬ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ ПАРИЖСКОГО СОГЛАШЕНИЯ В КОНКРЕТНЫЙ ПЛАН ДЕЙСТВИЙ ДЛЯ НАЧАЛА ОСУЩЕСТВЛЕНИЯ СОГЛАШЕНИЯ.

кешская конференция, послужившая первым шагом на пути к реализации Парижского соглашения после долгих переговоров, является следующим логическим этапом после ратификации документа. Таким образом, она направлена на ускорение и усиление реакции на Парижское соглашение. Основная цель конференции заключалась в разработке конкретных мер по реализации Парижского соглашения по климату. Другими основными задачами встречи являются понимание основных вопросов, касающихся осуществления Парижского соглашения, и различие сходств и отличий ситуаций в разных странах (C2ES, 2016).

Марракешская конференция столкнулась с некоторыми проблемами. Это связано с тем, что переход от теории к практике оказался сложной задачей, в основном из-за различий между развитыми и развивающимися странами, так как страны намерены использовать различные подходы к решению вопросов изменения климата. Тем не менее, по словам комиссара COP22, Абдельадима аль-Хафи, несмотря на их различия, встреча в Марракеше предоставила возможность всем странам присоединиться к процессу борьбы с глобальным потеплением определенным образом (ТАСС, 2016). Другая трудность возникла в связи с тем, что кроме прохождения в тени ратификации и вступления в силу Парижского соглашения, конференция также была проведена в тени президентских выборов в США. Избрание Дональда Трампа в качестве следующего президента США была одной из наиболее обсуждаемых вопросов встречи, так как во время избирательной кампании, Трамп пообещал развивать традиционные источники энергии и отказаться от Парижского соглашения.

Несмотря на трудности, важно продолжать борьбу с глобальным по-

www.qz.com

trial indicators by 1.2 °C (Радио ООН, 2016). Besides, about two-thirds of the world population, even in the developed countries, suffer from the water scarcity which is amplified by climate change and population growth. In this light, the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) has prepared a report named "Global warming of 1.5 °C", according to which, in order to have a 50% chance to deter temperature on the planet, it is necessary to achieve zero emissions by 2045-2050 (Подосенова, 2016).

Taking account the current environmental situation in the world, at the opening ceremony of the UN Secretary-General, Ban Ki-moon, noted that adaptation to climate change is an investment in the future and highlighted the importance of transforming the Paris Agreement into concrete plan of actions in order to begin implementation of the agreement. A wide range of issues was discussed during the con-

ONE OF THE MOST IMPORTANT DECISIONS MADE AT THE CONFERENCE IS AN INTENT TO ABANDON USING COAL BY 2050 IN 48 COUNTRIES.

ОДНИМ ИЗ НАИБОЛЕЕ ВАЖНЫХ РЕШЕНИЙ, ПРИНЯТЫХ НА КОНФЕРЕНЦИИ, ЯВЛЯЕТСЯ НАМЕРЕНИЕ 48-И СТРАН ОТКАЗАТЬСЯ ОТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ УГЛЯ К 2050 ГОДУ.

теплением, поскольку последствия изменения климата становятся все более очевидными с каждым днем. К примеру, 2016 год ожидается стать самым жарким годом с начала ведения климатических данных. По предварительным данным, средняя глобальная температура превысила доиндустриальные показатели на 1,2 °C (Радио ООН, 2016). Кроме того, около двух трети населения земного шара, включая развитые страны, страдают от дефицита воды, который усиливается в результате изменения климата и роста населения. В связи с этим, Межправительственная Группа Экспертов по Изменению Климата (МГЭИК) подготовила доклад под названием «Глобальное потепление на 1,5 °C», в соответствии с которым для того, чтобы иметь 50% шанс удержать температуру на планете, необходимо достичь нулевого уровня выбросов к 2045-2050 годам (Подосенова, 2016).

www.cop22.ma

ference: response to the risks related to climate change, depletion of water resources, reduction of forest covers, degradation of arable areas, growth of urban population, food security, agricultural adaptation to new environmental challenges, migration, exacerbated by climatic changes and finally, renewable energy sources such as solar, wind and water energy.

The Paris Agreement does not oblige countries who have ratified the document to take any concrete measures. Unfortunately, legally binding commitments were not reached during the course of the Marrakech conference either. As mentioned earlier, the Marrakech conference was supposed to result into a writing of a "rule book" with guidelines of implementation of the Paris Agreement. However, unfortunately, the parties were not able to achieve a progress in this matter, they postponed the finalization process to 2018 instead. Nevertheless, some progress was reached as a result of the meeting.

One of the most important decisions made at the conference is an intent to

THE MAIN RESULT OF THE EVENT IS THE FIRST STEPS TOWARDS PRACTICAL POTENTIAL OF THE PARIS AGREEMENT THAT WILL HOPEFULLY LEAD FROM NEGOTIATIONS AND PAPERWORK TO ACTIONS.

ГЛАВНЫМ ДОСИЖЕНИЕМ МЕРОПРИЯТИЯ ЯВЛЯЕТСЯ НАЛИЧИЕ ПЕРВЫХ ШАГОВ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ПРАКТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПАРИЖСКОГО СОГЛАШЕНИЯ ОТ ПЕРЕГОВОРОВ И ДОКУМЕНТОВ К ДЕЙСТВИЯМ.

Принимая во внимание текущую экологическую ситуацию в мире, на церемонии открытия Генеральный секретарь ООН Пан Ги Мун отметил, что адаптация к изменению климата является инвестицией в будущее и подчеркнул важность преобразования Парижского соглашения в конкретный план действий для начала осуществления соглашения. В ходе конференции был обсужден широкий круг вопросов: реакция на риски, связанные с изменением климата, истощение водных ресурсов, сокращение лесных покровов, деградация пахотных площадей, рост городского населения, продовольственная безопасность, адаптация сельского хозяйства к новым экологическим проблемам, миграция, усугубляемая климатическими изменениями и, наконец, возобновляемые источники энергии, такие как солнечная энергия, энергия ветра и воды.

Парижское соглашение не обязывает страны, ратифицировавшие документ, к принятию каких-либо конкретных мер. К сожалению, договоренностей по обязательствам

www.brookings.edu

abandon using coal by 2050 in 48 countries (Подосенова, 2016). Moreover, since not all of the impacts of climate change are irreversible, a five-year plan on "loss and damage" was set to start in 2017 (Yeo, 2016). As for funding, it is planned to attract \$100 billion dollars into the Green Fund annually by 2020 in order to support climate projects in developing countries, especially the African states (ТАСС, 2016). As for now, the Green Fund announced about the approval of the first two proposals for the development of national adaptation plans for \$2.2 million in Liberia and \$2.9 million in Nepal. Climate adaptation plans of 20 more countries in the amount of \$3 million each are expected to be approved in the near future as well. Moreover, the U.S., the U.K. and Germany have allocated \$50 million to improve the carbon accounting systems in developing countries as the developing countries are the most vulnerable ones. Germany is also to contribute \$80 million to the Adaptation Fund. Countries pledged

имеющим юридическую силу также не были достигнуты в ходе конференции в Марракеше. Как упоминалось ранее, Марракешская конференция должна была привести к написанию «книги правил» с руководящими принципами осуществления Парижского соглашения. Однако, к сожалению, стороны не смогли достичь прогресса в этом вопросе, они отложили процесс завершения работы до 2018 года. Тем не менее, в результате встречи некоторый прогресс все же был достигнут.

Одним из наиболее важных решений, принятых на конференции, является намерение 48-ми стран отказаться от использования угля к 2050 году (Подосенова, 2016). Кроме того, поскольку не все воздействия изменения климата являются необратимыми, пятилетний план «потерь и повреждений» должен начаться в 2017 году (Yeo, 2016). Что касается финансирования, к 2020 году в Зеленый фонд планируется привлечь 100 миллиардов долларов ежегодно в целях поддержки климатических проектов в развивающихся странах, особенно в Африканских государствах (ТАСС, 2016). На данный момент, Зеленый фонд объявил об утверждении первых двух предложений по разработке национальных планов в области адаптации стоимостью 2,2 миллиона долларов в Либерии и 2,9 миллиона долларов в Непале. А также ожидается, что планы более 20-и стран по адаптации к изменению климата в размере 3-х миллионов долларов каждый, будут утверждены в ближайшем будущем. Кроме того, США, Великобритания и Германия выделили 50 миллионов долларов на улучшение системы учета углерода в развивающихся странах, поскольку развивающиеся страны являются наиболее уязвимыми. Также, Германия планирует внести вклад в Адаптационный фонд в размере 80 миллионов долларов. Страны обязались выделить более 23 миллионов долларов на разработку и передачу технологий (Подосенова, 2016).

Несмотря на отсутствие ожидаемых результатов, главным достижением мероприятия является наличие первых шагов к

to allocate over \$23 million for technology development and transfer (Подосенова, 2016).

Despite the absence of expected outcomes, the main result of the event is the first steps towards practical potential of the Paris Agreement that will hopefully lead from negotiations and paperwork to actions. For instance, a number of developed countries including Canada, Germany, Mexico and the U.S. have already announced a revision of their national climate plans, while the developing countries have presented updated versions of national plans aimed at reduction of greenhouse gas emissions. Coalition of developing and developed countries, the main objective of which is to provide technical and financial support, is to be created. Finally, following the conference in Marrakech nearly 200 countries adopted a joint declaration, the Marrakech Action Proclamation, stating their commitment to the Paris Agreement (Радио ООН, 2016). According to the Foreign Minister of Morocco, Salaheddine Mezuar, the document was adopted unanimously. By the end of the Marrakesh conference, 111 countries responsible for over 75% of global CO₂ emissions ratified the agreement (C2ES, 2016).

The next meeting in order to negotiate and discuss the issues and most importantly, to review progress is to be held in Bonn, Germany in May, 2017. While the next COP23 will also be held in Bonn, Germany under the presidency of Fiji on November 5-16, 2017 (C2ES, 2016).

References:

1. C2ES (2016). *Outcomes of the U.N. climate change conference in Marrakesh*. Center for Climate and Energy Solutions. Retrieved from <http://www.c2es.org/international/negotiations/cop22-marrakech/summary>
2. Yeo, S. (2016). COP22: Key outcomes agreed at the UN climate talks in Marrakesh. CarbonBrief. Retrieved from <https://www.carbonbrief.org/cop22-key-outcomes-agreed-at-un-climate-talks-in-marrakech>
3. Подосенова, О. (2016). COP22: Конференция действий. Bellona. Retrieved from <http://bellona.ru/2016/11/22/cop22-total/>
4. Радио ООН (2016). Участники конференции в Марракеше подтвердили решимость бороться с изменением климата. Радио ООН. Retrieved from <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/231572/#.WEpJz7KLSUK>
5. Радио ООН (2016). 2016 год побьет рекорды глобального потепления. Радио ООН. Retrieved from <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/231250/#.WEpJz7KLSUK>
6. ТАСС (2016). В Марокко открывается всемирная конференция ООН по изменению климата. ТАСС. Retrieved from <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/3762131>

осуществлению практического потенциала Парижского соглашения от переговоров и документов к действиям. Например, ряд развитых стран, включая Канаду, Германию, Мексику и США уже объявили о пересмотре своих национальных климатических планов, в то время как развивающиеся страны представили обновленные варианты национальных планов, направленные на сокращение выбросов парниковых газов. Планируется создать коалицию развивающихся и развитых стран, основной целью которой будет предоставление технической и финансовой поддержки. Наконец, по окончании конференции в Марракеше, порядка 200 стран подписали совместную декларацию, Марракешскую прокламацию действий, заявляя о своей приверженности к Парижскому соглашению (Радио ООН, 2016). По словам министра иностранных дел Марокко Салахеддина Мезуара, документ был принят единогласно. К концу Марракешской конференции 111 стран, ответственных за более чем 75% мировых выбросов углекислого газа, ратифицировали соглашение (C2ES, 2016).

Следующее совещание с целью проведения переговоров и обсуждения вопросов, а самое главное, для обзора прогресса, пройдет в Бонне, Германия в мае 2017 года. Кроме того, следующая Конференция Сторон, COP23, под председательством Фиджи, также пройдет в Бонне, Германия 5-16-го ноября 2017 года (C2ES, 2016).

Список использованных источников:

1. C2ES (2016). *Outcomes of the U.N. climate change conference in Marrakesh*. Center for Climate and Energy Solutions. Retrieved from <http://www.c2es.org/international/negotiations/cop22-marrakech/summary>
2. Yeo, S. (2016). COP22: Key outcomes agreed at the UN climate talks in Marrakesh. CarbonBrief. Retrieved from <https://www.carbonbrief.org/cop22-key-outcomes-agreed-at-un-climate-talks-in-marrakech>
3. Подосенова, О. (2016). COP22: Конференция действий. Bellona. Retrieved from <http://bellona.ru/2016/11/22/cop22-total/>
4. Радио ООН (2016). Участники конференции в Марракеше подтвердили решимость бороться с изменением климата. Радио ООН. Retrieved from <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/231572/#.WEpJz7KLSUK>
5. Радио ООН (2016). 2016 год побьет рекорды глобального потепления. Радио ООН. Retrieved from <http://www.unmultimedia.org/radio/russian/archives/231250/#.WEpJz7KLSUK>
6. ТАСС (2016). В Марокко открывается всемирная конференция ООН по изменению климата. ТАСС. Retrieved from <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/3762131>

GLOBAL TERRORISM INDEX 2016

DR. ERKIN BAYDAROV

Принцип, которым руководствуются современные террористы: «Убивая одного, запугиваем тысячи», превратило международный терроризм в настоящую глобальную проблему человечества. В связи с этим, начиная с 2012 г. Институт экономики и мира (The Institute for Economics and Peace) ежегодно публикует рейтинг стран мира по уровню терроризма, Global Terrorism Index (GTI), где проводит комплексное исследование уровня террористической активности в странах мира, а также, какие из государств и в каких масштабах сталкиваются с террористической угрозой.

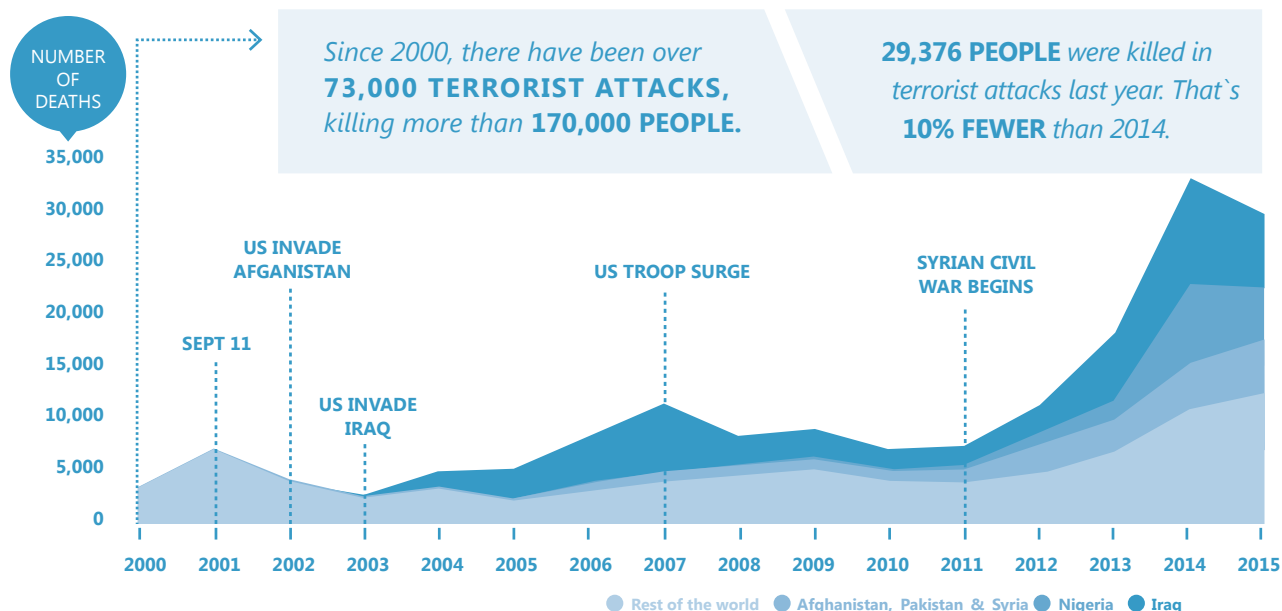
Во второй половине ноября текущего года был опубликован очередной Global Terrorism Index 2016 разработанный международной группой экспертов под эгидой Института экономики и мира Сиднейского университета. Расчётная часть выполнена на основе информации из глобальной базы данных терроризма Национального консорциума по изучению терроризма при Университете штата Мэриленд – крупнейшей в мире статистической базы о террористической деятельности, содержащей

информацию о более чем 100 тысячах случаев террористических актов за последние десять лет.

Измерение уровня террористической активности внутри той или иной страны происходит в соответствии с четырьмя основными показателями: количеством террористических инцидентов; количеством погибших; количеством пострадавших; уровнем материального ущерба. Кроме того, при составлении Индекса анализируется ряд других факторов, которые могут быть косвенно связаны с террористической активностью.

Терроризм определяется авторами исследования как «угроза или реальное применение силы незаконными организациями, добивающимися своих политических, социальных и религиозных целей путём насилия и устрашения».

Согласно Global Terrorism Index 2016 (в 2015 г. исследование охватило 162 страны) 39 стран мира занимают последнее 124-е (124-162) место, означающее, что страны не испытывают никакого влияния терро-

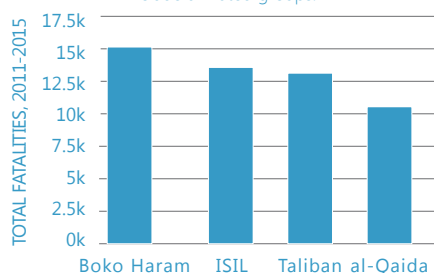
ризма (индекс-0). Среди них присутствуют - Туркменистан (157) и Узбекистан (160). Другие государства Центральной Азии – Казахстан (индекс-1.881), Таджикистан (индекс-1.869) и Кыргызстан (индекс-1.722) расположились на 83, 84 и 86 месте соответственно. Россия (индекс-6.207) и тюркоязычный Азербайджан (индекс-1.381) на – 23 и 93 месте.

Первые же пять мест в рейтинге заняли Ирак (индекс- 10), Афганистан (индекс-9.233), Нигерия (индекс-9.213), Пакистан (индекс-9.065) и Сирия (индекс-8.108), на которые пришлось 72% всех случаев смерти от терроризма в 2015 г. Согласно GTI 2016, значительное увеличение масштабов террористической активности в 2015 г. по сравнению с прошлыми годами произошло также во Франции, Турции (индекс-5.737, 27 место), Саудовской Аравии, Кувейте и Тунисе.

В 2015 г. самой «смертоносной» террористической организацией стало «Исламское государство» (ИГИЛ/ДАИШ): оно обогнало группировку «Боко-Харам», лидировавшую в 2014 г. по количеству смертей от проведенных террористических актов. На третьем и четвертом местах находятся соответственно «Талибан» и «Аль-Каида». В общей сложности эти террористические организации ответственны за 74% всех случаев смерти от террористической деятельности. Однако, несмотря на

DEADLIEST TERRORIST GROUPS, 2011-2015

Fatalities attributed to al-Qaida include affiliated groups.

ТЕРРОРИЗМ ОПРЕДЕЛЯЕТСЯ АВТОРАМИ ИССЛЕДОВАНИЯ КАК «УГРОЗА ИЛИ РЕАЛЬНОЕ ПРИМЕНЕНИЕ СИЛЫ НЕЗАКОННЫМИ ОРГАНИЗАЦИЯМИ, ДОБИВАЮЩИМИСЯ СВОИХ ПОЛИТИЧЕСКИХ, СОЦИАЛЬНЫХ И РЕЛИГИОЗНЫХ ЦЕЛЕЙ ПУТЁМ НАСИЛИЯ И УСТРАШЕНИЯ».

БОЛЕЕ ПОЛОВИНЫ ИЗ 577 СМЕРТЕЛЬНЫХ СЛУЧАЕВ БЫЛИ СВЯЗАНЫ С ИГИЛ, ЧЬИ АТАКИ В ПАРИЖЕ, БРЮССЕЛЕ И АНКАРЕ БЫЛИ ОДНИМИ ИЗ САМЫХ МАСШТАБНЫХ В ИСТОРИИ ЭТИХ СТРАН.

военные успехи против ИГИЛ и «Боко Харам», что привело к меньшему количеству смертельных случаев в Ираке и Нигерии, эти две группы распространяют террор в соседних государствах и регионах. Так, расширение «Боко Харам» в соседние страны - Нигер, Камерун и Чад привело к увеличению числа людей, погибших в результате террористических актов в этих трех странах на 157%.

В странах ОЭСР, нападения террористов-смертников или террористических групп способствовало увеличению числа погибших на 650%. 21 из 34 стран ОЭСР, по крайней мере, один раз подверглась террористической атаке. При этом большинство смертей, приходится на Турцию и Францию. Более половины из 577 смертельных случаев были связаны с ИГИЛ, чьи атаки в Париже, Брюсселе и Анкаре были одними из самых масштабных в истории этих стран.

Общий экономический ущерб от терроризма в 2015 г. составил 89,6 млрд. долларов США в 2015 г. Наибольший экономический урон от террористической деятельности испытал Ирак, чьи потери достигли 17% от ВВП.

В заключение, следует отметить, что несмотря на то, что данные Global Terrorism Index за 2016 г. будут обнародованы только в 2017 г. уже сегодня можно сказать, что первая пятерка стран в рейтинге останется без изменений.

PAKİSTAN BAŞBAKANI MUHAMMAD NAWAZ SHARİF'İN TÜRKMENİSTAN ZİYARETİ

DR. AIDARBEK AMIRBEK

25-26 Kasım 2016 tarihleri arasında Pakistan Başbakanı Muhammad Nawaz Sharif Türkmenistan'ı ziyaret etmiştir. Pakistan Başbakanlığı'nın verdiği bilgiye göre iki ülke ilişkilerini ilgilendiren TAPI doğalgaz boru hattı projesi ile hava bağlantılarının yeniden canlandırılması konuları ziyaretin gündemini oluşturmuştur. Rus basın kaynakları ise ziyaret kapsamında güvenlik ile Türkmenistan'ın askeri-teknik ihtiyaçlarını karşılama konularının ağırlıklı olarak görüşülmüş olabileceğine dikkat çekmiştir.

Türkmenistan ile Pakistan arasındaki görüşmelerin temel önceliğini TAPI

TAPI'NİN GÜVENLİ PROJE OLARAK HAYATA GEÇİRİLMESİ İÇİN BORU HATTININ ÜLKE ÜZERİNDEN GEÇECEĞİ AFGANİSTAN'IN KUZAY BATI SINIRLARINDA İSTİKRARIN SAĞLANMASI GEREKEBİLİR.

projesi oluşturmuş olabilir. Türkmenistan doğalgaz satışında sadece Çin'e bağımlı kalmak istemeyebilir ve bütçeye ek gelir sağlamayı hedeflemiş olabilir. Bundan dolayı TAPI projesinin uygulanmasını dış politika önceliği olarak seçmiş olabilir ve bu doğrultuda kararlı adımlarla ilerlemeyi yeğlemiş olabilir. TAPI'nin güvenli proje olarak hayata uygulanması için boru hattının ülke üzerinden geçeceği Afganistan'ın kuzey batı sınırlarının istikrarı gerekebilir. Nitekim askeri uzmanlara göre TAPI'nin hayata geçmesini engelleyebilecek temel güvenlik sorunu 750 km'lik Türkmenistan-Afganistan sınırındaki istikrarsızlığın yayılabilme tehdididir. Bu doğrultuda Türkmen yetkililer Afganistan'la olan sınır güvenliklerini güçlendirmek istemiş olabilirler ve askeri uzmanların belirttikleri üzere yakın çevre ülkelerine göre daha ucuz Pakistan'ın askeri-teknik cihazlarını ve silahlarını yeğlemiş olabilirler. Nitekim 2016 yılının Kasım ayı başında Türkmenistan Savunma Bakanı Yaylım Berdiyev'in Pakistan'ı ziyaret etmiştir. Bölge basın kaynaklarına göre Türkmenistan Savunma Bakanı Yaylım Berdiyev'i Pakistan'da üretilen JF-17 savaş uçakları ve ikili askeri işbirliğini artırma konularına ağırlık vermiştir.

Pakistan'ın TAPI projesini hayata geçirmeye olan ilgisi de artmaktadır. Bu doğrultuda Pakistan güvenlik yetkilileri Afganistan'daki çeşitli dini gruplar üzerinde baskılarını arttırarak, ülkede herhangi muhalif grubun TAPI'yi balta lamaya dayalı eylemlere yanaşmasına müsaade etmeyeceklerini vurgulamışlardır. Fakat TAPI'ye Katar'ın ve Afganistan'daki DAES üyelerinin karşı çıkması, özellikle de Rusya'nın TAPI'yi Batı

destekli proje olarak kabul etmesi ile Türkmenistan-Çin doğalgaz boru hattına rekabet oluşturabilme ihtimalini taşıması, TAPI projesinin uygulanmasında birçok zorlukları beraberinde getirebilir. Bu zorlukların başında TAPI'nin geçeceği boru hattı güzergâhları istikrarsızlaştırmak olabilir. Bu istikrarsızlık tehdidini minimum düzeye indirmek için Türkmenistan devleti Pakistan ile askeri-teknik ve yeni silah alımları konusunda işbirliğini arttırmak isteyebilir, önümüzdeki süreçte bölgesel güvenlik alanında ikili ilişkileri daha fazla arttırmaya yanaşabilir.

“

PAKİSTAN'IN TAPI PROJESİNİ HAYATA GEÇİRMeye OLAN İLGİSİ ARTMAKTADIR.

”

www.breakingnewspakistan.com

INFLATION AND MONETARY POLICY IMPLICATIONS IN THE TURKISH ECONOMY BETWEEN 2015-2016

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

In spite of the positive effects of the fall in international oil prices on domestic price level and inflation rate in the economy of Turkey since 2015 and early 2016, consumer price inflation has reached above the official inflation target (5%). Inflation has seemed to stay at high single-digit levels due to exchange rate fluctuations and the indexation of many wages and service fees. Core inflation and inflation expectations also stayed above the target. However, the average inflation rate was reduced from nearly 72% in the period of 1995-2001 to 10.5% in the period of 2002-2015 as a result of tight monetary policies and the implementation of inflation target mechanism. Despite these positive effects of tight monetary policy on inflation, the average inflation rate was high in July 2016 (8.8%) and only reduced to 7.5% in November 2016, which is still above the inflation target (5%). On the other hand, inflation expectation for 2017 (6.5%) is still above

“

HIGH UNCERTAINTY IN GLOBAL MARKETS AND HIGH VOLATILITY IN EXCHANGE RATES ARE CAUSING RISKS FOR HIGH INFLATION IN TURKEY.

”

the target, while it is at 5% both for 2018 and 2019. Besides, 30% increase in minimum wages in January 2016 is one of the reasons that caused inflation rate to increase by the end of 2016.

Starting from 2016, due to the expectations that global interest rates would stay lower, in Turkey (like the other countries) risk premium had declined and domestic currency had showed a more stable performance. As the main aim of monetary policy of the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) is to achieve price stability, the CBRT started to implement a roadmap in August 2015 regarding the policies to be implemented before and during the normalization of global monetary policies according to global interest rates. In March 2016, the CBRT kept the lower limit of the interest rate corridor at 7.5% and lowered the upper limit (marginal funding rate) by 25 points and reduced to 8% due to the im-

www.newsdelo.com

provements in global financial conditions and effective use of policy instruments (interest rate corridor: 7.5%- 8% in March 2016) .

However, the failed coup attempt in July 15, 2016 led fluctuations in markets and in July 2016 inflation rate jumped to 8.8%. In order to fight the inflation, the CBRK continued to implement tight monetary policy and more importantly, for the first time since 2014, increased the reference policy interest rate by 50 points from 7.5% to 8% in November 2016. In January 2014, the reference policy interest rate was increased from 4.5% to 10.5% in order to struggle with high inflation, but since then, the reference policy interest rate has continuously been reduced and kept at 7.5% in February 2015. Since then, this rate was not changed until November 2016. Also, in November 2016 the CBRK kept the lower limit of the interest rate corridor at 7.5% but increased the upper limit (marginal funding rate) by 25 points from 8% to 8.5% (interest rate corridor: 7.5%- 8.5% in November 2016). It was announced by the CBRK that the main reasons for this increase were high fluctuations and high exchange rate of dollars (high exchange rate risks) in domestic financial market.

THE CENTRAL BANK OF THE REPUBLIC OF TURKEY WILL CONTINUE TO IMPLEMENT A TIGHT MONETARY POLICY TOGETHER WITH A WELL-DISCIPLINED FISCAL POLICY TO KEEP INFLATION AT TARGETED LEVELS.

The CBRK also declared that although low demand conditions have positive effects on inflation, high uncertainty in global markets and high volatility in exchange rates have been causing risks for inflation to go upwards in Turkey. In order to reduce these negative effects on the domestic financial markets, the CBRK will continue to implement a tight monetary policy (tight against Turkish Lira liquidity, stabilizing for the foreign exchange liquidity and supportive of financial stability) together with a well-disciplined fiscal policy. Besides, the ongoing structural reform program will continue to support the CBRT to achieve and maintain the aim of price stability. With all measures mentioned above, the monetary authorities have been trying to keep the inflation rate close to the target with the aim of achieving price stability and contributing to financial stability in the medium term in the economy of Turkey.

www.gmdergi.com

INDIA INTENDS TO STRENGTHEN TRADE RELATIONS WITH EEU

KANAT MAKHANOV

The Director of the Department for Sanitary, Phytosanitary and Veterinary Measures of the Eurasian Economic Commission, Igor Gayevsky, held a meeting with the First Secretary for Economic and Trade Wing of the Indian Embassy in Russia, Amit Telang. Amit Telang admitted that the trade relations between Russia and India have been successful since recently. The trade turnover between Russia and India exceeded \$7.8 billion in 2015, \$5.6 billion of which were Russian exports to India and \$2.2 billion were imports from India. Russia recently became an important market for meat and dairy products from India. He also noted that, in turn, India is interested in imports of plant products from Russia. Moreover, he said that India is currently seeking ways of developing trade relations with all the EEU members.

Since the creation of the EEU, India has expressed its intentions to closer cooperation several times. It was one of the first countries that admitted the possibility of free trade with the EEU along with Egypt and Vietnam. In 2015, the trade turnover between the EEU and India reached \$8,813.7 billion which is 1.52% of the total trade turnover of the EEU. During the first nine months of 2016, this number reached \$6,152.5 billion. Among the EEU countries, Kazakhstan is the second largest trade partner of India after Russia. During the first nine months of this year, the trade turnover between Kazakhstan and India reached \$338.5 million, which accounted for around 1% of the total external trade turnover of Kazakhstan. Despite the general trade slowdown between the EEU countries and among the EEU countries with the rest of the world, the trade dynamics with India remain to be

INDIA IS CURRENTLY SEEKING WAYS OF DEVELOPING TRADE RELATIONS WITH ALL THE MEMBERS OF THE EEU.

DESPITE THE GENERAL TRADE SLOWDOWN BETWEEN THE EEU COUNTRIES AND AMONG THE EEU COUNTRIES WITH THE REST OF THE WORLD, THE TRADE DYNAMICS WITH INDIA REMAIN TO BE RATHER STABLE.

www.russiancouncil.ru

rather stable. Thus, despite the decrease of the mutual trade between the EEU and India by 5.1% during the first nine months of this year, imports from India have increased by 1.7%. During the same period, the exports of Kazakhstan increased by 26.3%. The trade between the EEU and India is rather diverse and include food products, beverages, products of chemical industry, mineral products, basic metal, metal products, etc.

High trade volumes between the EEU and India are still preserved despite the overall negative economic dynamics and trade slowdown. The primary reason for this is that after the economic sanctions against Russia raised in 2014, many commodities started to be imported from India. Now the political stance of the EEU, particularly of Russia, as well as of India are rather favorable for closer economic cooperation. India often eagerly supports many initiatives of Russia concerning the Eurasian Project. Moreover, during the last summit of the SCO held in Tashkent Vladimir Putin admitted that India and Pakistan might gain a full SCO membership in 2017. Taking into account these facts, it is very likely that the economic relations between the EEU and India will see further progress in the near future.

CHINA SOLD OUT MORE THAN \$100 BILLION OF THE U.S. TREASURIES IN A YEAR

DANIYAR NURBAYEV

www.finance.yahoo.com

According to the press release of the U.S. Treasury Department, China sold out more than \$100 billion of the U.S. treasuries in a year and decreased its U.S. treasuries holdings from \$1258.0 billion in September 2015 to \$1157.0 billion in September 2016. It is important to note that China sold its holdings of the U.S. debt in nine of the past 12 months. Currently, China's holdings of the U.S. treasuries is at its lowest level since September 2012. However, China still holds the highest amount of the U.S. treasuries, followed by Japan with \$1136.4 billion in September 2016.

There are several reasons to why China sells the treasuries. The first and foremost reason is the economic problems in China. Today, the Chinese economy is slowing down, which leads to more capital outflows. The capital outflows negatively affect the country's national currency depreciation against the U.S. dollar. The depreciation of the Yuan adversely affects the Chinese plan to be one of the world's global currency. Therefore, the Central bank of China tries to protect the Yuan from further depreciation by selling its U.S. treasuries. The next reason is that the U.S. Federal Reserve Bank (FED) is in-

“

CURRENTLY, CHINA'S HOLDINGS OF THE U.S. TREASURIES ARE AT THEIR LOWEST LEVEL SINCE SEPTEMBER 2012.

”

“

THE U.S. ALLIES, SUCH AS JAPAN AND SAUDI ARABIA, ARE ALSO REDUCING THEIR U.S. TREASURIES.

”

creasing its federal funds rate and interest rates in the U.S. In its turn, the increased interest rates reduce prices of the U.S. treasuries, decreasing their attractiveness.

It is important to note that the U.S. allies, such as Japan and Saudi Arabia, are also reducing their U.S. treasuries. Japan reduced its holdings by \$40.7 billion from \$1177.1 billion in September 2016. Meanwhile, Saudi Arabia decreased its holdings by \$22.9 billion to \$89.4 billion in September 2016 from \$112.3 billion in September 2015. Saudi Arabia sells out its U.S. treasuries to finance their budget deficits following the collapse of oil prices.

However, despite the fact that top holders of the U.S. debt are selling their treasuries, the total amount of the holdings of the U.S. treasuries by foreigners grew by \$48.8 billion to \$6154.7 billion in September 2016 from \$6105.9 billion in September 2015. Ireland, Cayman Islands and Brazil that are third, fourth and fifth foreign holders of the U.S. treasuries, respectively, conversely increased their holding of the U.S. debt, unlike the top two holders.

The fact that China and Japan are selling out their treasuries holdings is negative for the U.S. economy because it will have a negative effect on the country's interest rates. Therefore, it might be said that the FED would not increase its federal funds rate at its coming meeting in December 2016, as it was expected earlier.

TURKEY WILL BE THE CHAIR OF THE SCO ENERGY CLUB IN 2017

CENGİZHAN CANALTAY

Starting from 2017, Turkey will be the first non-member chair of the Shanghai Cooperation Organization (SCO) energy club. Previously, only member countries of the SCO could be the chair of the Energy Club according to their alphabetical order in Cyrillic alphabet. During a meeting held on November 22, 2016, Ankara's proposal for allowing non-member SCO countries to carry out the term presidency of the Energy Club was accepted and later Turkey was unanimously elected to be the chair of the Energy Club in 2017.

The SCO was established in 1996 by China, Russia, Kazakhstan, Kyrgyzstan and Tajikistan as the Shanghai Five and with the acceptance of Uzbekistan, the organization changed its name into the Shanghai Cooperation Organization in 2001. Within the organization, Afghanistan, Belarus, Mongolia and Iran are the observer countries, while India and Pakistan are the acceding states, which signed the memorandum on accession in June 2016. Azerbaijan, Sri Lanka, Nepal, Armenia, Cambodia and Turkey are the dialogue partners. Turkey applied for the dialogue partnership in 2011 and became a dialogue partner in 2012.

The SCO Energy Club consists of some of the world's biggest suppliers and consumers of the energy. The members cover 36% of the world's electricity, 23% of natural gas, 20.8% of crude oil and 60.2% of coal production and in terms of consumption, the figures indicate that they consume 28% of natural gas, 25.2% of crude oil and 65.1% of coal in the world. The Energy Club aims to strengthen the cooperation between the member and other partner countries by coordinating energy strategies,

www.brookings.edu

STARTING FROM 2017 TURKEY WILL BE THE FIRST NON-MEMBER CHAIR OF THE SCO ENERGY CLUB.

THE MEMBERS ARE MAJOR PRODUCERS AND CONSUMERS OF ENERGY IN THE WORLD WHERE THEY PRODUCE 23% OF NATURAL GAS, 20.8% OF CRUDE OIL AND CONSUME 28% OF NATURAL GAS AND 25.2% OF CRUDE OIL.

drafting and implementing collective energy security measures, investment plans and information flow regarding the activities in the global market.

The nomination came after the President of the Republic of Turkey, Recep Tayyip Erdogan's comment regarding the European Union (EU) and the SCO. In his speech, the President stated that "Turkey should first of all feel relaxed about the EU and not be fixated" on joining the EU and continued "why shouldn't Turkey be in the Shanghai Five? ... I think if Turkey were to join the Shanghai Five, it will enable it to act with much greater ease." Meanwhile Chinese Foreign Ministry Spokesperson, Geng Shuang, during an interview expressed that China was willing to consider Turkey's application to join the SCO.

Becoming a chair of the SCO Energy Club will allow Turkey to strengthen the implication of its energy politics and strategies and further develop its relations with the major energy producing countries. It will also have a positive image for Turkey to become an energy hub in the region and will assist the realization of its 2023 Vision.

НОВЫЙ УРОВЕНЬ РАЗВИТИЯ РОССИЙСКО-УЗБЕКСКОГО ВОЕННОГО И ВОЕННО- ТЕХНИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

DR. ERKIN BAYDAROV

В конце ноября 2016 г. в Москве руководители военных ведомств России и Узбекистана, провели официальные переговоры, завершившиеся подписанием Договора о развитии военно-технического сотрудничества и Плана двустороннего сотрудничества между военными ведомствами на 2017 год.

Несмотря на то, что Узбекистан летом 2012 г. вышел из Организации Договора о коллективной безопасности (ОДКБ), он, тем не менее, все это время не прекращал военное

сотрудничество с Россией на двусторонней основе. Важную роль в этой сфере играл подписанный в декабре 1999 г. Договор о дальнейшем углублении всестороннего сотрудничества в военной и военно-технической областях.

Подписание нового Договора, исходит из того, что угрозы и вызовы в центральноазиатском регионе требуют сегодня консолидации усилий по их нейтрализации, а также не допущения в страны региона и России,

боевиков «Исламского государства» (ИГИЛ, ДАИШ) и других террористических организаций.

Целью Договора помимо дальнейшего углубления взаимовыгодного сотрудничества в военно-технической сфере, является также совершенствование системы оснащения перспективными образцами вооружения и военной техники; поддержание научно-технического и производственно-технологического потенциалов сторон в сфере создания, производства, ремонта, модернизации, обслуживания и утилизации продукции военного назначения в интересах вооруженных сил; укрепление обороноспособности сторон и т.д.

Согласно Статье 21, Договор заключается сроком на пять лет и автоматически продлевается на последующие пятилетние периоды, если ни одна из Сторон письменно не уведомит другую Сторону по дипломатическим каналам не менее чем за шесть месяцев до окончания соответствующего периода о своем намерении прекратить действие настоящего Договора.

Подписанные документы предусматривают активизацию военно-технического сотрудничества и придание им практической направленности. Это касается, в частности, совместных мероприятий по обеспечению военной безопасности, укреплению боевого потенциала вооруженных сил и подготовке военных кадров.

Как отметил глава Минобороны России генерал армии Сергей Шойгу: «Подписание этого документа позволит оперативно решать вопросы оснащения Вооруженных сил Узбекистана и повышения их боеспособности».

Глава Минобороны Республики Узбекистан Кабул Бердиев в свою очередь подчеркнул, что Россия

**ПОДПИСАНИЕ
НОВОГО ДОГОВОРА,
ИСХОДИТ ИЗ ТОГО,
ЧТО УГРОЗЫ И ВЫЗОВЫ
В ЦЕНТРАЛЬНО-АЗИАТСКОМ РЕГИОНЕ
ТРЕБУЮТ СЕГОДНЯ
КОНСОЛИДАЦИИ
УСИЛИЙ ПО ИХ
НЕЙТРАЛИЗАЦИИ,
А ТАКЖЕ
НЕ ДОПУЩЕНИЯ
В СТРАНЫ РЕГИОНА И
РОССИИ, БОЕВИКОВ
«ИСЛАМСКОГО
ГОСУДАРСТВА»
И ДРУГИХ
ТЕРРОРИСТИЧЕСКИХ
ОРГАНИЗАЦИЙ.**

**В РАМКАХ
СОТРУДНИЧЕСТВА
НАМЕЧЕНА
ПРОГРАММА
МОДЕРНИЗАЦИИ И
ПЕРЕОСНАЩЕНИЯ
ВООРУЖЕННЫХ
СИЛ УЗБЕКИСТАНА
СОВРЕМЕННЫМ
РОССИЙСКИМ
ВООРУЖЕНИЕМ И
ВОЕННОЙ ТЕХНИКОЙ
ДО 2020 ГОДА.**

www.ca-portal.ru

является главным стратегическим партнером для Узбекистана. В настоящее время, как и прежде, в военных учебных заведениях РФ проходят обучение офицеры и курсанты Узбекистана, которое было прервано в 2012 г. связи с выходом страны из ОДКБ.

В 2017 году стороны планируют провести в два раза больше совместных мероприятий, нежели в 2016. В рамках сотрудничества намечена также программа модернизации и перевооружения Вооруженных сил Узбекистана современным российским вооружением и военной техникой до 2020 года.

Россию и Узбекистан в новейшей истории всегда связывали хорошие отношения. Подписание Договора о развитии военно-технического сотрудничества и Плана двустороннего сотрудничества между военными ведомствами России и Узбекистана на 2017 год, еще раз показывает, насколько обе страны заинтересованы друг в друге, даже несмотря на то, что Узбекистан не всегда разделяет внешнеполитические инициативы России в регионе.

THE U.S. SANCTION POLICY TOWARDS IRAN

LIDIYA PARKHOMCHIK

www.thebusinessyear.com

On December 1, 2016, the Senate of the U.S. voted to extend by 10 years the Iran Sanctions Act (ISA), which includes tough economic sanctions against Tehran. All senators supported the ISA extension just weeks after the U.S. House of Representatives approved it in the ratio 419 to 1. According to the official statement, the ISA should ensure that Iran would not violate the terms of the recent international accord signed in July 2015 aimed to limit country's nuclear program. The bill will now be sent to the U.S. President, Barack Obama, to sign. However, it is unclear whether the current President will sign or veto the legislation.

THE SENATE OF THE U.S. VOTED TO EXTEND BY 10 YEARS THE IRAN SANCTIONS ACT, WHICH INCLUDES TOUGH ECONOMIC SANCTIONS AGAINST TEHRAN.

Actually, the ISA comprises sanctions against Iran's missile development and weapons program, as well as energy and banking sectors that was not part of the Iranian nuclear deal. The mentioned set of unilateral sanctions maintained by the U.S. is going to expire on December 31, 2016, if it is not extended. The sanctions were first put in place in 1996 and have been extended since then.

It is clear that sanctions extension cannot help to enhance positive developments in the U.S. and Iranian relations. For instance, Iran's Ministry of Foreign Affairs Spokesman, Bahram Ghasemi, has already stated that the decision

to prolong the ISA should be considered as a clear violation of the breakthrough nuclear deal reached between Iran and P5+1 Group. Furthermore, last week, the Supreme Leader of Iran, Ayatollah Ali Khamenei, has sent a very unambiguous message to the U.S. Government saying that Tehran would definitely respond towards sanctions implementation.

It should be mentioned that the Iranian nuclear deal, which took years of negotiations, is perceived by the Obama administration as a triumph in its foreign policy. However, the forthcoming Trump administration has already warned that it might scrap the deal. Actually, the White House showed its disapproval of Congress'

THE NEW CONGRESS AND NEW ADMINISTRATION WILL UNDERTAKE A REVIEW OF THE U.S. OVERALL POLICY TOWARD IRAN BY MAKING STEPS TO STRENGTHEN PRESURE ON IRAN.

decision to extend the sanctions towards Iran arguing that it has the authority to unilaterally re-impose the sanctions if needed. However, even if the President vetoes the bill, the Congress could easily override the veto.

To conclude, it is expected that the new Congress and new administration will undertake a review of the U.S. overall policy toward Iran by making steps to strengthen pressure on Iran in order to be sure that Tehran will give up to support of international terrorism, development of ballistic missiles and human rights abuses. It could be considered that the U.S. lawmakers prepare the ground for further growth on tension between the sides.

THE CHINESE SIDE WELCOMES THE EXPANSION OF SCO TURKEY COOPERATION

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

On November 20, 2016, the President of Turkey, Recep Tayyip Erdogan, announced that Turkey might seek membership in the Shanghai Cooperation Organization (SCO). The SCO founded in 1996 as a "Shanghai Five", is now an intergovernmental security organization composed of six member countries: China, Russia, Kyrgyzstan, Tajikistan, Kazakhstan and Uzbekistan. India and Pakistan are expected to become full members in 2017 after the SCO meeting in Astana, Kazakhstan. Turkey is already have a status of a "dialogue partner" of the Organization and has had a close cooperation with the SCO for a long time. Turkey officially applied to the SCO for dialogue partnership status in March 2011. The request was approved at the SCO Coun-

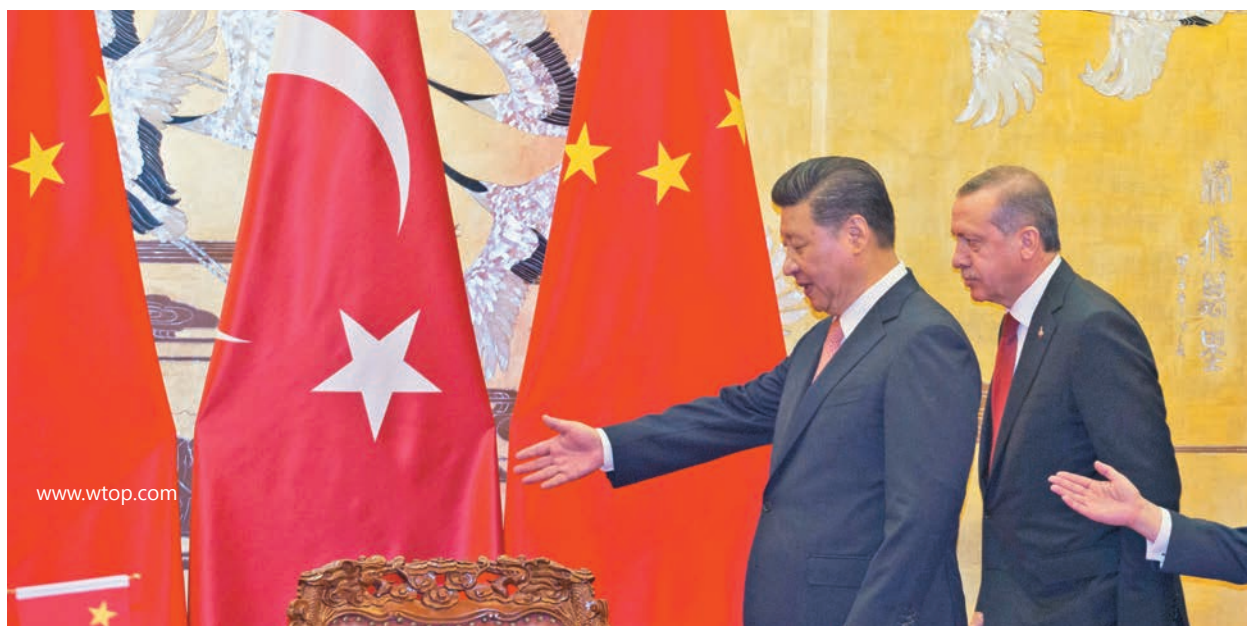

CHINA "ATTACHES IMPORTANCE TO TURKEY'S ASPIRATION TO FURTHER DEEPEN ITS COOPERATION WITH THE SCO, WHICH IS MAPPING OUT DETAILED COOPERATIVE MEASURES."

cil of Heads of State Summit in Beijing a few months later. Turkey officially became a "dialogue partner" to the Organization in June 2012.

Today the SCO observes value the principle of openness and the partnership with observer countries, including Turkey as a dialogue partner. The Chinese Foreign Ministry Spokesman, Geng Shuang, stated that China "attaches importance to Turkey's aspiration to further deepen its cooperation with the SCO, which is mapping out detailed cooperative measures". According to the Chinese official, the SCO is working on improving the administrative and financial basis for new members. The member states of the SCO will meet and make a decision to-

gether on the applications proposed by states that are interested in joining. It was also stated that the Chinese side is willing to consult with the other SCO members about the issue. On the other hand, noting that China and Kazakhstan also support Turkey's aspiration, Andrey Karlov, the former Russian ambassador to Turkey, told Turkey's state-run Anadolu Agency that Russia was ready to cooperate with Turkey, on both bilateral and international levels.

The SCO is not only regarded as the largest non-Western organization in Eurasia to promote security and economic cooperation in the region, but also it is claimed as an "anti-NATO bloc", created by China and Russia with the Central Asian countries. However, China has repeatedly said that the SCO is not a military bloc directed against any other countries. In fact, Turkey is the only NATO country which has an institutional relationship with the SCO. Thus, Turkey's membership could dispel these impressions and enlarge global potential of the organization. On the other hand, both China and Turkey as key political and economic players in Eurasia are interested in common security in Asia. As an Eurasian analyst and journalist for the TRT

**CHINA AND TURKEY
AS KEY POLITICAL
AND ECONOMIC
PLAYERS IN EURASIA
ARE INTERESTED IN
COMMON SECURITY
IN ASIA.**

World news channel, Esref Yalinkilicli, noted, the main purpose of the SCO is cooperation against the threats of terrorism, separatism and radicalism that have been labeled the "three evils" by member states; and since almost all security threats for Turkey come from its Asian borders, the accession of Turkey to the SCO is vital for the country in order to prevent Turkey from external threats by cooperating with countries in the region.

On the other hand, Associate Professor Yang Jin from the Chinese Academy of Social Sciences (CASS) and Russian Research Institute of Eastern Europe and Middle Asia said that Turkey's full membership in the organization would indicate that it has matured, and would form a new basis for cooperation between China and Turkey. It was stated that "Turkey's accession to the SCO would obviously form a new platform in terms of cooperation between China and Turkey. In recent years, bilateral relations between China and Turkey have improved. Especially in terms of collaboration within the U.N. and G20 on the different regional and international issues. The accession would bring dynamism to the developing bilateral relations between China and Turkey."

KAZAKHSTAN MEETS ITS PRODUCTION TARGETS OF GRAIN FOR 2016

KANAT MAKHANOV

On November 21, 2016, the Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan presented the official results of the harvesting campaign of 2016. According to the Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan, the country planned to export nearly 9 million tons of wheat in 2016. The CIS, China and Iran remain to be traditional markets for the Kazakh grain exports. The largest share of Kazakhstani grain exports (2.5 million tons) will go to the non-EEU CIS countries. Around 1 million tons of grain will be exported to China. Roughly 900 thousand tons will go to Iran, 479 thousand tons will go to other EEU countries, 86 thousand tons to Afghanistan and 370 thousand tons to other countries. Apart from that, for the first time Kazakhstan is going to export nearly 700 thousand tons of wheat to Vietnam. The shipment to Vietnam will be made through Lianyungang Port of China. This became feasible after the completion of reconstruction works on the dry cargo terminal that pertains to Kazakhstan. With this facility, the Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan has been planning to export wheat and other grain products to Vietnam each year on a regular basis.

“

IN 2016, KAZAKHSTAN PLANNED TO EXPORT NEARLY 9 MILLION TONS OF WHEAT.

”

“

FOR THE FIRST TIME KAZAKHSTAN IS GOING TO EXPORT NEARLY 700 THOUSAND TONS OF WHEAT TO VIETNAM IN 2016.

”

Currently, prices of wheat in international futures markets are very low. Since August of this year, the wheat prices oscillate between \$390 and \$430 per bushel, which is the minimum level of the last 5 years. In the beginning of December 2016, the average price of a futures contract on wheat in spot market were between \$400-410 per bushel. The primary reason for such low prices of wheat is the wheat oversupply by major producers. Due to this fact, the opening stocks of wheat have been constantly increasing since 2013. The downfall process in wheat prices is expected to persist in the short-term. However, starting from 2017 the wheat prices are most likely to start to recover due to higher demand and lower supply in most of the developing countries.

Over 80% of the total grain output produced in Kazakhstan is wheat and over 70% of the total arable land area is used for wheat production. In 2015, Kazakhstan accounted for 3.2% of the world's wheat exports becoming the eighth largest wheat exporting country. The fact that wheat exports account for the second largest inflow of export revenues after extractive sector makes it a strategically important sector of the economy.

THE OPEC MEMBER COUNTRIES AGREED TO CUT THEIR OUTPUT BY 1.2 MILLION BARRELS PER DAY

DANIYAR NURBAYEV

www.crowdfundinsider.com

On November 30, 2016, the Organization of Petroleum Exporting Countries (OPEC) agreed to cut its output by 1.2 million barrels per day (bpd) to 32.5 bpd starting from January 2017. It is important to note that the decision was quite unexpected. Most experts expected that the member countries could not reach the agreement due to the rivalry between Saudi Arabia and Iran.

Nigeria and Libya were excluded from the OPEC output freeze agreement because both countries try to increase their oil productions, which significantly deteriorated because of internal armed conflicts. Additionally, Indonesia suspends its OPEC membership on the grounds that the

“

SAUDI ARABIA AGREED TO CUT ITS OIL PRODUCTION BY 486 THOUSAND BPD TO 10.06 BPD.

”

country is no longer an oil exporter, and the oil production cut would have a negative effect on the country's economy. Thus, the OPEC's 32.5 bpd goal do not include Indonesia's 750 thousand bpd.

The cartel's biggest producer, Saudi Arabia, agreed to cut its oil production by 486 thousand bpd to 10.06 bpd, which is the biggest cut among the member countries. The United Arab Emirates, Kuwait, and Qatar will cut their production by a total of 300 thousand bpd. Despite the proposal of Saudi Arabia to limit Iran's output to 3.707 million bpd, the cartel allowed Iran to rise its output to 3.796 million bpd.

However, the agreement also depends on non-OPEC oil exporting countries.

It is expected that non-OPEC countries will decrease their production by a total of 600 thousand bpd. In particular, Russia, which reached its highest post-soviet era oil production level, agreed to cut its output by 300 thousand bpd. This is the first agreement between Russia and the OPEC since 2001, while the agreement on the oil production cut among the OPEC member countries is the first since 2008. Other non-OPEC countries, such as Azerbaijan and Kazakhstan, declared that they might also cut the oil production.

After the announcement of the output agreement oil prices gained as much as 10% in New York and the share price

THE NON-OPEC COUNTRIES WILL DECREASE THEIR PRODUCTION BY A TOTAL OF 600 THOUSAND BPD.

es of energy companies around the globe increased alongside the currencies of large exporters. It is important to note that these changes are only speculative, the agreement will have real effect only after January 2017, when the agreement comes into force. However, it is still too early to tell about the long-term effect of the agreement, because there is no guarantee that the non-OPEC countries will reduce their output. Additionally, the agreement is only for 6 months, even if the oil producing countries will reduce their output according to the agreement for first six months of 2017, there is no guarantee that they will continue to implement this policy.

ISSUES REGARDING CONSTRUCTION OF HPPS ON LAKE BAIKAL

SAULE AKHMETKALIYEVA

According to the Ministry of Natural Resources and Ecology of Buryatia, public consultations on construction of hydropower plants (HPPs) in Mongolia will be held in Buryatia on January 16 – 31, 2017. Major HPPs are due to be constructed in Mongolia. The plants are planned to be built on the Selenga River and its tributaries such as Orkhon and Egyin-Gol Rivers. The main reason behind the construction of the plants is the energy deficit of the country caused by the energy price conflict with Russia. Mongolia imported 400 million kWh of energy from Russia in 2014 and 220 million kWh in 2015. Currently, Mongolia spends \$25 million annually on energy import from Russia. However, the projects have been the issue of concern for Russia for several years.

THE PLANTS ARE PLANNED TO BE BUILT ON THE SELENGA RIVER AND ITS TRIBUTARIES SUCH AS ORKHON AND EGYIN-GOL RIVERS.

Russia is worried that the construction of the plants will dry Lake Baikal. The Russian scientists state that the construction of the HPPs is to pose threat not only to the flow of the Selenga River, which is the largest tributary river, but to the entire ecosystem of Lake Baikal. The Selenga River delivers over the half of water to Lake Baikal. The concerns over the future of the environmental situation at the lake is exacerbated as the plants on the Egyin-Gol and Orkhon Rivers are to be used in order to deliver water supplies to the Gobi Desert. Considering the conflict, China which was supposed to provide a loan in the amount of \$1 billion for the construction of the Egyin-Gol HPP is withholding the loan until a compromise is reached. Meanwhile, Mongolia has stated that it might seek for fund-

www.getsready.com

ing from Japan, South Korea and Norway.

Lake Baikal, which is the oldest and the deepest lake in the world with a maximum depth of 1600 meters contains, 20% of unfrozen freshwater resources. The lake was entered into the UNESCO World Heritage List. Nevertheless, the ecology of the lake is under a risk of major alterations and even disappearance of some fauna and flora species caused by water level drop. The current issue regarding the lowering of the water level of the lake is thought to be the overuse of water resources at the Irkutsk power plant.

Unusual drop of the water level of the lake was first noticed in fall 2014. In 2015, the water level reached the al-

“

**IN 2016, THE LEVEL
DROPPED EVEN
LOWER TO 455.7
METERS.**

”

lowed minimum of 456 meters. In 2016, the level dropped even lower to 455.7 meters. In this light, the new critical minimum of 455.5 meters was set for the lake this year. The previous minimum level of 456 meters was set earlier in 2001. Since 1962, the water level of Lake Baikal has dropped over the 456 meter mark 11 times. The record low of - 455.27 meters was reached in 1982. Moreover, currently, the lake is going through the period of naturally low water level which is expected to last for about 25 years. Overall, the environmental situation of the lake has already worsened in the recent years, therefore, any further interference into the ecosystem of the lake and the tributary rivers might pose serious threats to the region.

PAKİSTAN RUSYA'NIN GWADAR LİMANINI KULLANMA İSTEĞİNİ KABUL ETTİ

CENGİZHAN CANALTAY

Çin tarafından yapılan yatırımlarla kapasitesi geliştirilen Pakistan'ın Gwadar limanı 14 Kasım 2016 tarihi itibarıyla faaliyete girmiştir. Gwadar limanı Pakistan'ın güneyindeki Balochistan bölgesinde yer almakta olup Hürmüz boğazına yakınlığı nedeniyle stratejik öneme sahiptir. Gwadar limanı Çin Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) projesi çerçevesince Çin'in sağlamış olduğu finansman desteği ile kapasite artırma çalışmalarını tamamlamıştır.

Gwadar limanından ilk geminin yola çıkması ile birlikte Orta Doğu ve Afrika'ya mal ihracatına başlanmıştır. Çin şirketi Overseas Port Holding (COPHC), limanın işletmeciliğini 40 yıllık süre ile üstlenmiştir. Çin, Pakistan ile CPEC projesi çerçevesinde yapmış olduğu anlaşmalar ile enerji ve altyapı çalışmalarına \$46 milyar dolar harcayarak Gwadar ile Çin'in Sincan bölgesindeki Kaşgar'ı birbirine karayolu ile bağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca bu güzergâh doğrultusunda tren yolları ve doğal gaz boru hatları inşa edilmesi hedeflenmektedir. Gwadar limanı ve CPEC hattı üzerinde gerçekleştirilen altyapı çalışmaları ile Çin ürünleri ve bu hattı kullanan ülkelerin ürünleri Orta Doğu ve Afrika ülkelerindeki pazarlara daha rahat ulaşma imkânına sahip olacaklardır. Dahası, söz konusu hamle ile Çin için petrol taşıma alanında yeni ve ucuz bir kargo güzergâhı açılmış olacaktır.

Uzun zamandır gergin olan Rusya Pakistan ilişkileri son yıllarda yumuşamaya başlamıştır. Bunun somut örnekleri arasında 2016 yılı Eylül ayında Cherat bölgesinde Pakistan ve Rusya özel kuvvetleri arasında düzenlenen ortak askeri tatbikat gösterilebilir. Pakistan, ABD

www.gwadarnews.com

**CPEC PROJESİ
GWADAR İLE ÇİN'İN
SİNCAN BÖLGESİN-
DEKİ KAŞGAR'I BİRBİ-
RİNE KARAYOLU İLE
BAĞLAMAYI AMAÇ-
LAMAKTADIR.**

**PAKİSTAN RUSYA'NIN
GWADAR LİMANI-
NI TİCARİ AMAÇLI
OLARAK KULLANMA
İSTEĞİNİ KABUL ET-
MİŞTİR.**

ile ilişkilerinin soğumasıyla birlikte tek destekçisi olarak kalan Çin'in yanında Rusya'yı da görmek istemekte ve bu nedenle Rusya ile ilişkilerini yeniden düzeltmeye çalışmaktadır. 2016 yılı Nisan ayında Pakistan ABD'den toplam değeri \$700 milyon olan 8 F-16 savaş uçağı alımı gerçekleştirmek istemiş ancak iki ülke arasındaki anlaşma gereği ABD destek fonunun vermesi gereken \$430 milyonu ABD Senatosu bloke etmiştir. Bu olay göz önüne alındığında Pakistan'ın Rusya ile ilişkilerini neden düzeltmek istediği daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır.

İki ülke arasındaki bu yakınlaşmanın ardından Pakistan Rusya'nın Gwadar limanını ticari amaçlı olarak kullanma isteğini kabul etmiştir. Buna ek olarak Rusya, Çin Pakistan Ekonomik Koridoru projesine de dahil olmak istediğini belirtmiştir. Ayrıca Rusya, Pakistan ile stratejik savunma ilişkilerini de geliştirmeyi amaçladığını ifade etmiştir. Sonuç olarak Rusya ile Pakistan arasındaki ilişkiler düzelme sürecine girmeye başlamıştır. Bu gelişmelerin önümüzdeki süreçte devam ederek iki ülke arasında başka alanlarda da işbirliğini arttırması beklenmektedir.

ЛИБЕРАЛИЗАЦИЯ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ В УЗБЕКИСТАНЕ КАК КУРС НА ПРОДОЛЖЕНИЕ РЕФОРМ

DR. ERKIN BAYDAROV

Одним из главных документов, подписанных новым президентом Республики Узбекистан Шавкатом Мирзиёевым в конце 2016 г., имеющим огромную важность для дальнейшего экономического развития страны, стал проект Постановления «О приоритетных направлениях валютной политики». Данный документ, открытый для общественного обсуждения вплоть до 14 декабря 2016 г., представляет собой, проект поэтапной реформы по отмене валютных ограничений в стране или, выражаясь языком экономических терминов, либерализации валютного курса.

Согласно проекту Постановления, разработанного Центральным Банком Республики Узбекистан, главная поставленная задача — создание благоприятного инвестиционного климата и деловой среды для привлечения частных инвестиций и зарубежного капитала в узбекскую экономику. В связи с этим, власти страны предлагают упростить обмен валюты и отменить ограничительные меры на финансовом рынке.

Проект Постановления предлагает определять курс национальной валюты на основе рыночных механизмов. До этого курс сума определялся во многом властями страны, что, по сути, привело к двойному курсу американского доллара (официальному и рыночному).

Отсутствие свободной конвертации узбекского сума, являлось тормозом

**ОТСУТВИЕ
СВОБОДНОЙ
КОНВЕРТАЦИИ
УЗБЕКСКОГО
СУМА, ЯВЛЯЛОСЬ
ТОРМОЗОМ ДЛЯ
ЭКОНОМИЧЕСКИХ
СВЯЗЕЙ С ВНЕШНИМ
МИРОМ.**

для экономических связей с внешним миром. Из страны, где долгое время существовали «параллельные» курсы обмена валюты, был затруднен вывоз капитала.

Проект предусматривает снятие многих ограничительных мер. Так, например, можно будет свободно ввозить/вывозить из страны до 10 тысячи долларов, при этом сумму до 2 тысяч долларов декларировать будет уже не нужно. Также планируется разрешить покупать за валюту товары, но только с помощью пластиковых карт.

Какие выгоды несет для бизнеса проект Постановления «О приоритетных направлениях валютной политики»? Во-первых, снимаются ограничения на обмен валюты и торговые отношения с иностранцами. Во-вторых, Закон разрешает индивидуальным предпринимателям оплачивать импорт товаров и услуг без создания юридического лица. В-третьих, экспортеры и импортеры получают право приобретать валюту на внутреннем рынке.

Согласно опубликованному недавно Отчету Азиатского банка развития «ASIAN ECONOMIC INTEGRATION REPORT 2016. What Drives Foreign Direct Investment in Asia and the Pacific?» (p.184) время для экспорта/импорта, включая обработку документов, необходимых для завершения сделки в Узбекистане охватывает на сегодняшний день 285 часов (почти 12 суток), значительно уступая

ИСХОДЯ ИЗ АНАЛИЗА
ВЛИЯНИЙ НОРМ,
УСТАНОВЛЕННЫХ НАСТОЯЩИМ
ПОСТАНОВЛЕНИЕМ, ПО
ИТОГАМ ПЕРВОГО ПОЛУГОДИЯ
2017 Г. ПЛАНИРУЕТСЯ ВНЕСТИ В
КАБИНЕТ МИНИСТРОВ ПРОЕКТ
НОВОЙ РЕДАКЦИИ ЗАКОНА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН «О
ВАЛЮТНОМ РЕГУЛИРОВАНИИ».

www.eto-day.kz

по этому показателю в регионе Казахстану и Кыргызстану. Чуть меньше времени требуется для этого в Таджикистане. Большие возможности открываются также и для зарубежных фирм — нерезиденты Узбекистана смогут открывать счета в банках страны. Более того, и самое важное — выручка в валюте не будет подлежать обязательной продаже. Но данная мера будет вводиться постепенно. Установлен список товаров

**Table A4. Time to Export
or Import-Asia (hours)**

	Time to Export		Time to Import	
	2015	2015	2015	2015
Central Asia	209	203	80	77
Armenia	41	41	43	43
Azerbaijan	69	62	73	68
Georgia	62	16	39	17
Kazakhstan	265	261	8	8
Kyrgyz Republic	51	41	73	73
Tajikistan	141	141	234	234
Turkmenistan	—	—	—	—
Uzbekistan	286	286	285	285

и услуг, по которым обязательная продажа валютной выручки останется неизменной. Однако государство будет постепенно сокращать этот список до его полного исключения. Пошлины и сборы по-прежнему будут осуществляться в сумах, а дивиденды и прибыль разрешается выплачивать в иностранной валюте.

Как показывает, например, опыт Казахстана и других постсоветских республик, по мере развития бизнеса, либерализация валютного курса должна принести свои позитивные эффекты, на что и рассчитывают в Ташкенте. Тот факт, что законопроект опубликован в открытом доступе для обсуждения — важный сигнал обществу о том, что новое управленческое поколение будет продолжать курс на реформы.

Следует также отметить, что, исходя из анализа влияний норм, установленных настоящим Постановлением, по итогам первого полугодия 2017 г. планируется внести в Кабинет Министров проект новой редакции Закона Республики Узбекистан «О валютном регулировании», что также сыграет свою положительную роль в дальнейшей либерализации валютного курса и либерализации экономики страны в целом.

Таким образом, в 2017 г. в Узбекистане ожидается дальнейшая либерализация и совершенствование валютной политики, развитие внутреннего валютного рынка и повышение его эффективности, улучшение условий для внешнеэкономической деятельности субъектов предпринимательства.

ARTIFICIAL ISLANDS IN THE CASPIAN SEA

LIDIYA PARKHOMCHIK

www.elsoulblog.files.wordpress.com

At the beginning of December 2016, a group of Turkmen and international environmental specialists conducted construction works monitoring underlying platform aimed to build an artificial island in the Turkmenbashi Bay in the southeastern part of the Caspian Sea. The construction of the island started two years ago as a part of the dredging works at the Turkmenbashi International Seaport. Since the construction of the port is the most extensive dredging in the world, collected bottom sediments were pumped via 3.5 kilometers long pipes to the man-made island. It took over 16 million tons of silt and 2.5 million tons of gravel and sand mixtures to fulfill the construction of the island.

“

**THERE IS A LARGE
AMOUNT OF ARTIFICIAL ISLAND
PROJECTS
IN THE CASPIAN SEA.**

”

After finalization of the project, the island will be in shape of a crescent with a perimeter of 7 kilometers and the total area of 1.6 million square meters. It is expected that the artificial island would be used for eco-tourism in the future and the electrification of the island is not planned. Nowadays, specialists are working on creation of comfortable environmental conditions on the island for wintering and nesting birds including further landscape designing.

It should be admitted that it is not the first project of the Turkmenistan's Government related to the artificial island construction. For instance, within the framework of the of Turkmenistan's

Avaza resort city project, it was announced about building of two Dubai-style artificial islands in the Caspian Sea. According to the project presented by the Turkmen authorities, the Avaza Islands should have been built on a \$5-billion budget with casinos, hotels and various touristic attractions similar to Las Vegas in the United States. However, the project has been criticized by the Iranian side, which expressed environmental concerns.

Actually, Tehran also opposes Azerbaijan's intention to build the artificial islands in the Caspian Sea under the Khazar Islands project that would be the size of a city populated with 1 million people, with large residential, tourism and commercial centers. In 2009, it was announced that within the framework of the \$100 billion budget project more than 40 islands of various sizes would be built in a 2,000-hectare area near the coast of Baku in the Caspian Sea, with floating bridges connecting the islands. The project should be commissioned in 2022.

**THE CONVENTION
SHOULD INCLUDE
SPECIFIC PROVISIONS
ON THE LEGAL STA-
TUS OF THE ARTIFI-
CIAL ISLAND.**

Moreover, Iran announced about its plans to create an artificial island in the Caspian Sea in 2005. According to the project approved by the Gilan Province Planning Commission, the Iranian islands should cover 9 million square meters. The Caspian Golestan Province of Iran also reported about its plans to build an artificial island.

Actually, artificial islands are actively used for offshore oil extraction. Therefore, there is a large amount of artificial islands in the Caspian Sea. A good example is the Island D created by Kazakhstan within the framework of the Kashagan oilfield development in 2001. Over 3.5 million tons of rock was used to construct the island.

Therefore, the artificial islands issue should also be involved in the process of negotiations related to the establishment of the new legal regime of the Caspian Sea. Certain particularities of the Caspian Sea require that the forthcoming Convention should include specific provisions on the legal status of the artificial island.

THE KASHAGAN OIL FIELD PRODUCING UP TO 120 THOUSAND BARRELS PER DAY

DANIYAR NURBAYEV

According to the press service of the Ministry of Energy of Kazakhstan, the Kashagan oil field has been producing 100-120 thousand barrels per day from 8 wells. It was also noted that the oil field would produce more than one million tons of oil and 680 million cubic meters of gas until the end of the year, while the country expects to produce 8.9 million tons of oil (or 370 thousand barrels per day) and 5.6 billion cubic meters in 2017. It is also expected that in subsequent years, the production of oil will reach 13 million tons, and the production of gas will reach 9 billion cubic meters.

The production in the oil field was restarted on September 28, 2016, after a 3-year suspension due to a gas leakage on its first launch in 2013. Overall, it took more than 15 years to launch the Kashagan oil field and more than \$50 billion of investments were spent on the implementation of the project. After restarting the production this Sep-

www.saf-t-box.com

**THE COUNTRY
EXPECTS TO
PRODUCE
8.9 MILLION TONS
OF OIL AND 5.6 BIL-
LION CUBIC METERS
IN 2017.**

**AS OF NOVEMBER 19,
2016 THE COMPANY
HAS PRODUCED 450
THOUSAND TONS
SINCE THE RESTART.**

tember, the North Caspian Operating Company was able to achieve commercial output level, which is 75 thousand barrels per day, on November 1, 2016. According to the Minister of Energy of Kazakhstan, Kanat Bozumbaev, as of November 19, 2016, the company has produced 450 thousand tons since restarting the production. The Minister additionally noted that the Kashagan oil field transported 7.7 thousand tons of oil through the Caspian Pipeline Consortium pipelines, 18.8 thousand tons of oil through Kaztransoil pipelines, and 22.8 million cubic meters of gas through Intergas-Central Asia pipeline for the first time on November 14, 2016.

According to the report of the Fitch Ratings, restarting the production in the oil field will support the economy of Kazakhstan. However, the agency also noted that it would be difficult to the participating companies to recover their capital expenditures due to low oil prices, based on the assumption that the oil prices will not exceed \$65 per barrel.

The renewal of oil production at the Kashagan oil field will definitely have a positive effect on the economy, especially in the light of decreasing production in other oil fields of Kazakhstan. However, it is a bit early to give any forecast how the new field will affect the economy of Kazakhstan because the effect of this field depends on the world oil prices, and there is no guarantee that the OPEC's oil freeze agreement will significantly increase oil prices.

TRUMP QUESTIONED ON THE NEED TO RESPECT THE TERRITORIAL INTEGRITY OF CHINA

DR. AZHAR SERIKKALIYEVA

www.newindianexpress.com

China says it is “seriously concerned” after President-elect Donald Trump expressed doubts about continuing to abide by the “One China” policy. Under the policy, the U.S. has formal ties with China rather than the island of Taiwan, which China sees as a breakaway province. In a TV interview on December 11, 2016 Trump said that in his opinion there is no reason for having to continue this issue without key concessions. China urged Trump to understand the sensitivity of the Taiwan issue.

“

IT SHOULD BE NOTED THAT THE “ONE CHINA” CONCEPT IS CONCERNED AS A HISTORICAL TASK OF THE CHINESE COMMUNIST PARTY.

”

Beijing’s reaction came in a statement from the Foreign Ministry Spokesman, Geng Shuang, who told reporters that the “One China” concept has been crucial to the U.S.-China relations for decades. The “One China” policy refers to the policy or view that there is only one state called “China”, despite the existence of two governments that claim to be “China”. As a policy, this means that countries seeking diplomatic relations with the People’s Republic of China (PRC, Mainland China) must break official relations with the Republic of Taiwan (ROC, Taiwan) and vice versa.

The U.S. broke formal diplomatic ties with the self-ruled island of Taiwan in 1979 and formally recognized only China, which helped to strengthen the ties between the two countries. However, even though formal diplomatic relations were broken, the U.S. has maintained close unofficial ties with Taiwan over the years. "I do not know why we have to be bound by a one-China policy unless we make a deal with China having to do other things, including trade," Trump said in his interview. The U.S. trade deficit was \$365.7 billion in 2015. The deficit keeps growing because the country's imports from China are rising faster than its exports. The U.S. imports consumer electronics, clothing, and machinery from China. On the other hand, China imports a huge amount of low-cost raw materi-

“

"I DO NOT KNOW WHY WE HAVE TO BE BOUND BY A ONE-CHINA POLICY UNLESS WE MAKE A DEAL WITH CHINA HAVING TO DO OTHER THINGS, INCLUDING TRADE," TRUMP SAID IN HIS INTERVIEW.

”

als from the U.S. Besides, China's competitive pricing policy affects the trade between the two countries. Most economists agree that China's competitive pricing policy results from two factors. First, a lower standard of living, which allows companies in China to pay lower wages to workers. Second, an exchange rate that is partially set to be always priced lower than the dollar.

It should be noted that the "One China" concept is concerned as a historical task of the Chinese Communist Party. This tendency could rise misunderstanding in diplomatic relations. On the other side, this could be analyzed as Trump's attempt of using Taiwan to demand concessions from Beijing. It could be a way of the Chinese policy to make the Yuan an international currency.

ECONOMY OF THE EURASIAN ECONOMIC UNION IS EXPECTED TO GROW IN 2017

KANAT MAKHANOV

During the last month's plenary session called "Economic Cooperation of the Eurasian Countries under Conditions of International Tension", which was held on December 7 in the framework of the 3rd Eurasian Economic Congress, an important concluding statement was made. It was stated that in 2017 the economy of the Eurasian Economic Union (EEU) would switch to an ascending pattern. According to the member of the Eurasian Board on Integration and Macroeconomics, Tatyana Valovaya, despite the economic calamities, most economic indicators are still much better than they were in 2015. According to the statistics provided by the Eurasian Economic Commission, in spite of general worsening of the economic condition, some sectors present positive figure of growth. Thus, during January-October of 2016 the agricultural sector has grown by 2.9%, which is almost entirely due to high yields of grains in Russia and Kazakhstan. The commodity transportation went up by 1.4% and there is a slight growth of 0.1% in industry. On the other hand, many sectors have shrunk during the given period. Namely, retail trade decreased by 4.8%, construction by 4.4% and passenger transportation went down by 1%. However, the GDP of the EEU has fallen by 0.7% during the first 10 months of 2016 compared to the same period of 2015.

The primary reason for this downward trend in the economy in 2016 was low oil prices. In addition, Russia had to bear the consequences of economic sanctions imposed by most of the western countries which definitely worsened the economy of the EEU

KAZAKHSTAN STILL MAINTAINS A POSITIVE GDP GROWTH OF 0.4% AND IT IS EXPECTED TO REACH 0.5% BY THE END OF 2016.

THE GENERAL MACROECONOMIC OUTLOOK FOR THE EEU FOR 2017 REMAINS POSITIVE.

in general. As a result, during the given period, the GDP of Russia has fallen by 0.7%. The GDP of Belarus decreased by 2.9%. Kazakhstan still maintains a positive GDP growth of 0.4% and it is expected to reach 0.5% by the end of 2016. The two new members of the EEU, Armenia and Kyrgyzstan show positive GDP growth rates of 0.5% and 2.0% respectively. The consequences of the crisis of 2015 were much worse causing a 3% decrease in the GDP of the EEU. In 2016, the GDP of the EEU will definitely be negative but still better than in 2015. Thus, during January-October of 2016 it already has fallen by 0.7%. The trade turnover between the member states went down by 14.3% during the first 3 quarters of this year. However, this is much better than the levels of mutual trade in 2015 when it shrank by 25.3%.

These general patterns suggest that economies of the EEU may grow in the nearest future. Therefore, the general macroeconomic outlook for the EEU for 2017 remains positive. Most analysts predict less than 1% of GDP growth in 2017. Moreover, some important sectors of economy like manufacturing of pharmaceuticals, oil and gas extraction and electricity generation are still not integrated and continue to function separately in each member state. The governments of the EEU member states are currently working on unification of the conditions for these sectors. Therefore, in the short-run perspective the EEU countries are very likely to show positive economic growth.

TRANS HAZAR ULUSLARARASI TAŞIMACILIK GÜZERGAHI PROJESİNDE MUTABAKAT ANLAŞMASI İMZALANDI

CENGİZHAN CANALTAY

Azerbaycan Demiryolları'nın 7 Aralık 2016 tarihinde yayınladığı habere göre Trans Hazar Uluslararası Taşımacılık Güzergahına (TITR) projesinin tarafları olan Kazakistan, Azerbaycan, Türkiye ve Gürcistan'ın Devlet Demiryolları İşletmelerinin Başkanları proje üzerinde mutabakat anlaşmasını imzalamışlardır. Toplantıya Azerbaycan Demiryolları Başkanı Javid Gurbanov, Kazakistan Demiryolları Başkanı Kanat Alpysbayev, Türkiye Devlet Demiryolları Yönetim Kurulu Başkanı Veysi Kurt ile Gürcistan Demiryolları Başkanı Mamuka Bakhtadze katılmıştır. Bakü'de gerçekleştirilen toplantıda taraflar TITR'in geliştirilmesi, güzergah üzerinde kargo taşımacılığının artırılması ve tariflerin uyumlaştırılması konuları üzerinde görüşmüşlerdir.

Avrasya bölgesinin doğusunu ve batısını ulaşım yolları ile birbirine bağlamayı amaçlayan TITR, doğuda Çin'den başlayarak Kazakistan, Azerbaycan, Gürcistan üzerinden geçmekte ve Türkiye ve Ukrayna güzergahları aracılığı ile Avrupa'ya kadar uzanmaktadır. Ekim 2013'de kurulan Koordinasyon Komitesinin kararıyla Çin'den gönderilen ilk test amaçlı konteyner treni 3 Ağustos 2015 tarihinde Bakü Uluslararası Deniz Ticareti limanına ulaşmıştır. Ayrıca TITR Konsorsiyumu 2016 yılının Nisan ayında kurulmuştur.

Asya ve Avrupa arasında kıtalararası yük trafiğinde çoğunlukla deniz yolunun tercih edildiği bilinmektedir. Ayrıca önde gelen Avrasya ekonomileri arasındaki dış ticaret hacminin 2020 yılında 1.2 trilyon dolara çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu tür tahminler göz önü-

**2020 YILINA KADAR
TITR ÜZERİNDEN
300.000-400.000
KONTEYNER
TAŞINMASI
BEKLENMEKTEDİR.**

**AVRASYA EKONOMİ-
LERİ ARASINDAKİ DİŞ
TİCARET HACMİNİN
2020 YILINDA
1.2 TRİLYON DOLARA
ÇIKACAĞI TAHMİN
EDİLMEKTEDİR.**

ne alındığında özellikle Çin ile Avrupa Birliği (AB) arasında kara yolları transit koridorlarının faaliyete geçirilmesi deniz yoluyla ulaştırma güzergâhlarına uzak olan bazı Avrasya ülkeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Buna ek olarak Çin ile AB arasındaki ticarete 2020 yılına kadar yük taşımacılığının 170 milyon ton artması beklenmektedir. Bu doğrultuda 2020 yılına kadar TITR üzerinden 300.000-400.000 konteyner taşınması beklenmektedir. Doğu ve Batı ülkeleri arasındaki ticarete kara yollarının kullanımının artırılması güzergah üzerinde bulunan ülkelere önemli ekonomik getiriler sağlayacaktır.

Kara üzerinden yük taşımacılığının en büyük avantajı ulaştırma sürelerinin deniz yolu ile karşılaştırıldığında çok daha kısa olmasıdır. Ancak ulaşımda ülkelerin değişik ulaşım altyapıları, tarifeleri ve bürokratik işlemler nedeniyle deniz yolu ile karşılaştırıldığında kara yolu taşımacılığı çok daha maliyetlidir. Bu doğrultuda hem tarifelerin projeye katılan ülkeler arasında uyumlu hale getirilmesi hem de bekleme sürelerini azaltmak için bürokratik işlemlerin hızlandırılması amacıyla taraflar arasında görüşmeler yürütülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, TITR projesine taraf olan ülkelerin mutabakat anlaşması imzalaması oldukça önemli bir gelişmedir.

COPING WITH ECONOMIC INSTABILITY IN BELARUS

DR. HAYAL AYCA SIMSEK

www.morerestaurants.org

The Economy of Belarus has entered into a deep recession in 2015 after slow economic growth, high macroeconomic volatility and instable current account balance. As a result of low oil prices, reduced economic activity, which was triggered by the deep recession in the economy of Russia (a key trade partner for Belarus), lower export revenues and structural problems, the domestic economy entered into a deep stagnation peri-

od. The GDP growth in the Belarusian economy showed a serious decline, which resulted in a serious depletion of foreign exchange reserves, and weakening of the Belarusian ruble. In the first quarter of 2016, the GDP showed a serious contraction by 1.4% compared to the same period in 2015 (-3.7%). Weakness of the GDP persisted in the second and third quarters of 2016. According to the latest data from the Statistical Committee of Belarus,

www.pinterest.com

the GDP outperformed by 0.5% during the period of January-June 2016. The GDP growth is expected to pick up to only 1.3% in 2018, driven by some improvement in the external environment and the early effects of domestic competitiveness-enhancement policies.

The banking system and the public debt position continue to be fragile and vulnerable to external shocks. Many state-owned enterprises suffer from high losses and have high debt levels and the current financial situation makes it difficult to service these debts. However, the Belarusian

WITH STRUCTURAL REFORMS AND THE IMPLEMENTATION OF A CONSERVATIVE ECONOMIC POLICY, THE ECONOMY OF BELARUS HAS STARTED TO BALANCE.

GDP IN BELARUS SERIOUSLY DECLINED WHICH RESULTED IN A DEPLETION OF FOREIGN EXCHANGE RESERVES AND WEAKENING OF THE BELARUSIAN RUBLE.

government has been successfully fighting inflation. Implementing tight monetary policy and introducing monetary targeting to curb inflation helped the government in its efforts to achieve stability in prices. In addition, the National Bank of Belarus successfully implemented floating exchange rate regime.

However, public finance and inefficient social security system cause additional problems. Current social security system in Belarus relies mostly on subsidies instead of targeted, means-based support. Nevertheless, with the implementation of a conservative fiscal policy, the economy has been facing stable fiscal stance.

The Government has been implementing prudent fiscal policies and tight monetary policies but also has been working with the World Bank to produce a Roadmap for Structural Reforms in Belarus. This Roadmap includes specific reforms to enhance economic growth. With these structural reforms and by implementing a conservative economic policy, the economy has started to balance after being hit by external shocks in the second half of 2014 and the first half of 2015.

CURRENT TRENDS IN THE RUSSIAN-JAPAN TALKS

LIDIYA PARKHOMCHIK

On December 15-16, 2016, the President of Russia, Vladimir Putin, paid an official two-day visit to Tokyo. It was the first visit of the Russian President to Japan in seven years. During the first day, the Head of Russia had talks with the Prime Minister of Japan, Shinzo Abe, in his hometown of Nagato in Yamaguchi Prefecture. The second round of the top-level Russian-Japanese talks was held in Tokyo. As a result of the visit, over 70 inter-governmental and in-

ter-departmental documents, as well as a package of documents between business communities from both countries were signed.

It should be admitted that previous Russian-Japan talks were held in Moscow in 2013 and it took 3 years to plan this visit. Predictably, the sides firstly focused on discussing measures necessary for signing the peace treaty that will mark a milestone in the field of bilateral re-

lations. Over the past 70 years, Japan and Russia have failed to sign a peace treaty commemorating the end of the World War II. Unfortunately, despite high level of expectations from the Japanese side, Moscow and Tokyo, once again, could not manage to settle the territorial dispute of the Kuriles known as the Northern Territories in Japan, which prevent the parties from signing the peace agreement.

However, the parties are still working on how to bridge their differences over the islands. Actually, the heads of the two countries have already adopted a joint statement on the prospects of joint Russian-Japanese economic activities in the South Kuril Islands, which would concern fisheries, tourism, culture and medicine. Moreover, Vladimir Putin and Shinzo Abe discussed possibilities to restore military cooperation between the two countries, namely, to resume the so-called "2+2" ministerial talks, which would involve meetings between the Foreign Ministers and Defense Ministers of both countries.

Furthermore, the parties clearly demonstrated the intention to boost economic relations despite the declining trend of trade. For instance, according to the Deputy Minister of Economic Development of Russia, Stanislav Voskresensky, the bilateral trade turn-

“

MOSCOW AND TOKYO, ONCE AGAIN, COULD NOT MANAGE TO SETTLE THE TERRITORIAL DISPUTE OF THE KURILES.

”

“

RUSSIA AND JAPAN ARE SHOWING INTENTION TO BRING BILATERAL TRADE BACK ON THE TRACK OF SUSTAINABLE GROWTH.

”

www.livejournal.com

over in January-September of 2016 decreased by 40% to slightly above \$10 billion. Therefore, as a result of the business forum, Russia and Japan signed more than 60 agreements, according to which Japan's contribution in investment and loans would amount to around 300 billion yen (\$2.5 billion). One of the notable results of the meeting is an agreement to set up a joint investment bank between the Russian Direct Investment Fund and the Japan Bank for International Cooperation. Furthermore, Russian Rosneft and a consortium of Japanese companies including Marubeni Corporation, Japan Oil, Gas and Metals National Corporation have signed an agreement, according to which, the parties would jointly explore, develop and produce the hydrocarbons at a license block in the Russian offshore.

Therefore, it could be concluded that Russia and Japan are showing intention to bring bilateral trade back on the track of sustainable growth despite the lack of the peace treaty. However, it is understandable that the Russian-Japanese relations had been frozen for many years and it took time to reset the economic interaction and improve diplomatic cooperation.

www.100500miles.ru

HİNDİSTAN MOĞOLİSTAN'A PETROL RAFİNERİSİ KURMASINDA FİNANSAL DESTEK SAĞLAYACAK

CENGİZHAN CANALTAY

Moğolistan, Hindistan'ın İhracat-İthalat Bankasının finansal yardımı ile yeni bir petrol rafinerisi kurmayı hedeflemektedir. Hindistan Başbakanı Narendra Modi 2015 yılında Moğolistan'ın başkenti olan Ulanbatur şehrini ziyaret etmiştir. Ziyaret sırasında Moğolistan ekonomisinin ve altyapısının geliştirilmesi konuları görüşülmüş ve Başbakan Narendra Modi Moğolistan'a yaklaşık olarak 1 milyar dolar kredi verileceğini açıklamıştır. Proje kapsamında 1 milyar dolar ikiye bölünerek 700 milyon dolar rafinerisinin inşasına ayrılmış olup 264 milyon dolar ise petrol boru hattının döşenmesine harcanacaktır. Projenin 4 yıl içinde bitirilmesi planlanmaktadır.

Moğolistan'ın yaklaşık olarak 250 milyon ton petrole sahip olduğu tahmin edilmektedir. Petrol rafinerisi tesisinin yılda 1.5 milyon ton petrol işlemesi öngörülmektedir. Tesis, Euro IV ve V emisyon standartlarını karşılayacak 560 bin ton yakıt, 670 bin ton dizel yakıt ve 107 bin ton sıvılaştırılmış petrol gazı ve diğer ürünler üretecektir. Ön hesaplamalara göre rafinenin yıllık satışından 1,2 milyar dolar gelir elde etmesi ve 43 milyon dolar net kar elde edilmesi planlanmaktadır. Ayrıca rafineri 600 kişiye de istihdam olanağı sağlayacaktır.

2015 yılında Hindistan Başbakanı Narendra Modi'nin ziyareti sırasında iki ülke arasındaki görüşmeler sonrasında, Hindistan hükümeti İhracat-İthalat Bankası fonundan yumuşak kredi niteliğinde Moğolistan'a 1 milyar dolar yardım gönderilmesi konusunda anlaşmıştır. Ancak fonun ilk olarak Moğolistan'ın altyapı ve insan kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çabalara aktarılmasına karar verilmiş olmasına rağmen Moğolistan

HİNDİSTAN'IN İHRACAT-İTHALAT BANKASI MOĞOLİSTAN'A 1 MİLYAR DOLAR YUMUŞAK KREDİ VERECEK.

RAFİNERİ EURO IV VE V EMİSYON STANDARTLARINI KARŞILAYACAK 560 BİN TON YAKIT, 670 BİN TON DİZEL YAKIT VE 107 BİN TON SIVILAŞTIRILMIŞ PETROL GAZI VE DİĞER ÜRÜNLER ÜRETECEK.

listan Hükümeti son dönemde yaşanan ekonomik zorluklar nedeniyle kararını değiştirmiştir. Petrol rafinerisi inşasıyla ilgili karar parlamentoda tartışıldıktan sonra onaylanarak fizibilite çalışmalarını başlatılmıştır. Fizibilite çalışmalarında lokasyon, altyapı, hammadde ve işlenmiş petrol ürünlerinin lojistiği ve pazara erişimi gibi konular değerlendirildikten sonra rafinerinin, Dornogobi eyaletinin Sainshand bölgesinde inşa edilmesine karar verilmiştir.

Kurulacak olan petrol rafinerisi ülkenin ilk rafinerisi olma özelliğini taşımakla beraber Moğolistan'ın Rusya'ya işlenmiş petrol ürünlerindeki bağımlılığını da azaltmayı hedeflemektedir. Ülkedeki rafineri eksikliği çıkarılan petrolün çoğunun ihraç edilmesini zorunlu kılmaktadır. Günümüzde Moğolistan çıkarmakta olduğu petrolün büyük bir çoğunluğunu Çin'e ihraç etmekle beraber işlenmiş petrol ürünleri konusunda ise Rusya'ya bağımlı durumdadır. Moğolistan'ın iç tüketim için petrol ihtiyacı sürekli artmaktadır. 2015 yılında 1,5 milyon ton olan ihtiyacın 2020 yılında 2 milyon tona çıkması beklenmektedir. Rafinerinin kapasitesi göz önüne alındığında, eğer inşası planlan takvime göre bitirilir ise Moğolistan 2020 yılında işlenmiş petrol ürünleri iç tüketim ihtiyacının büyük bir kısmını karşılayabilecek konuma gelecektir. Petrol rafinerisi projesine destek verme yoluyla Hindistan, Moğolistan'da Rusya ve Çin'in etkisi azaltmak beraber Moğolistan ile ilişkilerini önemli ölçüde geliştirecektir.

RED ALERT OVER AIR POLLUTION IN BEIJING

SAULE AKHMETKALIYEVA

www.japantimes.co.jp

Air pollution red alert was issued for five days in the period from December 17 to December 21 across the major cities in the northern part of China, including the capital city of Beijing due to the heavy smog covering the city. According to the Ministry of Environmental Protection of China, other than Beijing, 40 cities have issued warnings, at least 22 of them, including Tianjin, Shijiazhuang, Taiyuan and Zhengzhou, have also declared air pollution red alert. Due to the red alert, schools are closed and the local population is advised to remain indoors until the smog is cleared. Odd-even number plate system is used for traffic regulations of private-owned vehicles. Moreover, old and heavy-emission vehicles are banned from roads.

Coal-fired power plants for electricity production and heating are the main reason behind the air pollution in China. Besides, Beijing is surrounded by mountains and heavy industries, trapping the emission particles within the city limits. In this light, most of the heavy industries were ordered to either reduce or to suspend production. So, 700 heavy industries were shut down,

AIR POLLUTION RED ALERT WAS ISSUED ACROSS THE MAJOR CITIES IN THE NORTHERN PART OF CHINA, INCLUDING THE CAPITAL CITY OF BEIJING.

AIR POLLUTION IN CHINA CAUSES PREMATURE DEATH OF 300 THOUSAND TO 1 MILLION PEOPLE ANNUALLY.

while 500, including Sinopec's Yanshan refinery and the Shougang Group steel production plant, were instructed to slow down production rates.

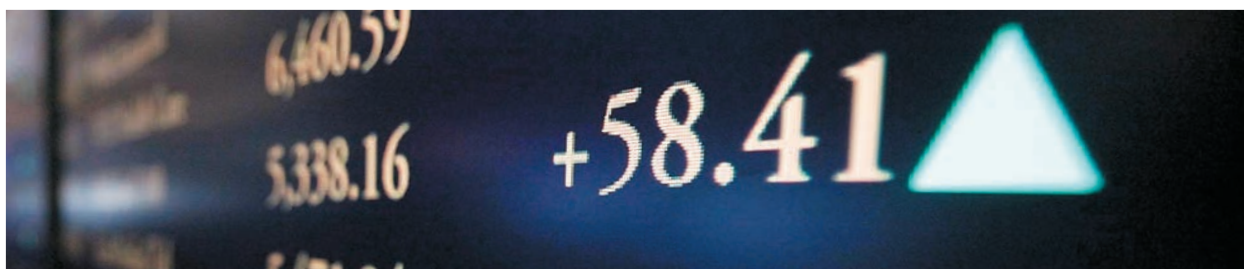
PM2.5 is an airborne particle contained in smog, which can severely affect health of the local population, is reported to exceed 1000. Respiratory diseases such as lung cancer and asthma and even heart disease can be caused by smog. According to studies, air pollution in China causes premature death of 300 thousand to 1 million people annually.

In order to tackle the issue of air quality, emergency response program for air pollution in China was adopted in 2013. Since then, the first red alert was issued in Beijing in December 2015. The current red alert is the first air pollution red alert in 2016. Red alert is the highest out of the four-tier, color-graded alert system in China. Red alert is issued when the air quality index is above 200 for over four days in a row, above 300 for over two days in a row or over 500 for 24 hours. Air quality index above 200 is considered unhealthy, above 300 – hazardous. In the afternoon of December 17, the air quality reading in Beijing reached 297, while in Shijiazhuang the index reached the hazardous level of 500.

For now, the red alert is to reverse the effect of air pollution. However, it is only a short term solution. The main reason behind the air pollution is the emission caused by coal fired power plants. Therefore, it is important to implement policies that are aimed to shift from coal to clean energy sources.

THE KASE INDEX HAS REACHED ITS HIGHEST LEVEL FOR FIVE YEARS

DANIYAR NURBAYEV

www.report.az

According to the Vice-President of the «Kazakhstan Stock Exchange» (KASE), Andrei Tsalyuk, the KASE index has reached its highest level for five years. On December 14, 2016, the KASE index reached 1392.32, which is the highest level since August 2011. It was also noted that the index has grown by 59.6% since the beginning of the year. Andrei Tsalyuk noted that today investors could gain from 35% to 60% of profit from their investments in the stock exchange while banking deposits gave only 14%.

The rise in the level of the KASE index was mainly a result of diminished devaluationary expectations, which has had a significant effect on the country's financial sector for the last 2 years. A year after the adoption of the inflation targeting policy, the investors had started to gain confidence in the national currency and converted their savings from the U.S. dollars to tenge. These conversion operations created additional liquidity in tenge in Kazakhstani economy, which was invested in the stock market because it benefits higher investment gains rather than bank deposits. For instance, the shares of the KazTransOil and the Kazakhstan Electricity Grid Operating Company (KEGOC) grew by 40% since the beginning of the year, due to the widely known

“

THE INDEX HAS GROWN BY 59.6% SINCE THE BEGINNING OF THE YEAR.

”

“

AS OF 2016, 147 COMPANIES ARE LISTED IN THE KASE.

”

fact that they, as a part of “Narodnyi IPO” program, pay out high dividends per share.

It is important to note that the index reached its highest level in July 2007 (2876), when the Kazakhstani economy was overheated because of the high level of oil prices and significant external financing. However in a year, the index plunged by 79.83% to 580. Since that plunge, the index could not get back to its highest level, it only could reach 1940 in the beginning of 2010.

Andrei Tsalyuk also noted that as of 2016, 147 companies are listed in the KASE. There are 117 shares from different companies in the stock exchange trades with \$42.2 billion capitalizations, while the number of debt instruments that are traded in the KASE is 267 with \$25.5 billion capitalizations.

It is expected that the index might grow further. The decision of oil producers to decrease oil production will positively affect the oil prices, which along with the renewal of oil production in the Kashagan oil field will positively affect Kazakhstani economy further decreasing devaluationary expectations. The increased interest in tenge will have a positive effect on instruments that are traded on the KASE and included in the index.

IRAN INTENDS TO CREATE A FREE TRADE ZONE WITH THE EEU

KANAT MAKHANOV

According to a recent official statement of the Ministry of Energy of Russia, the decision on negotiations on the establishment of the Free Trade Zone between the EEU and Iran will be made on December 26, 2016. The decision on signing an agreement on free trade with Iran was unanimously made by the representatives of the EEU member states during the last meeting of the Eurasian Commission held on November 30, 2016.

On December 21, 2016 the President of Iran, Hassan Rouhani, will visit Armenia and meet with his Armenian counterpart President, Serzh Sargsyan. The two leaders will sign MoUs on bilateral trade cooperation. Then, in a new round of regional tour, President Rouhani will also pay visits to Kazakhstan and Kyrgyzstan where he will also sign MoUs on bilateral trade cooperation.

Despite geographic proximity and relatively large sizes of GDP, the trade turnover between the EEU and Iran is rather small. Thus, in 2015 this amount reached \$2.28 billion, which accounted for only 0.39% of the total external trade of the EEU. \$1.73 billion were exports of the EEU to Iran and remaining \$0.55 billion were imports from Iran. However, in 2016, the trade relations with Iran improved which is largely due to the sanctions imposed against Russia by the EU, the U.S. and some other western countries. Thus, during January-September of 2016, the trade turnover between the EEU and Iran reached \$2.29 billion and the share of Iran in the external trade of the EEU increased to 0.63%. Compared to the same period of 2015, the total trade increased by 40% and exports to Iran increased by more than 55%. Russia and Kazakhstan

www.static4.businessinsider.com

DURING JANUARY-SEPTEMBER OF 2016, THE TRADE TURNOVER BETWEEN THE EEU AND IRAN REACHED \$2.29 BILLION AND THE SHARE OF IRAN IN THE EXTERNAL TRADE OF THE EEU INCREASED TO 0.63%.

IRAN IS THE 26TH LARGEST ECONOMY IN THE WORLD WITH A GDP OF \$425 BILLION.

are the most important trade partners of Iran in the EEU. In the total trade figure of \$2.28 billion reached in 2015, \$1.63 billion pertain to Russia, \$0.44 billion to Kazakhstan, \$0.18 billion to Armenia, \$32.8 million to Belarus and \$11 million to Kyrgyzstan.

The trade cooperation with Iran itself is an issue of tremendous importance for the EEU as well as for the whole Eurasian continent. Iran is the 26th largest economy in the world with a GDP of \$425 billion. Although it does not share common borders with the EEU member states except for Armenia, Iran has access to the Caspian Sea, which opens great perspectives for trade cooperation through Kazakhstan and Russia. Moreover, elimination of trade barriers would significantly facilitate access to the Indian Ocean for goods from Kazakhstan and the other EEU member states through southern seaports of Iran.

**2 ARALIK 2016 TARİHİNDE
YILDIRIM BEYAZIT
ÜNİVERSİTESİ «İNSAN
VE TOPLUM BİLİMLERİ
FAKÜLTESİ» TARİH
BÖLÜMÜNDEN PROF. DR.
SALİH YILMAZ «AVRASYA'DA
TÜRKİYE'NİN ROLÜ» KONULU
SEMİNER VERDİ.**

2016 ЖЫЛҒЫ 2
ЖЕЛТОҚСАНДА ЙЫЛДЫРЫМ
БЕАЗЫТ УНИВЕРСИТЕТИ
ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ
ӘЛЕУМЕТТИК ҒЫЛЫМДАР
ФАКУЛЬТЕТИ ТАРИХ
КАФЕДРАСЫНЫҢ
ОҚЫТУШЫСЫ ПРОФЕССОР,
ДОКТОР САЛИХ ЙЫЛМАЗ
«ЕУРАЗИЯДА ТҮРКИЯНЫҢ
РӨЛІ» ДЕГЕН ТАҚЫРЫПТА
СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Prof. Dr. Salih Yılmaz Avrasya'da Türkiye'nin rolü isimli seminerinde ana hatlarıyla Avrasya Ekonomik Birliğinin geleceği, Avrasya bölgesindeki jeopolitik sorunlar ile Türkiye'nin Avrasya medeniyetinin güçlenmesindeki rolü konuları hakkında bilgiler sundu. Bunların arasında Avrasya bölgesinin jeopolitik yapısı, küresel ve bölgesel aktörlerin ikili ilişkileri ile işbirliklerine değinerek Türkiye'nin Avrasya perspektifi üzerine görüşlerini belirtti. Rusya'nın itici güç olduğu Avrasya Ekonomik Birliğinde Rusya'da yaşanan ekonomik duraksamanın birliğin gelişme sürecine engel olduğunu belirtti.

Türkiye'nin Avrasya politikasının yeni olmadığını ve Avrasya tanımının Rusya'dan daha değişik olduğunu ifade etti. Rusyanın Avrasya

Профессор, доктор Салих Йылмаз «Еуразияда Түркияның рөлі» атты семинарда жалпы Еуразиялық экономикалық одақтың болашағы, Еуразия аймағындағы геосаяси мәселелер және Түркияның Еуразия өркениетінің күшейуіндегі рөлі туралы мағлұмат берді. Еуразия аймағының геосаяси құрылымы, жаһандық және аймақтық акторлардың екіжақты қарым-қатынастары мен ынтымақтастықтары туралы сөз қозғап, Түркияның болашақта Еуразиядағы рөліне қатысты өз пікірлерін білдірді. Профессор, доктор Салих Йылмаздың пайымдауынша, Ресей Еуразиялық экономикалық одақта қозғаушы күш болып табылғандықтан Ресей-

tanımının sadece eski Sovyetler Birliği ülkelerini içerdiğini lakin Türkiye'nin ise Avrasya tanımında Balkanlar, Orta Doğu ve Orta Asya'yı içine alan ve tüm tarihine sahip çıkan bir coğrafyayı kapsadığını belirtti. Seminerinin devamında Avrasya medeniyeti algısının geliştirilmesinin önemine dikkat çekerek Türkiye'nin bu medeniyetin temel taşlarından birisi olduğunu ve bölgede soğuk çatışma olarak tabir edilebilecek Karabağ, Donbas, Kuzey Osetya'daki sorunların çözümünde Türkiye'nin etkili rol oynayabileceği yönünde görüşlerini bildirdi.

Geçmişte Rusya ve Türkiye'nin Orta Asya ve Kafkasya bölgelerindeki çekişmesinin her iki ülkeye de bir fayda sağlamadığının altını çizdi. Bu durumun 2000'li yıllar da Rusya'da Vladimir Putin'in Türkiye'de ise Recep Tayyip Erdoğan'ın iktidar başına gelmesi ile birlikte değişen politikalar sayesinde her iki ülkenin de belirli kazanımlar elde ettiği bir döneme girildiğini sözlerine ekledi. Bölge geo-politiği konusunda AB ve ABD'nin Rusya'yı çev-

degi ekonomikalık құлдырау одақтың даму үдерісіне кедергі келтірді.

Түркияның Еуразияға қатысты саясатының жаңа болмағанын және Түркияның Еуразия ұғымына берген анықтамасының Ресейдікіне қарағанда өзгеше екенін мәлімдеді. Ресей Еуразия ұғымын тек бұрынғы Кеңес Одағы елдерімен байланыстырса, Түркия Таяу Шығыс және Орталық Азия елдерін қамтитын кең тарихи аймақпен байланыстырады деп түйіндеді. Семинар жалғасында Еуразия өркениеті танымын дамыту маңыздылығына назар аударып, Түркияның бұл өркениет іргетастарының бірі болып табылатынын және аймақтағы қырғи қабақ қақтығыстар деп сипаттауға болатын Қарабақ, Донбасс, Солтүстік Осетиядағы мәселелерді шешуде Түркияның тиімді рөл атқаратыны жайлы баяндады.

Бұдан бұрын Орталық Азия және Кавказ аймақтарында Ресей мен Түркия арасында болған қақтығыс екі елге де ешқандай пайда келтірмеді деп сөз өрбітті. 2000 жж. Ресейде Владимир Путиннің, ал Түркияда Режеп Тайып Ердоғанның билік басына келуімен бірге са-

releme politikası izlediğini ve bu süreçte belirli ülkeleri kalkan ülkeler olarak seçildiğini belirtti. Buna ek olarak Rusya'nın Baltık ülkeleri üzerindeki etkisinin azalmasına fazla ses çıkarmadığını lakin söz konusu Ukrayna ve Gürcistan olunca sert bir tepki gösterdiğini ifade etti.

Bu çevreleme politikasının bozulmasında Türkiye'nin önemli bir rol oynayabileceğini ifade ederek Türkiye'nin hem ekonomik anlamda hemde enerji hatları konusunda Avrupa'ya açılan yeni bir köprü olabileceğini sözlerine ekledi. Prof. Dr. Salih Yılmaz Rusya'nın Avrasya Medeniyetinin içine İran'ı da dahil etme fikirlerinin olduğunu ifade etmekle beraber bu tür hamlelerin İran'ın Şii mezhebine dahil olmasının bu medeniyete entegre olmasında zorluklar çıkarabileceğini ve Avrasya medeniyetinin uyumu açısından da tehlikeli olabileceğini belirtti. Seminerinin sonunda ortak bir medeniyet algısının geliştirilmesinin önemine tekrar vurgulamakla beraber Türkiye'nin bu medeniyetin güçlendirilmesindeki rolünün yeni Osmanlılık yerine Türkiye'nin Avrasya politikası olarak değerlendirilmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

Seminerin sonunda katılımcılar, Türkiye'nin Avrasya'daki rolüne ilişkin değerlendirmeler yaparak bu konuda fikir alışverişinde bulundular.

ясат өзгеріп, екі ел де белгілі бір жетістіктерге жеткен кезеңге келді деп қоса айтты. Аймақ геосаясатына келгенде, ЕО мен АҚШ-тың Ресейді құрсаулау саясатын ұстанғанын және белгілі бір елдерді қалқан елдер ретінде таңдағанын айқындады. Сонымен қатар, Ресейдің Балтық елдеріне қарай ықпалының азаюына аса қарсылық білдірмегенін, ал мәселе Украина мен Грузияға келгенде қатты наразылық танытқанын айтты.

Бұл құрсаулау саясатын бұзуда Түркияның маңызды рөл атқаратынын айтып, Түркияның әрі экономикалық, әрі энергетикалық тұрғыда Еуропаға ашылған жаңа көпір бола алатыны жөнінде пікірімен бөлісті. Профессор, доктор Салих Йылмаз Ресейдің Еуразия өркениеті ұғымына Иранды да қосу пікірлерінің болғанын айтты. Алайда ирандықтар шиит болғандықтан бұл өркениетке интеграциялануда қиындықтарға тап болуы мүмкін, сондай-ақ Еуразия өркениетінің сәйкестігі тұрғысынан қауіпті болуы мүмкін деп түйіндеді. Семинар соңында ортақ өркениет танымын дамыту маңыздылығын қайтадан ерекше атап өтіп, Түркияның осы өркениетті нығайтудағы рөлін жаңа османшылдық орнына Түркияның Еуразия аймағына қатысты саясаты ретінде қарастыру қажет деп тілге тиек етті.

Семинар соңында қатысушылар Түркияның Еуразиядағы рөлін бағалап, осы мәселе бойынша пікір алмасты.

**AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ, YABANCI DİLLER VE
MESLEKİ KARIYER ÜNİVERSİTESİ
İLE BİRLİKTE 2 ARALIK 2016
TARİHİNDE “HOCA AHMET
YESEVİ’Yİ ANLAMAK” İSİMLİ
PANEL DÜZENLEDİ.**

**2016 ЖЫЛҒЫ 2
ЖЕЛТОҚСАНДА ЕУРАЗИЯ
ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ ШЕТ ТІЛДЕР
ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК КАРЬЕРА
УНИВЕРСИТЕТІМЕН
БІРЛЕСЕ ОТЫРЫП «ҚОЖА
АХМЕТ ЯСАУИДІ ТҮСІНУ»
АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯ
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.**

Hoca Ahmet Yesevi'nin ölümünün 850.yılı-nın UNESCO tarafından Hoca Ahmet Yesevi yılı ilan edilmesi ile birlikte düzenlenen etkinlikler çerçevesinde Avrasya Araştırma Enstitüsü, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi ile birlikte “Hoca Ahmet Yesevi’yi anlamak” konulu panel düzenledi. Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi, M. A. ERSOY Salonunda gerçekleşen panele Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli, Avrasya Araştırma Enstitüsü müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek, panelist olarak Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektör Yardımcısı Doç. Dr. Ercan Kuanyshbek katıldı.

Panelin açılış konuşmasında Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli, tüm dünyaya etki bırakan fikir, sanat, düşünce adamı Ahmet Yesevi Türk Dünyasının ortak atası olduğunu ifade etti. Panelinin moderatörlüğünü yapan Ahmet Yesevi Üniversitesi

Қожа Ахмет Ясауидің қайтыс болуының 850 жылдығы ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауи жылы» болып жариялануына орай ұйымдастырылған іс-шаралар шеңберінде Еуразия ғылыми-зерттеу институты Шет тілдер және іскерлік карьера университетімен бірлесе отырып «Қожа Ахмет Ясауиді түсіну» атты конференция ұйымдастырды. Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің М. А. Ерсой залында өткен бұл іс-шараға Ахмет Ясауи университетінің Өкілетті кеңесінің мүшесі профессор, доктор Мухиттин Шимшек, Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек, баяндамашылар ретінде Ахмет Ясауи университетінің Өкілетті кеңесінің төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз, Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің проректоры доцент, доктор Қуанышбаев Ержан Айтуұлы қатысты.

Конференцияның ашылу рәсімінде Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли бүкіл әлемге әсер еткен ұлы ойшыл Ахмет Ясауи түркі әлемінің ортақ бабасы деп мәлімдеді. Конференцияның модераторы болған Ахмет Ясауи университетінің Өкілетті кеңесінің мүшесі профессор, доктор Мухиттин Шимшек өз сөзінде ауыр қиындықтар мен рухани кедейлік заманында Ахмет Ясауи мен оның шәкірттері Мәулана, Юнус Эмре, Қажы Бекташ Уәли сынды ғұламалардың ойлары мен ұлағатты сөздері айтылатын конференцияның ұйымдастырылуы үлкен қуаныш екенін білдірді.

Мүтевелий Heyet Üyesi Prof. Dr. Muhittin Şimşek yapmış olduğu konuşmada bugün dünyada yaşanan ciddi sıkıntıların altında yatan maneviyat yoksulluğunun olduğu zamanda Ahmet Yesevi ve onun talebeleri Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi güzel insanların düşüncelerinin paylaşılacağı bir panel düzenlemesinin büyük bir mutluluk olduğunu dile getirdi.

Panelist, Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektör Yardımcısı Doç. Dr. Ercan Kuanyshbek konuşmasında hikmet kelimesinin manası ile Hoca Ahmet Yesevi'nin hikmetlerinden örnekler vererek İslamiyet'in inceliklerini öğreten Ahmet Yesevi'nin hikmetlerinin Orta Asya'dan Anadolu, İran, Irak, Balkan hatta Hindistan'a kadar yayılması Yesevi'nin bu bölgelerde etkili bir şahıs olduğunu gösterdiğini ifade etti. Diğer panelist Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütavelli Heyet Başkanı Prof. Dr. Musa Yıldız sunumuna Divan-ı Hikmet sözleri ile başlayarak Türk halkının maneviyatında yüksek mevkiye sahip olan Ahmet Yesevi'nin hayatı ve eserlerinden söz etti. Hoca Ahmet Yesevi'nin hayatı ve yaşam felsefesi hakkında bilgileri onun hayatından vermiş olduğu örnekler ile dile getirdi. Prof. Dr. Musa Yıldız Hoca Ahmet Yesevinin eserlerindeki ana fikrinin insanın ahlaki, manevi ve hoşgörü gibi değerlerinin gelişmesi olduğunu ifade etti. Eserlerini halkın rahatça anlayabileceği basit söyleyişler ile Türkçe yazarak ve anlatarak dile getirmesi sayesinde geniş kitlelerin hikmetlerini anlayabildiğini belirtti. Ayrıca, 2016 yılının UNESCO tarafından Yesevi yılı olarak ilân edildiği bu yılda yapılan faaliyet hakkında bilgiler sunmanın yanında Hoca Ahmet Yesevi'nin hayatından örnekler vererek onu düşüncelerini anlatmak için hazırlanan çocuk kitabı gibi yayınlar hakkında bilgiler verdi.

Panelin sonunda konuşmacılar tarafından, katılımcıların Hoca Ahmet Yesevi'ye ilişkin soruları cevaplandırıldı.

Баяндамашы Шет тілдер және іскерлік карьеры университетінің проректоры доцент, доктор Қуанышбаев Ержан Айтуұлы өз сөзінде «хикмет» сөзінің мағынасын түсіндіріп, Қожа Ахмет Ясауидың хикметтерінен мысал келтірді. Ислам дінін үйреткен Ахмет Ясауидың хикметтерінің Орталық Азиядан Анадолы, Иран, Ирак, Балқан, тіпті Үндістанға дейін таралуы оның бұл аймақтарда ықпалды тұлға болғанын көрсетеді деп түйіндеді. Ахмет Ясауи университетінің Өкілетті кеңесінің төрағасы профессор, доктор Мұса Йылдыз өз баяндамасын «Диуан-и Хикмет» сөздерімен бастап, түркі халқының руханиятында жоғары орынға ие болған Ахмет Ясауидің өмірі мен шығармашылығына тоқталып өтті. Қожа Ахмет Ясауидың өмірі мен философиясын оның өмірінен мысалдар келтіре отырып түсіндірді. Профессор, доктор Мұса Йылдыз Қожа Ахмет Ясауидың шығармаларындағы негізгі идея рухани байлық, адамгершілік және төзімділік сияқты құндылықтарды дамыту екенін атап өтті. Шығармаларын қарапайым халық оңай түсіне алатындай сөздермен түркі тілінде жазып, түсіндіруінің арқасында хикметтері кең жұртшылық тарапынан жақсы бағаға ие болды деп айқындады. Сондай-ақ, 2016 жылдың ЮНЕСКО тарапынан «Ясауи жылы» болып жарияланғанын атап өтіп, осы жылы жүзеге асырылған іс-шаралар туралы ақпарат берді. Қожа Ахмет Ясауидың өмірінен мысалдар келтіре отырып, оның ілімін балаларға арнайы түсіндіру үшін әзірленген кітаптар туралы ақпарат берді.

Конференция соңында баяндамашылар қатысушылардың Қожа Ахмет Ясауиға қатысты сұрақтарына жауап берді.

**S.D. ASFENDİYAROV ULUSAL
TIP ÜNİVERSİTESİ HOCA
AHMET YESEVİ'NİN VEFATININ
850.YILI İLE KAZAKİSTAN
CUMHURİYETİNİN
BAĞIMSIZLIĞININ
25.YILDÖNÜMÜ
ÇERÇEVESİNDE «EBEDİ ÜLKE
TEMELLERİ: ORTAK HEDEF,
ORTAK GELECEK, ORTAK
ÇIKAR» İSİMLİ KONFERANS
DÜZENLENDİ.**

С.Д.АСФЕНДИЯРОВ
АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
МЕДИЦИНА УНИВЕРСИТЕТІ
ҚОЖА АХМЕТ ЯСАУИДЫҢ
ҚАЙТЫС БОЛУЫНЫҢ
850 ЖЫЛДЫҒЫ МЕН
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ
«МӘҢГІЛІК ЕЛ НЕГІЗДЕРІ:
БІР МАҚСАТ, БІР
БОЛАШАҚ, БІР МҮДДЕ»
АТТЫ КОНФЕРЕНЦИЯ
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Konferansa Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek, Erzincan Üniversitesinden Doç. Dr. Haydar Efe, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesinden Prof. Dr. İslam Jemeney katıldı. Konferansın moderatörlüğünü S.D. Asfendiya-rov Ulusal Tıp Üniversitesi Doçent Bisembayeva Zinagul Ubaydaykızı yaptı.

Doç. Dr. Haydar Efe Türkiye ile Kazakistan arasında tarihsel bağların olduğunu değinmenin yanında Kazakistan'ın jeopolitik yapısı, Rusya ve Çin gibi küresel oyuncularla ilişkileri konusu hakkında bilgiler verdi. Kazakistan, petrol sektöründe Avrupa'nın Rusya'ya bağımlılığını kırarak

Конференцияға Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек, Эрзинджан университетінен доцент, доктор Хайдар Эфе, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінен профессор, доктор Ислам Жеменей қатысты. Конференцияда С.Д.Асфендияров атындағы Қазақ Ұлттық Медицина университетінің доценті Бисембаева Зинагүл Ұбайдуллақызы модератор болды.

Доцент, доктор Хайдар Эфе Түркия мен Қазақстан арасында тарихи байланыстардың болғанын айтып, Қазақстанның геосаяси құрылымы, Ресей және Қытай сияқты жаһандық акторлармен қарым-қатынастары туралы ақпарат берді. Қазақстанның мұнай секторында Еуропаның Ресейге тәуелділігін бұзатын балама болу әлеуетінің бар

bir alternatif olma potansiyeline sahip olduğunu dile getirdi. Bununla birlikte Avrupa Birliği'nin Kazakistan ile ilişkilerini geliştirmesi yönünde Orta Asya Stratejisi ve Ortaklık ve İşbirliği anlaşması gibi iki projesinin bulunduğunu ifade etti. Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi Prof. Dr. İslam Jemeney "Hoca Ahmet Yesevi, Türk Dünyasının Ortak Atası" konusunda sunum yaptı. Sunumunda İslamiyet'in yayılmasında Ahmet Yesevi'nin önemli katkılarından bahsetti. Ahmet Yesevi'nin eserlerinin temel fikrinin insanın ahlak, hoşgörü gibi değerlerinin gelişmesi olduğunu belirterek, günümüzde insanların bu manevi değerleri kaybetme yoluna kaydığı yönünde görüşlerini dile getirdi.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek, konuşmasına Hoca Ahmet Yesevi'nin vefatının 850. Yılı ve Orta Asya Cumhuriyetlerinin Bağımsızlığının 25. Yıldönümünden dolayı bu yılın oldukça önemli bir yıl olduğunu altını çizerek başladı. Konuşmasında Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin teklifi ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin desteği ile UNESCO tarafından 2016 yılın Hoca Ahmet Yesevi yılı ilan edilmesi ile birlikte bu yıl içerisinde Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nin 300'e yakın faaliyet gerçekleştirdiğini belirtti. Türkiye'nin Kazakistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk cumhuriyet olduğunu vurgulayarak, 1992 yılından bugüne kadar iki kardeş ülke arasındaki ticari ilişkiler hakkında bilgiler verdi. Konuşmasının devamında Türkiye ile Kazakistan arasındaki ticari ilişkilerini 1992 yılındaki 30 milyon civarından 2000 yılında 462 milyon dolara arttığını söyledi. Bu rakamın 2010 yılında 3 milyarın biraz üstüne çıktığını belirtmekle beraber 2015 yılında ise bu rakamın 1 milyar 850 milyon civarında olduğunu sözlerine ekledi. Buna ek olarak iki ülke ekonomik ilişkileri çerçevesinde ayrıca Türkiye'nin Kazakistan'a doğrudan yatırımları üzerine bilgiler paylaştı ve Kazakistan'ın yeniden bağımsızlığının 25. Yılı kutlayarak konuşmasını tamamladı.

Konferans sonunda S.D. Asfendiyarov Ulusal Tıp Üniversitesi'nin öğrencileri Hoca Ahmet Yesevi'nin hikmetlerinden bazılarını okudu.

ekenin атап өтті. Алайда, Еуропалық Одақтың Қазақстанмен қарым-қатынастарын дамыту бағытында Орталық Азия стратегиясы және Серіктестік пен ынтымақтастық туралы келісім сияқты екі жобаның болғанын айтты. әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінен профессор, доктор Ислам Жеменей «Қожа Ахмет Ясауи – түркі әлемінің ортақ бабасы» атты баяндама жасады. Баяндамасында исламның таралуында Ахмет Ясауидың қомақты үлесі туралы сөз өрбітті. Ахмет Ясауидың шығармаларының негізгі идеясы ахлақ, төзімділік сияқты құндылықтардың дамуы екенін айтып, бүгінде адамдар осы рухани құндылықтарды жоғалта бастады деп өз пікірін білдірді.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек өз сөзін Қожа Ахмет Ясауидың қайтыс болуының 850 жылдығы мен Орталық Азия Республикалары тәуелсіздігінің 25 жылдығына байланысты биылғы жылдың өте маңызды жыл екеніне назар аудара отырып бастады. Өз сөзінде Қожа Ахмет Ясауи университетінің ұсынысы бойынша және Қазақстан Республикасының қолдауымен 2016 жылдың ЮНЕСКО тарапынан «Қожа Ахмет Ясауи жылы» болып жарияланғанын және осы жылы Қожа Ахмет Ясауи университетінің 300-ге жуық іс-шара жүзеге асырғанын мәлімдеді. Түркияның Қазақстанның тәуелсіздігін алғаш мойындаған мемлекет болғанын айтып, 1992 жылдан бастап екі бауырлас ел арасындағы сауда байланыстары туралы ақпарат берді. Баяндама барысында Түркия мен Қазақстан арасындағы сауда қатынастары 1992 жылғы 30 млн. доллардан 2000 жылы 462 млн. долларға дейін артты деп атап өтті. Бұл көрсеткіш 2010 жылы 3 млрд. доллардан сәл асып, 2015 жылы бұл көрсеткіш шамамен 1 млрд. 850 млн. долларды құрады деп қоса айтты. Сонымен қатар, екі елдің экономикалық қарым-қатынастары аясында Түркияның Қазақстанға тікелей инвестициялары туралы мағлұмат берді және Қазақстанның қайтадан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтап, өз сөзін аяқтады.

Конференция соңында С.Д.Асфендияров атындағы Ұлттық медицина университетінің студенттері Қожа Ахмет Ясауидың кейбір хикметтерін оқыды.

**AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMACILARI
7 ARALIK 2016 TARİHİNDE
KAZAK DEVLET KIZLAR
PEDAGOJİ ÜNİVERSİTESİNİN
DÜZENLEDİĞİ KAZAKİSTAN
BAĞIMSIZLIĞININ 25.
YILDÖNÜMÜ ÇERÇEVESİNDE
"BAĞIMSIZ KAZAKİSTAN'IN
SOSYO-EKONOMİK VE POLİTİK
GELİŞİMİ İLE ULUSLARARASI
ROLÜ" ADLI ULUSLARARASI
KONFERANSA KATILDI.**

2016 ЖЫЛҒЫ 7
ЖЕЛТОҚСАНДА ҚАЗАҚ
МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗДАР
ПЕДАГОГИКАЛЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ 25
ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ
«ТӘУЕЛСІЗ ҚАЗАҚСТАННЫҢ
ӘЛЕУМЕТТІК-
ЭКОНОМИКАЛЫҚ, САЯСИ
ДАМУЫ МЕН ӘЛЕМДІК
ҚОҒАМДАСТЫҚТАҒЫ РӨЛІ»
АТТЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ТӘЖІРИБЕЛІК
КОНФЕРЕНЦИЯ
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi'nin düzenlemiş olduğu Konferansa Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü'nün Müdürü, Dr. Valihan Kalijanov, Nazarbayev Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Alexandr Morrison, Intellek Orda Uluslararası Sosyal ve İnsani Araştırma Entegrasyon Enstitüsü'nün Müdürü, Prof. Dr. Sattar Majitov, Vilnius Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Zhel-

Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университеті ұйымдастырған Конференцияға М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры, ф.ғ.д., ҚР ҰҒА-ның мүше-корреспонденті Қалижанов Уәлихан Қалижанұлы, Назарбаев университеті Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар мектебінің профессоры, PhD доктор Александр Моррисон, «Интеллект орда» Халықаралық әлеуметтік-гу-

vis Rimantas, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesinden Prof. Dr. Bereket Karibayev, Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek'in yerine enstitü araştırmacılarından Cengizhan Canaltay ve Doç. Dr. Ayça Şimşek katıldı. Konferans moderatörlüğünü Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi Dr. Rektörü Dinar Nöketayeva yaptı.

манитарлық зерттеулерді ықпалдастыру институтының Бас директоры, т.ғ.д., профессор Мажитов Саттар Фазылович, Вильнюс университетінің профессоры, п.ғ.д. Римантас Желвис, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры, т.ғ.д. Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, э.ғ.д., доцент Невзат Шимшектің атынан институт ғылыми қызметкері Жәңгізхан Жаналтай және э.ғ.д., доцент Айча Шимшек қатысты. Конференцияда Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық университетінің ректоры п.ғ.к. Динар Нөкетаева модератор болды.

Конференцияның ашылу рәсімінде бірінші болып сөз сөйлеген п.ғ.к. Динар Нөкетаева өз сөзін Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. П.ғ.к. Динар Нөкетаева тәуелсіздіктің алғашқы күндеріндегі экономикалық және әлеуметтік мәселелеріне тоқталып, бұл мәселелерді шешуде Президент Нұрсұлтан Назарбаев алдына қойған мақсаттарға жетудің маңызды рөл атқарғанын атап өтті. Сонымен қатар, Мемлекет басшысы Нұрсұлтан Назарбаевтың басшылығымен Қазақстанның дамыған 50 елдің қатарына кіру мақсатына сәйкес бірқатар жұмыстардың атқарылып жатқаны туралы баяндады.

М.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтының директоры, ф.ғ.д. Қалижанов Уәлихан Қалижанұлы өз сөзінде Қазақстан тәуелсіздігінің бұл аумақта түрлі ұлт пен ұлыстардың өзара тату-тәтті өмір сүріп, бірліктің қамтамасыз етілуі мен сақталуына Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың үлкен үлес қосқанын мәлімдеді. «Интеллект орда» Халықаралық әлеуметтік-гуманитарлық зерттеулерді ықпалдастыру институтының Бас директоры, т.ғ.д., профессор Мажитов Саттар Фазылович «Қазақстан Республикасы Тәуелсіздігінің 25 жылдығы: жетістіктер негіздері мен келешек мақсаттары» атты баяндамасында Қазақстанның экономикалық және әлеуметтік дамуы туралы ақпарат берді. Сонымен қатар, осы даму үдерісінде Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың басты рөл атқарғанын айтумен қатар, Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың «25 жылда жеткен жетістіктеріміз халықтың арқасы» деген сөздерімен бөлісті.

Konferansın ilk açılış konuşmasını yapan Dr. Dinar Nöketayeva sözlerine Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25.Yıldönümünü kutlayarak başladı. Dr. Dinar Nöketayeva bağımsızlığının ilk günlerindeki ekonomik ve sosyal sıkıntılara değinmekle beraber bu sorunların çözümünde Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in önüne koyduğu hedeflere sırasıyla ulaşarak büyük rol oynadığının altını çizdi. Ayrıca Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in önderliğinde Kazakistan'ın en gelişmiş ülkeler arasına girme hedefi doğrultusunda birçok çalışmaların yürütülmekte olduğunu belirtti.

Avezov Edebiyat ve Sanat Enstitüsü'nün Müdürü, Dr. Valihan Kalijanov konuşmasında Kazakistan'ın bağımsızlığının bu topraklarda yaşayan farklı milletlerin birliğine bağlı olmasıyla birlikte, bu birliğin sağlanması ve sürdürülebilir olmasında Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in büyük katkıda bulunduğunu dile getirdi. Intellek Orda Uluslararası Sosyal ve İnsani Araştırma Entegrasyon Enstitüsü'nün Müdürü, Prof. Dr. Sattar Majitov Kazakistan Cumhuriyetinin 25 yıl içerisinde ulaşmış olduğu başarıları ile gelecek hedefleri ana temalı konuşmasında Kazakistan'ın ekonomik ve sosyal gelişiminde geline nokta hakkında bilgiler verdi. Buna ek olarak bu gelişim sürecinde Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in büyük rol oynadığını belirtmekle beraber Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in "25 yıl içerisinde elde ettiğimiz başarılar milletin sayesindedir" ifadesine de yer verdi.

Açılış oturumun devamında Nazarbayev Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesinden Dr. Alexandr Morrison konuşmasında Nazarbayev Üniversitesi hakkında çeşitli bilgiler verdi. Nazarbayev Üniversitesi'nin 2009 yılında kurulduğunu, üniversite bünyesinde etkin durumda mühendislik, fen ve teknoloji meslek ve sosyal ve beşeri bilimler meslek bölümlerinin yer aldığını belirtti. Ayrıca Nazarbayev Üniversitesinin Kazakistan'ın eğitim sektörü için çok büyük bir yatırım olduğu görüşünü dile getirdi.

Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Prof. Dr. Bereket Karibayev, Bağımsızlık sonrası tarihi şuurun gelişimi konusu ana temalı konuşmasında tarihi şuurun oluşmasının önemine dikkat çekerek insanların kendi tarihlerine sahip çıkmaları ve diğer ülke tarihlerinden alınabi-

Конференцияның ашылу рәсімі барысында Назарбаев университеті Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар мектебінің профессоры, PhD доктор Александр Моррисон өз сөзінде Назарбаев университеті туралы әр түрлі мағлұмат берді. Назарбаев университетінің 2009 жылы құрылғанын, университетте инженерлік, жаратылыстану ғылымдары және технология мамандықтары мен әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар бөлімдерінің болғаны жайлы баяндады. Сондай-ақ, Назарбаев университетінің Қазақстанның білім беру секторы үшін үлкен инвестиция болып табылатынын атап өтті.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің профессоры, т.ғ.д. Кәрібаев Берекет Бақытжанұлы «Тәуелсіздік кезеңіндегі тарихи ой-сананың дамуы» атты баяндамасында тарихи ой-сананың қалыптасу маңыздылығына назар аудара отырып, адамдардың өз тарихын ұмытпауы және өзге елдердің тарихынан сабақ алуы мәселелеріне тоқталып өтті. Вильнюс университетінің профессоры, п.ғ.д. Римантас Желвис өз сөзінде бұрынғы Кеңес Одағы елдерінде Болонья үдерісі мен Қазақстан және Литваның бетке ұстар университеттерінің түрлі университет тізімдерінде орын алғаны туралы ақпарат берді. Екі елдің білім беру жүйелерін дамытуда бір-

lecek dersler konularına değindi. Vilnius Üniversitesi'nden Prof. Dr. Zhelvis Rimantas konuşmasında eski Sovyetler Birliği ülkelerinde Bologna sürecinin işleyişi ile Kazakistan'ın ve Litvanya'nın önde gelen üniversitelerinin değişik üniversite listelerindeki yerleri hakkında bilgiler verdi. İki ülkenin eğitim sistemlerinin gelişim süreçlerinde birbirleri ile deneyimlerini paylaşarak iki ülke arasındaki eğitim alanında entegrasyonun daha da güçlenme potansiyeline sahip olduğunu ifade etti.

Avrasya Araştırma Enstitüsü uzman araştırmacılarından Doç. Dr. Ayça Şimşek konuşmasına Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. Yıldönümünü kutlayarak başladı. Ayça Şimşek, 1991- 2015 yılları arasında Kazakistan Ekonomisinde Kamu Sektör Dengesindeki gelişmeler konusu hakkında bilgiler verdi. Konuşmasının devamında 2015-2020 yılları arasında uygulanacak olan yeni bütçe politikasının amacının kamu mali yönetim sistemini güçlendirmek olduğunu belirtti. Ayrıca 2015 yılında gayri safi hükümet borcunun 2015 yılında 5,19 milyar Tenge olduğunu ifade etti. Dahası genel devlet dış borcunun 2015 yılında GSYİH'nin 3,8%'ine denk geldiğini ve bu rakamın 2020 yılına kadar yükselmemeye bağlı olarak % 6,4'e kadar yükselmesinin beklenmekte olduğunu sözlerine ekledi.

Avrasya Araştırma Enstitüsünün diğer araştırmacısı Cengizhan Canaltay ise, Kazakistan Bağımsızlığının 25.yılında Kazakistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler konusunda sunum yaptı. Türkiye'nin Kazakistan'a yatırımlar konusunda enerji sektörü dışında en büyük dördüncü yatırımcı ülke olduğunun altını çizdi. İki ülke arasındaki ihracat ve ithalat yapısı üzerine vermiş olduğu bilgiler arasında Türkiye'nin çoğunlukla emek yoğun ve zor taklit edilebilen ürünleri ihraç ettiğini belirtmekle beraber Kazakistan'dan genellikle hammadde ürünlerinin ithal edildiğini bildirdi. Buna ek olarak araştırmada kullanılan tamamlayıcılık endeksinin sonuçlarına göre iki ülke arasındaki ticaret hacminin geliştirilmesinin Kazakistan'a yararlı olacağını ifade etti. Sözlerinin sonunda Kazakistan'ın önümüzdeki yıllarda gerek ekonomik gerekse siyasi olarak güçleneceğine inandığını ifade etmekle beraber bağımsızlığın 25. Yıldönümünü kutlayarak sunumunu bitirdi.

Açılış oturumu tüm konuşmacılar bildirilerini sunduktan sonra sona erdi. Konferans öğleden sonra düzenlenen oturumlar ile devam ederek kapanış oturumu ile sona erdi.

бірімен өз тәжірибесімен бөлісу арқылы екі ел арасында білім беру саласындағы ықпалдастықты одан әрі нығайту әлеуетінің болғаны туралы түйіндеді.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының аға ғылыми қызметкері, э.ғ.д., доцент Айча Шимшек өз сөзін Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Айча Шимшек 1991-2015 жылдары Қазақстан экономикасында мемлекеттік сектор тепе-теңдігінің дамуы туралы ақпарат берді. Баяндама барысында 2015-2020 жылдары жүзеге асырылатын жаңа бюджет саясаты мақсатының мемлекеттік қаржыны басқару жүйесін нығайту екендігін атап өтті. Сондай-ақ, 2015 жылы жалпы мемлекеттік қарыздың 5,19 млрд. теңгені құрағанын айтты. 2015 жылы жалпы мемлекеттік қарыздың ЖІӨ-нің 3,8%-ын құрағанын және бұл көрсеткіштің 2020 жылға қарай жоғары сыртқы қарыз есебінен 6,4%-ға дейін көтерілуі күтілуде деп мәлімдеді.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының тағы бір ғылыми қызметкері Женгизхан Жаналтай Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығында Қазақстан мен Түркия арасындағы қарым-қатынастар туралы баяндама жасады. Түркияның Қазақстанға инвестиция жасауда энергетикалық секторды қоспағанда төртінші ірі инвестор екенін ерекше атап өтті. Екі ел арасындағы экспорт пен импорттың құрылымы туралы берген ақпаратында Түркияның Қазақстанға негізінен еңбекті көп қажет ететін тауарлар мен қиын өндірілетін тауарларды экспорттағанын, ал Қазақстаннан негізінен шикізат өнімдерін импорттағанын айқындады. Сонымен қатар, ғылыми-зерттеуде пайдаланылатын толықтырушы индекс нәтижелеріне сәйкес екі ел арасындағы тауар айналымын дамыту Қазақстан үшін пайдалы болады деп мәлімдеді. Сөз соңында Қазақстанның алдағы жылдары әрі экономикалық, әрі саяси жағынан дами түсетініне сенім білдіріп, тәуелсіздіктің 25 жылдығымен құттықтай отырып, баяндамасын аяқтады.

Ашылу рәсімі барлық баяндамашылар сөз сөйлеп болғаннан кейін аяқталды. Конференция түстен кейін ұйымдастырылған отырыстармен жалғасып, жабылу отырысымен тәмамдалды.

**08 ARALIK 2016 TARİHİNDE
AL-FARABİ KAZAK
MİLLİ ÜNİVERSİTESİ,
DOĞU ARAŞTIRMALARI
FAKÜLTESİNDEN DOÇ. DR.
JOMART JENİS “KAZAKİSTAN
VE İRAN İLİŞKİLERİ: GEÇMİŞİ
VE MEVCUT DURUM” ADLI
SEMİNER VERDİ.**

2016 ЖЫЛҒЫ
8 ЖЕЛТОҚСАНДА ӘЛ-
ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ
ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ШЫҒЫСТАНУ ФАКУЛЬТЕТІНІҢ
ОҚЫТУШЫСЫ ДОЦЕНТ,
ДОКТОР ЖОМАРТ ЖЕҢІС
«ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ ИРАН
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСТАРЫ:
ТАРИХЫ МЕН ҚАЗІРГІ
ЖАҒДАЙЫ» АТТЫ СЕМИНАР
ӨТКІЗДІ.

Avrasya Araştırma Enstitüsünde Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Doğu Araştırmaları Fakültesinin Öğretim Üyesi Doç. Dr. Jomart Jenis Kazakistan ve İran arasındaki tarihsel bağlantıları, ekonomik ve siyasi ilişkiler ile birlikte uluslararası kuruluşlar çerçevesindeki iki ülke arasındaki diyaloglar konuları hakkında bilgiler verdi. Doç. Dr. Jomart Jenis sunumuna Kazakistan ve İran bölgelerinde yaşayan milletler hakkında tarihsel bilgiler vererek başladı. Bunların arasında Göktürklerden Selçuklulara ve Sovyetler Birliği dönemi ile günümüz tarihine kadar olan süreçte Kazakistan ve İran ilişkileri hakkında çeşitli bilgiler sundu.

Tarihte Selçukluların İran bölgesine yerleşmesiyle beraber küçük parçalara ayrılmış devletleri bir araya getirdiğini belirtti. Ayrıca o zamanda yaygınlaşmakta olan tehlikeli dini akımların önüne geçmiş olduğuna değindi. Buna ek olarak

Еуразия ғылыми-зерттеу институтында әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің оқытушысы доцент, доктор Жомарт Жеңіс Қазақстан мен Иран арасындағы тарихи байланыстар, экономикалық және саяси қарым-қатынастар, сондай-ақ халықаралық ұйымдар аясында екі ел арасындағы диалог туралы ақпарат берді. Доцент, доктор Жомарт Жеңіс баяндамасын Қазақстан мен Иран аймақтарында тұратын ұлттар туралы тарихи мағлұмат беруден бастады. Ежелгі түркілерден селжұқтарға дейін және Кеңес Одағынан қазіргі заманға дейінгі кезеңде Қазақстан-Иран қатынастары туралы әр түрлі ақпаратпен бөлісті.

Тарихта селжұқтардың Иран аймағында орналасып, шағын бөліктерге бөлінген мемлекеттерді біріктіргенін айтты. Сондай-ақ, сол уақытта қауіпті діни ағымдардың таралуына жол бермегені жөнінде де сөз етті. Бұған қоса, селжұқтар билігінің қол астындағы аймақтардың сол кезеңде экономикалық және мәдени тұрғыдан дамығаны туралы айтты. Бүгінгі таңда Иранда 10 мыңға жуық қазақтың тұратынын атап өтіп, Ирандағы радиолардың

Селçуклу һүкүмдарлығы алтында булунан бөлгелерин бу дөнемде экономика вә күлтүрел ачидан гелиштиги йөнүнде гөрүш билдирди. Гүнүмүзде Ыран’да 10 бине йакын Казак’ын йазадығины белитерек, Ыран радйоларинан баяи програмларини Казакча йайинладигини ifade etti.

Сунумунун devamında Doç. Dr. Jomart Jenis Ыран’ın Kazakistan’ın bağımsızlığını ilk tanıyan ülkelerden birisi olduğunun altını çizerek, 1992’de kurulmuş olan iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin bugüne kadar barışçıl bir şekilde devam etmekte olduğunu dile getirdi. Buna ek olarak 2014’te yük taşımacılığında maliyeti azaltmak amacıyla Kazakistan-Türkmenistan-İran demiryolu hattının açıldığını belirterek, bu demiryolu hattının 82 kilometresinin İran, 700 kilometresinin Türkmenistan ve 120 kilometresinin Kazakistan tarafından inşa edildiğini belirtti.

Her iki ülkenin ticari ilişkilerinde çoğunlukla hammadde ürünleri alış-verişinin göze çarptığını altını çizdi. Örnek olarak İran’ın Kazakistan’a fındık, sebze, üzüm ve çimento ihraç ettiğini, Kazakistan’dan ise buğday, demir ve çelik gibi ürünleri ithal ettiğini ifade etti. 2008 yılından itibaren İran’ın Şanghay İşbirliği Örgütü’ne (ŞİÖ) üyelik için başvuruda bulunduğunu ve 2017 yılında tam üyeliğe kabul edilmesinin beklenmekte olduğunu sözlerine ekledi. Daha sonra İran’a uygulanan ambargonun tam kaldırıldığını ifade etmekle beraber İran’ın petrol üretimindeki artışın petrol fiyatına ciddi bir etkisinin olmayacağı yönünde görüş bildirdi. Seminerinin sonunda Kazakistan’ın İran’a yatırımları hakkında çeşitli bilgiler vererek, tarım ve altın çıkarma sektörüne yatırımlardan bahsetti.

Seminerin sonunda katılımcılar, Kazakistan ve İran ilişkilerine ilişkin değerlendirmeler yaparak bu konuda fikir alışverişinde bulundular.

кейбір бағдарламаларын қазақ тілінде жүргізетінін тілге тиек етті.

Семинар барысында доцент, доктор Жомарт Жеңіс Иранның Қазақстанның тәуелсіздігін алғаш таныған елдердің бірі екенін атап өтіп, 1992 жылы құрылған екі ел арасындағы дипломатиялық қарым-қатынастардың қазіргі күнге дейін бейбіт жолмен жалғасып жатқанын айтты. Сонымен қатар, 2014 жылы жүк тасымалында шығындарды азайту мақсатында Қазақстан-Түркіменстан-Иран теміржол желісінің ашылғанын айтып, бұл теміржол желісінің 82 шақырымының Иран, 700 шақырымының Түркіменстан және 120 шақырымының Қазақстан тарапынан салынғанын мәлімдеді.

Екі елдің де сауда қатынастарында негізінен, шикізат өнімдері саудасының көзге түсетінін атап өтті. Мысалы, Иранның Қазақстанға орман жаңғағы, көкөніс, жүзім және цемент экспорттайтынын, ал Қазақстаннан бидай, темір және болат сияқты өнімдерді импорттайтынын айқындады. Иранның 2008 жылдан бастап Шанхай ынтымақтастық ұйымына (ШЫҰ) мүше болуға өтініш білдіргенін және 2017 жылы толық мүшелікке қабылданатынын хабарлады. Сонымен қатар, Иранға қарсы салынған эмбаргоның толық алып тасталмағанын, Иранның мұнай өндірісінің артуы мұнай бағасына елеулі әсер ете қоймайтынын мәлімдеді. Семинар соңында таман Қазақстанның Иранға инвестициялары туралы түрлі ақпарат берумен қатар, ауыл шаруашылығы және алтын өндірісі саласына инвестициялар жайлы баяндады.

Семинар соңында қатысушылар Қазақстан және Иран қарым-қатынастарын талқылап, осы мәселе бойынша пікір алмасты.

**15 ARALIK 2016 TARİHİNDE
NARHOZ ÜNİVERSİTESİ KALİTE
GÜVENCESİ VE STRATEJİK
ANALİZ BÖLÜMÜNDEN
DANIYAR KOSNAZAROV, “2016
YILINDA ORTA ASYA'DAKİ
TEMEL STRATEJİK EĞİLİMLER”
BAŞLIKLİ SEMİNER VERDİ.**

2016 ЖЫЛДЫҢ 15
ЖЕЛТОҚСАНЫНДА
НАРХОЗ УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
САПАНЫ ҚАМТАМАСЫЗ
ЕТУ ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ
ТАЛДАУ БАСҚАРМАСЫНЫҢ
САРАПТАМАШЫСЫ ДАНИЯР
ҚОСНАЗАРОВ «2016 ЖЫЛЫ
ОРТАЛЫҚ АЗИЯДАҒЫ НЕГІЗГІ
СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАҒЫТТАР»
АТТЫ СЕМИНАР ӨТКІЗДІ.

Daniyar Kosnazarov, seminerine Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25 Yıldönümü ile kutlayarak başladı. Kosnazarov, Orta Asya bölgesindeki ABD'nin varlığının düşmesine rağmen ABD'nin belli bir ölçüde etkisini devam ettirdiğini ifade etti. Seminerin devamında Ukrayna sorunu, Batı tarafından Rusya'ya uygulanmış olan ambargoların etkisi gibi bölge ülkelerini ilgilendiren konulara değindi. Buna ek olarak petrol fiyatlarındaki düşüşün Rusya ve Kazakistan ekonomisine etkileri konuları hakkında görüşlerini paylaştı. Bu tür olayların 2016 yılında da en önemli trendler arasına girdiğini sözlerine ekledi. Seminerin devamında Avrasya Ekonomik Birliğinin işleyişi ile üye ülkeler arasındaki ekonomik ilişkiler konusu üzerine bilgiler paylaştı.

Konuşmasının devamında Orta Asya devletlerinin iç dinamikleri, bölgenin genel gelişimi konularında çeşitli görüşlerini açıkladı. Özbekistan'daki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin bölgenin geleceği için çok önemli bir rol oynadığını

Данияр Қосназаров семинарды Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Қосназаров Орталық Азия аймағында АҚШ-тың ықпалының азаюына қарамастан, әлі де жалғасын тауып жатқанын тілге тиек етті. Семинар барысында Украина мәселесі, Батыстың Ресейге салған эмбарголардың әсері сияқты аймақ елдеріне қатысты мәселелерді талқылады. Сонымен қатар, мұнай бағасының төмендеуінің Ресей мен Қазақстан экономикасына әсеріне қатысты өз пікірлерімен бөлісті. 2016 жылы бұл оқиғалардың ең маңызды үрдістердің қатарына енгенін атап өтті. Семинар жалғасында Еуразиялық экономикалық одақтың қызметі мен мүше мемлекеттер арасындағы экономикалық қатынастар туралы ақпарат берді.

Данияр Қосназаров сондай-ақ Орталық Азия мемлекеттерінің ішкі динамикасы, аймақтың жалпы даму мәселелері бойынша сөз өрбітті. Өзбекстандағы президент сайлауы аймақтың болашағы үшін өте маңызды рөл атқарады деп атап көрсетті. Орталық Азиядағы қауіпсіздік мәселесіне келгенде, Өзбекстан, Қырғызстан және Тәжікстанмен шекара мәселелерін шешу Орталық Азия аймағындағы

vurguladı. Orta Asya'daki güvenlik konusunda Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan ile sınır problemlerinin çözülmesi konusunun Orta Asya bölgesindeki istikrar açısından önemine değindi. Dahası, Rusya ile Çin'in Orta Asya üzerindeki etkinlikleri konusunda bazı anlaşmazlıkların yaşandığını belirtti. Çin'in bölgede yürüttüğü yumuşak güç politikasının bölgede fazla etkili olmadığına dikkat çekerek bunun sebepleri arasında halk arasında klasik Çin'e karşı şüpheci yaklaşımın hala etkili olmasını gösterdi.

Kazakistan'a yapılan yatırımlar ile politik istikrar arasındaki ilişkileri değerlendirerek konu üzerinde kendi analizlerini sundu. Buna ek olarak bölge ülkeleri ile iyi ilişkiler içerisinde bulunan Türkiye ve Rusya'nın arasında yaşanan gerginliğin aşılmasında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in oynanmış olduğu rolün bölge istikrarı açısından önemli bir gelişme olduğunu sözlerine ekledi. Seminerinin sonunda Kazakistan'ın bağımsızlık sonrasında 25 sene içerisinde hem politik, hem ekonomik alanda zor sınavlardan geçtiğini ifade etti.

Seminerin sonunda katılımcılar, 2016 yılında Orta Asya'daki temel stratejik eğilimlere ilişkin değerlendirmeler yaparak bu konuda fikir alışverişinde bulundular.

тұрақтылық тұрғысынан маңызды деп түйіндеді. Сонымен қатар, Ресей мен Қытайдың Орталық Азияда жүргізген саясаттары туралы кейбір келіспеушіліктердің болғанын атап өтті. Қытайдың аймақта жүргізген «жұмсақ күш қолдану» саясатының аймақта онша тиімді болмағанына назар аударып, мұның себебі ретінде халықтың әлі де Қытайға күмәнмен қарайтынын атап көрсетті.

Қазақстанға жасалған инвестициялар мен саяси тұрақтылық арасындағы байланысты талқылап, тақырып бойынша өз пікірімен бөлісті. Сонымен қатар, аймақ елдерімен жақсы қарым-қатынастарда болған Түркия мен Ресей арасындағы шиеленісті еңсеруде Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың атқарған рөлі аймақтық тұрақтылық тұрғысынан маңызды даму болып табылады деп пайымдады. Семинар соңында Қазақстанның тәуелсіздік алғаннан кейін 25 жыл ішінде әрі саяси, әрі экономикалық салада қиын сынақтардан өткенін мәлімдеді.

Семинар соңында қатысушылар 2016 жылы Орталық Азиядағы басты стратегиялық бағыттарды талқылап, осы мәселе бойынша пікір алмасты.

**AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ AL-FARABİ KAZAK
MİLLİ ÜNİVERSİTESİ, ŞARKİYAT
FAKÜLTESİ, TÜRKSOY BÖLÜMÜ
İLE BİRLİKTE KAZAKİSTAN'IN
BAĞIMSIZLIĞININ
25. YILDÖNÜMÜ
ÇERÇEVESİNDE
"KAZAKİSTAN'IN
BAĞIMSIZLIĞININ 25.YILINDA
KAZAKİSTAN-TÜRKİYE İSİMLİ
PANEL DÜZENLEDİ.**

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫ ӘЛ-ФАРАБИ
АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІ ШЫҒЫСТАНУ
ФАКУЛЬТЕТІ ТҮРКСОЙ
КАФЕДРАСЫМЕН БІРЛЕСЕ
ОТЫРЫП ҚАЗАҚСТАН
ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНА ОРАЙ
«ТӘУЕЛСІЗДІКТІҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНДА
ҚАЗАҚСТАН-ТҮРКИЯ ҚАРЫМ-
ҚАТЫНАСТАРЫ» АТТЫ ЖИЫН
ҰЙЫМДАСТЫРДЫ.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölümü ile birlikte 21 Aralık 2016 tarihinde Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25.Yıldönümü çerçevesinde "Bağımsızlığının 25.Yılında Kazakistan-Türkiye İlişkileri" başlıklı panel düzenledi. Panelin konuşmacıları arasında K.İ. Satpayev Kazak Milli Teknik Araştırma Üniversitesi, Toplum Bilimleri Bölümünün Öğretim Üyesi Prof. Dr. Dosmuhamed Kişibekov, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Ensti-

2016 жылғы 21 желтоқсанда Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Еуразия ғылыми-зерттеу институты әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті Шығыстану факультеті ТҮРКСОЙ кафедрасымен бірге Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығына орай «Тәуелсіздіктің 25 жылдығында Қазақстан-Түркия қарым-қатынастары» атты жиын өткізді. Жиынға Қ.И.Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті Қоғамдық пәндер кафедрасының оқытушысы ф.ғ.д, профессор Досмұхамед Кішібеков, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, э.ғ.д., доцент Невзат Шимшек, әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті ТҮРКСОЙ кафедрасының меңгерушісі, ф.ғ.д, профессор Ерден Қажыбек, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Қазақстан тарихы кафедрасының оқытушысы ф.ғ.к. Нәпіл Базылхан, Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институты директорының орынбасары доктор Айдарбек Амирбек және Халықаралық қазақ-түрік университеті Еуразия ғылыми-зерттеу институтының аға ғылыми қызметкері ф.ғ.к. Еркін Байдаров баяндамашы ретінде қатысты. Сондай-ақ, жиынға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті ТҮРКСОЙ кафедрасының профессор-оқытушылар құрамы да қатысты.

Ашылу рәсімінде Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры, э.ғ.д., доцент

tüsü Müdürü, Doç. Dr. Nevzat Şimşek, Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölüm Başkanı Prof. Dr. Erden Kazhibek, Abai Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi, Dr. Napil Bazılhan, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsünün Müdür Yardımcısı, Dr. Aidarbek Amirbek, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Avrasya Araştırma Enstitüsü Uzman Araştırmacı Dr. Erkin Baydarov yer aldı. Ayrıca panele Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölümünün akademik kadrosu da katıldı.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek açılış konuşmasına Kazakistan'ın bağımsızlığının 25. Yılı'nı kutlayarak başladı. Bu yılın bağımsızlık kutlamalarında ayrı bir yeri olduğuna değinerek bu çerçevede Avrasya Araştırma Enstitüsü olarak böyle bir etkinlik düzenlendiğini ifade etti. Sözlerinin devamında Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin kuruluşundan itibaren Kazakistan ve Türkiye arasındaki ilişkileri geliştirmeye yönelik faaliyetleri gerçekleştirmeyi kendisine mis-

Невзат Шимшек өз сөзін Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Биылғы жылдың ерекше екенін атап өтіп, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының бұл мерекеге арнайы осындай іс-шара ұйымдастырғанын мәлімдеді. Сөз барысында Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті құрылғаннан бері Қазақстан мен Түркия арасындағы қарым-қатынасты жақсартуға бағытталған іс-шараларды жүзеге асыруды өзіне міндет етіп алған университет екенін ерекше атап көрсетті. Ұйымдастырылып жатқан жиынның негізгі мақсаты 25 жылда Түркия мен Қазақстан арасындағы қарым-қатынастардың дамуын, екі ел арасындағы қарым-қатынастардың бүгінгі күнге дейінгі деңгейін талдау екенін атап өтті. Бұл іс-шараның серіктесі әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің ТҮРКСОЙ кафедрасына алғысын білдіріп, өз сөзін аяқтады.

әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті Шығыстану факультетінің деканы профессор, доктор Баян Жұбатова өз сөзін аталған

yon edinmiş bir üniversite olduğunun altını çizdi. Düzenlenmekte olan panelin esas amacının 25 yıl içerisinde Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin gelişimini, iki ülke arasındaki ilişkilerin bugüne kadar gelmiş olduğu seviyeyi analiz etmek olduğunu belirtti. Bu etkinliğin ortağı Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölümüne teşekkür ederek konuşmasını bitirdi.

Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Şarkiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bayan Zhubatova açılış konuşmasına bu etkinliğin organizasyonunda emeği geçen herkese teşekkür ederek başladı. Konuşmasında Avrasya Araştırma Enstitüsü'nün genç araştırmacılara vermiş olduğu desteğin önemini vurguladı ve enstitü müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek'in genç araştırmacıların potansiyellerini geliştirerek tecrübe kazanmalarına olanak sağlanmasına katkılarından dolayı ayrıca teşekkür etti. Öte yandan Türkiye Cumhuriyetine kardeş ülke Kazakistan'da Avrasya Araştırma Enstitüsü gibi bir kurumu kurarak akademik çalışmaların desteklenmesine sağlamış olduğu katkılarından dolayı teşekkür ederek konuşmasını bitirdi.

İs-sharany ұйымдастыруға үлес қосқандардың барлығына алғыс білдіруден бастады. Өз сөзінде Еуразия ғылыми-зерттеу институтының жас зерттеушілерге көрсеткен қолдауының маңыздылығын атап өтті және институт директоры доцент, доктор Невзат Шимшектің жас зерттеушілердің әлеуетін дамыту арқылы тәжірибе жинақтауға мүмкіндік бергені үшін алғыс айтты. Сондай-ақ, Түркия Республикасына бауырлас ел – Қазақстанда Еуразия ғылыми-зерттеу институты сияқты мекеме құрып, ғылыми жұмыстарды қолдауға қосқан үлесі үшін алғысын білдіріп, өз сөзін аяқтады.

Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметлинің атынан Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің проректоры доцент, доктор Ержан Қуанышбек өз сөзін Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Қазақстанның 25 жыл ішінде түрлі салаларда үлкен жетістікке жеткенін, сондай-ақ бірқатар қиындықтарға тап болғанын айтып, осы қиындықтарды еңсеруде Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың

Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli'nin adına Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi Rektör Yardımcısı Doç. Dr. Ercan Kuanyshbek açılış konuşmasına Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25. Yıldönümünü kutlayarak başladı. Geçen 25 sene içerisinde Kazakistan'ın çeşitli alanlarda büyük başarılar elde etmesinin yanı sıra birtakım zorluklarla da karşılaştığını ifade ederek bu zorlukların aşılmasında Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in büyük rol oynadığının altını çizdi ve bağımsızlık sonrası dönemde Türkiye'nin Kazakistan'a birçok konuda destek gösterdiğine değinerek sözlerini bitirdi.

K.İ. Satpayev Kazak Milli Teknik Araştırma Üniversitesi, Toplum Bilimleri Bölümünün Öğretim Üyesi Prof. Dr. Dosmuhamed Kişibekov "Başarılı Bağımsız 25 Yıl" başlıklı konuşmasına Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25. Yıldönümünü kutlayarak başladı. Prof. Dr. Kişibekov, Kazak milletinin Sovyetler döneminde türlü zorluklar atlattığını ifade ederek, Stalin döneminde 25 bin Kazak aydınının sürgüne gönderilmesi gibi tarihsel

үлкен рөл атқарғанына назар аударды және тәуелсіздіктен кейінгі кезеңде Түркияның Қазақстанға көптеген мәселелер бойынша қолдау көрсеткенін айтып, сөзін аяқтады.

Қ.И.Сәтбаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық зерттеу университеті Қоғамдық пәндер кафедрасының оқытушысы ф.ғ.д, профессор Досмұхамед Кішібеков «Табысты тәуелсіз 25 жыл» атты баяндамасын Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Ф.ғ.д, профессор Кішібеков қазақ халқының Кеңес дәуірінде түрлі қиындықтардан өткенін айтып, Сталин дәуірінде 25 мың қазақ зиялысының қуғын-сүргінге ұшырағанын, т.б. тарихи оқиғаларды мысал ретінде келтірді. Баяндама барысында Кішібеков түркі әлемінде жоғары орынға ие Ахмет Ясауидің қазақ жерінде исламның таралуына үлкен үлес қосқанын тілге тиек етті. Қазақстанның 25 жыл ішінде қарқынды дамып, халықаралық саясатта бейбіт саясат ұстануына және Қазақстанда тұратын халықтардың бірлік ішінде тату-тәтті өмір

ойайлардан өрнектер сунду. Көшушмасын де-вамнда Кішібекөв, Түрк халкынн маневиятын-да үксек мевкье сашп олан Аһмет Йесеви'нин Казак топракларында Ыслам дининн яайылмасын-да бүүүк каткысынн булуңуғуну дйле гетир-ди. Казакыстан'ын 25 ыл ичерисинде хызлы бир шекил-де гелишмесинде, улусларарасы сйясетте барышыл бир полйтика излемесинде ве Казакыстан'да яаша-ян халкларын бирлик ве барыш ичерисинде яашама-ларында Кумхурбашканы Назарбайев'ин бүүүк бир каткыда булуңуғунн алтынн изерек суну-муну битирди.

Сонрасында Аврасыа Араштырма Енститусу мүдү-ру Невзат Шымшек панелде Казакыстан'ын 25. Үй-лында Түрkiye ве Казакыстан арасындакы еконеми-ишкйлеринден баһсетти. Ыкй кардеш үлке арасындакы-ишкйлерин гер аланда гелишмекте олдуғуну бе-лйртен Дош. Др. Невзат Шымшек Түрк-Казак ишкй-леринн курумсаллашмасын геректиғини дйле гетирди ве бу конуда Казакыстан Кумхурбашканы сайын Нурсултан Назарбайев'ин Түрк Дили конушан үл-келер үст курулушларынн олущмасындакы еткисинн тарихсел өнөмини vurguladı ве бунн түм Түрк Дүныасында һиһ унутулмайацағынн белйртти. Су-нумунн девамнда Түрkiye иле Казакыстан ара-сындакы тйцари ишкйлерин 1992 ылындакы 30 мйлон-чйварында 2000 ылында 462 мйлон долара артты-ғынн бйлдйрди. Бу ракамн 2010 ылында 3 мйларын бираз үстүне чыктығынн белйртмекле beraber 2015 ылында исе бу ракамн 1 мйлар 850 мйлон-чйварында олдуғуну белйртти, факат гер икй үлкенн-потансийелеринн бу ракамларын чок өтөсинде ол-дуғуну сөзлерине екледй, тйцаретин өнүндекы уыгу-лланмасы геректиғинн алтынн ичйзди. Буна ек оларак, Түрkiye'нин Казакыстан'а доғрудан яатырым яа-пан үлкелер арасында өнде гелмесиyle бирликте, иш курма, деғишйк иш аланларында истйһдам яа-ратма, еконемик чешитлендйрме конуларында destek олдуғуну сөзлерине екледй. Казакыстан'ын Түрkiye'нин Орта Асыа'дакы ен өнөмли тйцари ортағй ол-дуғуну белйртерек икй кардеш үлкенн ишкйлеринн каршылыклы фййда сағлаяацак шекилде девам еттирил-меси геректиғини йfade etti.

Панелинн девамнда Al-Farabi Kazak Milli Üni-versitesi, Şarkiyat Fakültesi, Türksoy Bölüm Ba-şkanı Prof. Dr. Erden Kazhibek, günümüz Türkolo-ji'sinin stratejik konuları hakkında bilgiler sundu. Prof. Dr. Erden Kazhibek, sunumunda Sovyetler Birliğı'nin дағылмасында өнөкы тарйхлерде Ка-зак-Түрк ишкйлеры конусуна деғинди. Айрыа XX. үзүзйлын башында Казак айдынларынн Түрк мил-

сүруине Президент Нұрсұлтан Назарбаевтың үлкөн үлес қосқанын ерекше атап өтті.

Содан кейін Еуразия ғылыми-зерттеу ин-ститутының директоры э.ғ.д., доцент Не-взат Шимшек Қазақстанның 25 жылдығында Түркия мен Қазақстан арасындағы эконеми-калық қарым-қатынастар туралы баяндады. Екй бауырлас ел арасындағы қарым-қатына-стардың барлық бағыттарда дамып жатқа-нын айқындаған э.ғ.д., доцент Невзат Шимшек қазақ-түрік қарым-қатынастарын институт-тандыру қажеттігін тйлге тйек етті және осы орайда Қазақстан Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың түркітйлдес елдердің жоғарғы ұйымдарының қалыптасуындағы ықпа-лының тарихы маңыздылығын атап өт-ті және оның бүкйіл түркі әлемінде ешқа-шан ұмытылмайтынын айтты. Баяндама барысында Түркия мен Қазақстан ара-сындағы сауда қарым-қатынастарының 1992 жылғы 30 миллионнан 2000 жылы 462 миллион долларға дейін артқанын хабар-лады. Бұл көрсеткйш 2010 жылы 3 миллиард-тан сәл жоғары болса, 2015 жылы шамамен 1 миллиард 850 миллион болғанын мәліме-деді. Алайда екй елдің де әлеуетінің бұл көр-сеткйштерден әлдеқайда асып түсетінін айтып, сауданың алдында тұрған кедергілерді жоюда белгілі бір саясатты іске асыру қажеттігін атап өтті. Сонымен қатар, Түркияның Қазақстанға тйкелей инвестиция жасаған елдердің арасын-да көш бастап келетінін, бизнес құру, әр түрлі салаларда жұмыспен қамту, эконемиканы әр-тараптандыру мәселелерінде қолдау көрсет-кенін қоса айтты. Қазақстан Түркияның Орта-лық Азиядағы ең маңызды сауда әріптесі деп айқындап, екй бауырлас елдің қарым-қатына-стары өзара пайда әкелетіндей түрде жалғасу қажет деп түйіндеді.

Жиын жалғасында әл-Фараби атындағы Қа-зақ ұлттық университеті Шығыстану факультеті ТҮРКСОЙ кафедрасының меңгерушісі, ф.ғ.д., профессор Ерден Қажыбек бүгінгі түркітану-дың стратегиялық мәселелері туралы ақпарат-ты ұсынды. Ф.ғ.д., профессор Ерден Қажыбек баяндамасында Кеңес Одағы ыдырағанға дей-інгі кезеңде қазақ-түрік қарым-қатынастары мәселесін қозғады. Сондай-ақ, XX ғасырдың басында Тәуелсіздік соғысы кезінде қазақ зй-ялыларының түрік халқына көмек бергенін

letinin Kurtuluş Savaşına yardımda bulunduğ u hakkında bilgilerini ortaya çıktığını ifade etti. Konuşmasının devamında Türkoloji alanında ki çalışmalar da karşılaşılan sorunlara değ indi. Ayrıca, Türk terimi üzerine akademisyenler arasındaki tartışmalar ile arkeologların Kazak topraklarında Türklere ait olan 19 şehrin bulunması konuları hakkında detaylı bilgiler sundu.

Abai Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, Kazakistan Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi, Dr. Napil Bazılhan, “Kazakistan Bağımsızlığı: Tarihi Adımlar” isimli bir sunum yaptı. Sunumuna Kazakistan’ın Bağımsızlığının 25.Yıldönümünü kutlayarak başlayan Dr. Napil Bazılhan Türk halklarının siyasi-askeri yapısının tarihsel gelişimiyle birlikte Göktürklerin Çin ve Moğolistan topraklarında bulunmuş yazılı yapıtlarından söz etti. Bu yazıtların Türkçenin tarihsel süreçteki gramer yapısı ve bu yapının değişiminin yanı sıra Türklerin devlet anlayışı ile yönetimi, kültürel öğeleri, komşuları ve soydaşları ile olan ilişkileri ve sosyal yaşantısıyla ilgili önemli bilgileri içerdiğini dile getirdi.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdür yardımcısı Dr. Aidarbek Amirbek Kazakistan ve Türkiye ilişkilerinde stratejik ve siyasi gelişmelere değ indi. Konuşmasında ana hatlarıyla diplomatik ilişkilerin gelişim süreci hakkında detaylı bilgiler verdi. Bağımsızlıktan bu yana geçen sürecin 3 döneme bölünerek incelenmesi gerektiğini belirten Amirbek bunları sırasıyla 1991-1993, 1994-2008, 2009-2015 yılları olduğunu sözlerine ekledi. İlk dönem olan 1991-1993 yıllarında iki ülke arasındaki ilişkilerin temelini oluşturan birçok görüşmeler ile anlaşmaların imzalandığını ifade etti. Bunlara örnek olarak 1994 yılındaki Türkiye ve Kazakistan arasında imzalanan

dәлелдейтін деректердің пайда болғанын мәлімдеді. Баяндама барысында түркітану саласында кездесетін мәселелерге тоқталып өтті. Сонымен қатар, «түркі» терминіне қатысты ғалымдар арасындағы пікірталастар мен археологтардың қазақ жерінде түркілерге тиесілі 19 қаланың тапқаны туралы егжей-тегжейлі ақпаратты ұсынды.

Қазақ ұлттық педагогикалық университеті Қазақстан тарихы кафедрасының оқытушысы ф.ғ.к. Нәпіл Базылхан «Қазақстан тәуелсіздігі: Тарихи қадамдар» атты баяндама жасады. Баяндамасын Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастаған ф.ғ.к. Нәпіл Базылхан түркі халықтарының әскери-саяси құрылымының тарихи дамуымен қатар ежелгі түркілердің Қытай мен Моңғолия аумағында табылған жазбаша ескерткіштері туралы толық айтып берді. Бұл ескерткіштердің түркі тілінің тарихи үдерістегі грамматикалық құрылымы мен бұл құрылымның өзгеруі, сондай-ақ түркілердің мемлекет түсінігі мен билігі, мәдени элементтері, көршілері мен бауырлас халықтармен байланыстары және әлеуметтік өмірі туралы маңызды ақпаратты қамтығанын тілге тиек етті.

Еуразия ғылыми-зерттеу институты директорының орынбасары доктор Айдарбек Амирбек Қазақстан-Түркия қарым-қатынастарында стратегиялық және саяси өзгерістерге тоқталып өтті. Өз сөзінде жалпы дипломатиялық қарым-қатынастардың даму барысы туралы егжей-тегжейлі ақпарат берді. Тәуелсіздіктен бастап бүгінгі күнге дейінгі жылдарды Амирбек тиісінше 1991-1993, 1994-2008, 2009-2015 жж. деп 3 кезеңге бөлді. Бірінші кезеңде, яғни 1991-1993 жж. екі ел арасындағы қарым-қатынастардың негізін қалыптастырған көптеген келіс-сөздер өтіп, келісімдерге қол қойылғанын атап өтті. Мысалы, 1994 жылы Түркия мен Қазақстан арасында қол қойылған Достық туралы келісім мен екі елдің Сыртқы істер министрлері қол қойған басқа да келісімдер туралы баяндады. 2009-2016 жылдар арасында Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың екі ел арасындағы қарым-қатынастардың деңгейін арттыру және жақсартуда маңызды рөл атқарғанын айқындады. Сондай-ақ, Түркі

Dostluk anlaşması ile iki ülke Dış İşleri Bakanlarının imzalamış olduğu diğer anlaşmalardan da bahsetti. 2009-2016 yılları arasında Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in iki ülke arasındaki ilişkilerin seviyesinin artması ve gelişmesinde önemli rol oynadığının altını çizdi. Öte yandan Türk Keneşi ile Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi gibi uluslararası organizasyonların kurulmasının ilişkilerin kurumsallaşmasında büyük katkı sağlayacağını sözlerine ekledi.

Avrasya Araştırma Enstitüsü uzman araştırmacılarından Dr. Erkin Baydarov, kültürel ve sosyal alanlarda Kazakistan ve Türkiye ilişkileri hakkında bilgiler paylaştı. İki ülke arasındaki ilişkilerin aktif bir şekilde gelişmekte olduğunu belirten Baydarov, 2009 yılında Astana'da Mustafa Kemal Atatürk'ün heykelin dikilmesiyle birlikte, Türkiye'de Abay Kunanbayev, Kabanbay Batır ile Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in heykellerinin bulunduğunu belirtti. Eğitim alanındaki işbirliklerine değinerek çeşitli programlardan bahsetmenin yanında 1992 yılında Türk Dünyasının manevi kültür başkenti olan Türkistan'da bulunan ortak devlet üniversitesi Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve faaliyetleri hakkında bilgiler paylaştı. Buna ek olarak iki ülke arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi amacıyla TİKA, Yunus Emre Enstitüsü, TÜRKSOY, Türk Keneşi ve Türk Akademisi gibi kurumlarının faaliyetleri hakkında bilgiler verdi. Ayrıca iki ülke arasında eğitim, sağlık, restorasyon, tarımsal kalkınma, maliye, turizm, sanayi gibi birçok alanda türlü projelerde ortak faaliyetlerin gerçekleştirildiğini sözlerine ekledi.

Panelin sonunda konuşmacılar ile katılımcılar çeşitli konular hakkında görüş alışverişinde bulundular.

кеңесі мен Жоғары деңгейдегі стратегиялық ынтымақтастық кеңесі сияқты халықаралық ұйымдардың құрылуы қарым-қатынастарды институттандыруға айтарлықтай үлес қосады деп түйіндеді.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының аға ғылыми қызметкері доктор Еркін Байдаров мәдени және әлеуметтік салаларда Қазақстан мен Түркия қарым-қатынастары туралы ақпаратпен бөлісті. Екі ел арасындағы қарым-қатынастардың белсенді түрде дамып жатқанын айқындаған Байдаров 2009 жылы Астанада Мұстафа Кемал Ататүрікке, ал Түркияда Абай Құнанбаев, Қабанбай батыр және Президент Нұрсұлтан Назарбаевқа ескерткіш қойылғанын айтты. Сондай-ақ білім беру саласындағы ынтымақтастыққа тоқталып өтіп, түрлі бағдарламалар туралы баяндады. 1992 жылы түркі әлемінің рухани-мәдени астанасы Түркістанда орналасқан ортақ университет Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті мен оның қызметі туралы ақпаратпен бөлісті. Сонымен қатар, екі ел арасындағы қарым-қатынасты нығайту мақсатында ТИКА, Юнус Эмре институты, ТҮРКСОЙ, Түркі кеңесі және Түркі академиясы сияқты ұйымдардың қызметі туралы ақпарат берді. Бұған қоса, екі ел арасында білім беру, денсаулық сақтау, қалпына келтіру, ауыл шаруашылығының дамуы, қаржы, туризм, өнеркәсіп сияқты көптеген салаларда түрлі жобалар бойынша бірлескен іс-шаралардың жүзеге асырылғанын айтты.

Жиын соңында баяндамашылар мен қатысушылар түрлі мәселелер бойынша пікір алмасты.

**AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ ARAŞTIRMACILARI
12 ARALIK 2016 TARİHİNDE
YABANCI DİLLER VE MESLEKİ
KARİYER ÜNİVERSİTESİNDE
DÜZENLENEN
“KAZAKİSTAN’IN
BAĞIMSIZLIĞININ
25.YILINDAKİ -EKONOMİSİNİN
GENEL DURUMU”
ÇALIŞTAYINA KATILDI.**

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-ЗЕРТТЕУ
ИНСТИТУТЫНЫҢ ҒЫЛЫМИ
ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІ
2016 ЖЫЛҒЫ
12 ЖЕЛТОҚСАНДА ШЕТ
ТІЛДЕР ЖӘНЕ ІСКЕРЛІК
КАРЬЕРА УНИВЕРСИТЕТІНДЕ
ӨТКЕН «ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
ТӘУЕЛСІЗДІГІНІҢ
25 ЖЫЛДЫҒЫНДА
ЭКОНОМИКАНЫҢ ЖАЛПЫ
АХУАЛЫ» АТТЫ СЕМИНАР-
ПРАКТИКУМЫНА ҚАТЫСТЫ.

Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi’nin düzenlemiş olduğu çalıştaya Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek’in adına Enstitü Müdür Yardımcısı Dr. Aیدarбек Амирбек, enstitü araştırmacılarından Cengizhan Canaltay, Kazak Otomobil ve Yol Enstitüsünden Dr. Askar Rahimbayev, Freiburg Pedagoji Üniversitesi Öğretim Üyesi, Prof. Dr. Hesse Reichard, Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi Öğretim Üyesi Kaliya Nesipbayeva ile Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesinden Prof. Dr. Rahimbek Nesipbayev katıldı.

Çalıştayı açılışı konuşmalarını Yabancı Diller ve Mesleki Kariyer Üniversitesi’nin Rektörü Prof. Dr. Sabri Hizmetli, Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek’in adına Dr.

Шет тілдер және іскерлік карьера университеті ұйымдастырған семинар-практикумға Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшектің атынан институт директорының орынбасары PhD докторы Айдарбек Амирбек, институт ғылыми қызметкері Женгизхан Жаналтай, Қазақ автомобиль және жол академиясының докторы Асқар Рақымбаев, Фрайбург педагогикалық университетінің оқытушысы профессор, доктор Гессен Рейхард, Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің оқытушысы Калия Несіпбаева және Шет тілдер және іскерлік карьера университетінен профессор, доктор Рақымбек Несіпбаев қатысты.

Семинар-практикумның ашылу рәсімінде Шет тілдер және іскерлік карьера университетінің ректоры профессор, доктор Сабри Хизметли, Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек атынан институт директорының орынбасары PhD докторы Айдарбек Амирбек сөз сөйледі. Профессор, доктор Сабри Хизметли өз сөзін Қазақстанның тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. «Қазақстанның бүгінгі экономикалық ахуалы» атты тақырып аясында түрлі мәселелердің талқыланатынын айтып, қатысушыларға семинар-практикумға қатысқандары үшін өз алғысын білдірді. PhD докторы Айдарбек Амирбек өз сөзін Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Қазақстан экономикасының жылдан жылға дамығанын айтып, екі ел арасындағы экономикалық қарым-қатынастардың бұл дамуға маңызды үлес қосқанын атап өтті.

Семинар-практикумда Қазақ автомобиль және жол академиясының докторы Асқар Рақымбаев модератор болды. Еуразия ғылыми-зерттеу институтының ғылыми қызметкері Женгизхан Жаналтай доцент, доктор Не-

Aidarbek Amirbek yaptı. Prof. Dr. Sabri Hizmetli konuşmasına Kazakistan'ın Bağımsızlığını 25. Yıldönümünü kutlayarak başladı. Kazakistan'ın günümüzdeki ekonomik durumu ana konusu altında çeşitli konuların tartışılacağını belirtmekle beraber konuşmacılara çalışmaya katıldıklarından dolayı teşekkür etti. Dr. Aidarbek Amirbek, konuşmasına Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25. yıldönümünü kutlayarak başladı. Kazakistan ekonomisinin yıllar itibarıyla gelişmekte olduğunu ifade etmekle beraber iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin bu gelişmede önemli bir katkıda bulunduğunu belirtti.

Çalıştay moderatörlüğünü Dr. Askar Rahimbayev yaptı. Avrasya Araştırma Enstitüsünden araştırmacı Cengizhan Canaltay, Nevzat Şimşek ile birlikte hazırladıkları "1992-2015 yılları arasındaki Kazakistan ile Türkiye arasındaki ekonomik ilişkiler" sunumunu gerçekleştirdi. Sunumuna Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25. Yıldönümü ile kutlayarak başladı. Sunumunun devamında Türkiye ile Kazakistan arasındaki ticari ilişkilerin 1992 yılındaki 30 milyon dolar civarından 2000 yılında 462 milyon dolara ve 2010 yılında 3.2 milyara çıktıktan sonra 1.85 milyar dolara düştüğünü belirtti. Ayrıca iki ülke arasındaki ticaret yapısına bakıldığında Türkiye'nin çoğunlukla emek yoğun ve zor taklit edilebilen ürünleri ihraç ettiğini belirtmekle beraber Kazakistan'dan genellikle hammadde ve sermaye yoğun ürünlerinin ithal edildiğini bildirdi. Buna ek olarak Türkiye'nin Kazakistan'a yatırımlar konusunda enerji sektörü dışında en büyük dördüncü yatırımcı ülke olduğunu sözlerine ekledi. Sözlerini tamamlayıcılık endeksi sonuçlarını bildirerek bitirdi.

Freiburg Pedagoji Üniversitesi Öğretim Üyesi, Prof. Dr. Hesse Reichard, konuşmasına Kazakistan'ın Bağımsızlığının 25. Yıldönümü ile kutlayarak başladı. Prof. Dr. Hesse Reichard sunumunda Kazakistan'ın bağımsızlıktan bu yana ekonomik gelişimi hakkında kendi gözlemlerini bildirmekle beraber 1990'lı yıllar ile günümüz Kazakistan'ın da yaşam standartlarını vermiş olduğu örnekler ile karşılaştırarak görüşlerini ifade etti. Prof. Dr. Rahimbek Nesipbayev, sunumuna Kazakistan'ın doğal kaynaklara zengin bir ülke olduğu vurgulayarak başladı. Kazakistan'ın dünyanın en büyük uranyum üreticisi olduğunu belirterek, maden kaynaklarında Kazakistan'ın dünya rezervlerindeki payı hakkında çeşitli bilgiler sundu. Kazakistan'ın tarım sektöründe büyük bir potansiyele sahip olduğunu belirtmekle beraber tarım arazilerinin alanının 93 milyon hektar kapasitesi ile Kazakistan'ın 70 ülkeye tahıl ihraç etme imkânının olduğunu sözlerine ekledi.

Çalıştayı sonunda, katılımcılar sunulan bilgiler hakkında değerlendirmeler yaparak, bu konuda fikir alış-verişinde bulundular.

vzat Шимшекпен дайындаған «1992-2015 жж. Қазақстан мен Түркия арасындағы экономикалық қарым-қатынастар» атты баяндама жасады. Баяндамасын Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Баяндама барысында Түркия мен Қазақстан арасындағы сауда қатынастарының 1992 жылғы 30 млн. доллардан 2000 жылы шамамен 462 млн. долларға және 2010 жылы 3,2 млрд. долларға дейін артып, 1,85 млрд. долларға дейін төмендегенін мәлімдеді. Сонымен қатар, екі ел арасындағы сауда құрылымына келгенде Түркияның негізінен еңбекті көп қажет ететін тауарлар мен қиын өндірілетін тауарларды экспорттағанын, ал Қазақстаннан негізінен шикізат өнімдері мен капиталды көп қажет ететін тауарларды импорттағанын айқындады. Бұған қоса, Түркияның Қазақстанға инвестиция жасауда энергетикалық секторды қоспағанда төртінші ірі инвестор болып табылатынын қоса айтты. Баяндама соңында толықтырушы индекс нәтижелерімен бөлісіп, сөзін аяқтады.

Фрайбург педагогикалық университетінің оқытушысы профессор, доктор Гессен Рейхард баяндамасын Қазақстан тәуелсіздігінің 25 жылдығымен құттықтаудан бастады. Профессор, доктор Гессен Рейхард баяндамасында тәуелсіздік алғаннан кейінгі Қазақстанның экономикалық дамуына қатысты өз пікірін білдірумен қатар, 1990 жж. мен қазіргі заманғы Қазақстанның өмір сүру деңгейін мысалдар келтіру арқылы салыстырып шықты. Профессор, доктор Рақымбек Несіпбаев баяндамасын Қазақстанның табиғи ресурстарға бай ел екеніне назар аударып бастады. Қазақстанның әлемдегі ең ірі уран өндіруші екенін айқындап, Қазақстанның минералды ресурстар бойынша әлемдік қордағы үлесі туралы түрлі ақпарат ұсынды. Қазақстанның ауыл шаруашылығы саласында үлкен әлеуетке ие екенін атап өтіп, 93 млн. гектарлық ауыл шаруашылығы мақсатындағы жер алаңына ие Қазақстанның 70 елге астық экспорттау мүмкіндігі жайлы баяндады.

Семинар соңында қатысушылар ұсынылған баяндамаларды бағалап, аталған мәселелер бойынша пікір алмасты.

**29 ARALIK 2016
TARİHİNDE AVRASYA
ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
ARAŞTIRMACILARINDAN
LİDİYA PARKHOMCHİK
“HAZAR DENİZİ
DEVLETLERİNİN
ENTEGRASYON GİRİŞİMLERİ:
SORUNLAR VE BEKLENTİLER”
KONULU SEMİNER VERDİ.**

“Hazar Denizi devletlerinin entegrasyon girişimleri: sorunlar ve beklentiler” adlı seminerinde Lidiya Parkhomchik ana hatlarıyla Hazar Denizi’nin statü sorunu, Hazar’ın güvenliği ile bölgede bulunan beş ülke arasındaki siyasi diyaloglar ve geliştirilmesindeki problemlerle ilgili konular hakkında detaylı bilgiler verdi. Hazar Denizi ülkelerinin entegrasyon girişimlerinin çok zayıf bir şekilde gelişmekte olduğunu belirten Lidiya Parkhomchik, Hazar bölgesinin hem bölgesel hem bölge dışı devletler için enerji sektöründe büyük rol oynadığının altını çizdi. Hazar bölgesindeki petrol ve doğalgaz kaynakları Dünyanın hidrokarbon rezervinin büyük bir payını oluşturduğunu vurgulayarak, birçok aktörün bu bölgeye ilgisinin artmakta olduğunu dile getirdi.

Bölge ülkelerinin entegrasyon girişimlerin 2000’lerde başladığını belirten Lidiya Parkhomchik, o dönemde Hazar Denizi ülkelerinin arasındaki diyalogların başarısız bir şekilde yürüdüğünü ve mevcut durumda gelişmenin ilk aşamasında olduğunu ifade etti ve ayrıca Hazar Denizi devletleri arasındaki ikili ticaret ilişkileri hakkında detaylı bilgiler sundu. Bölgedeki en yüksek ticaret hacminin Kazakistan-Rusya arasında olduğunu, buna karşılık en düşük ticaret hacminin ise Azerbaycan ve Türkmenistan arasında gerçekleştiğini dile getirdi. Sunumunun devamında Kuzey-Güney Ulaşım Koridoru ile Ulaşım ve Lojistik Merkezi hakkında detaylı bilgiler sunarak, İran ile Azerbaycan arasındaki Rest-Astara demiryolu yapım çalışmalarıyla birlikte, Gazvin-Reşt demiryolunun 2017

2016 жылғы 29 желтоқсанда Еуразия ғылыми-зерттеу институтының аға ғылыми қызметкері Лидия Пархомчик «Каспий маңы елдерінің интеграциялық бастамалары: мәселелері мен перспективалары» деген тақырыпта семинар өткізді.

«Каспий маңы елдерінің интеграциялық бастамалары: мәселелері мен перспективалары» атты семинарында Лидия Пархомчик

yılında kullanıma gireceğini belirtti. Ulaşım ve Lojistik Merkezi entegrasyon girişiminin 2014 yılında gerçekleşen Astrahan Zirvesinde Türkménistan Cumhurbaşkanı Kurbankulu Berdimuhamedov'un teklifi olduğunu söyleyen Lidiya Parkhomchik, Hazar Denizi'nde taşımacılık alanında İşbirliği Anlaşmasının imzalanması gibi detaylı bilgilerle paylaştı.

Parkhomchik ayrıca, Hazar'ın güvenliği hakkında da bilgiler sunarak, bölge devletlerini kapsayan Hazar Gücü (CASFOR) adlı uluslararası askeri deniz grubu projesinden söz etti.

Seminerin sonunda katılımcılar, Hazar Denizi devletlerinin entegrasyon girişimlerine ilişkin değerlendirmeler yaparak görüş alışverişinde bulundular.

жалпы Каспий теңізінің мәртебесі, Каспий теңізінің қауіпсіздігі мен аймақтағы бес ел арасындағы саяси диалогтар мен жүзеге асыру барысындағы мәселелер бойынша толық ақпарат берді. Каспий теңізі елдерінің интеграциялық бастамаларының өте нашар дамып жатқанын айқындаған Лидия Пархомчик Каспий аймағының әрі аймақтық, әрі аймақтан тыс мемлекеттер үшін энергетика саласында маңызды рөл атқарғанын атап өтті. Каспий аймағындағы мұнай-газ ресурстарының әлемдегі көмірсутегі қорларының үлкен үлесін құрайтынын атап өтіп, көптеген акторлардың бұл аймаққа деген қызығушылығының артып жатқанын мәлімдеді.

Аймақ елдерінің интеграциялық бастамаларының 2000 жж. басталғанын айқындаған Лидия Пархомчик сол кезеңде Каспий теңізі елдері арасындағы диалогтың сәтсіз өткенін және ынтымақтастық үдерісінің енді басталғанын тілге тиек етті. Сондай-ақ, Каспий маңы елдері арасындағы екіжақты сауда қатынастары туралы егжей-тегжейлі ақпаратты ұсынды. Аймақтағы ең жоғары сауда айналымының Қазақстан мен Ресей арасында, ал ең төмен сауда көлемінің Әзірбайжан мен Түркіменстан арасында болғанын мәлімдеді. Баяндама барысында «Солтүстік-Оңтүстік дәлізі» мен Көлік және логистика орталығы жайлы егжей-тегжейлі ақпараттар бере отырып, Иран мен Әзірбайжан арасындағы «Решт-Астара» теміржолын салу жұмыстары мен 2017 жылы «Казвин-Решт» теміржолының пайдалануға берілетінін атап өтті. 2014 жылы өткен Астрахань Саммитінде Көлік және логистика орталығын құруды Түркіменстан басшысы Құрбанқұлы Бердімұхаммедовтың ұсынғанын айтқан Лидия Пархомчик Каспий теңізі аймағында жүк тасымалдау саласындағы ынтымақтастық туралы келісімге қол қойылғанын айқындап берді.

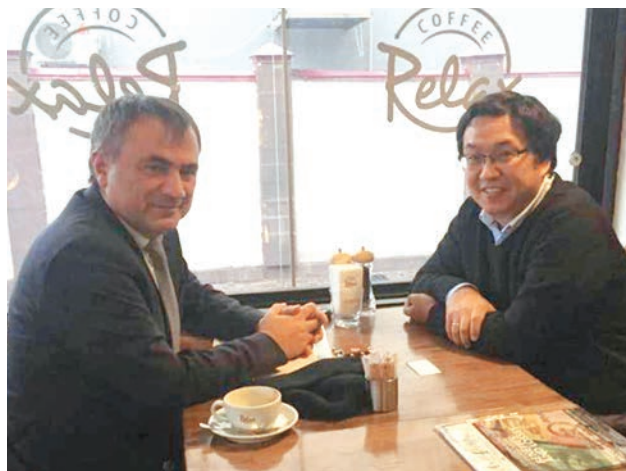
Сонымен қатар, Пархомчик Каспий теңізі аймағының қауіпсіздігі жайлы да ақпараттармен бөлісе отырып, аймақтағы мемлекеттердің «Каспий әскери-теңіз күштері» (CASFOR) атты халықаралық әскери-теңіз күштері тобы жобасы жайлы баяндады.

Семинар соңында қатысушылар Каспий маңы елдерінің интеграциялық бастамаларын талқылап, пікір алмасты.

**AVRASYA ARAŞTIRMA
ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜ
DOÇ.DR. NEVZAT
ŞİMŞEK, 09 ARALIK 2016
TARİHİNDE KIRGIZİSTAN'IN
BIŞKEK ŞEHRİNDE
DÜŞÜNCE KURULUŞLARI
BAŞKANLARIYLA GÖRÜŞTÜ.**

ЕУРАЗИЯ ҒЫЛЫМИ-
ЗЕРТТЕУ ИНСТИТУТЫНЫҢ
ДИРЕКТОРЫ ДОЦЕНТ,
ДОКТОР НЕВЗАТ
ШИМШЕК 2016 ЖЫЛҒЫ
9 ЖЕЛТОҚСАНДА
ҚЫРҒЫЗСТАННЫҢ БІШКЕК
ҚАЛАСЫНДА СТРАТЕГИЯЛЫҚ
ЗЕРТТЕУ ОРТАЛЫҚТАРЫНЫҢ
БАСШЫЛАРЫМЕН КЕЗДЕСТІ.

Avrasya Araştırma Enstitüsü Müdürü Doç. Dr. Nevzat Şimşek, 09 Aralık 2016 Tarihinde Kırgızistan'ın Bişkek şehrinde 22-23 Kasım 2016 tarihinde Ankara'da düzenlenen Avrasya Düşünce Kuruluşları Buluşmasına katılan düşünce kuruluşlarının başkanlarıyla bir dizi görüşmeler gerçekleştirdi. Kırgızistan Milli Stratejik Araştırmalar Enstitüsü müdürü Azamat Dikambaev ile Avrasya Araştırma Enstitüsü müdürü Nevzat Şimşek arasında yapılan toplantıda, iki enstitünün ortak faaliyetler yapması konusunda mutabakata varıldı ve gelecekte geliştirilmesi düşünülen ortak projeler tartışıldı. Aynı gün yine Avrasya Düşünce Kuruluşları Buluşmasına Kırgızistan Bilimler Akademisi D.A. Alyshbaevvector Ekonomi Enstitüsünden iştirak eden Enstitü Müdürü Prof. Dr. Toktobiubiu Dyikanbaeva ile yapılan toplantıda, özellikle Kırgızistan'ın Avrasya Ekonomik Birliğine girmesi sonrasında Kırgızistan ekonomisinin durumu değerlendirildi gelecek işbirlikleri üzerinde görüşmeler gerçekleştirildi.

Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры доцент, доктор Невзат Шимшек 2016 жылғы 9 желтоқсанда Қырғызстанның Бішкек қаласында 2016 жылғы 22-23 қараша күні Анкарада өткен «Еуразия стратегиялық зерттеу орталықтарының кездесуі» симпозиумына қатысқан стратегиялық зерттеу орталықтарының басшыларымен бірқатар кездесулер өткізді. Қырғызстан Ұлттық стратегиялық зерттеулер институтының директоры Азамат Дикамбаев пен Еуразия ғылыми-зерттеу институтының директоры Невзат Шимшек кездесуде екі институттың бірлескен іс-шараларын жүзеге асыруға келісті және болашақта жүзеге асырылатын бірлескен жобаларды талқылады. Сол күні «Еуразия стратегиялық зерттеу орталықтарының кездесуі» симпозиумына Қырғызстан Ғылым академиясы Д.А.Алышбаев атындағы Экономика институтынан қатысқан институт директоры профессор, доктор Тоқтобюбю Дыйқанбаевамен кездесу барысында әсіресе Қырғызстан Еуразиялық экономикалық одаққа кіргеннен кейін Қырғызстан экономикасының жағдайы талқыланып, болашақ ынтымақтастық туралы келіс-сөздер өткізді.

Akademik Türkçe Kursu

Avrasya Araştırma Enstitüsü 19 Ekim 2015 tarihinde Akademik Türkçe kursu verilmeye başlamıştır. Bu kursun amacı katılımcılara makale, bildiri, tez, kitap gibi akademik metinleri okuma, not alma, çıkarımda bulunma konularında eğitim vermektir. Kurslar başlangıç ve orta seviye olmak üzere iki seviyede olacaktır.

HAFTA İÇİ VE HAFTA SONU GRUPLARI

Kurs hakkında bilgi almak ve başvuru için aşağıdaki telefon numarasını arayabilirsiniz.

Başvuru Yeri:

Almalı Avdanı, Mametova 48, 050004 Almatı.

+7 (727) 279 24 26 içhat: 109

19 қазан 2015 жылы Еуразия ғылыми-зерттеу институты «Түрік тілін ғылыми тұрғыдан жетілдіру» курстары басталды. Курстың мақсаты тыңдармандарға мақаладағы, баяндамадағы, диссертация және кітаптардағы академиялық мәтіндерді оқуды, ғылыми тұрғыдан жазуды және қорытынды жасай білуді үйрету болып табылады. Қосымша мағлұмат алу және өтініштерді беру үшін төменде көрсетілген байланыстар арқылы хабарласуға болады. Курстар апта ішінде және апта соңында өткізіледі.

Өтініштерді қабылдау мекенжайы:

Алмалы ауданы, Мәметова көшесі 48, 050004 Алматы,

тел: +7 (727) 279 24 26

(ішкі нөмір 109)

Asya Avrupa / Азия Еуропа
(Haber – Yorum) / (Ақпараттық – сараптама)

Avrasya Araştırma Enstitüsü Yayınıdır
Еуразия ғылыми-зерттеу институты басылымы

Ocak 2017 Sayı: 13
Қаңтар 2017 жыл №13